

Universitatea de Stat din Moldova

Sesiune națională de comunicări științifice studențești

4-5 mai 2017

Rezumatele comunicărilor

Chișinău, 2017

Universitatea de Stat din Moldova

Sesiune națională de comunicări științifice studentești

4-5 mai 2017

Rezumatele comunicărilor

Științe umanistice

*CEP USM
Chișinău, 2017*

Sesiune națională de comunicări științifice studentești

4-5 mai 2017

Rezumatele comunicărilor

Științe umanistice

Responsabil de ediție:

Tatiana BULIMAGA, Șef secție PVEȘ, DCI

***

Sesiune națională de comunicări științifice studentești : Științe umanistice, 4-5 mai 2017: Rezumatele comunicărilor / Univ. de Stat din Moldova; resp. ed.: Tatiana Bulimaga. – Chișinău: CEP USM, 2017. – 229 p.

Texte: lb. rom., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 110 ex.

ISBN 978-9975-71-768-7.

082:378=135.1=111=161.1

S 50

**Responsabilitatea asupra conținutului
rezumatelor revine în exclusivitate
autorilor și conducătorilor științifici**

ISBN 978-9975-71-768-7

© Universitatea de Stat
din Moldova, 2017

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

PRACTICI FUNERARE PRELUNGITE: SURSE ARHEOLOGICE ȘI ETNOLOGICE

Irina BRICEAG, Facultatea de Istorie și Filosofie

Printre aspectele care individualizează cultura comunităților umane, un loc important îl ocupă ritualurile funerare. Diversitatea manifestărilor acestora a atras mereu atenția specialiștilor din domeniile arheologiei, etnologiei, antropologiei culturale etc. Evaluarea formelor practicilor funerare prezintă un subiect delicat al arheologiei, mai ales în cazul ritualurilor funerare prelungite.

Investigațiile arheologice la unele necropole din secolele IV-III î.Hr. au scos la iveală gropi funerare fără defunct sau morminte cu scheletele umane amenajate în poziție dezordonată. Un exemplu în acest sens îl ilustrează două morminte fără defuncți, descoperite în necropola de la Borosești. În opinia cercetătorului M.Babeș, poziția dezordonată a defuncților, cât și starea fragmentară a mai multor vase de ofrandă demonstrează că cele două gropi au fost redeschise în antichitate, pentru ca resturile defuncților depuși acolo inițial să fie exhumate. De asemenea, în aceeași necropolă s-au descoperit trei morminte de incinerare, dintre care unul depus într-o groapă rectangulară mare, asemănătoare celor pentru înmormântări de inhumație. Se poate deci presupune că defuncții au fost dezgropați pentru a fi supuși unui nou tratament funerar și depuși, ulterior, în alt loc. În cazul mormântului rectangular cu urna de incinerare, s-a emis ipoteza că defunctul a fost înhumat temporar, mai apoi dezgropat și incinerat.

Dimensiunile relativ mari ale gropilor sepulcrale descoperite la Poienești demonstrează faptul că acestea puteau adăposti inițial un corp înhumat. Similar situației de la Borosești, majoritatea inventarului funerar se găsește la fundul gropii, la un nivel mai jos decât urna funerară sau oasele calcinate. În cadrul necropolei de la Slobozia, o situație asemănătoare este ilustrată de trei morminte cu oasele calcinate depuse în urne sau direct în gropi de dimensiuni mari, iar inventarul funerar depus la extremitățile acestora. Astfel de situații au fost semnalate și în alte necropole din sec. VI/IV-III î. Hr. din spațiul

Carpato-Nistrean, cum ar fi cele de la Strahotin, Hansca-Lutărie, Dănceni, Pârjolteni, în care s-au descoperit oase incinerate în urne sau depuse direct în gropi de dimensiuni mari, care ar fi putut ușor adăposti, inițial, corpul înhumat al defunctului.

Materiale sugestive în acest sens sunt furnizate de investigațiile de la incinta fortificată de la Stolniceni, unde, pe lângă descoperirile de depuneri funerare prin inhumație în poziție întinsă ori chirchită, se întâlnesc grămezi de oase umane lipsite de conexiune anatomică, cât și un mormânt de incinerare în urnă. Acesta din urmă a fost descoperit într-o groapă de dimensiuni mari, având formă rotundă în plan.

Astfel, datele arheologice relevă posibilitatea existenței unui ritual funerar prelungit la comunitățile din spațiul est-carpatic în secolele V-III î.Hr. Acesta putea prezenta o succesiune de etape: inhumația, exhumarea și, în final, incinerarea. Existența caracterului acestui fenomen în genere, poate fi argumentat prin cercetările etnografice, care au vizat același spațiu. Astfel, până la începutul secolului XX s-a păstrat un ritual care consta în dezgroparea defunctului la o anumită perioadă de timp după înmormântare: la trei, cinci sau șapte ani. Defunctul se dezgropa și era supus aceluiași ritual funerar asemănător primei înmormântări: i se adunau oasele, care se spălau în apă, apoi se clăteau în vin și erau puse într-un sac de pânză, urmând o anumită ordine: ciolanele, gleznele și femurele la fund; coastele, brațele și celelalte oase, la mijloc, iar craniul deasupra. În unele cazuri, oasele erau strânse într-un vas sau un sac de pânză, apoi erau așezate la loc curat sau într-un alt sicriu, dacă se întâmpla să moară vreo rudă a defunctului.

Dacă defunctul, în procesul de dezgropare nu era descompus de tot, atunci era lăsat în groapă, i se așternea deasupra o pânză și se puneau câte o lumânare la marginile gropii. În unele sate din Moldova și Muntenia, în cazul în care după moartea unui om, acestuia îi mai murea o rudă, atunci cel dintâi se dezgropa la 6 săptămâni. Dacă acesta era găsit cu fața în jos, se considera strigoi și i se bătea un par de lemn prin inimă, sau i se scotea inima, cu care se ungeau toți membrii familiei, practică care i-ar păzi de nenorocire. În Mehedinți, în asemenea cazuri, defunctul era dus la munte și aruncat sau îngropat acolo. În județul Olt, oamenilor considerați strigoi li se puneau, la înmormântare, mei în sicriu, în gură și în nas, și li se împungea o andrică în buric sau se lăsa un fus în sicriu. În unele localități din

Transilvania, defunctul considerat strigoi, se dezgropa, i se străpungea inima cu furci de fier, ochii, pieptul, apoi se întorcea cu fața în jos și se îngropa la loc.

Astfel, sursele etnologice confirmă posibilitatea existenței unui proces funerar, format din mai multe etape, demonstrând valabilitatea ipotezelor înaintate în cazul situațiilor arheologice discutate mai sus. Fără a trasa o legătură de continuitate între presupusele practici funerare prelungite de la mijlocul mileniului I î.Hr. și obiceiurile atestate etnografic, se poate constata importanța corelării celor două tipuri de surse în fenomenologia ritualurilor funerare.

*Recomandat
Andrei COROBCEAN, dr., lector*

AMBITUS ELECTORAL ÎN ROMA REPUBLICANĂ TÂRZIE (60-50 a.Hr.)

Cătălina PLINSCHI, Facultatea de Istorie și Filosofie

Mită de proporții? Daruri prietenilor politici? Sau pur și simplu un ajutor material pentru alegători? Este dificil de a defini cu exactitate termenul de *ambitus*, fără a recurge la ipoteze tardive, sursele principale ale studiului fiind izvoare narative sau biografice scrise mult timp după căderea Republicii, în scopul instruirii morale. O definiție foarte largă a *ambitus-ului* ar fi: o infracțiune, constând în fraudarea alegerilor romane. Această definiție se aplică întregii perioade republicane. Dar ea nu este suficient de explicită atunci când încercăm să înțelegem cum de fapt l-au văzut romanii. În general, pentru Roma antică, este o adevărată problemă încercarea de a defini ceea ce era calificat drept mită sau ceea ce era un cadou de prietenie.

Probabil că tarifele de *ambitus* ar trebui să fie cel mai bine înțelese ca o formă de slăbire a prestigiului oponentilor politici folosită de senatorii romani. Dar, întrucât un senator ar pretinde că el și aliații săi au dat daruri alegătorilor, el nu va dori ca și rivalii săi să recurgă la astfel de metode, acuzându-i de *ambitus*. În mod similar, putem susține că mai multe legi adoptate împotriva *ambitus-ului* au fost o fațadă legalistă, deghizând o practică.

Procesul electoral în Roma, de altfel ca și celelalte domenii ale societății, avea doar imaginea democratică. La finele Republicii votul

se desfășura deja individual-secret și, respectiv, fiecare alegător nota pe o plăcuță de ceară inițiala numelui candidatului ales. Pe de altă parte, practica votului pe centurii continua să existe. Aceasta a mărit influența prietenilor politice, categoriile mai joase ale societății continuând să fie limitate în dreptul de a-și oferi votul său.

Astfel, în primele secole ale Republicii Romane era posibil de a obține cea mai mare parte a sprijinului necesar prin cultivarea prietenilor politice. Un candidat fără prieteni în funcțiile potrivite trebuia să lucreze foarte greu pentru a găsi suportul necesar. Exemple elocvente ale corupției electorale din această perioadă sunt alegerile consulare din anul 59 a.Hr. care au fost câștigate de adversarul lui Caesar – Bibulus, în schimbul unor mite enorme adresate senatului roman și, respectiv, alegerile din 54 a.Hr la care doi candidați au promis suma colosală de 10 mil. de sestertii pentru *centuria praerogativa* în schimbul votului ei. În ultimele decenii ale Republicii, a existat o luptă acerbă pentru putere politică, în care nu a fost loc pentru rețineri și toate mijloacele posibile pentru a influența alegătorii au fost utilizate de către candidații rivali pentru obținerea magistraturilor. Și nu este nicio surpriză în faptul că cele mai multe dintre legile privind *ambitus* le vom găsi anume în această perioadă.

Ca ultimele strigăte ale valorilor justiției pot fi apreciate legile: *Lex Licinia de sodaliciis* (55 a.Hr.) și *Lex Pompeia de ambitu* (52 a.Hr.).

Prima nu este o lege împotriva *ambitus* în sens restrâns, dar *sodalicia* a fost importantă în contextul alegerilor. *Sodalicia* sunt organizații de alegători, subdivizate în centurii. Existența lor a facilitat practicarea *ambitus*-ului. Până în acel moment, voturile membrilor *sodalicia* practic, au fost de vânzare; ei votau pentru cel mai mare ofertant. Spre mijlocul primului secol a.Hr., această practică a ieșit de sub control, culminând cu conflictele dintre Clodius și Milo și moartea violentă a lui Clodius.

Senatul a încercat să se implice, exprimându-și îngrijorarea într-o adunare din anul 56 a.Hr.: „să se îndepărteze alegătorii de la aceste grupuri, altfel pedeapsa va fi aplicată prin forță”. Dar acest lucru nu a avut ca rezultat o lege implementată.

O altă adunare (nu sunt cunoscute detaliile), a urmat în anul 55 a.Hr., la care a fost ignorată cererea senatului de a stabili o prevedere prin care candidații aleși deja urmau să rămână timp de 60 de zile *privati*, în scopul de a face urmăriri penale în temeiul *lex Licinia*.

Pedeapsa după *lex Licinia* a fost exilul, probabil pe viață, și, eventual, o amendă.

Lex Pompeia de ambitu a fost propusă de Pompeius, care a fost *consul sine collega* în acel an. Legea s-a concentrat în principal asupra prevederilor: pedeapsa pentru *ambitus* a fost crescută la exilul pe viață, în loc de 10 ani; a fost scurtată durata de apărare la proces la 2-3 ore, în loc de 5 zile; orice persoană condamnată pentru *ambitus* ar putea scăpa de pedeapsa lui dacă ar prezenta dovezi plauzibile despre alți doi sau trei acuzați pentru *ambitus*, plus la care se mai prevedea și o recompensă; martorii susținători au fost interziși; martorii procesului urmau să fie interogați numai în primele trei zile.

Pompeius credea că problema în aplicarea legilor privind *ambitus* a fost în târăgănarea încercărilor, influența excesivă a martorilor susținători, și în dificultatea de a găsi un acuzator. Și a avut dreptate; legea lui se spune că a condus *ambitus* departe de *Campus Martius*. Cea mai mare problemă rămânea totuși faptul că magistrații nu respectau legile emise de ei înșiși.

Aceasta este ultima lege republicană împotriva *ambitus*; dar trebuie reținut că și alegerile democratice în Republică nu au mai durat mulți ani.

Ca rezultat al cercetării, putem afirma că *ambitus* era o forță distructivă, o practică care a erodat credința comună și valorile morale ale comunității romane. Ea a făcut o bațjocoră din procesul electoral roman. Cel mai important, este faptul că prin forțarea aristocraților să împrumute sume mari de bani pentru a finanța carierele politice și *cursus honorum*, *ambitus* a provocat întoarcerea la conflicte civile pentru răscumpărarea cheltuielilor.

Prin urmare, *ambitus*-ul era unul din factorii principali ce au dus la prăbușirea Republicii într-un război civil și ascensiunea Principatului lui Augustus.

Recomandat
Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.

CONDAMNAREA CRIMELOR NAZISMULUI ÎN CADRUL PROCESULUI DE LA NÜRNBERG

Sandu ȘCODIN, Facultatea de Istorie și Filosofie

În prezenta lucrare ne vom axa cel mai mult asupra stenogramei din timpul Procesului de la Nürnberg în care 24 de conducători naziști sau oameni importanți ai regimului au fost judecați. Ne vom referi doar la acuzațiile din partea acuzatorului Uniunii Sovietice, Roman Rudenko.

Tema este foarte actuală, luând în considerare că acest proces judecătoresc a fost primul din istorie în care a fost constituit un Tribunal Militar Internațional și a condus la stabilirea unor norme juridice internaționale, între care: Convenția privind genocidul, 1948; Declarația Universală a Drepturilor Omului, 1948; Convenția privind Abolirea Prescrierii Crimelor de Război și Crimelor împotriva Umanității, 1968; Convenția de la Geneva asupra Legilor și Cutumelor de Război, 1949, cu protocoalele sale adiționale din 1977.

Ne punem ca scop să demonstrăm ca acuzațiile aduse de procurorul General al URSS nu coincideau în totalitate cu realitatea și nu respecta prezumția de nevinovăție și multe alte legi care funcționau deja în momentul constituirii Tribunalului de la Nürnberg. Înțelegem perfect și noi, istoricii, că istoria este scrisă de învingători, dar în cazul unui astfel de proces care avea menirea să demonstreze lumii întregi că toți care au comis orori împotriva altor state vor fi trași la răspundere. Observăm că în cel de-al Doilea Război Mondial Germania a suferit cel mai mult din punct de vedere moral și fizic. Ea a fost vinovată de începerea celui de-al Doilea Război Mondial. Dar cum rămâne cu aliații Germaniei?

Făcând un scurt istoric al problemei, am putea spune că la întâlnirile de la Teheran (1943), Yalta (1945) și Potsdam (1945), cele trei Mari Puteri din timpul războiului, Statele Unite ale Americii, Uniunea Sovietică și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, au convenit asupra pedepselor care urmau să fie aplicate celor vinovați de crime de război și crime împotriva umanității în timpul războiului. Franța a primit și ea un loc în tribunal.

Carta de la Londra, emisă la 8 august 1945, a constituit baza legală a Tribunalului de la Nürnberg. Acest document a limitat procesul la

„pedepsirea principalilor criminali de război din țările europene ale Axei”. Aproximativ 200 de inculpați germani au fost judecați la Nürnberg pentru crime de război și 1.600 de alte persoane au fost judecate prin modalitățile tradiționale ale justiției militare. Au fost un șir de procese care au durat din anii 1945 până în anul 1949. Cel mai important proces a durat până în octombrie 1946, în care 21 de lideri naziști au fost judecați. Marele industriaș Gustav Krupp, care era bătrân și bolnav, nu a mai fost judecat; Martin Bormann a fost judecat și condamnat în absență, iar Robert Ley, șeful Frontului german al muncii, s-a sinucis în ajunul procesului. 12 inculpați au fost condamnați la moarte, între care și Joachim von Ribbentrop, Hans Frank, Alfred Rosenberg și Julius Streicher. Aceștia au fost spânzurați, incinerati la Dachau, iar rămășițele lor aruncate în râul Isar. Hermann Goering, condamnat și el la moarte, s-a sinucis în noaptea dinaintea execuției. Alți trei inculpați au primit închisoare pe viață, iar patru au primit pedepse de 10 până 20 de ani de închisoare. În fine, trei persoane au fost achitate. Iar vorbind despre acuzațiile aduse de Procurorul general al fostei URSS, Roman Rudenko o să atragem atenția la mai multe aspecte:

1. URSS a luptat cu înverșunare, atunci când au fost duse tratativele asupra modului de judecare a criminalilor de război și ca ei trebuie să fie pedepsiți prin decizia comună a Guvernelor Aliate. Doar prin sintagma asta înțelegem foarte bine ca Istoria o scriu învingătorii, și că URSS, după spusele lor, a jucat un rol de învingători și că Germania nazistă se face vinovată de război. O spunem într-un mod mai sarcastic, dar desigur nu numai Germania a intrat în Polonia, la 1 septembrie 1939, dar și URSS, la 17 septembrie, din partea de est a Poloniei.

2. În discursul său lung de 47 min, Procurorul general a vorbit despre „*nullum crimen sine lege*” sau, mai bine zis, principiul „nicio infracțiune nu există în afara legii”. Este foarte interesant cum acest procuror a făcut acuzația, deoarece URSS a produs mai multe pagube vieților omenești de pe planetă decât alte state. Deci, conform unor specialiști și anume, cităm din *Cartea Neagră a comunismului*, editată de Stéphane Courtois, nazismul a produs victime 25 mil. de oameni, iar comunismul de patru ori mai mult, și anume – 100 mil. de oameni. De ce nu se condamnă la scară internațională și crimele comunismului?

3. Acuzatorul URSS a vorbit foarte mult despre Biserică, și anume, că nașiștii promovau ideile și concepșiile lor prin Biserică. Bormann a fost acuzat de „persecutarea religiei” și de o mulșime de alte crime grave. Avocatul său dr. Bergold a subliniat că multe state contemporane (făcând aluzie la URSS) declară în mod deschis caracterul lor ateist și că dispozișiile care interzic preoșilor să ocupe posturi înalte în partidul nazist nicidecum nu pot fi numite „persecutare”.

4. Rudenko a menșionat de 17 ori în discursul său că URSS împreună cu Aliașiii au eliberat Europa. În ce măsură putem crede acestor cuvinte, având în vedere că teritoriul Basarabiei a fost rupt cu 5 ani înainte de acest proces și a fost un act comun, practicat între autoritășiile naziste și cele comuniste. Un exemplu elocvent este Pactul de neagresiune Molotov-Ribbentrop și protocolul adișional secret, prin care cei doi lideri – Hitler și Stalin – își împărșeau sferile de influenșă.

5. Vorbind despre invazia în Cehoslovacia, Rudenko ținea un singur document și acesta era doar temelia acuzașiei, anume Directiva Gruen, ceea ce era un plan elaborat în anul 1937 de invazie a Cehoslovaciei întru apărarea comunitășii germane care locuia în Regiunea Sudetă. Ținând cont de perspectiva contemporană, aceeași strategie o înfăptuiește și Federașia Rusă, succesoarea URSS, în Ucraina și Moldova.

6. La punctul despre invadarea Poloniei Rudenko nici nu a menșionat o realitate istorică cunoscută de noi, și anume – data de 17 septembrie 1939. Armata Roșie sovietică a invadat Polonia, conform protocolului secret la 17 septembrie. Guvernul sovietic a anunșat că intervenise pentru a-i apăra pe ucraineni și pe belaruși care locuiau în părșile estice ale Poloniei, deoarece Statul Polonez se prăbușise în fața atacului Germaniei naziste și nu mai putea oferi siguranșă cetășenilor săi. Totuși, sovieticii ocupau zonele convenite în anexa secretă a Pactului Molotov-Ribbentrop, care împărșea Europa Răsăriteană între sferile de influenșă sovietică și nazistă. Multe chestiuni au fost atinse și întinse pe 58 de pagini de stenograme doar la acuzașii, ca ocuparea Cehoslovaciei, despre crime împotriva umanitășii și crime de război.

În concluzie, putem spune că acest proces este până în ziua de astăzi un proces neechitabil, deoarece nu s-au respectat multe legi (de exemplu, art.10 din Carta de la Londra, care stipula că toate organizașiiile și oamenii criminali vor fi trași la răspundere). Dar nu e

nicăieri scris care este noțiunea de criminal și cum poate fi el catalogat. A fost vreodată Regimul nazist criminal sau, mai bine zis, când a devenit – în 1920? Sau 1933? Sau în 1939?

Vrem să atragem atenția opiniei publice asupra necesității de a promova echitatea și legea în societate și a ridica această problemă la scară largă și atenționăm că este nevoie în zilele noastre de a institui un Tribunal de Condamnare a Ororilor Comuniste pe întreg Globul pământesc.

Recomandat
Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

ACȚIUNI DE REZISTENȚĂ CONTRA REGIMULUI COMUNIST ÎN INSTITUȚIILE ȘTIINȚIFICE ȘI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR ÎN anii 50-60 sec. XX ÎN RSSM

Alina CHIRONDA, Facultatea de Istorie și Filosofie

Actualitatea temei alese pentru cercetare rezidă în insuficienta studiere a actelor de protest, mai mult sau mai puțin vizibile, manifestate de intelectualitatea din RSSM față de politica de îndoctrinare a maselor.

Scopul studiului de față este de a depista manifestările de opoziție față de îndoctrinarea comunistă, actele de rezistență împotriva minciunilor, promovate oficial de regimul comunist de ocupație, precum și evidențierea personalităților care aveau conștiință națională și care, în măsura posibilităților, au promovat-o.

Documentele studiate demonstrează că instituțiile de învățământ superior din RSSM au devenit importante centre educaționale și științifice, fiind parte componentă a sistemului educațional sovietic, că regimul comunist avea scopul nu atât de a dezvolta știința în teritoriu, cât de a grăbi integrarea teritoriului ocupat în componenta URSS. Facultățile de istorie ale acestor instituții au și devenit școlile principale de pregătire a ideologilor comuniști ce urmau să transforme populația locală în cetățeni sovietici, devotați regimului comunist.

Educarea unui om nou – *homo sovieticus* – presupunea mai întâi izolarea populației dintre Prut și Nistru de România, lipsirea populației din spațiul Pruto-Nistrean de istorie, limbă, alfabet, cultură, tradiții. Era necesară o dezvoltare a învățământului superior în RSSM pentru a

demonstra populației autohtone că regimul sovietic instituit are o față umană orientată spre bunăstarea populației și că are o mai mare grijă de ea decât Statul Român în perioada interbelică. În primii ani postbelici, majoritatea cadrelor de la facultățile de istorie din RSSM erau aduse din alte regiuni ale URSS, deoarece Puterea sovietică nu avea încredere în populația locală. Abia după absolvirea primelor promoții, pregătite în corespundere cu ideologia marxist-leninistă, corpul profesoral al facultăților de istorie a început să fie completat cu cadre locale.

Transformarea sistemului educațional în mijloc de ideologizare și în doctrinare a societății a fost concepută, în viziunea lui Lenin, asupra învățământului și în Programul PC(b) din Rusia. Constituirea modelului sovietic al învățământului superior a reprezentat un proces complex de transformări, orientate spre lichidarea structurilor prerevoluționare ale științei istorice și de instituționalizare a unor structuri noi, subordonate partidului-stat. Fuzionând cu știința istorică, politica și ideologia au produs un fenomen fără precedent în istorie – fenomenul științei reprimite, ea fiind nu doar obiectul represiei, dar și subiectul acestora; istoricii au devenit complici și victime ale regimului totalitar, unii din ei – apologeti ai politicii reacționare, slugi credincioase ale elitei de conducere pentru care raționamentele și scopurile politice erau criteriile mai importante decât adevărul științific și istoric.

Anii „dezghețului” hrușciovist a fost perioada eliberării parțiale de dogmatism – parțiale, deoarece se căuta soluția în „înțelegerea pe nou a lui Marx”. Nu se admitea nici o critică la adresa ideologiei comuniste. Orice negare, fie și parțială, a dogmei, era aspru pedepsită. Posibilitatea unor cercetări, științifice cu adevărat, depindea de conjunctura politică, învățământul și știința istorică au obținut doar o „libertate limitată”. După destituirea lui Hrușciov, în toate domeniile vieții sociale a început procesul de restalinizare.

La sfârșitul anilor 50 ai secolului trecut, la Universitatea de Stat din Chișinău activa un grup de studenți – Vasile Andronachi, Nicolae Bătrânu, Vasile Badiu, Ion Ababii, Alexandru Tecuci și alții (dirijați și ocrotiți de curajosul profesor Vasile Coroban), care se pronunțau în apărarea românismului. E.Postovoi, atunci prim-secretar al organizației de partid Chișinău, la plenara Comitetului Central al

Partidului Comunist din Moldova, din 22 și 23 septembrie 1959, plenară, care, după masacrul stalinist al intelectualității românești din Transnistria în anii '30, a execuțiilor în masă efectuate în prima săptămână de ocupație a Basarabiei (28 iunie-4 iulie 1940) de regimul ruso-sovietic, după masivele deportări în Siberia a populației românești autohtone de la răsărit de Prut din 13 iunie 1941, 6 iulie 1949 și 1 aprilie 1951, a pus începutul unui nou val de răfuieți cu intelectualitatea românească autohtonă, declara: „La Universitatea de Stat, unde până nu demult s-a aflat în postura de educator al tinerilor de la secția de limba și literatura moldovenească t. Coroban (Vasile – *n.n.*), la finele anului de studii (1957-1958 – *n.n.*) au fost aduse la cunoștința publicului fapte de manifestare a unor stări de spirit naționaliste din partea unui mic grup de studenți, în același număr și absolvenți ai Universității – Andronachi, Bătrânu, Badiu, Ababii, Tecuci și alții. Astfel, după ce a citit tomuri întregi de literatură română burgheză, pe care i-a pus-o la dispoziție nu altul decât același Coroban din fondurile pentru uz intern al filialei Academiei, Andronachi a procedat la declarații cu conținut naționalist, a pornit să afișeze în căminul studențesc diferite foi scrise de mână, făcând pe caiete inscripții cu următorul conținut: „Trăiască România în hotarele ei de altădată, jos ocupanții!”, „Jos cu alfabetul rusesc, trăiască al nostru, cel latin!”, „Să ne trăiască națiunea, domnilor!”. Chiar și la adunarea studenților la care a fost luat în discuție cazul Coroban, striga Postovoi, el a declarat că „problema Basarabiei nici până astăzi nu a fost rezolvată”. Istoricii au început să revină în scrierea istoriei la tezele expuse în „Cursul scurt de istorie a Partidului Comunist” în vederea constituirii unei mase de populație loiale regimului.

Politica statului sovietic, precum și a impactului acesteia în domeniul învățământului superior, a contribuit la desovietizarea, demistificarea istoriei, condamnarea crimelor regimului comunist. Un rol de frunte în trezirea conștiinței naționale a românilor de la răsărit de Prut în acea perioadă l-au jucat scriitorii români (basarabeni și transnistrieni) Vasile Coroban, George Meniuc, Vladimir Beșleagă, Petru Zadnıpru, Nicolae Romanenco, Petru Cărare, Gheorghe Vodă, Vlad Ioviță și alții, precum și revistele „Nistru” și „Chipăruș”, și săptămânalul „Cultura Moldovei”. Au existat alte manifestări spontane de antisovietism. Printre intelectualii care au manifestat acțiuni de

rezistență au fost: Mihai Moroșan, Nicolae Testemițanu, Gheorghe Moroziuc, Alexandru Șoltoianu, Leonid Cemortan, Sergiu Rădăuțanu, Mihai Moroșan, care în 1961 devine student la Facultatea de Inginerie a Universității de Stat, transferată în 1964 la Institutul Politehnic „Serghei Lazo” (RSSM).

În învățământul mediu se proceda la comasarea școlilor naționale cu cele ruse, astfel că acestea deveneau mixte, ruso-moldovenești, de fapt, unelte-forjerii pentru promovarea deznaționalizării rusificării noilor generații. Grădinițele care începuseră pe timpul dezghețului hrușciovian să fie deschise ca instituții naționale au fost iarăși desființate.

În concluzie: în condițiile în care RSSM a fost creată pe un teritoriu cucerit (România) și în situația în care și în România a fost instaurat un regim comunist, asemănător celui sovietic, era clar că presiunea ideologică în RSSM era mult mai mare decât în alte republici sovietice. Regimul comunist de aici a depus eforturi sporite pentru deznaționalizarea românilor basarabeni, începând cu instituțiile de învățământ preuniversitar și încheind cu cele de instruire superioară. Documentele demonstrează că, în pofida eforturilor depuse de regim, totuși mulți intelectuali din Moldova sovietică au promovat conștiința națională, manifestând o poziție anticomunistă.

Recomandat

Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

NEAGOE BASARAB ȘI MĂNĂSTIREA CURTEA DE ARGHEȘ: ÎNTRE MIT ȘI REALITATE

Ana GRECU, Facultatea de Istorie și Filosofie

Marile personalități din trecutul istoric au captivat atenția oamenilor prin faptele lor de glorie, acțiunile notorii și impactul exercitat asupra posterității. Totodată, dimensiunile unei astfel de celebrități erau marcate de apariția unor interpretări legendare, mitologice, subiectele cărora deveneau mai ample după conținuturi odată cu transmiterea lor dintr-o generație în alta.

Personalitatea lui Neagoe Basarab, domn al Țării Românești (1512-1521), eclipsează de departe chipurile multor suverani ai secolului XVI, fapt datorându-se unei vaste activități culturale, printre care edificarea monumentelor arhitectonice. Este destul de dificilă o

abordare strictă privind separarea faptelor reale de cele complementare, invocate de legendă, în activitatea lui Neagoe Basarab.

Cronicile vremii au lăsat informații fragmentare cu referire la construcția bisericii Mănăstirii Curtea de Argeș, sursele scrise ignorând și numele meșterilor care au edificat această capodoperă arhitectonică. Biserica Mănăstirii Curtea de Argeș a fost construită între anii 1514-1517 pe fundația unui locaș mai vechi de pe moșia Flămânzești. În jurul edificării acestui locaș de cult au apărut atât istorii inspirate din faptele reale ale timpului, cât și numeroase creații populare, fantasmagorice care aveau menirea să immortalizeze ideea sacrificiului uman, a jertfirii Anei și copilului ei „prin cele două turlă de deasupra pronaosului răsucite din exterior spre interior, de jos în sus”, „de la pământ la cer”.

În aspect istoriografic, problema a fost dezbătută pe larg. Petre Constantinescu-Iași releva că edificiul rotund din complexul Mănăstirii Curtea de Argeș „se aseamănă foarte mult cu monumentele cunoscute din arhitectura armeană, cum ar fi Biserica Sf. Grigore de la Ani și mai ales cu Biserica Abughamrenț din același oraș”. Arșavir Toramanian remarca că „pridvorul bisericii episcopale de la curtea de Argeș este apropiat prin proiectul său de pridvoarele armenesti de acest gen, cu atât mai mult că elementele decorative nu pun la îndoială originea orientală a acestora”. Virgil Vătășianu, explicând originea elementelor arhitectonice ale Mănăstirii Curtea de Argeș, afirma că pridvorul edificiului „se aseamănă cu pridvoarele din Grecia (de pe Athos) și de aici a trecut influența în Valahia”. Grigore Ionescu susține că ornamentele și decorul de la Argeș justifică originea armeană al arhitectului bisericii, din motiv că Neagoe Basarab, participând ca ispravnic la construcția unei moschei în Constantinopol, ar fi adus de acolo un meșter pe nume Manolli din Niaesia – prototipul eroului reflectat în legendă.

Originea orientală, implicit armeană a lui Manole, este invocată în baza stilului arhitectonic caracteristic edificiului. Cercetătorii sesizează unele afinități arhitecturale în Biserica Argeșului și Biserica Sf. Grigorie din orașul Ani: forma cupolei; prezența coloanelor; elementele decorative orientale, influențate de tradiția bizantină.

Măreța construcție a bisericii Mănăstirii Curtea de Argeș a fost realizată grație geniului lui Neagoe Basarab care a invitat cei mai

iscuși meșteri, asigurându-i cu cele mai bune materiale în domeniul construcției. Călătorul Paul de Alep confirma această situație, notând că Neagoe Basarab „a adus marmură și piatră din țara turcească pe râul Dunărea”, „a tocmit (...) arhitecți și alți meșteri pietrari și cioplitori de marmură și i-a pus să lucreze la această biserică”.

Legenda apărută în jurul construcției bisericii Curții de Argeș îl invocă pe Negru-Vodă, domn cu credință creștină și miticul Manole, meșter faur. Ambii coborâtori „Pe Argeș în jos, pe un mal frumos” să caute „loc de monastire și de pomenire”. Lui Manole revenindu-i sarcina să zidească „Mănăstire-naltă cum n-a mai fost alta”, dar, „orice lucra, noaptea se surpa!” Soluția sacrificiului i-a venit lui Manole în vis – de a o zidi între pereții bisericii pe prima femeie care le va aduce bucate meșterilor. Legenda continuă în forma de tragedie, descriind că cea dintâi femeie care a sosit a fost Ana, soția meșterului Manole, supus astfel chinului de a o zidi de vie și a-i asculta plânsul de jale: „Meștere Manole! / Zidul rău mă strânge, / Trupușoru-mi frânge!”

Mitul sacrificiului pentru creație persistă în cultura mai multor popoare. În spațiul balcanic el se regăsește la sârbi, greci, albanezi. În tradiția albaneză trei frați iliri au zidit-o de vie pe Rozafa(t), nevasta mezinului, în fundația cetății care și astăzi îi poartă numele. Miturile jertfei în numele unei edificări erau prezente în comunitățile umane din perioada gentilico-tribală. La triburile slave sacrificiile în acest sens erau explicate prin persistarea credințelor animiste: bârnele, rezultate în urma tăierii copacilor, spiritul cărora urma a fi îmbunat prin zidirea de vie a oamenilor, ulterior a animalelor, la fundația edificiului pentru a-i asigura rezistența.

Legenda Meșterului Manole este răspândită în circa 200 de variante, relevante pentru fiecare în parte fiind tematica zădărnicii muncii până la înfăptuirea unui sacrificiu, mitul jertfei pentru creație și pentru dăinuirea lucrării. Capodopera literară face parte din dimensiunea simbolică a creației populare, reprezintă o legendă frumoasă, inspirată dintr-un fapt real, acceptată și răspândită de multe generații care au transformat-o într-un element indispensabil al patrimoniului cultural, al spiritualității și valorilor românești. Legenda Meșterului Manole, fiind și o măreață creație a geniului popular, a servit ulterior drept un prilej de inspirație pentru oamenii de cultură. Avându-i ca

eroi centrali pe Ana și meșterul Manole, relevante în acest sens fiind scrierile literare, operele artistice, piesele teatrale și peliculele cinematografice.

*Recomandat
Valentin ARAPU, lector*

EVOLUȚIA NUMERICĂ A POPULAȚIEI EVREIEȘTI DIN CHIȘINĂU ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Vlada GHERMAN, Facultatea de Istorie și Filosofie

Debutul perioadei interbelice a găsit spațiul basarabean într-un amplu proces de metamorfozare și dezvoltare demografică, cât și în toiu schimbărilor componenței sale etnice, datorate unirii provinciilor istorice cu patria-mamă. Evoluția demografică, dilemele legate de componența etnică a regiunii se pot analiza în baza recensămintelor locuitorilor Basarabiei, înfăptuite de administrația rusă și de guvernarea română, ambele surse de date rămân actuale. Analiza situației demografice a populației evreiești din Chișinău necesită un studiu comparativ al recensămintelor înfăptuite în regiune. După efectuarea Recensământului Imperial Rus din 28 ianuarie 1897, următoarea numărătoare a populației a fost organizată de români în anul 1930 (Recensământul general al populației din 29 decembrie 1930). De aici putem constata tabloul final al schimbărilor parvenite în structura populației ebraice din Chișinău.

Până la izbucnirea Primului Război Mondial, în Rusia țaristă a fost organizat un singur recensământ, care a înregistrat populația după criteriul limbii de comunicare. Rezultatele ultimului recensământ imperial rus din 1897 sunt deosebit de sugestive pentru înțelegerea practicilor și politicilor țariste operate în Basarabia timp de un secol. Potrivit recensământului imperial rus din 28 ianuarie 1897, în Basarabia evreii alcătuiau un număr de 228.168 de locuitori (11,8%). Plasându-se direct după majoritatea ortodoxă, comunitățile evreiești din orașul Chișinău alcătuiau cca 109.065 – 37,2%, cu o pondere de 42,3% din numărul locuitorilor capitalei basarabene.

Amintit mai sus, Recensământul general al populației din 29 decembrie 1930, a cuprins simultan populația din toate provinciile istorice românești. Pentru prima dată în istoria statisticii românești, au

fost înregistrate trei caracteristici importante: neamul (ulterior i se va spune naționalitatea), religia și limba maternă. Astfel, acest recensământ oferă date precise asupra evantaiului de religii și culte din Basarabia. Populația mozaică din Chișinău constituia 95 727 de locuitori (25,8%), formând a doua categorie etnică din capitală. În Basarabia, mozaicii erau o prezență importantă în mediul urban. Reprezentând o concentrare depășită doar de ortodocși care alcătuiau 60,09% din populația urbană, mozaicii alcătuiau 14,3% din aceeași populație. Totuși doar 1,6% dintre mozaici locuiau în mediul rural, față de 75,6% dintre ortodocși. Totodată, conform datelor oferite de recensământul general al populației, constatăm că mozaicii din capitala Basarabiei au asimilat perfect limba română, care a devenit limba lor maternă în proporție de 50,1% (idișul nereprezentând decât 49,9%).

În baza materialelor existente de la recensămintele din anul 1897 și 1930, orașele Basarabiei după criteriul național se clasificau în 5 categorii. Majoritatea evreiască formând o categorie complexă în nordul și centrul regiunii – în or. Bălți (45,6%), Călărași (76,2%) și Chișinău (47,2%).

În baza datelor prezentate în rândurile de mai sus, putem trage următoarele concluzii. Populația evreiască prezenta în ultimii ani ai guvernării ruse cât și pe parcursul întregii perioade interbelice o majoritate complexă a reprezentanților altor etnii, preferând pentru trai mediul urban, ceea ce excludea o asimilare a acestora cu basarabienii din mediul rural. Vorbind despre zonele de preferință ale evreilor din Basarabia, se observă că evreii erau concentrați în centrele urbane, mai ales în centrul (Chișinău) și nordul (Bălți) regiunii. Populația evreiască cunoaște o evoluție numerică destul de impunătoare, fapt datorat politicii ruse de privilegii, dar și privilegiilor și libertăților promovate de Guvernul român în perioada de întregire a statului. Din informațiile existente, se poate determina cu exactitate că marea majoritate a comunităților cultului mozaic pe tot parcursul perioadei interbelice se concentrau în capitala Basarabiei.

Recomandat
Liliana ROTARU, dr., conf. univ.

PRIMELE EXPEDIȚII ARHEOLOGICE DIN RSS MOLDOVENEASCĂ

Marina HUZUN, Facultatea de Istorie și Filosofie

Primele cercetări de pe teritoriul Basarabiei în perioada sovietică, au fost, de regulă, efectuate de către arheologi veniți din Kiev, Moscova, Leningrad, Odesa, Lvov etc., cărora pe parcursul anilor li se vor alătura și arheologi originari din RSSM.

Fondatori ai științei arheologice sovietice moldovenești sunt considerați: academicianul P.P. Efimenko, doctorii în științe istorice T.S. Passek și S.N. Bibikov, precum și G.D. Smirnov și G.P. Sergheev [3, p.265].

Deși se consideră că primele planuri de cercetare arheologică pe teritoriul RSSM au fost schițate de directorul IAAȘRSSU P.P. Efimenko în iulie 1946, totuși colaborarea IMCȘ cu IAAȘRSSU în domeniul arheologiei este mult mai timpurie. O scrisoare oficială, adresată de către directorul Institutului Moldovenesc V.M. Senkevici directorului IAAȘRSSU L.M. Slavin, ne permite să constatăm că colaborarea dintre aceste două structuri științifice a început în primele luni ale anului 1945.

Problema cercetărilor arheologice a fost pusă în discuție la Comitetul Central al Partidului Comunist (bolșevic) din Moldova în a doua jumătate a anului 1945, când un grup de arheologi din RSS Ucraineană au început să cerceteze anumite zone ale RSSM.

Prima ieșire pe teren documentată a unor arheologi s-a realizat la finele lui octombrie-prima jumătate a lui noiembrie 1945, la solicitarea Institutului Moldovenesc de Istorie, Economie, Limbă și Literatură. Atunci, cercetătorul științific superior de la Institutul de Arheologie din Kiev I.V. Fabricius, ajutat de doctoranda V.A. Ilinskaja, au realizat o periegeză pe malul drept al Nistrului, în special, în regiunea Copanca-Chițcani-Parcani, numită în raport, Expediția Moldo-Nistreană [2, p. 357].

În continuare, la 21 decembrie 1945 Consiliului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești i-a fost înaintată pentru aprobare decizia sub nr.1236 „Despre pregătirea pentru cercetări arheologice pe teritoriul RSS Moldovenești în anul 1946”, decizie care viza cercetările arheologice în RSSM [2, p.358].

La începutul lunii noiembrie 1945, P.P. Efimenko întreprinde o vizită în satul Costești (raionul Râșcani), în locul numit „La Perla”, unde va depista un bogat material ceramic din perioada neolitică. În data de 10 noiembrie în cadrul IMCȘ el va relata despre principalele probleme ale arheologiei din RSSM și va contribui esențial la elaborarea și editarea planului de cercetări arheologice pentru anul 1946 [3, p. 268-269].

În expediția din 1946 se preconiza cercetarea de-a lungul râului Nistru. De asemenea, se planificau săpături arheologice a tumulilor din împrejurimile Chișinăului, Orheiului Vechi și altor așezări fortificate. Se mai considera necesară inițierea săpăturilor din împrejurimile orașului Bender și a Cetății Tighina, precum și acumularea materialului corespunzător pentru alcătuirea hărții arheologice a RSSM, pentru a dispune de un punct de reper.

La 30 iunie 1946, după planul și sub conducerea lui P.P. Efimenko, și șefului adjunct al cercetărilor arheologice din Moldova G.D. Smirnov, trimis de la IAAȘRSSU începe o nouă expediție.

Între 1945-1946, responsabil din partea Institutului Moldovenesc de cercetări arheologice în RSSM va fi cercetătorul științific superior I.I. Meșeriuk. Pe parcursul verii anului 1946, se vor efectua două periegeze și săpături ale unui tumul din epoca bronzului, a două cetăți „scitice” și a unei așezări fortificate a „slavilor”.

Din anul 1947, în Moldova, sub conducerea lui P.P. Efimenko și Tatiana S. Passek, s-au început lucrările expedițiilor arheologice având drept scop cercetarea monumentelor preistorice. În același an, de la Institutul de Arheologie din Kiev a fost invitat în Moldova arheologul Gheorghe D. Smirnov, care a inițiat cercetări arheologice sistematice în orașul medieval moldovenesc Orheiul Vechi.

Concomitent, drept rezultat al activității intense în vederea pregătirii cadrelor locale, în 1961, pe lângă Institutul de Istorie al Academiei de Științe, a fost organizat Sectorul de Arheologie. În acest Sector, condus de G.D. Smirnov, la care este transferat de la Moscova și E.A. Rikman, au început să activeze mai mulți cercetători tineri: P.P. Bîrnea, G.F. Cebotarenco, N.A. Chetraru, I.Gh. Hîncu, V.I. Marchevici, L.L. Polevoi, I.A. Rafalovici [1, p.14].

Spre final, ținem să precizăm că după cel de-al Doilea Război Mondial încep a fi puse bazele științei arheologice sovietice în RSSM.

Sunt create primele instituții academice și universitare care aveau în planurile lor cercetarea și studierea monumentelor arheologice. La organizarea expedițiilor arheologice pe teritoriul RSSM în faza inițială și-au adus aportul specialiștii din cadrul IAAȘRSSU, apoi la aceștia s-au alăturat și arheologi din întreaga Uniune Sovietică, care au venit din Moscova și Leningrad.

Bibliografie:

1. *Institutul Patrimoniului Cultural*. Chișinău, 2008.
2. MATVEEV, S. Începuturile arheologiei în RSSM. În: *Tyrageția*, vol. X [XXV], nr. 1, Chișinău, 2016.
3. PELIVAN, A. Noi date privind procesul de organizare a primelor expediții arheologice din RSS Moldovenească. În: *Revista arheologică*, vol.VII, nr. 1-2, Chișinău, 2011.

Recomandat

Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.

**STEMA REPUBLICII MOLDOVA – SIMBOL
AL DEMNITĂȚII ȘI RENĂȘTERII NAȚIONALE**

Constantin TCACI, Facultatea de Istorie și Filosofie

Stema de Stat, alături de Drapelul de Stat și Imnul de Stat, reprezintă cele trei simboluri național-statale primare ale statului, atribute ale statalității, suveranității și independenței, care ne identifică și ne individualizează ca popor.

Anexarea Basarabiei la Imperiul Rus în 1812 a perturbat semnificativ tradițiile artei heraldice românești în teritoriul dintre Prut și Nistru. Provincia a fost inclusă în sistemul heraldic al Imperiului țarist, iar mai târziu în cel sovietic.

În anii '80 ai secolului trecut, odată cu începutul mișcărilor de eliberare națională a popoarelor din fostul imperiu sovietic, s-au produs schimbări majore în domeniul simbolicii statale în sensul revenirii la simbolurile naționale autentice. Și în cadrul mișcării de renaștere națională din Republica Moldova un rol important l-au avut simbolurile naționale, la mitingurile politice din anii 1989-1990 fiind prezente drapelurile tricolore și stindardele cu stema istorică a Țării Moldovei.

Voința poporului și a forțelor politice democratice a fost exprimată în „Rezoluția cu privire la simbolurile naționale”, adoptată de Marea Adunare Națională de la 27 august 1989, care constata „nepotrivirea dintre simbolurile oficiale ale R.S.S.M. și tradiția istorică a moldovenilor”, hotărându-se că „este necesară elaborarea unei steme noi și a unui nou imn ale republicii, conform tradiției istorice și aspirațiilor dintotdeauna ale poporului moldovenesc”.

Problema Stemei de Stat s-a dovedit a fi complicată, mai cu seamă din cauza lipsei în republică a specialiștilor heraldiști. Ca rezultat, Comisia pentru simbolică, creată de Prezidiul Sovietului Suprem al RSSM la 19 octombrie 1989, nu a putut propune o soluție finală, recomandând organizarea unui concurs al proiectelor pentru noua Stemă de Stat.

Concursul a fost anunțat în presă pe data de 1 mai 1990 și a întrunit peste o sută de artiști plastici și oameni de știință cu circa 130 de lucrări. Majoritatea participanților au utilizat stema istorică a Țării Moldovei în cadrul proiectelor elaborate. Astfel, principalul element inclus era capul de bour, însoțit între coarne de o stea și flancat la *dextra* de o roză heraldică și la *senestra* de o semilună descrescândă. Unii autori s-au limitat doar la utilizarea capului de bovid (,,tradiționaliști”), iar alții au ales ca simbol suplimentar capului de bour acvila romană ca simbol al latinității („latiniști”). Cele mai bune 18 proiecte au fost publicate pe 18 iulie 1990 în ziarul „Moldova socialistă”, iar după două luni de dezbateri publice, în același ziar, au fost publicate cele două proiecte finale ce aparțineau pictorilor Gheorghe Vrabie și Andrei Mudrea. În dezbaterile publice a participat societatea civilă, masele largi ale populației, fapt care l-a determinat pe cercetătorul Silviu Andrieș-Tabac să considere acest concurs pentru elaborarea Stemei de Stat „o mare sărbătoare democratică”.

Stema propusă de Gheorghe Vrabie combina capul de bour moldovenesc cu acvila latină, iar proiectul lui Andrei Mudrea avea în prim-plan doar un cap de bour. Ulterior, ambele proiecte au fost perfecționate: proiectul lui Gheorghe Vrabie a fost îmbunătățit de heraldista română Maria Dogaru, iar cel al lui Andrei Mudrea – de istoricii moldoveni Ion Negrei și Vladimir Mischevca. Decizia finală a putut fi luată doar în urma consultării cu Comisia Națională de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române, care a

decis în favoarea proiectului Vrabie-Dogaru. Ulterior, acest proiect a fost susținut și de Prezidiul Sovietului Suprem al RSSM în cadrul ședinței din 30 octombrie, iar la 3 noiembrie 1990 Sovietul Suprem a adoptat prin lege noua Stemă de Stat.

În conformitate cu alin.(3) art.12 din Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, „Stema de Stat a Republicii Moldova reprezintă un scut tăiat pe orizontală având în partea superioară cromatică roșie, în cea inferioară – albastră, încărcat cu capul de bour având între coarne o stea cu opt raze. Capul de bour este flancat în dreapta de o roză cu cinci petale, iar în stânga de o semilună conturnată. Toate elementele reprezentate în scut sunt de aur (galbene). Scutul este plasat pe pieptul unei acvile naturale purtând în cioc o cruce de aur (acvila cruciată) și ținând în gheara dreapta o ramură verde de măslin, iar în cea stângă un sceptru de aur”.

În concluzie, vom menționa că procesul adoptării noii Steme de Stat a fost unul anevoios. Din cauza lipsei în republică a heraldiștilor, în condițiile recunoașterii existenței a două state românești cu istorie, cultură și limbă comună, a fost necesară conlucrarea cu specialiștii de la București. Elaborarea Stemei de Stat a Moldovei a însemnat un act de democrație, dată fiind lărga participare a maselor largi la discutarea proiectelor propuse. Aprobarea proiectului lui Vrabie-Dogaru a semnat nu doar revenirea la tradițiile științei și artei heraldice românești, dar și recunoașterea latinității poporului român.

Bibliografie:

1. ANDRIEȘ-TABAC, S. Stema de Stat. În: *Simbolurile naționale ale Republicii Moldova*. Chișinău, 2011.
2. DOGARU, M. *Heraldica României*. București: Editura JIF, 1994.
3. *Simbol al demnității*. Chișinău: Cartea moldovenească, 1990.
4. *Simbolurile naționale ale Republicii Moldova*. Chișinău, 2010.
5. VRABIE, Gh. *Simbolica*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011.

Recomandat
Igor BERCU, lector

MODUL SOCIALIST DE VIAȚĂ ÎN OPERA SCRITORILOR PROLETULTIȘTI DIN RSSM

Cristina CAZACLIU, Facultatea de Istorie și Filosofie

Existența și politica regimului comunist pe teritoriul dintre Prut și Nistru este o problemă actuală în cadrul comunității istoricilor din Republica Moldova, este o temă vastă, ce devine subiectul a tot mai multor cercetări științifice. Problematika transformărilor care au avut loc în spațiul Pruto-Nistrean, începând cu anii '40 ai secolului trecut, în perioada instaurării regimului comunist și a impactului politicii acestuia asupra populației din teritoriul cercetat, este foarte complexă și va rămâne și în continuare în atenția cercetătorilor. Istoriografia temei demonstrează că istoricii au trecut cu vederea sau au tratat incorect subiectul, legat de modul de viață în colhozuri – gospodăriile agricole colective, cu multe elemente necunoscute de băștinași, cu o salarizare mai mult simbolică decât reală, cu apariția și extinderea unor fenomene improprie populației până atunci (lenevia, hoția, falsificările în contabilități etc.), dar care, în unele cazuri, persistă până în ziua de astăzi. Constatăm deci că modul de viață în colhozurile din RSSM a fost prezentat într-un mod denaturat, dar nu doar de istorici sau de ideologii Partidului Comunist, ci și de scriitorii republicii.

Scopul acestei comunicări este examinarea felului în care scriitorii din RSSM au prezentat, cu mijloacele ce le posedă (imaginația culturală etc.), modul de viață în colectivele agricole din RSSM. Pentru a realiza scopul propus, am studiat opera artistică și publicistică a scriitorilor moldoveni din anii 50-60 ai secolului trecut. Criticul literar Mihai Cimpoi i-a caracterizat pe acești scriitori – proletcultiști, adică scriitori ai vieții noi, comuniste.

În comunicarea noastră ne propunem să identificăm principalele motive în opera scriitorilor proletcultiști din RSSM în primele decenii de ocupație sovietică cu referire la reflectarea modului de viață socialist. Printre scriitorii proletcultiști ale căror opere sunt relevante pentru cercetarea noastră se enumeră: Petrea Darienco, Petrea Cruceanu, Emilian Bucov, Andrei Lupan, ș.a.

Operele scriitorilor proletcultiști reprezintă o sursă de informații pentru cei ce vor să pătrundă în realitățile epocii, pentru cei care

doresc să înțeleagă felul de a scrie și de a gândi a poeților și prozatorilor perioadei, felul lor de reflectare a modului socialist de viață. Astfel, produsul cultural al epocii ne ajută să elucidăm alte aspecte ale realității.

O temă permanentă a publicisticii scriitorilor o constituie *munca, colhozul*. Andrei Lupan are o serie de poezii axate pe tema muncii, a plugarului, viața satului, printre care „De-ar grăi pământul”, „Vremea coasei”, „Tovarășul de câmp” etc. Un eseu poetic închinat plugarului și pâinii are și Vitalie Tulnic, eseu intitulat „Pâinea cea de toate zilele”. Poetul remarcă: „Ieșim la semănat, Omul și pământul – în îmbinația aceasta de cuvinte stă sensul celei mai vechi îndeletniciri – cea a plugarului. Oriunde s-ar fi împământat omul, prima lui grijă a fost să tragă câte o brazdă și să semene în ea bobul ce-i va aduce pe palmă spicul de aur.”

Petrea Darienco, la fel, abordează tema muncii și a colhozului. În poezia lui „Cântecul colhoznicilor” el scrie: „Colhozu-i calea noastră, calea fericirii/Al muncii colective imn biruitor/Colhozu-i viața noastră, – a satului-nflorire...” [1]. Într-o altă poezie, intitulată „Cântări de primăvara” autorul scrie despre importanța și esența muncii în cadrul societății sovietice: „Te cheamă câmpul plin de viață, cu minune frate să-l îmbraci./Numai muncă, muncă trează, vie/Și natura tu o iei în mâini./Munca îi a vieții temelie./Munca-i drumul larg înspre izbânzi [2].”

În volumul de poezii al poetului Petrea Cruceniuc „Diminețile noastre” de asemenea întâlnim teme ce reflectă viziunea acestuia asupra modului de viață socialist. Poezia „În câmp” oferă o imagine deosebită despre o zi obișnuită din viața unui țaran din colhoz: „Zarea dimineții aurește/ Grânele ce bucuroș șoptesc/...Iat-o munca noastră țărănească/... Și mai vesel cântă ciocârliă/ Astăzi pe-al colhozului ogor” [3]. O altă poezie din același volum, „În fiecare spic”, reflectă importanța muncii colhoznicului în comparație cu perioada precedentă, înainte de instaurarea regimului comunist: „De unde-i bogăția minunată?/ De cine-a fost câmpia sămânțată? Colhoznicul – îi omul ista mare./ Ce în trecut îmbla îngheboșat” [4].

Poezia lui Emilian Bucov „Gând de primăvară” este una din primele lucrări poetice inspirate din procesul de colectivizare din RSSM. Această poezie redă gândurile și frământările țaranului

moldovean, care e pus în fața problemei să aleagă între gospodăria individuală și cea colectivă, adică colhozul. Câțiva ani mai târziu, în 1947, este publicat poemul „Țara mea” de același autor. Aici Emilian Bucov scrie despre țăranul care deja înțelege rostul vieții noi colective, despre biruința noului, a tot ce este progresiv, ce se naște și ce crește zi de zi: „Ș-apoi miile de sate/ Înfrățite în colhozuri... Pe hotarele unite/ Omul a-nceput să crească/ ... Țară de sate, Țară de orașe, Nenumărate ziduri uriașe, Țară de brațe, țară de minți, Țară în care cresc biruinți” [5].

Astfel constatăm că opera scriitorilor proletcultiști din RSSM este una ideologizată, ea reflectă denaturat modul de viață al omului comunist, prezintă o societate perfectă, unde toți sunt egali și fiecare are șansă la o viață ideală. Opera scriitorilor proletcultiști nu poate fi limitată însă la ideologia pe care o conține. Aceste opere trebuie analizate, trebuie să fie cunoscute de noi cu scopul de a mări și ridica responsabilitatea socială a creatorului față de public. Literatura este o formă a culturii, ea fiind responsabilă de modelarea societății, noilor generații.

Influența pe care a avut-o intelectualitatea artistică asupra maselor în perioadă sovietică nu poate fi subestimată, ci trebuie cunoscută și apreciată. Deci, este necesară analiza operelor scriitorilor proletcultiști pentru a reflecta un alt aspect al perioadei comuniste, pentru a întregi imaginea și realitatea aceluia sistem.

Referințe:

1. DARIENCO, P. *Câtări primăverii sovietice*. Chișinău: Editura de Stat a Moldovei, 1948, p.90.
2. *Ibidem*, p.95.
3. CRUCENIUC, P. *Diminețile noastre*. Chișinău: Editura de Stat a Moldovei, 1949, p. 68.
4. *Ibidem*, p. 69.
5. BUCOV, Em. *Țara mea*. Chișinău: Cartea rusă, 1946, p. 99.

Recomandat

Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

INSTITUIREA ȘI ACTIVITATEA PENSIONULUI NOBILIMII DIN BASARABIA (1816-1831)

Elena ȚURCANU, Facultatea de Istorie și Filosofie

În 1816 nobilii din Basarabia s-au adresat către mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni cu cererea de a deschide pe lângă Seminarul Teologic din Chișinău un pension pentru copii de nobili. Acesta a fost deschis la 16 noiembrie 1816 și avea drept scop de a pregăti „pentru regiune oameni capabili și folositori cât și funcționari, cunoscători fundamentali a limbilor rusești și românești”. Deci administrația imperială avea nevoie de funcționari ieșiți din rândurile boierimii locale, care să cunoască bine situația din Basarabia și legile locale (obiceiul pământului) și în baza cărora ar putea crea un aparat administrativ fidel regimului.

Referitor la cauza deschiderii Pensionului pe lângă Seminarul Teologic, Axentie Stadnițchi opinează că instruirea în comun a copiilor săraci din tagma bisericească și a celor proveniți din familii bogate nu prea le-a convenit nobililor, din care motiv boierimea basarabeană a solicitat fondarea pe lângă seminar a unei instituții privilegiate – Pensionul Nobilimii, în care instruirea să decurgă în conformitate cu metoda seminarială.

După primirea aprobării deschiderii pensionului, a fost formată administrația acestuia, în care au intrat directorul, inspectorul și economul. Funcția de director a fost ocupată de rectorul Seminarului Teologic – Petru Kunițki, iar ceilalți profesori au fost numiți de mitropolit. Cursurile erau predate de profesorii Seminarului. „Pensionarii nobili” (cum erau numiți în diferite rapoarte oficiale elevii Pensionului), la început, nu alcătuiau clase aparte, ci învățau împreună cu elevii seminarului.

În Pension erau primiți copii de boieri și funcționari, cu condiția ca ei să învețe fără întrerupere timp de 5 ani. Pensionul nobilimii a fost o școală laică, un fel de liceu, subordonat autorităților bisericești, care se deosebea de seminar prin faptul că în programa de studii se dădea mai multă atenție obiectelor umanitare decât celor religioase. În Pension se primeau copii cu vârsta cuprinsă între 8-12 ani. Întreținerea lor se făcea din contul părinților. În Pensionul nobilimii erau și burse pentru copii

nobililor săraci – de regulă, 10-12 elevi din contul școlii. În total în Pension își făceau studiile 40 de elevi.

În conformitate cu Regulamentul pensionului, elaborat de Direcția Seminarului Teologic din Chișinău, fiecare părinte, la intrarea copilului său în pension trebuia să-și dea consimțământul ca acestuia să-i fie predate toate obiectele care se studiau la seminar – religia, gramatica, limbile (rusă, greacă, latină, română, germană și franceză). În afară de aceasta, să primească și cunoștințe extraordinare la istorie, geografie, matematică și desen. Studiarea obiectelor principale era gratuită, pe când lecțiile de istorie, geografie, matematică și desen contra plată.

Motivând insuficiența în provincie a funcționarilor care posedă temeinic limbile rusă și română, în mai 1823, rezidentul plenipotențiar interimar al Basarabiei I.N. Inzov a solicitat permisiune imperială de a institui în pension o categorie de elevi (zece), proveniți din familii de nobili săraci, care să fie întreținuți pe contul statului, cu condiția că aceștia, pe parcursul a opt ani de studii, să însușească, mai cu seamă, limbile rusă și română, iar după terminarea pensionului să-și desfășoare activitatea în instituțiile din Basarabia, cel puțin 8 ani. Propunerea lui Inzov a fost acceptată de împărat la 28 mai 1823.

Începând cu anul de învățământ 1820-1821, obiectele de cultură generală au început să fie neglijate, acordându-se o mai mare atenție învățării catehismului și istoriei religiei. De exemplu, spre sfârșitul anului patru de studii, tinerii în vârstă de 16-18 ani însușeau la aritmetică doar cele patru operații cu fracții simple. Din cauza acestor modificări, elevii au început să părăsească pensionul.

Anul de studii începea la 1 septembrie și se finaliza la 15 iulie. În pension erau 4 clase a câte 2 ani fiecare, în total 8 ani. În 1823 este adoptat un nou regulament al pensionului, în care, în mare parte, au fost enumerate aceleași discipline de studiu.

Într-o lucrare de statistică referitor la Basarabia, datată cu anul 1827, în partea introductivă este dată o scurtă caracteristică a învățământului, unde se constată că nu s-a atras încă o atenție cuvenită asupra introducerii învățământului în Basarabia. Este doar o singură școală înființată în orașul Chișinău, înființată pe lângă seminar sub formă de pension, în care învățau un număr foarte mic de elevi din mediul laic, cea mai mare parte fiind copiii clerului local.

Instituția a fost închisă la 1 septembrie 1831, din cauza neînțelegerii dintre autoritățile bisericești și cele laice. Totuși această instituție a constituit mediul de formare a unor cunoscute personalități ca frații Hașdeu, C.Negre, A.Russo, C.Stamati și alții.

Bibliografie:

1. Игумен Ириней (Тафуня). *Митрополит Гавриил (Бэнулеску-Бодони) и основанная им Кишиневско-Хотинская епархия*. În: <http://www.moldova.ms/data/special/irinei/IgumenIrinei.pdf>. (vizitat: 14.03.2017).
2. POȘTARENCU, D. *Destinul românilor basarabeni sub dominația țaristă*. Chișinău, 2012.
3. CIOBANU, T.T. *Istoria învățământului și a gândirii pedagogice în Moldova: Pentru studenți și pedagogi*. Chișinău, 1991.
4. CIOBANU, Șt. *Cultura românească în Basarabia sub stăpânire rusă*. Chișinău, 1992.
5. STADNIȚCHI, A. *Viața și nevoițele Înalt Preasfințitului Gavriil Bănulescu Bodoni. Exarh al Moldovei și Valahiei (1808-1812) Mitropolit al Chișinăului și Hotinului (1813-1821)*. Kiev-Chișinău, 2013.

Recomandat

Valentin TOMULEȚ, dr. hab., prof. univ.

INTRAREA ROMÂNIEI ÎN RĂZBOI CONTRA UNIUNII SOVIETICE (1941)

Liviu ROTARU, Facultatea de Istorie și Filosofie

La 22 iunie 1941, Germania, încălcând Pactul de neagresiune semnat cu URSS în 1939, a atacat teritoriul acesteia. În aceeași zi, au început ofensiva și armatele române pe linia Prutului și a Dunării, având ca scop cucerirea și lichidarea punctelor întărite ale Armatei Roșii și a pichetelor de grăniceri, luarea sub control a șoselelor și a podurilor.

Comandamentul nazist a concentrat pe frontul germano-româno-sovietic trei armate cu un efectiv general de 600 mii soldați și ofițeri. Mai mult din jumătate din aceste forțe erau formate din soldați și ofițeri români. Regele Mihai și generalul Ion Antonescu în adresările lor către armată, declarau războiul contra URSS ca fiind unul sfânt. Soldaților li s-a spus că ei îndeplinesc o misiune istorică „de eliberare a fraților săi, a bisericii și a civilizației europene de sub jugul bolșevic”. Ion Antonescu a declarat prin intermediul radioului că pe

teritoriile „cucerite, mâinile țăranilor vor găsi o remunerare pe cînste pentru sîngele vărsat în numele acestor teritorii”. În primele zile ale războiului, guvernul sovietic a informat România referitor la consecințele angajării acesteia în agresiunea Germaniei hitleriste împotriva URSS.

Atitudinile militare erau susținute și de mitul referitor la caracterul armatei germane ca fiind una imposibilă de învins. Soldații români considerau că războiul va fi de scurtă durată, iar odată cu înaintările în adâncurile teritoriilor sovietice se va declanșa o revoluție antibolșevică. Armata Roșie, deși luată prin surprindere, a fost în stare să organizeze o apărare, astfel sarcina pusă de către comandamentul german de a forma, până la sfârșitul lunii iunie, a capetelor de pod pe malul estic al Prutului, nu a fost executată. Pierderile din cadrul armatei române au scăzut cu mult capacitatea lor de luptă, fiind înregistrate, de către comandamentul român, acte de automutilare, refuz de a merge în atac etc. Situația critică formată în regiunile și superioritatea în forțe creată pe frontul germano-româno-sovietic au permis cucerirea de către români și nemți a orașelor principale (Cernăuți, Bălți, Soroca, Hotin), iar la 17 iulie 1941 armatele germano-române au intrat în Chișinău. A fost organizată administrația românească pe teritoriile respective.

Tot la 17 iulie, în Bălți a sosit și generalul Ion Antonescu care a dat administrației locale instrucțiuni suplimentare, printre care erau „restabilirea drumurilor cu forța populației locale. Instaurarea serviciului de muncă obligatoriu în regiunile cucerite. Oricare tendință de rezistență să fie înăbușită. Populația Basarabiei să fie supusă unei inspecții generale, cei suspecți sau cei care se pronunță împotriva noastră – împușcați, niciun evreu nu trebuie să rămână în orașe sau sate, ei trebuie internați în lagăre”. În spiritul acestor instrucțiuni, unii dintre soldații români, uneori singuri, alții împreună cu grupurile speciale SS, intrau în localități declanșând adevărate vânători de comuniști și evrei. În Basarabia au fost înregistrate cazuri de violență și furturi din partea soldaților, care se simțeau lipsiți de oricare răspundere. Colonelul Tudose, primul comandant român al Chișinăului, a trebuit să recunoască că nu doar soldații germani săvârșeau acte de violență, luau lucrurile cele mai bune din casele populației, dar și soldații români, într-un fel luându-le exemplul, se alăturau acestor acte de jafuri, iar căutarea, sechestrarea diferitelor

bunuri de la civili a devenit o ocupație îndrăgită de toți. Câteodată, apăreau conflicte între aliați din cauza neînțelegerii în procesul de împărțire a lucrurilor sustrase. Același Tudose se plânga că regimentele germane își luau tot ce găseau mai bun, bunuri aflate în depozite și întreprinderi.

Totuși, nu trebuie să negăm și faptul că politica greșită a Moscovei, înfăptuită în Basarabia după 28 iunie 1940, a influențat unele părți ale populației să susțină revenirea administrației române. Pe zidurile caselor erau inscripționate următoarele texte: „Trăiască Regele Mihai și Cancelarul Hitler!”, „Trăiască România și Germania!” ș.a. Aceleași sentimente naționaliste și colaboraționiste erau prezente și în Ucraina, unde populația avea motivele ei de a-l urî pe Stalin. Istoriografia sovietică atribuie aceste sentimente ca venind din partea naționaliștilor, iar cea rusă acceptă faptul că politica greșită de colectivizare, represii au lezat imaginea administrației sovietice în rândurile populației autohtone. Însă în unele surse ruse întâlnim și ideea că România nu a suferit mult din cauza pierderii Basarabiei, deoarece autoritățile de la București știau că în cele din urmă va trebui să cedeze presiunilor sovietice, și nici nu au investit mult în regiune. Guvernul Sovietic nu a urmat exemplul Imperiului Rus, care instaurându-și autoritatea în teritoriul Pruto-Nistean la 1812, a acordat unele privilegii populației locale pentru a le câștiga sentimente pozitive.

Recomandat

Ion XENOFONTOV, dr., lector

LUPTA PENTRU ȘCOALA NAȚIONALĂ DIN BASARABIA – 1917

Valerian MOȘNEGUȚU, Facultatea de Istorie și Filosofie

Cei peste 100 de ani de dominație țaristă (1812-1917) au avut urmări tragice pentru Basarabia. Izolată în mod artificial de realitățile și viața de peste Prut, provincia a fost transformată într-o colonie periferică a Imperiului Rus. Nicio clipă n-a încetat aici politica de colonizare a provinciei cu elemente alogene, țarismul creându-și astfel, în Basarabia o puternică bază socială.

Basarabia era populată preponderent de țărani moldoveni fără școli naționale, fără instruire și educare națională, în care țărănimea era

accesibilă tuturor credințelor deșarte, în mijlocul căreia se răsfața cea mai irațională ignoranță religioasă, pe care o putea atrage, mai ales în cele spirituale, toți șarlatanii pe sfoară, căci, lipsită fiind de cultură, de ea se lipea orice influență dinafară, fie cum o fi (stare descrisă de numeroși autori); în care rusificarea se făcea în atmosfera stupidă a nepăsării moldovenilor, fără semne de protestare din partea lor (după cum constată, cu mare durere în suflet, în paginile revistei ieșene „Viața românească” Pantelimon Halippa); în care în fața scopurilor sfinte niciun fruntaș moldovean nu renunța la natura sa deameleon politic, vecinic nehotărât, întârziat (după cum mărturisea publicistul basarabean Alexandru Nour).

Astfel, odată cu revoluția din februarie 1917 de la Petrograd și cu prăbușirea țarismului, românii din Basarabia, ca și celelalte popoare de la periferiile imensului imperiu, s-au încadrat într-o puternică mișcare de salvare a ființelor naționale, a limbii, a conștiințelor de neam, a istoriei, a dobândirii drepturilor și, nu în ultimul rând, al școlii naționale.

În aprilie 1917, a fost creat *Partidul Național Moldovenesc*, sub președinția lui Vasile Stroescu, printre membrii de frunte aflându-se Paul Gore, Vladimir Herța, Pantelimon Halippa și Onisifor Ghibu. Partidul, care milita la începuturile sale pentru autonomia Basarabiei, avea ca organ de presă ziarul *Cuvânt moldovenesc*, la apariția căruia a avut o importantă contribuție un număr de refugiați din Transilvania și Bucovina.

De menționat că PNM a avut un program care avea drept scop dobândirea drepturilor cetățenești și naționale pentru moldovenii din Basarabia și de dincolo de Nistru. În ediția numărului 28 al ziarului „*Cuvânt Moldovenesc*” din 9 aprilie 1917, în programul PNM unul din punctele de bază (punctul 5) se referea la problema școlii: „*În școlile de toate treptele limba de predare să fie limba poporului. Limba rusească se va învăța în școli ca obiect de învățământ (ca învățatură deosebită). În toate satele și orașele să se facă școli bune, cu mai mulți ani de învățatură, și toți copiii să fie îndatorii a învăța la acele școli*”.

Un rol important în lupta pentru școala națională l-a avut și Congresul Învățătorilor din Basarabia (25-28 mai 1917). La 27 mai 1917 a fost discutată una din problemele cele mai importante, cea a

alfabetului. În cele din urmă, congresul a aprobat rezoluția că în școala moldovenească să se introducă alfabetul latin care va fi întrebuințat în cărțile didactice cât și în scris. Ziua de 26 mai 1917, stil vechi, a fost, fără îndoială, o zi istorică de o deosebită însemnătate în istoria neamului românesc din Basarabia. Ea a deschis larg ușile în fața moldovenilor spre lăcașul plin de strălucire al culturii neamului, care până în acel moment le-a fost închis.

Mișcarea națională moldovenească a fost ecoul răzvrătirii. Răpită printr-un act de silnicie, străină etnografică, ca suflet și ca trecut istoric, provincia dintre Prut și Nistru, la finalul Primului Război Mondial a început a se autodetermina, răspândind ideea de autonomie, libertate națională, libertatea limbii materne în școală, biserică și administrație, ceea ce într-un final s-a încheiat inevitabil cu Marea Unire de la 1918.

Recomandat
Ion EREMIA, dr. hab., prof. univ.

LĂCAȘURI DE CULT DISPĂRUTE DIN SPAȚIUL BASARABEAN (Cazul Bisericii din Mălăiești)

Mihail BULMAGA, Facultatea de Istorie și Filosofie

Pentru un creștin cel mai sfânt loc este biserica, locul unde au loc cele mai importante momente din viață, locul rugăciunii, unde se primesc Sfintele Taine, necesare pentru mântuirea creștinului, botezul, miroungerea, cununia, spovedania, împărtășirea și ierurgiile. În decursul vremurilor s-au construit numeroase biserici, pentru a fi casa Domnului și locul de refugiu al sufletului creștinesc, unele au rezistat până în prezent, însă unele din ele s-au pierdut în timp și au dispărut, fiind mărturisite doar de documentele arhivei, este și cazul bisericii din satul Mălăiești, raionul Criuleni.

În prezent, satul Mălăiești face parte din comuna Bălăbănești, raionul Criuleni, amplasat într-un loc pitoresc pe malul Nistrului. Satul Mălăiești a fost atestat documentar pentru prima dată la 3 septembrie 1607 cu denumirea de Tohatin, sat domnesc din ocolul Tohatin, pe care la 1643 domnul Moldovei, Vasile Lupu, îl trece în

proprietatea lui Ionașcu Rusu, pârcălab de Orhei. Cu timpul denumirea localității a evoluat, în Malul Tohatinului, Malul, ca din perioada interbelică să i se spună Mălăiești.

Conform registrelor clerului pentru anul 1836, biserica cu hramul *Sfântul Arhanghel Mihail* din Malul Tohatinului *este construită în 1802 cu stăruința spătarului Petru Cazimi*, iar în Registrele clerului pentru anul 1851, biserica *este construită în 1809 cu stăruința și cheltuiala spătarului Petru Cazimir, fostul proprietar al acestui sat*.

Cercetătorul Ion. N. Halipa, numește o altă dată referitoare la anul construcției bisericii. În studiul său *Сведения о состоянии церкви в Бессарабии в 1812-1813*, el menționează anul 1783, ca dată de construcție a unei biserici de lemn, în stare la acel moment rea, iar cu cărți și icoane destule. Suntem de părere că biserica despre care menționează Ion. N. Halipa este biserica veche a satului într-adevăr construită la 1783, probabil, de moșierul de atunci vornicul Teodor Balș și fiindcă era într-o stare rea a fost reconstruită, renovată din nou între anii 1802-1809 de către noul proprietar spătarul Petru Cazimir.

Biserica a fost construită din lemn pe fundament de piatră, cu clopotniță deasupra pridvorului, la 1836 era considerată ca bine întărită și îndestulată cu cărți și obiecte de cult. Biserica a fost sfințită în cinstea Sfântului Arhanghel Mihail, cu data pomenirii la 8/21 noiembrie .

Clerul bisericii era compus dintr-un preot, un cântăreț și un paraclisier, format întărit prin decizia Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului din 1838. Pământ biserica nu avea, iar clericii pentru a se întreține lucrau pământul oferit de enoriași și moșier. Preotul satului locuia într-o casă proprie parohiei, din lemn, însă care se afla pe terenul moșierului.

Pentru întreținerea preotului, enoriașii nu plăteau cotizații, iar slujbele erau săvârșite în limba *moldovenească*.

Despre starea materială a bisericii se menționează că în anul 1836 era una mijlocie, în 1851 se aducea la cunoștință că la Biserica *Sfântul Arhanghel Mihail* din satul Malul Tohatinului sunt insuficiente cărțile și obiectele de cult, iar starea materială este una grea, iar în 1856 se menționează din nou că nu sunt de ajuns obiecte de cult, iar întreținerea clerului și al bisericii deja era una foarte grea.

Din cauza înrăutățirii stării materiale ale populației, enoriașii nu mai aveau putința să întrețină biserica și slujitorii ei, și mai ales din cauza că biserica nu avea pământul propriu din care să se poată întreține clericii, de aceea la sfârșitul anului 1861 Arhiepiscopia Chișinăului și Hotinului ia decizia ca Biserica *Sfântul Arhanghel Mihail* din satul Malul Tohatinului să fie închisă, iar parohia alipită la parohia *Sfinții Apostoli Petru și Pavel* din satul Vadul lui Vodă.

Preotul de atunci Ioan Smocinschi a fost transferat la altă biserică, iar cântărețul Teodor Racu și paraclisierul Vasile Gavrilan au fost transferați la biserica din satul Vadul lui Vodă, și înscriși ca clerici în afara statelor.

În locul bisericii de parohie la 1862 a fost constituită o capelă, sub ocârmuirea parohiei din Vadul lui Vodă și preoților de acolo, unde erau săvârșite Sfintele Taine și Ierurgii.

În activitatea ei scurtă, Biserica *Sfântul Arhanghel Mihail* din satul Malul Tohatinului, a devenit pentru enoriași, locul cel mai sfânt, unde se rugau, locul unde se îmbogățeau duhovnicește chiar dacă material o duceau greu. Chiar dacă a fost închisă, și cu timpul s-a ruinat, credința enoriașilor din aceste sate nu s-a stins niciodată, ci și mai mult se întărea, îndurând chiar și un drum destul de greu până la biserica din Vadul lui Vodă, *distanța dintre aceste localități este de 2 verste, iar drumul trece printr-o râpă, și uneori pe timp de primăvară el devine primejdios și anevoios, uneori impracticabil* – ne mărturisesc documentele timpului.

Recomandat
Ion GUMENĂI, dr. hab., conf. univ.

DOMITIA LONGINA – O ULTIMĂ DESCENDENTĂ A DINASTIEI IULIA-CLAUDIA

Ana BOGACIUC, Facultatea de Istorie și Filosofie

În secolul I d.Hr. femeile romane încep să aibă o mai mare libertate. În acest context împărătesele romane au fost descrise ca fiind malefice și ninfomane, care nu se opreau până nu îndepărtau pe cei nedoriți din cale. Femeile imperiale însă au avut un impact pozitiv semnificativ asupra comunității locale italiene. Un studiu de caz deosebit îl constituie viața Domitiei Longina.

Comunicarea prezintă viața Domitiei Longina, în special perioada de căsătorie cu Domițian. Scopul comunicării este de a aprecia locul și rolul Domitiei Longina în viața socială și propaganda politică a Imperiului Roman.

Născută în 53-55 d.Hr, prin mama sa era stră-stră-strănepoata împăratului Augustus, una dintre ultimii descendenți ai dinastiei Iulia-Claudia, a decedat între anii 126-130 d.Hr. Ea a fost cea mai mică fiică a generalului și consulului Gnaeus Domitius Corbulo.

Domitia a suferit mai multe tragedii personale și acuzații grave de comportament inadecvat. Cu toate acestea, ea avea o mare popularitate, iconografia sa este un indiciu clar al puterii sale și adaptabilității. Imediat ce Domitian devine împărat o declară pe Domitia – Augusta, în semn de recunoștință a importanței sale ca succesiune dinastică și încearcă să-l divinizeze și pe fiul lor decedat în fragedă copilărie.

După cum susține istoricul Bartman, sculpturile pot oferi o mulțime de detalii cu privire la stilul doamnelor imperiale. Analizând, de exemplu, coafurile de până la Domitia, putem aprecia schimbările enorme aduse de ea. Portretele cunoscute ale Domitiei o prezintă cu coafură tipică Flaviană. Putem presupune că părul ei a fost extrem de ondulat, era complicat pentru coaforii săi de ai aranja părul după modele precedente (specifice Iulio-Claudienilor). Aceasta a fost o schimbare majoră pentru coafurile feminine imperiale în decursul ultimelor 7 decenii.

Literatura antică, la Suetonius, Dio Cassius, conține multe referiri la presupusul adulter cu Titus, actorul Paris, divorțul și alte aventuri ale Domitiei. Acest comportament pare puțin probabil. În istoriografie

s-a demonstrat clar că a fost o tactică comună pentru autorii antici să atace împărații prin intermediul femeilor imperiale, în mod tipic acuzându-le de comportament sexual frivol.

Este greu de crezut că o soție tânără ar fi preferat adulterul, în special cu un actor. În același timp ea era conștientă de urmări, în condițiile interesului deosebit al lui Domitian pentru aplicarea *Lex Iulia Adulteris*.

Potrivit istoricului Dio Cassius, Domitia și-a regăsit numele într-o listă a suspecților, într-un context politic complicat. Împreună cu aliații săi, prefectii Norranus și Petronius Secundus au pus la cale omorul împăratului. Aceasta a fost realizat de un sclav, Stephanus, care l-a înjunghiat până la moarte. După decesul împăratului, acesta a fost supus *damnatio memoriae* de către Senat. În concepția contemporană, aceasta presupune includerea unui șir de sancțiuni împotriva persoanei respective, după moarte, și a unor membri din familia acestuia. Cu toate acestea, Domitia nu a fost condamnată. Ea și-a păstrat toate privilegiile și onorurile care le-a primit în timpul domniei soțului său.

Domitia Longina a rămas figură puternică în felul ei; ea a fost un descendent al lui Augustus, una dintre Iulio-Claudieni și fiica respectatului Domitius Corbulo. La aceasta se mai adaugă faptul că era văduva împăratului și deținea titlul de Augusta. Siguranța ei după moartea împăratului, însemna că ea în continuare deține o putere considerabilă. Ea avea sprijinul tradițional al rudelor de pe tată și devotații acestora. Domitia a fost, de asemenea, o femeie bogată, un mare proprietar de pământ. Instaurarea dinastiei Antoninilor nu a afectat-o pe Domitia. Ea fiind de mult timp în relații bune cu familia Ulpius.

În concluzie, se poate afirma că Domitia, având o tinerețe dură, a înțeles că viața este suficient de complicată și trebuie să fii tare pentru a rezista, devenind extrem de prudentă. În căsnicia cu Domitian ea era conștientă că atutul ei este familia din care provine și respectul de care se bucura tatăl său în societate.

În ciuda zvonurilor care circulau despre ea, reușește să se bucure de prietenia cu Julia, nepoata soțului său, mai târziu de relațiile cu femeile din familia Ulpia. Preluarea stilului coafurii originale a Domitiei de către femei, inclusiv cele din dinastia Antoninilor, este un indiciu că a existat o armonie între femeile de la curte.

Această femeie remarcabilă nu numai că a supraviețuit asasinării soțului, dar după cum sugerează portretistica ei, Domitia păstrează o anumită recunoștință publică ca Augusta până la domnia lui Hadrian.

Bibliografie:

1. ФЕДОРОВА, Елена В. *Императорский Рим в лицах*. Москва: Феникс, 1988.
2. FRASER, Trudie E. *Domitia Longina: an underestimated Augusta*. ANCIENT Society 45, 2015, p. 205-226.

Recomandat

Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.

CONSOLIDAREA RELAȚIILOR MOLDO-TURCE ÎN anii 1994-2002

Mariana BUBUIOC, Facultatea de Istorie și Filosofie

În luna februarie, anul curent, Republica Moldova și Republica Turcia au celebrat 25 de ani de la stabilirea relațiilor politico-diplomatice bilaterale. În opinia noastră, un asemenea eveniment necesită o analiză a principalelor aspecte ale relațiilor politico-diplomatice în intervalul 1991-2002. Relațiile moldo-turce în anii 1991-2002 cunosc în evoluția lor istorică două etape, etape identificate de către noi în urma cercetării temei în cauză. Primei etape, care ocupă segmentul cronologic 1991-1994, îi corespunde stabilirea relațiilor bilaterale. Este etapa fundamentării cadrului normativ-legal și a dezvoltării, în special, a aspectului economic al colaborării bilaterale. Întâietatea factorului economic se explică prin interesul ambelor state de a dezvolta direcția respectivă, dar și prin politica economică activ promovată și aplicată de către oficialii turci în relațiile externe.

Survenirea unor schimbări calitative și cantitative după anul 1994 au determinat conturarea unei noi etape în relațiile bilaterale. Ca impuls principal pentru acest proces a fost vizita președintelui turc, Suleyman Demirel la Chișinău, între 1-3 iunie 1994. Astfel se produce trecerea de *la etapa stabilirii la etapa consolidării relațiilor moldo-turce*. Schimbările cantitative constau în intensificarea acțiunilor din sfera politico-diplomatică, iar schimbările calitative țin de reglementarea cadrului juridic între Republica Moldova și Republica Turcia.

Noii perioade îi sunt caracteristice vizitele „regulate” la nivelul președinților de state. Regularitatea era dictată de art. 4 din *Tratatul de prietenie și colaborare între Republica Moldova și Republica Turcia* și presupunea întâlnirea președinților de state o dată la 2 ani. Evidențiem că „tradiția” vizitelor la nivel înalt a fost deschisă în anul 1994 de către Suleyman Demirel, președintele Republicii Turcia și a fost respectată până în anul 1999, când la Chișinău s-a aflat în ultima sa vizită președintele turc, Suleyman Demirel. După alegerea noului președinte al Turciei – Ahmet Sezer (2000) și al președintelui Vladimir Voronin în Republica Moldova (2001) vectorul politicii externe în ambele state se schimbă. Prin urmare, vizitele oficiale și neoficiale la nivel înalt încetează. Acest fapt poate fi considerat drept o ușoară răcire a relațiilor politice, întrucât o comunicare directă la nivel de președinți, șefi de legislative, șefi de guverne și miniștri ai afacerilor externe nu a existat. Oricum, o stagnare în relațiile politico-diplomatice moldo-turce nu s-a înregistrat, ele au continuat să se desfășoare în cadrul juridic stabilit în anul 1994. Comunicarea politică și diplomatică se realiza prin intermediul ambasadurilor turci și moldoveni aflați la Chișinău și, respectiv, la Ankara.

În concluzie, notăm că relațiile moldo-turce în anii 1994-2002 au trecut la nivelul consolidării relațiilor bilaterale. La baza acestei treceri au stat schimbările calitative și cantitative înregistrate în decursul anului 1994. Un factor important ce a menținut relațiile bilaterale în continuă dezvoltare au fost vizitele la nivel de președinți realizate în intervalul 1994-1999. Anii 2000-2002 corespund unei „ușoare răciri” în relațiile politice bilaterale, însă comunicarea politică a existat permanent prin intermediul ambasadurilor.

Bibliografie:

Izvoare

1. SNEGUR, M. *Labirintul destinului. Memorii*. Vol. IV. Chișinău: Fundația ”Draghiștea”, 2013. 760 p.
2. *Tratate internaționale la care Moldova este parte*. Vol. 21. Chișinău, 1999, p.378-382.
3. Vizita oficială a Președintelui Republicii Turcia în Republica Moldova. În: *Moldova Suverană*, nr.66-67 din 4 iunie 1994, p.1-2.

Studii și monografii

1. BASKIN, O. *Turkish foreign policy*. The University of Utah Press, Salt Lake City, 2010. 968 p.

2. ȘAROV, I., OJOG, I. *Evoluția politicii externe a Republicii Moldova*. Chișinău: *Cartdidact*, 2009. 192 p.
3. ȘENYUVA, Ozgehan. Turkey: politics of balance and cautions toward Moldova, In: *Moldova: arena of international influences*, p. 205-219.
4. TVERDOHLEB, A., ȚVIRCUN, V. *File din istoria stabilirii relațiilor bilaterale între Republica Moldova și Republica Turcia* http://cogito.ucdc.ro/2012/vol4n1/ro/5_filedinistoriastabiliriiirelatiilorbilat_eralevictortvircunaurelteverdohleb.pdf (accesat la 20.02.2016).
5. АНГЕЛИИ, Ф. *Республика Турция. Сулейман Демирель*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 576 p.

*Recomandat
Liliana ROTARU, dr., conf. univ.*

REGULAMENTUL DIN 17 FEBRUARIE 1825 ȘI INFLUENȚA LUI ASUPRA COMERȚULUI BASARABIEI CU IMPERIUL AUSTRIAC

Ana-Maria CHIRIAC, Facultatea de Istorie și Filosofie

După finalizarea Congresului de la Viena, administrația imperială rusă, temându-se de izolarea diplomatică, tinde să lege toate țările participante la congres printr-un asemenea sistem de tratate și înțelegeri, care ar fi exclus încălcarea echilibrului de forțe în Europa. În vederea atingerii acestui scop, țarismul este nevoit să treacă de la tariful vamal prohibitiv din 1810 la tarifele liberal-fritrederiene din 1816 și 1819 ce reflectau principiul comerțului liber stabilit la Congresul de la Viena.

Totodată, ideea promovării politicii comerțului liber s-a reflectat în mod direct asupra Basarabiei. După adoptarea tarifului vamal din 31 martie 1816, în Basarabia sunt adoptate noi acte legislative, care au fost generalizate în decizia Consiliului de Miniștri din 28 noiembrie 1816, care avea ca scop reorientarea comerțului basarabean de la piețele tradiționale europene spre piața internă rusă.

Pe parcurs s-a constatat că decizia de a respecta politica comerțului liber, luată la Congresul de la Viena de către țările europene, n-a fost respectată. De tariful vamal liberal din 1819 au beneficiat Prusia, Austria și Polonia. Noul tarif a trezit o reacție negativă din partea burgheziei ruse, care nu era în stare să țină piept concurenței libere din

partea mărfurilor și a negustorilor europeni. Pomenindu-se în situația când economia rusă nu mai era în stare să reziste principiilor liberei concurențe, țarismul a fost nevoit să-și reorienteze politica vamală de la liberalism la protecționism. Ca rezultat, la 27 februarie 1822 a fost adoptat noul tarif vamal, de data aceasta de ordin prohibitiv, care a intrat în vigoare la 12 martie același an. Noul tarif urma să contribuie la stabilizarea economiei ruse.

Cu adoptarea tarifului prohibitiv din 1822, perioada liberalismului relativ în politica comercială a țarismului ia sfârșit. Cercurile guvernante din Sankt Petersburg s-au convins că economia Rusiei nu este în stare să respecte principiul „comerțului liber”, realizat parțial în anii precedenți. În politica comercial-vamală externă țarismul este nevoit să se întoarcă pe pozițiile protecționismului, pe care va fi nevoit să se mențină pe parcursul celui de-al doilea pătrar al secolului al XIX-lea. Rezultatul acestei politici este adoptarea „Regulamentului cu privire la comerțul cu Basarabia” din 17 februarie 1825 [1], care a generat o serie de schimbări în comercializarea mărfurilor basarabene și a impus un șir de-a obstacole în extinderea relațiilor comerciale cu țările europene. Noua lege a afectat relațiile comerciale ale Basarabiei cu Imperiul Austriac, astfel afectându-se simțitor exportul și importul dintre aceste țări.

Regulamentul cu privire la comerțul cu Basarabia din 17 februarie 1825 se aseamănă mai mult cu un tarif vamal și se referă la trei mari probleme: despre mărfurile străine, importate în Basarabia și prin Basarabia în Rusia, despre mărfurile produse în Basarabia și exportate în Rusia; despre mărfurile ruse importate în Basarabia [2].

Analiza celor trei compartimente ale Regulamentului dovedește despre caracterul lui nuanțat prohibitiv-protecționist. Compartimentul întâi reglementa importul mărfurilor străine în Basarabia și prin Basarabia în Rusia. Pentru importul mărfurilor străine prin Basarabia în Rusia, se stabileau două oficii vamale de clasa a doua, în Dubăsari și Movilău, care permiteau atât importul tuturor mărfurilor permise în baza tarifului vamal din 1822 și prezentate în buletin cu litera “A”, cât și al vinurilor moldovenești și valahe, dar care erau supuse taxei vamale. Mărfurile neindicate în buletin erau expediate în depozitele vamale [3].

Mărfurile din Imperiul Otoman erau importate în Basarabia prin oficiile vamale de la Sculeni sau Reni, iar din Imperiul Austriac și alte

state – prin vama de la Noua Suliță. Proprietarul mărfurilor era obligat, la trecerea prin oficiile vamale, să declare punctul final de destinație al mărfurilor – Basarabia sau Rusia. În cazul când mărfurile erau predestinate pentru Basarabia, ele erau supuse taxei vamale conform tarifului și Statutului comercial, iar dacă proprietarul acestor mărfuri dorea să le importe în Rusia, el era obligat la vămile ruse de la Nistru să plătească a doua oară taxa vamală, primind în schimb un certificat, la prezentarea căruia guvernul regional era obligat să-i restituie taxa achitată la vămile basarabene.

Regulamentul permitea importul mărfurilor străine prin Basarabia în Rusia doar persoanelor ce aveau dreptul la comerțul exterior. Pentru importul pe mare, prin Basarabia în Rusia, mărfurile străine puteau fi importate doar prin portul dunărean Reni, în acel temei ca și mărfurile importate prin oficiile vamale Sculeni și Noua Suliță și cu respectarea strictă a condițiilor tarifului.

Regulamentul din 17 februarie 1825 punea mari obstacole în transportarea mărfurilor pe cale de tranzit din oficiile vamale de la Prut și Dunăre prin oficiile vamale de la Nistru în guberniile interne ruse. Termenul pentru transportarea mărfurilor, stabilit de noul Regulament, s-a dovedit a fi mic și negustorii au cerut revizuirea termenelor de transportare a mărfurilor, care ulterior au fost mărite.

Regulamentul din 1825 s-a răsfrânt negativ asupra exportului mărfurilor din Basarabia în Rusia și a lovit puternic nu numai asupra acestei ramuri a comerțului, dar a afectat și dezvoltarea altor ramuri economice. După acordarea dreptului de a importa liber mărfurile ruse, Basarabia a devenit o piață avantajoasă pentru mărfurile de manufactură și fabrică rusă.

Acest Regulament a influențat direct asupra comerțului de import, micșorând substanțial importul mărfurilor industriale din țările europene și minimalizând pozițiile negustorilor străini, îndeosebi ale celor austrieci și moldoveni pe piața basarabeană.

Referințe:

1. Textul integral al Regulamentului a se vedea: TOMULEȚ, V. *Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia (1812-1830). Documente inedite din arhivele Rusiei, Ucrainei și Republicii Moldova*. Chișinău, 2002, p. 120-127.
2. TOMULEȚ, V. *Basarabia în sistemul economic și politic al Imperiului Rus (1812-1868)*. Chișinău, 2012, p. 211.

ROLUL FEMEILOR ÎN PRIMĂVARA ARABĂ

Lucia BUTNARIUC, Facultatea de Istorie și Filosofie

Cu toate că tradiția cere femeilor arabe o atitudine de tăcere și supunere, evenimentul ce s-a desfășurat în țările arabe, începând cu luna decembrie 2010, a arătat că există un model nou de comportament al femeilor, manifestat prin participarea activă în valul de proteste cunoscut ca „Primăvara Arabă”. Astfel, femeile de toate tipurile și din toate categoriile sociale au ieșit în stradă pentru a lupta nu numai împotriva tiraniei și nedreptatea statului, ci și împotriva principiilor conservatoare ale societăților în care trăiesc.

Prezența femeilor în cadrul „Primăverii Arabe” a fost foarte evidentă în timpul protestelor din Tunisia, Libia, Egipt, Bahrain și Yemen, indiferent dacă erau adeptele ale unui stil modern (în blugi sau tricouri în țări precum Tunisia, Egipt) sau a unui stil mai conservator (acoperite din cap până în picioare, cum ar fi în Yemen sau Bahrain). Femeile au participat la revoluție alături de frați, fii, soți, logodnici și însoțitori. Participarea lor nu a fost limitată doar de demonstrațiile publice, dar, în principal, a fost reprezentată de răspândirea informației cu privire la detaliile revoltei, prin intermediul rețelelor de socializare, informații care au atras atenția opiniei publice în interiorul și în afara acestor țări. Când poliția a devenit incapabilă să asigure securitatea, femeile au organizat propriile lor patrulare stradale și au asigurat paza. Femeile din Libia au făcut contrabandă cu medicamente și arme și s-au adunat informații secrete pentru rebeli.

În cadrul Primăverii Arabe, s-au evidențiat femei individuale, care au jucat roluri-cheie în desfășurarea protestelor: bloggerul Lina Ben Mhenni în Tunisia, Asmaa Mahfouz și Nawal El Saadawi în Egipt, Alaa Murabit în Libia, Tawakkol Karman în Yemen etc.

Multe dintre ele au fost victime ale amenințărilor, uneori din partea propriilor familii, altele chiar au fost violate sau ucise. Cu toate acestea, determinarea și curajul de care au dat dovadă le-au permis să

obțină rezultate remarcabile, și anume: transmiterea informației către întreaga lume prin intermediul rețelelor sociale, punerea în aplicare a principiului parității de gen în alegerile din viitoarea Tunisie; să denunțe abuzurile comise de guverne împotriva drepturilor omului, la fel ca în cazul activistei yemenite Tawakkul Karman, căreia i s-a conferit Premiul Nobel pentru pace în anul 2011.

Bibliografie:

1. Randa Achmawi. *Le rôle des femmes dans le printemps arabe*, http://www.iemed.org/observatori/arees-danalisi/arxius-adjunts/qm-16-originals/achmawi_role%20des%20femmes%20dans%20le%20printemps%20arabe_qm16.pdf (vizitat 13.03.2017).
2. Women in the Arab Spring, https://en.wikipedia.org/wiki/Women_in_the_Arab_Spring (vizitat 13.03.2017).

Recomandat

Liliana ROTARU, dr., conf. univ.

**CREAREA SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT ÎN BASARABIA
(Studiu de caz: Școala Profesională Ministerială din S. Todirești,
Județul Bender)**

Cătălina-Maria BEBEA, Facultatea de Istorie și Filosofie

Învățământul profesional din Basarabia reprezintă (de la constituirea sa și până în prezent) un element important pentru mai multe domenii ale activității statului. Cercetarea procesului de creare a învățământului profesional pe teritoriul dintre Prut și Nistru devine necesară și actuală în contextul procesului de comasare și închidere a instituțiilor de tip vocațional, la care asistăm. Subiectul abordat atinge o problemă acută a societății actuale din Republica Moldova, care rezidă în creșterea numărului de șomeri și a ratei de criminalitate în unitățile administrativ-teritoriale. Astfel, se conturează necesitatea de a cunoaște premisele constituirii și de a analiza întemeierea propriuzisă a sistemului de învățământ profesional, cercetat prin prisma Școlii Profesionale Ministeriale din s. Todirești.

Cadrul general, pe fundalul căruia a luat ființă învățământul profesional, este creat pe baza unor reforme ce s-au desfășurat în

Imperiul Țarist, în componența căruia se afla și Basarabia (din a. 1812), transformată ulterior în gubernie.

Ca rezultat al implementării în Basarabia a Regulamentului agrar (1868), dar și a legilor agrare (1868, 1869, 1871, 1875), au intervenit schimbări în sistemul funciar al guberniei. Proprietatea funciară moșierească s-a redus, iar cea ecleziastică și a statului s-a mărit. În acest mod, se creează premisa economică de întemeiere a unor instituții „de stat” pentru a pregăti specialiști necesari în domeniul prelucrării pământului. Crearea Școlii Profesionale în s. Todirești a fost condiționată nu numai de situația economică creată la sfârșitul sec. al XIX-lea, dar și de existența în regiune a potențialilor studenți, familiile cărora ar fi fost capabile să asigure studiile copiilor, inclusiv prin resurse financiare.

Școala Ministerială din s. Todirești, județul Bender a fost înființată ca o necesitate, pentru că în regiune nu mai existau instituții de acest tip. Astfel, în 1904, Camera de Comerț a Guberniei Basarabia a anunțat licitație pentru cumpărarea dreptului de a construi Școala Profesională Ministerială, cu un singur nivel în satul Todirești. După petrecerea licitației, cel care a obținut acest drept a fost Grigori Lavrov, care la 30 aprilie 1904 a semnat un contract cu directorul școlilor profesionale din Basarabia. Acest contract era compus din 14 puncte, conform cărora Lavrov își asuma răspundere personală pentru construcția unui bloc cu un singur nivel, care conform proiectului întărit de conducerea guberniei trebuia să fie compus din săli pentru petrecerea orelor, bibliotecă, apartamente pentru pedagogi, beci și pilon pentru clopoțel. Bugetul acordat pentru lucrări a fost de 4.800 ruble. Construcția a început în mai puțin de o lună de la încheierea contractului și se petrecea sub supravegherea inspectorului principal din Bender. La data de 28 septembrie 1904 clădirile au fost date în exploatare, primul an de studii fiind considerat începând cu 1 septembrie 1905.

Componența etnică a cadrelor didactice și a elevilor era diferită: români, ruși, ucraineni. Această diversitate este datorată colonizării masive care s-a produs pe teritoriul Basarabiei după anexare. Elementul social nu a dezamăgit așteptările autorităților, clasele formate fiind numeroase, în unele cazuri ajungând până la 95 de elevi.

Crearea sistemului de învățământ profesional-tehnic a luat naștere ca o necesitate în contextul reformelor și situației interne a imperiului

și, prin urmare, a guberniei. Școala Profesională a fost înființată în județul Bender, ca rezultat al suprapunerii aspectelor situației social-economice locale și a devenit o realizare în plan social, economic și cultural.

*Recomandat
Liliana ROTARU, dr., conf. univ.*

SUFERINȚA ȘI ÎNDEPLINIREA DORINȚELOR

Artiom BONARI, Facultatea de Istorie și Filosofie

Așteptările ne otrăvesc sufletul mai mult ca orice altceva. Ne aduc frustrări, nemulțumiri, neîmpliniri. Din păcate, aceasta se întâmplă unui mare număr de oameni, pentru că așteptările sunt idei limitative venite la pachet cu percepția asupra realității și cu mentalitatea. Când timp ai așteptări, vei fi nefericit.

Cei mai mulți oameni în acest moment posibil deja se revoltă: „Dar mi se pare normal să am anumite așteptări?”. Vă pot spune doar atât: Cum vă simțiți când aveți așteptări care nu vor corespunde în viitor cu realitatea? A ne elibera de așteptări, a ne dăruia iarăși nouă înșine – în asta constă puterea respectului de sine. În acest sens, Confucius constata că înțeleptul așteaptă totul de la el însuși, pe când omul simplu așteaptă totul de la ceilalți.

Lucrurile simple devin complicate când aștepti prea multe. Prea multe dezamăgiri sunt semnul că ai prea multe așteptări. Voința nu are nici scop, nici limite: iată propriul voinței. E adevărat, omul face ce vrea, dar nu poate să-și predetermine voința. Voința este veșnică dorință și nesatisfacerea dorinței (care este întemeiată într-o nevoie organică) are ca urmare suferința. Voința ajunge la negarea voinței de a trăi, atunci când cunoașterea totală a întregii sale esențe acționează asupra ei ca un sedativ al voinței.

Dorința este în acest sens o veșnică suferință, iar istoria ființelor vii este istoria naturală a durerii, după cum susține Schopenhauer. Neidentificând nicio finalitate voinței, Schopenhauer trage concluzia că lumea nu are niciun sens. A voi înseamnă străduință, lăcomie, umilință, iluzii, lipsuri și deci suferință. Aceasta constituie esența ultimă a lumii. Într-o măsură mult mai redusă, chiar și animalele

suferă. Suferința omului e proporțională cu gradul de inteligență, cultură și sensibilitate [1].

În concepția budistă, întreaga existență este plină de suferință. Buddha era convins de faptul că suferința în viața omului depășește atât de mult bucuriile și satisfacțiile, încât ar fi fost cu mult mai bine pentru acesta să nu se fi născut. Suferința, din perspectiva budistă, înseamnă, de fapt, o dorință permanent înăbușită. Omul suferă permanent atunci când dorința sa proprie nu poate fi imediat satisfăcută.

În acest periplu, omul nu face altceva decât să devină propriul „prizonier” al năzuințelor, reperelor și dorințelor sale. Pentru că nimeni nu-și poate procura toate bunurile pe care și le dorește și, chiar dacă ar reuși acest lucru, suferința n-ar putea fi definitiv eliminată prin aceasta. În primul rând, pentru că toate bunurile lumești sunt efemere, iar noi suntem la fel de trecători prin această lume.

Bibliografie:

1. SCHOPENHAUER, A. *Lumea ca voință și reprezentare*. București: Humanitas, 2012.
2. DALAI, Lama, RAJIV, Mehrotra. *Despre fericire, viață și multe altele*. București: Curtea Veche. 2010.
3. BERTRAND, Russell. *În căutarea fericirii*. București: Humanitas, 2011.

Recomandat

Dumitru DODUL, dr., conf. univ.

MAȘINĂRIA PRODUCĂTOARE DE ACTUALITATE

Diana CARAMAN, Facultatea de Istorie și Filosofie

Mulți sunt cei care încearcă a căuta unde se ascunde adevărul, mai ales cine este creatorul lui. De multe ori, analizând la o scară mai mică, putem obține răspunsuri la întrebări mai mari. Știrea, la fel ca orice tip de informație, este acceptată ca adevăr, dacă analizăm rațional lucrul nou aflat și dacă acesta se explică prin formulele de analiză de care dispunem.

Începând cu modernitatea, oamenii au căpătat acces liber la noutate prin intermediul ziarului, iar informația prestată nu cerea a fi analizată, deoarece numele editurii impunea deja o autoritate de încredere. Odată cu dezvoltarea tehnologică de la sfârșitul secolului al XX-lea cu

instaurarea televizorului, ulterior a calculatorului în casa fiecăruia, știrile au ocupat locul ziarului și al altor mijloace de comunicare a noutății.

Știrile se angajează zilnic să ne prezinte succint tot ceea ce se presupune mai important pentru noi și ceea ce este neobișnuit. De aceea, nu ne mai interesăm cum decurge educația copilului vecinului sau ce locuri noi de divertisment s-au mai deschis în oraș, ci suntem toți învâlmășiți de o dorință nebună de a vedea pozele catastrofei din orașul X al țării Y, posibil, despre care prima dată am auzit astăzi.

Alain de Button, în cartea sa: *Știrile, Manualul utilizatorului*, pornește de la analiza actuală a produsului mass-mediei, relevând specificul mecanismelor de control pe baza cărora „mașinăria” câștigă audiență. Despre controlul social al mass-mediei Button nu este primul care ne vorbește, putem aici să îl enunțăm pe Marshall Mac Luhan prin *Mass-media sau mediul invizibil* sau Hegel, care afirma că societățile devin moderne, când știrile înlocuiesc religia ca principal element de călăuzire și nucleu de autoritate, însă Button propune o restructurare a mesajului media.

În viziunea lui, acest proces este unul de colaborare ce are scopul de a îmbunătăți situația actuală a presei, dar de a restabili încrederea prin cooperarea cu experți din diferite domenii, sociologie, psihologie, antropologie, Filosofie etc., care ar facilita descifrarea mesajului știrilor și prezentarea acestuia „pe înțelesul tuturor”.

O altă metodă de combatere a influenței negative a mass-mediei ar fi omiterea produsului TV sau online deja finit și elaborarea unui plan individual pentru fiecare din noi, a aceluși tip de informație și noutate de care am avea nevoie. Totuși, perspectiva de a renunța la conducerea editorială ne face să ne întrebăm la cât de bine suntem noi pregătiți ca să știm cu adevărat ce tip de știri ne sunt mai importante.

Button ne propune într-un final să ne decuplăm de la impresia alimentată de știri că trăim într-o perioadă de o importanță fără egal și că procesul de cunoaștere sau de „a fi în pas” cu fluxul global al vieții este o iluzie creată de mass-media actuală. La rândul său, marile agenții de presă ar trebui să ne ofere un mijloc de a-l cunoaște și umaniza pe Celălalt, să ne alimenteze cu informație cu adevărat utilă, fără a utiliza mijloace de manipulare. Știrile ar trebui să își asume acea datorie de a prezenta realitatea atemporală a existenței umane și a naturii, fără a folosi șabloane ieftine pentru a-și spori vânzările.

Metoda lui Button propune reprezentanților media să utilizeze tehnici deja uitate de ei ca scriitori de pe timpul ziarului, tehnici artistice de modelare a mesajului, astfel chiar și o știre economică ar căpăta sens și importanță, în viziunea filosofului britanic. Omiterea mesajului științific, evidențierea unei morale a noutății, omiterea mesajului negativ și propunerea unei soluții în cadrul buletinului de știri ar putea fi ceea ce Alain de Button numește „știrile într-o lume ideală”.

Bibliografie:

1. BUTTON, Alain de. *Știrile: Manualul utilizatorului*. București: Humanitas, 2015. 262 p.
2. *Учебное пособие. Введение в культурологию*. Гл. II: Сущность культуры: проблема ее массовости. Москва.: ВЛАДОС, 1996. 336 с.

Recomandat

Dumitru DODUL, dr., conf., univ.

ILUZIA GRECILOR ȘI CARACTERUL TRANSCENDENTAL AL FAPTELOR MORALE

Vasile TĂBACARU, Facultatea de Istorie si Filosofie

Pornim de la o concluzie care a fost spusă de Xenofan cu 2500 ani în urmă că „Dacă boii, leii și caii ar fi avut mâini cu care să sclupteze imagini l-ar fi închipuit pe Dumnezeu după propriile însușiri” și un eveniment în istorie ca să înțelegem aspectul teologic și ce înseamnă de fapt cuvântul lui Dumnezeu, atunci când Michelangelo a fost rugat de Papa să-l picteze pe Dumnezeu, Michelangelo a pictat celebra pictură intitulată „Facerea Lumii” în care Dumnezeu stă cu mâna întinsă, încercând să-i dea suflare lui Adam, de curând a fost descoperit de către un neurolog că de fapt acest Dumnezeu a fost pictat în conturul unui creier uman, și de aici putem să vedem intuiția Pictorului, și anume, că nu putem să vorbim despre un Dumnezeu decât ca un produs al creierului uman. Astfel, teologia nu este o știință despre Dumnezeu, și ceea ce se ascunde în spatele realității, pentru că noi nu putem să știm ce se află în spatele ei, singura certitudine pe care o putem avea a fost spusă de René Descartes în sec. XVII „Gândesc deci exist” și a doua e cea privind legile gândirii noastre, pentru că în baza acestora zidim celelalte certitudini, adică tot ce gândim trebuie să fie în conformitate cu legile gândirii.

Gândirea noastră este supusă creierului nostru, care este limitat prin felul în care funcționează, și nu putem să depășim aceste limite, însași noțiunea de Dumnezeu, este un produs al creierului nostru, și dacă vorbim despre o știință a teologiei, este mai degrabă o știință a limbajului în care vorbim despre Dumnezeu, și toate astea nu înseamnă că nu există, ci mai degrabă că suntem închisi într-o peșteră din care nu putem să ieșim și, prin urmare să dovedim existența sau nonexistența lui Dumnezeu, aici e iluzia grecilor care credeau că noi putem ieși din ea, dar această ieșire metafizică este imposibilă, pentru că noi trăim prin mintea noastră și în mintea noastră și astfel nu putem avea o noțiune clară despre ce se află dincolo de experiență. Și, vorbind despre Dumnezeu, nu sunt decât niște cuvinte din care nu putem să facem un sens, și despre acest lucru a menționat și Newton spunând că „N-o să ajungem să cunoaștem universul jucându-ne cu cuvintele” prin urmare, ajungem la concluzia lui Wittgenstein: „Ce se poate rosti, trebuie rostit clar și ceea ce nu se poate de rostit clar să fie tăcut”.

Vorbind despre ceva ce ne depășește însași rațiunea noastră, putem să pierdem din vedere ceea ce ne stă în putere și ca acțiune fiind absolut necesară, ca de exemplu vechile întrebări ale lui Socrate spuse prin gura lui Platon: Care este viața ce merită trăită? Care este guvernarea ce trebuie înfaptuită? Și pentru că omul se creează prin valori și, la rândul său, este creator de valori. Tradiția creștină cu toată morală a jucat un rol esențial de-a lungul timpului în formarea societăților, cu o morală ce provenea dintr-un soi de frică față de o entitate omniprezentă, și anume, un Dumnezeu transcendent care este undeva dincolo de această lume, dar participând activ la cele lumești.

O idee interesantă asupra căreia merită să-i tragem atenție aparține lui Allen Padget, care consideră că societatea în care trăim prezintă o atitudine care celebrează moartea adevărului absolut și al oricărei metanarațiuni totalizatoare, deoarece sunt privite cu suspiciune și astfel morală se află într-un colaps, fără obligație, fără sancțiune și fără acea frică care persistă în comiterea unei acțiuni imorale. Aici vrem să pornim cu una din intuițiile lui Nietzsche, că dacă ajungem să ne bazăm pe o morală care rezultă dintr-o credință în care de fapt am ajuns să nu mai credem, nu facem decât să fim nihilști. Filosoful are ca rol de a ieși din acea peșteră de care ne vorbea Platon, dar nu ca o

ieșire metafizică, ci ca o ieșire din tiparul traditional în care se află societatea, printr-o formă de reevaluare critică a ceea ce este valoare și nonvaloare în cadrul ei, pentru că valoarea ajunge să devină lege și aici e problema, că omul nu se poate defini sub influența unei legi exterioare, și despre acest lucru a vorbit Slavoj Žižek spunând că omul caută mai mult o plăcere mentală decât una fizică, și în felul acesta prin însăși natura lui tinde să se revolte asupra autorității care îi interzice satisfacerea plăcerii, astfel pofta apare exact atunci când porunca ne spune să nu poftim, fructul interzis fiind cel mai dorit, în felul acesta ajungem la concluzia că omul numai printr-o autodeterminare individuală perfectă se poate desăvârși, că degeaba există o lege dacă omul nu conștientizează necesitatea respectării ei, din această cauză, avem nevoie de cultivarea unor valori printr-un soi de autoeducare, care ar fi capabilă să scoată din noi părțile alea bune, pentru a ajunge la un punct în care fiecare îl respectă pe celălalt nu că există o lege care îi impune să facă acest lucru, ci, dimpotrivă, prin faptul că îl respectă pe celălalt există și o lege.

În concluzie, nu mai are sens întoarcerea la superstiții și tradiții încă din antichitate, e absurd acest lucru, probabil avem nevoie de o reevaluare a creștinismului preluând ideile esențiale din învățăturile lui Iisus, sau însăși o reevaluare a valorilor din contextul istoriei în care ne aflăm, în felul acesta, creștinul de după va fi filosoful de astăzi, cel care trăiește dincolo de limitele care îi sunt puse, cel care își extrage valorile din viața de zi cu zi, și cel care manifestă o voință de putere nu ca să domine o altă voință, ci una manifestată asupra propriei sale creații, omul creându-se pe sine, ca fiind un artist al propriei sale vieți, pentru că în ultimă instanță, după cum spunea și Sartre, „suntem condamnați la libertatea de a ne crea pe noi înșine și în felul acesta suntem responsabili pentru ceea ce suntem și urmăm să devenim”.

*Recomandat
Alexandru LUPUȘOR, lector*

CONVINGERILE ȘI INFLUENȚA LOR ASUPRA LIBERTĂȚII UMANE

Daniel LAUR, Facultatea de Istorie și Filosofie

Ființa umană este încorsetată de o sumă infinită de dorințe, nevoi, solicitări: unele persoane doresc o casă, mașină, familie, alții își doresc să se afirme în societate sau ar prefera mai multă sănătate, și multe alte.

Pentru a pătrunde în dilemele convingerilor și libertăților umane, vă invităm să realizăm un experiment imaginar: să presupunem un student cu numele Ion, care are o problemă. Ion se simte inferior și distanțat față de colegii săi, din motivul că toți au telefoane performante și doar el de unul singur utilizează un telefon învechit și neperformant. Ion e convins – că dacă o să aibă un telefon performant, o să fie acceptat de colegi, deci obiectul dorinței sale e să facă rost de un telefon nou, performant și cu noi posibilități de a utiliza resursele internet. Pentru atingerea obiectivului scontat, Ion își găsește un lucru să câștige resursele financiare corespunzătoare. Însă apare o altă problemă – din cauza timpului petrecut la serviciu, Ion nu reușește la orele universitare. Peste o perioadă de timp, își adună totuși suma necesară și își procură telefonul mult dorit, cu gândul că acum o să fie mai „aproape” de colegii săi. O mare dezamăgire în așteaptă atunci când el revine la studii – nu înțelege temele predate, restante, absențe și este exclus din prezența sa de student.

Iată un scenariu, un experiment imaginativ în care se intersectează anumite așteptări, dorințe, judecăți, raționamente, supoziții, unite toate într-o formă de raționalitate, în care pe alocuri se întrezărește o coerență, dar eșecul lui Ion este determinat de o convingere precum că – un telefon performant este cheia de a realiza o viață cu o recunoaștere socială, pe de o parte, și orientarea activităților sale într-o singură direcție – satisfacerea convingerii fără a lua în considerație riscurile și valoarea dimensiunii academice. Apare o serie de întrebări: ce reprezintă o convingere, care este structura sa?, pot fi ele pozitive sau negative?, este posibil ca o convingere să fie sursa libertății, sau totuși libertatea ar semnifica ieșirea subiectului de sub influența unor convingeri?

Dicționarul explicativ român afirmă: că convingerea este părerea fermă asupra unui lucru. În caz de folosire în calitate de locuțiune adverbială – a acționa în mod ferm, hotărât, răspicat.

Avem multe alte definiții: psihologice, sociologice, filosofice, însă ele se intersectează în câteva motive centrale:

- este o generalizare pe care o facem în legatură cu alții, cu lumea înconjurătoare sau cu noi înșine;
- convingerile devin principiile noastre operaționale;
- se acționează ca și cum ele ar fi adevărate a priori nu doar pentru noi, ci și pentru ceilalți.

Problema, dar și dificultatea de a înțelege fundamentul acțional al convingerilor, ar fi o metaforă precum că: convingerile bine înrădăcinate sunt ca și peștii în apă, care nu știu că există și uscat în afară. Trebuie să vină cineva să-l scoată și să-l pună pe uscat, abia atunci peștele observă că mai există o altă lume și alte posibilități. Astfel convingerea își găsește logica doar în sistemul subiectului și este alimentat de o viziune subiectivă, adesea distantă de realitatea socială. Pentru ca subiectul să poată îngelege unele riscuri sau efecte negative de lungă durată, are nevoie de un spațiu reflexiv, cu o critică constructivă și deschisă la noi provocări. Anume în acest joc al autoreflexiei constă existența libertății ca formă ontologică și acțiunile care provin din deciziile alternative, ca formă acțională a libertății.

La anticii greci, îl găsim pe stoicul Epictet, o formă de conduită și gândire care vizează convingerile și libertatea omului, cognitiv de a le reflecta. Epictet, fiind sclav, a transformat viața sa ca teren de reflecție și acțiuni pentru a-și articula filosofia sa. Fiind sclav, în orice clipă putea fi bătut, torturat sau chiar executat. Însă calmitatea și seninătatea, în fața opresiunii și incertitudinii, rămâne o povață pentru un veritabil filosof. Oare ne stă în puterea noastră să ne detașăm de așteptările și preconcepțiile noastre care, de altfel, le considerăm convingeri? Epictet va spune că da – trebuie să înțelegi ce depinde de subiect și ce nu. El face o listă a lucrurilor ce nu depinde de noi: corpul nostru, părinții, colegii, timpul de afară, trecutul, viitorul etc.

Desigur, unele lucruri, din viziunea contemporană, de pe lista sa nu sunt cu totul independente de noi. Într-o oarecare măsură, ne putem controla corpul, putem alege o mâncare sănătoasă, să facem exerciții fizice sau chiar să mergem la un chirurg plastic. Doar, în ultimă

instantă, trebuie să recunoaștem că corpul nostru este fragil, nestapânit de către noi și până la urmă vom muri. Ar fi o curiozitate pentru Epictet, dar el introduce și părerea pe care o au oamenii despre tine, la fel nu depinde de tine: dacă te identifici că ești student, oamenii operează cu structuri stereotipale (convingeri) că studentul este cineva, care trebuie să facă ceva și să obțină altceva... De aceea i-am recomandat lui Ion, să citească *Manualul* lui Epictet, în care se afirmă că trebuie să ne învățăm să ne exercităm puterea asupra a ceea ce stă în puterile noastre – asupra gândurilor, părerilor și convingerilor pe care le avem. În această textură stoică, libertatea constă în a-ți înțelege profund propriile tale dorințe și posibilitățile de a le realiza, inclusiv costurile care îl așteaptă pe om.

*Recomandat
Sorin SCUTELNIC, lector*

RELAȚIA DINTRE RAȚIUNE ȘI EMOȚIE ÎN COMUNICARE

Cristina JITOREANU, Facultatea de Istorie și Filosofie

Omul e o ființă complexă, studiată și încă în proces de descoperire. De-a lungul timpului, oamenii iluștri au încercat să deducă, să constate care om e mai eficient societății, cel bazat mai mult pe facultatea rațională sau cel cu un grad mai înalt de patos (emoție), ori omul care gestionează aceste fenomene în mod egal? Aceste teme încă și acum reprezintă butoiul cu pulbere dintre marii filosofi și psihologi. Primii căutând să făurească un om pe cât posibil de rațional, componentă evidentă în tendința filosofică greacă, Platon considera că „emoțiile perturbază gândirea”, de asemenea acest fapt este relevant atât la Descartes „omul poate deveni perfect doar dacă pune accent pe rațiune”, cât și la Kant, care consideră emoțiile drept „maladii ale sufletului”. La rândul lor, psihologii psihanalisti susțin că omul nu poate exista în cazul în care își inhilează majoritatea emoțiilor/sentimentelor. Majoritatea oamenilor, ca urmare a educației primite, sunt predispuși să venereze intelectul și să desconsidere emoțiile. Ceea ce un studiu spune că reprezintă un absurd, deoarece oricât de inteligenți nu am fi fără o conștientizare a emoțiilor noastre, fără o recunoaștere, evaluare a sentimentelor și fără un comportament pe măsura acestor

sentimente, nu putem avea relații armonioase cu ceilalți oameni, nu ne putem croi un drum în viață. Nu suntem înclinați să credem precum că omul ar fi bine să se bazeze pe emoții. Ar fi bine să existe o simbioză între aceste două procese care ne ghidează viața.

Pentru o cunoaștere reală, autentică, avem nevoie atât de sentimente cât și de rațiune, de o armonizare a celor două. Cunoști într-adevar atunci când știi și simți! Emoțiile ne călăuzesc în înfruntarea situațiilor dificile și a îndatoririlor mult prea importante pentru a fi lăsate în grija intelectului: primejdia, pierderea, ambiția. Fiecare emoție ne dă impulsul de-a acționa într-o distinctă direcție. Explorând fiecare persoană, vom concretiza că omul are „două minți” – două moduri de cunoaștere – „mintea rațională” și „mintea emoțională”. Raportul rațiune–emoție este unul de-a dreptul spectaculos și foarte greu de controlat, deoarece au aceeași linie pe care o explorează. În cele mai multe cazuri, poate fără să conștientizăm, există totuși un echilibru între mntea rațională și cea emoțională, acesta este principiul supraviețuirii. Mințile noastre sunt facultăți semidependente, fiecare reflectând o operațiune distinctă, dar conectată la circuitul creierului. În toată lupta dintre cele două minți, cel mai mult ne place că deși independente, nu se poate una fără cealaltă. Sentimentele sunt esențiale pentru gândire, iar gândirea pentru sentimente! Vestitul coach Ana Pleșuvescu susține că nu există decizie care să nu aibă de a face cu implicarea emoțională. Motivul fiind că la nivel biologic, zona din creier care se ocupă cu luarea deciziei (cortexul prefrontal) este extrem de conectată cu zona care se ocupă de gestionarea emoțiilor (sistemul limbic). Ceea ce este încă un argument că între emoție și rațiune nu există frontieră, sau poate există doar la nivelul gândirii noastre care încearcă pe cât posibil să le despartă. Jonathan Haidth, în cartea sa *Ipoteza Fericirii* descria creierul uman ca pe un elefant călărit, unde elefantul reprezintă emoțiile, iar călărețul, gândirea rațională. Oricât de priceput ar fi călărețul, dacă elefantul ajunge să își piardă controlul, direcția va fi dată de elefant, în același timp, capacitatea călărețului de a ghida elefantul, de a se armoniza cu el este extrem de importantă. Un element analogic primordial, care ne sfătuie că uneori rațiunea ar fi bine să strângă frânele emoției pentru a nu ne pierde prin deșert. În consecință, apare întrebarea „Ce facem atunci cu emoțiile negative?” Ar fi normal ca noi să le dăm și lor cale liberă spre manifestare sau ar

trebui stopate? Natura a dezvoltat emoțiile noastre în decursul unei evoluții de milioane de ani. Ca o consecință, emoțiile noastre funcționează astăzi ca un sistem interior de ghidare, detectat și sofisticat. Atunci când apar emoții nu chiar plăcute e o dovadă că rațiunea necesită o atenție mai deosebită și dă alarmă pentru a soluționa problema. Un exemplu elocvent este atunci când ne simțim singuri – în mare parte e nevoia creierului de-a interacționa cu altcineva, și aici o să ne bazăm pe afirmația marelui filosof Sartre care susținea că „emoția este un mod de existență a conștiinței.” Neuropsihiatru român Dumitru Constantin Dulcan susține că „rațiunea trebuie să fie în acord cu sentimentele inimii și nu invers”, deoarece atunci când este o unitate între gând și sentiment, în momentul acela imunitatea noastră, sănătatea și longevitatea este benefică organismului. Această concordanță, mai zice el, este valabilă inclusiv la nivelul creierului. Când omul va reuși să facă saltul de la teorie la acțiune și de la inteligență la înțelepciune, atunci se va împăca cu sine și în lume va domni pacea. Într-un tratat de Travis Badberry și Jean Greaves se stipulează că o singură abilitate nu este suficientă pentru a obține rezultatele dorite, ceea ce ne dovedește încă o dată că pentru „mecanismul” uman să lucreze este nevoie de o combinație între rațiune și emoție. Nu degeaba Luc de Vauvenargues afirma „emoțiile au învățat umanitatea să judece”, iar ca o completare a celor spuse, Platon afirmă, că „rațiunea e acea parte a sufletului care e principiul judecății”. Stephen Covey mărturisește că concluziile corecte pot rezulta numai dintr-un raționament consecvent, bazat pe o presupunere corectă, de aceea ne luăm dreptul de-a presupune că nicăieri în lumea aceasta nu există o legătură mai puternică decât între rațiune și emoție, deoarece fiecare faptă de-a noastră le implică în egală măsură pe ambele.

Pentru a trăi sănătos, avem nevoie de ambele în egală măsură, într-un mod echilibrat. Un om nu poate să funcționeze normal doar gândind rațional, pentru că ar deveni o stană de piatră și nici doar simțind fără să judece pentru că ar deveni un descreierat. Rațiunea creează mașinăria, inima modelează umanitatea. În cele din urmă, putem afirma că rațiunea și emoția reprezintă drumul către deciziile în acord cu noi înșine!

Recomandat
Sorin SCUTELNIC, lector

PROBLEMA AUTENTICITĂȚII IPOSTAZEI HEIDEGGERIENE

Dumitru SĂCĂREANU, Facultatea de Istorie și Filosofie

În lucrările filosofice ale lui Martin Heidegger este prezent un limbaj neobișnuit și care este compus din neologisme sau alte construcții lingvistice. Astfel, de la bun început, trebuie să facem o mică descriere a celei mai importante noțiuni din lucrarea „Ființă și Timp” – *Dasein*. Deci, de unde vine termenul de *Dasein* și ce reprezintă el în viziunea lui M. Heidegger? Termenul de *Dasein* s-a născut din „verbul *dasein*, alcătuit din adverbul *da* (aici) și *sein* (a fi) și înseamnă „a fi prezent”. *Dasein*, ca substantiv, apare în secolul al XVII-lea în vocabularul curent cu sensul de „prezență”, iar în vocabularul filosofic el pătrunde un secol mai târziu pentru a-l traduce pe latinescul *existentia*” [1]. Dar ce este și ce semnifică el pentru M. Heidegger? În esență, este vorba despre om, însă este necesar să înțelegem că *Dasein* este locul în care „a fi” este înțeles, rostit și, la limită, interogată în privința sensului său. În topografia ființei, locul central este ocupat tocmai de ființare, care are cunoașterea lui „a fi” și care îl utilizează în mod curent; mai mult, de ființarea care *are ca miză* propria sa ființă și care, de fiecare dată, suntem noi înșine”. În aceeași ordine de idei, înțelegem că „e vorba nu de om în genere, ci, de fiecare dată, de mine, cel de «aici», care am în sarcină, clipă de clipă, realizarea propriei mele ființe” [2]. M. Heidegger își pune problema *Ființei* și face deosebire între lucrurile care *sunt* și cele care *există*. Astfel, fiind în lume omul este în afara sa, după cum și semnifică etimologia cuvântului: ek-sistenta – a se ține în afară, a ieși în afară de [3]. Scaunul, copacul sau câinele *sunt*, numai omul *există*, dacă înțelegem prin existență această capacitate a omului de a se ține în afară sa. În mod asemănător, e necesar să trasăm și să delimităm planurile ontologice ale *Dasein*-ului conform autenticității, respectiv neautenticității. Dar să nu uităm că și ele fac parte din structura fundamentală a *Dasein*-ului unită prin ceea ce filosoful german Martin Heidegger numește *grijă* (*Sorge*).

Planul autentic al <i>Dasein</i> -ului	Planul neautentic al <i>Dasein</i> -ului
Existențialitatea	Căderea (faptul-de-a-fi-căzut)

Înțelegem că trebuie făcută o caracteristică a *Dasein*-ului în *faptul-de-a-fi-căzut*. Deci, în planul neautentic al căderii, „*Dasein*-ul se înțelege pe sine pornind de la ceea ce nu este el însuși și se pierde pe sine în cuprinsul ființării care este cunoscută. Astfel, în termeni heideggerieni el este mai mult «a-fi-în-preajmă» decât a se alege pe sine și a fi autentic” [4].

Pe de altă parte, înțelegem caracteristica *Dasein*-ului în planul *existențialității* ca fiind unul autentic. Astfel, în planul autentic al existențialității, „*Dasein*-ul este întotdeauna deja în preajma putinței sale de a fi, pe care este chemat să o realizeze. Astfel, în termeni heideggerieni el este „a-fi-înaintea-lui-însuși”.

Este important de subliniat aici că, în viziunea lui M. Heidegger, fiecărui plan îi este caracteristic câte un element din care el este compus. Astfel, în planul neautentic al *Dasein*-ului, elementul din care este compusă *căderea* sa este *discursul*. Și anume, în acest sens, este vorba de o formă mai deosebită a vorbirii, „care în spațiul cotidianității îți pierde esența și devine *flecăreală*”.

În contrast cu *discursul*, elementul din care este compusă *existențialitatea este – proiectul*, care definește ființa autentică. Proiect înseamnă că el este în mod constant mai mult decât este el de fapt. „*Dasein* este ceea ce nu este încă, ceea ce devine și ce nu devine. El este *a-fi-înaintea-ta-însuși*”.

În concluzie, Walter Biemel, care este unul dintre cei trei români ce au trecut prin școala lui Martin Heidegger, va rezuma într-o formulă tezele autenticității: „*Dasein*-ul își hotărăște existența sa, fie prin posibilitățile sale, fie prin neluarea lor în seamă”. Martin Heidegger a interpretat problema autenticității într-o manieră profundă și interesantă.

Referințe:

1. HEIDEGGER, M. *Ființă și timp*. Traducere de Gabriel LIICEANU și Cătălin CIOABĂ. București: Humanitas, 2003.
2. LIICEANU, G. *18 cuvinte-cheie ale lui Martin Heidegger*. București: Humanitas, 2012.
3. CODOBAN, A. *Semn și interpretare: o introducere postmodernă în semiologie și hermeneutică*. Cluj-Napoca: Dacia, 2001.
4. BIEMEL, W. *Heidegger*. București: Humanitas, 1996.

Recomandat
Eugenia BOGATU, dr., conf., univ.

POLITICA DE REGLEMENTARE A PREȚURILOR ÎN SECTORUL AGRAR AL BASARABIEI (1906-1914)

Alexandru BEJENARU, Facultatea de Istorie și Filosofie

Subiectul pus în discuție prezintă politica de reglementare a prețurilor din sectorul agrar al Basarabiei între anii 1906-1914, perioadă premergătoare Primului Război Mondial. Scopul acestei prezentări este de a elucidă esența măsurilor administrației țariste în acest domeniu. Obiectivele studiului sunt următoarele: prezentarea dinamicii prețurilor din sectorul agrar, determinarea reacției administrației locale la aceste schimbări și impactul acțiunilor întreprinse. Tema abordată este actuală, fiindcă poate servi ca un punct de reper în politica de prețuri la mărfurile agricole din Republica Moldova. Sursa principală a datelor prezentate sunt dosarele fondului Consiliului Zemstvei guberniale din Basarabia din anii 1906-1914, păstrate în ANRM.

În Imperiul Rus, necesitatea eliminării fluctuațiilor prețurilor la cereale a determinat elaborarea câtorva proiecte privind menținerea prețurilor medii la cereale, printre care de o mai mare popularitate s-a bucurat cel propus de S.I. Mațev în 1844 [1]. Ideea era ca moșierii să-și acumuleze în perioadele cu recolte bune cantități importante de cereale în magaziile de provizii, la prețuri medii foarte avantajoase, pentru eliminarea excedentului existent pe piață, cantități care urmau să fie eliberate țăranilor în anii cu recoltă proastă tot la prețuri medii. La 12 ianuarie 1845, Consiliul Regional a discutat adresa guvernatorului militar al Basarabiei din 18 decembrie 1844 privind proiectul ministrului de Interne referitor la măsurile de menținere în Rusia a prețurilor medii la cereale [2]. S-a constatat că, dat fiind faptul că Basarabia era o regiune de hotar cu două porturi comerciale Ismail și Reni, și un al treilea – Odesa, aflat la o distanță mică, provincia avea posibilități destule pentru exportul cerealelor, astfel că prețurile erau formate în funcție de cererea în statele europene. Ca rezultat, moșierii puteau obține venituri semnificative, fără a mai fi nevoiți să-și înmagazineze cerealele în scopuri speculative pentru mai mulți ani. Ca urmare, Consiliul Regional considera că implementarea în Basarabia a prevederilor expuse în proiect privind menținerea prețurilor medii la cereale în întreaga Rusie nu își avea rostul; în plus,

cerealele din provincie nu erau exportate în guberniile interne ruse și deci nu puteau afecta prețul acestora pe piața internă rusă [3].

Între anii 1906-1908, prețurile pentru un pud de făină din grâu, secară și porumb se aflau în continuă creștere (între 31,3-33%), care nu putea fi compensată de dinamica modestă a plății pentru o zi de muncă în sectorul agrar. În același timp, se accentuează diferențierea pe criteriul randamentului depus de muncă [4]. Începând cu anul 1909, se atestă o intervenție mai activă din partea autorităților oficiale, prețurile scăzând către anul 1910 cu 17,5-62,5% față de valorile înregistrate în anii 1908-1909. Cauzele acestei situații erau reflectate într-o circulară emisă din partea administrației guberniale Consiliilor zemstvelor județene din Basarabia din 26 ianuarie 1909 [5]. În acest document, se cerea indicarea prețurilor precise ale cerealelor pentru procurarea proviziilor armatei, deoarece guvernatorul a primit anterior, în acest sens, o cerere din partea comandantului regiunii militare Odesa. Oficialul informa că intendenții cumpărau produse cu prețul indicat de Consiliile locale, care erau cu mult mai mari decât cele de piață, visteria înregistrând astfel pierderi exagerate.

Muncitorii din agricultură, angajați cu o pereche de bivoli, primeau pe zi un salariu doar cu 22,1-27,8% mai mare decât în 1906. Ulterior, către 1914, la același compartiment, se înregistrează o creștere cu 16,4-31,7%, păstrându-se o diferențiere minimă între bărbați, pe de o parte, și femei și adolescenți, pe de altă parte [6].

Efectul măsurilor întreprinse între anii 1909-1910 au avut un efect pozitiv asupra scăderii valorilor înregistrate. Aparent, situația s-a stabilizat, însă în următorii patru ani, când prețurile din nou cresc cu cca 20% față de nivelul anului 1910. Din această cauză, guvernatorul Basarabiei M.E. Ghilhen la 11 octombrie 1913 comunica Consiliului Zemstvei guberniale din Basarabia despre situația ieșită de sub control a produselor agricole de primă necesitate, învinuindu-i pe intermediari, care cumpărau cu preț minim produsele aduse de țărani la intrare în târguri și centrele județene în mod masiv, vânzându-le la un preț exagerat pe piața urbană. Guvernatorul a emis, în acest sens, interzicerea încheierii înțelegerilor de cartel și a monopolurilor asupra stabilirii prețurilor cerealelor pe piața basarabeană. Totodată, el a limitat orele de comerț pentru târgurile orășenești. Consiliului Zemstvei guberniale din Basarabia i s-a cert să prezinte Adunării Zemstvei

guberniale un raport cu propuneri de combatere a speculațiilor în mediul rural al Basarabiei. Discuția acestor măsuri a fost amânată de către Adunare până la sesiunea din anul 1914, motivul invocat fiind complexitatea problemei și necesitatea acordării unei atenții deosebite pentru elaborarea unei noi legi [7].

Fenomenul speculației a atins un nivel răspândit în domeniul fixării prețurilor de piață la produsele cerealiere de primă necesitate, încât prețul mediu la grâu și secară în Basarabia, care era o provincie în mare parte agrară, era mereu mai mare decât media calculată a acelorași prețuri pentru întregul Imperiu Rus, care avea o varietate imensă de teritorii cu specializare economică diferită. Astfel, în 1906 în Basarabia un pud de grâu costa 1,2 ruble, pe când media în Imperiu era de 0,97 ruble. Situația nu s-a schimbat semnificativ nici în 1913: în Basarabia avem un preț de 1,43 ruble, iar media în Rusia era de 1,24 ruble [8].

În comparație cu situația pe piața produselor agricole de primă necesitate, produsele de lux au o dinamică mult mai modestă, ceea ce indică lipsa fenomenului de speculații în acest domeniu și lipsa oricăror probleme pentru oficialitățile țariste în această direcție. Unica excepție reprezintă costul vinului din viță-de-vie, a cărei creștere către 1914 se explică prin creșterea tot mai mare a consumului acestuia, ceea ce era profitabil pentru producătorii acestei culturi în Basarabia.

În concluzie, atestăm caracterul contradictoriu al politicii administrației țariste în domeniul reglării prețurilor din sectorul agrar al Basarabiei. *Pe de o parte*, oficialii au reușit să combată temporar avântul creșterii prețurilor cu apogeul în anii 1908-1909. *Pe de altă parte*, din conținutul circularilor emise aflăm despre faptul că lupta s-a dus mai mult cu simptomele schimbărilor decât cu una din sursele probabile ale acestor decalaje – fenomenul speculațiilor pe piața agrară și a intermediarilor mercantili. Măsurile întreprinse împotriva acestora nu au fost destul de coerente, fiind limitate doar la mediul urban și având serioase limitări pentru activitatea celorlalți agenți economici care puteau să activeze în cadrul unei concurențe cinstite.

Referințe:

1. МИРОНОВ, Б.Н. *Внутренний рынок России во второй половине XVIII–первой половине XIX в.* Ленинград, 1981, с. 6-7.
2. ANRM, F. 3, inv. 2, d. 343, f. 1.
3. *Ibidem*, f. 26 verso.
4. *Ibidem*, d. 1618, passim.

5. *Ibidem*, d. 1619, f. 71.
6. *Ibidem*, d. 2050, passim.
7. *Ibidem*, d. 2051, f. 2.

Recomandat
Valentin TOMULEȚ, dr. hab., prof. univ.

PRIZONIERII DE RĂZBOI ROMÂNI PE ȘANTIERELE GULAGULUI SOVIETIC

Artur DUMANSCHI, Facultatea de Istorie și Filosofie

Actualitatea temei constă în faptul că problema prizonierilor români, capturați de Armata Roșie în perioada 1942-1944, nu a fost examinată de specialiști: în anii dictaturii comuniste, acest subiect a fost interzis, iar după căderea regimurilor comuniste (în URSS și România) are loc un proces complicat de depistare și publicare a documentelor.

În comunicarea de față, ne-am propus drept scop: în baza documentelor deja publicate să examinăm situația prizonierilor de război, trimiși de sovietici pe șantierelor industriale, controlate de NKVD, Direcția lagăre și penitenciare (Gulag). Pentru realizarea scopului propus, am folosit documente publicate în 2013 la București, precum și documente editate în Federația Rusă.

La început vom aminti că, în anul 1929, la Geneva, a fost adoptată o Convenție cu privire la tratamentul prizonierilor de război [1]. Convenția a fost semnată de mai multe state ale lumii, cu excepția URSS, care nu a aderat la acest important document. În legătură cu prizonierii de război, în URSS, în anul 1931, a fost adoptat un alt document [2], aplicat doar pe teritoriul acestui stat. În comparație cu primul document, regulamentul sovietic avea mai multe lacune grave, printre care și utilizarea în mod abuziv a prizonierilor de război în activități de muncă atât în lagăr, cât și în afara acestuia, adică în industria și economia URSS.

Odată ce au avansat operațiunile militare pe Frontul de Est, numărul prizonierilor de război români a crescut în lagărele sovietice. Ajungând în lagărele sovietice, românii și ceilalți prizonieri de război, care au luptat contra sovieticilor, au fost utilizați în activități de muncă

atât în lagăr, cât și în afara lagărului, în industria și agricultura sovietică URSS. Conform unor opinii, munca prizonierilor a fost utilizată abuziv și în folosul personal al angajaților administrațiilor lagărelor. Politica guvernului sovietic din timpul și după război a suferit modificări substanțiale. În primele luni ale luptelor pe Frontul de Est, din cauza înfrângerilor Armatei Roșii în război și a numărului mic de prizonieri, problema folosirii prizonierilor de război ca mână de lucru nu s-a aflat în atenția autorităților sovietice. Prizonierii de război erau utilizați, în special, în acțiuni de propagandă, organizate de serviciile secrete sovietice. La fel ea se limita la lucrări de amenajare a lagărelor sau la diverse alte acțiuni pe plan local, organizate de comandanții de lagăre. Un exemplu în acest sens a fost inexistența unui departament special pentru organizarea muncii de război în cadrul NKVD (problemă rezolvată abia în anul 1942) [3]. Mai târziu însă, din cauza lipsei forței de muncă în URSS și a mobilizării generale, în anul 1942, s-a decis ca prizonierii de război români să fie utilizați la activități în industrie, în special, ca forță de muncă pentru exploatarea miniere și forestiere din diverse zone ale URSS.

Lipsa unor condiții elementare de viață în lagăre (improvizate în grabă), insuficiența hranei, ziua de muncă istovitoare (de 12 ore), lipsa asistenței medicale au dus la deteriorarea stării fizice și la creșterea mortalității printre prizonierii de război români. În prima jumătate a anului 1943, principala problemă care împiedica realizarea planului de implicare a prizonierilor în toate ramurile economiei sovietice era capacitatea scăzută de muncă a acestora. Astfel, conform unor date din acel an, mai mult de 50% din efectivul prizonierilor din cele 16 lagăre de producție ale NKVD a URSS, din cauza sănătății precare, nu puteau fi utilizați la muncile preconizate. În aceste condiții, muncitorii erau împărțiți pe mai multe categorii de capacitate de muncă și s-a încercat îmbunătățirea stării lor fizice [4].

Ca urmare a ofensivei trupelor sovietice din anul 1943-1944, a crescut efectivul prizonierilor de război români, ei fiind utilizați la munci la o scară și mai mare. În 1945, productivitatea muncii prizonierilor era afectată de refuzul agenților economici de a le asigura suplimentul de hrană pentru îndeplinirea și depășirea normei de lucru, de a asigura cazarea și echipamentul de lucru necesar etc. Productivitatea muncii era afectată în continuare de lipsa asistenței

medicale, ceea ce favoriza răspândirea diverselor molime în lagărele de prizonieri. Datorită necesității stringente de forță de muncă pentru refacerea economiei sovietice, la sfârșitul războiului și după război, în 1945, prizonierii de război au fost organizați în unități de tip militar pentru introducerea unei discipline severe și utilizarea la maxim a efectivului prizonierilor. Din cei peste 88.000 de prizonieri de război români din URSS din septembrie 1945, majoritatea lor era utilizată în industria carboniferă, pe șantierele de construcții [5] ș.a. După finalizarea războiului, Statul sovietic a frânat repatrierea prizonierilor de război români pentru ca să-i utilizeze pe aceștia în continuare fără remunerări substanțiale în economia sovietică.

Referințe:

1. *Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică: Documente 1941-1956.* București, 2013, Anexa 1, p. 818-833 (în continuare: *Prizonieri de război români...*).
2. *Военнопленные в СССР. 1939-1956. Документы и материалы.* Москва: Логос, 2000, c.59-63. În: <http://militera.lib.ru/docs/da/voennoplennye/index.html>, accesat la: 23.07.2016.
3. *Prizonieri de război români...*, p. XXI.
4. *Ibidem*, p. XXVI.
5. *Ibidem*, p. XXX.

Recomandat

Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

DEPORTĂRILE DIN BASARABIA DE LA 1949 (Studiu de caz: familia Untila)

Cristina UNTILA, Facultatea de Istorie și Filosofie

În URSS în perioada stalinismului, strămutarea anumitor popoare, ori grupuri ale populației din locurile lor de origine a fost o politică de stat. Încă în anii '20, pe lângă Comitetul Executiv Central al URSS a fost creat un comitet special pentru strămutări, care sub diferite forme și în diverse subordonări (Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne (NKVD), Ministerul Securității Statului etc.) s-a perpetuat până în luna martie 1959. Transferurile masive de populație s-au realizat sub diverse motive, un motiv fiind facilitarea colectivizării

agriculturii, altele pentru a „fortifica frontierele” prin eliminarea din regiunile de frontieră a popoarelor care nu însuflau încredere regimului comunist [1].

Dincolo de vâlul secretizării rămâneau amănuntele esențiale ale pregătirii și desfășurării operației, precum și consecințele ei. Pentru reconstituirea detaliată a tabloului real al evenimentelor, este nevoie nu doar de studierea documentelor păstrate în arhive, dar și de abordarea științifică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist, lucru simțitor insuficient în ultimele două decenii de independență. Acest lucru fiind determinat de statutul lor în spațiul public, adesea marginalizat și neadecvat instituționalizat [2].

Istoria familiei lui Vasile Untila și Zinaida Untila (Lâsenco) din satul Stolniceni, raionul Hâncești, reflectă istoria dramatică a secolului trecut, reactualizând fapte și evenimente din acele timpuri. Pentru a ne crea o imagine mai conturată, este nevoie să analizăm statutul familiilor din comunitatea locală și modul prin care au ajuns cei din urmă pe listele deportaților.

Zinaida Untila (Lâsenco), se trage dintr-o familie înstărită. Bunicii săi, Afteni și Ana Lâsenco, erau atribuiți categoriilor de „culaci” sau „chiaburi” datorită averii pe care o dețineau. Cu toate acestea, termenul de „chiaburi” (țaran înstărit), care avea loturi de pământ mai întinse, a fost introdus în URSS încă din anul 1930. În RSSM însă nimeni nu se includea sub această noțiune, fiindcă țararii din Basarabia aveau puțin pământ. De aceea, în Basarabia, chiaburi au fost declarați toți cei care au colaborat cu administrația românească sau nu au dorit să se supună colectivizării și așa-numiții trădători ai patriei [3]. Din spusele Zinaidei Untila „Bunicul Efim Lâsenco avea car cu două perechi de boi, căruță cu cai și faeton, pământ și vie. Mama mea (nora celui din urmă), Iulita Lâsenco (Muravețchi), a fost comsomolistă, iar pe vremea foametei din 1946-1947, aduna toți morții din sat. A făcut școală și cu rușii, și cu românii. Când au venit românii, cu ei a venit și un profesor căruia îi spuneau toți Agachi, așa îi era numele de familie. Mama îi ajută pe la treburile casnice, dar și învâța bine. Astfel, la 1934 cu ajutorul lui Agachi, merge la București să învețe de învățătoare, însă la revenirea rușilor, a fost nevoită să se reîntoarcă. În Comitetul sătesc din satul Stolniceni, activa Gheorghe Chilaru, membru al partidului comunist, care își dorea mult să se căsătorească cu mama mea, însă aceasta l-a refuzat brutal, lucru pentru care a și fost

deportată, acesta trimițând o scrisoare partidului prin care a învinuit-o de propagandă antisovietică”.

În dosarele deportaților, erau anexate diverse acte, care confirmau activitatea celui învinuit de până la momentul deportării, certificatele privind componența familiei și, în ultimul rând, materialele cu denunțuri [4]. Denunțurile ocupau un loc foarte important în lista motivelor pentru deschiderea dosarului, astfel, cu toate că Iulita Lâsenco (Muravețchi) a făcut parte din comsomol, legătura sa cu profesorul Agapi, studiile realizate la București, chiar dacă nu au durat atât de mult și, nu în ultimul rând, denunțul lui Gh. Chilaru, au servit drept motiv pentru exilarea acesteia. Pe lângă aceasta, Efim Lâsenco, socrul acesteia, a fost acuzat de colaboraționism și supus deportării împreună cu familia sa, la 6 iunie 1949, în regiunea Tiumen [5].

În aceeași situație s-a pomenit și cealaltă parte a familiei Untila, Feofan activând în calitate de inginer-controlor la ocolul silvic din raionul Kotovsk și ca membru al Partidului Național-Creștin. Denunțul a fost realizat de Grigore Cărăbăț, lucrător al aceleiași unități silvice, care ar fi pretins pentru funcția de pădurar în comuna Lohănești și de către Ilie Găburici, membru al Comitetului sătesc, astfel, fiind învinuit de naționalism, Feofan Untila a fost deportat la data de 6 iunie 1949, în regiunea Tiumen [6].

În noaptea de 6-7 iunie 1949, au fost supuși represiunii 2.028 de familii din raionul Kotovsk, actualmente Hâncești. Majoritatea au fost învinuite de naționalism, colaboraționism, atribuite categoriilor de „chiaburi” și comercianți. deportați fiind în regiunile Tiumen (s.Stolniceni și s. Lohănești), Omsk și Tomsk [7].

Referințe:

1. PASAT, V. *Calvarul: Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldovenești 1940-1950*, Rosspen 2006, p. 225.
2. *Arhivele Memoriei*. Vol. I, p. 5.
3. PETRENCU, A. *Istoria contemporană: studii, materiale, atitudini*. Chișinău, 2011, p. 208-209.
4. OLARU-CEMĂRTAN, V. *Deportările din Basarabia: 1940-1941, 1944-1956*. Chișinău 2013, p. 124.
5. *Cartea memoriei*. Vol. II. Chișinău, 2001, p. 431.
6. *Ibidem*, p. 429.
7. *Ibidem*, p. 390-436.

*Recomandat
Liliana ROTARU, dr., conf. univ.*

TRANSNISTRIA SUB ADMINISTRAȚIA ROMÂNEASCĂ (1941-1944). DOMENIUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Victor TARÎȚA, Facultatea de Istorie și Filosofie

Problematika celui de-al Doilea Război Mondial i-a preocupat pe numeroși istorici, care studiază diversele ei aspecte, iar unul dintre subiectele care au rămas actuale este și „Activitatea administrației românești în Transnistria”(1941-1944). Încă nu există un studiu amplu cu privire la politica social-economică și culturală promovată de autoritățile românești în Transnistria. Scopul pe care ni l-am propus este expunerea politicii administrației în domeniul învățământului. În urma cercetării mai multor izvoare, dorim să prezentăm atitudinea și activitatea noii conduceri bazându-ne pe deciziile oficiale ale autorităților și a datelor la care am avut acces. Studiul are ca obiectiv să urmărim atitudinea Statului Român față de învățământul transnistrian, să putem aprecia impactul deciziilor luate de autorități și importanța schimbărilor pentru populația beneficiară. Am vrea să începem prin remarcarea Decretului nr.1, semnat la 19 august 1941 de către Ion Antonescu, prin care teritoriul dintre Nistru și Bug devenise provincie organizată temporar sub administrație civilă românească. Subdirecția învățământului se afla în cadrul Direcției Culturii, care era controlată direct de Guvernator, profesorul Gheorghe Alexianu [1].

La instalarea administrației românești, Transnistria reprezenta o regiune devastată de război, efectele luptelor fiind amplificate de distrugerile masive provocate de sovietici, prin aruncarea în aer a celor mai importante centre. În plus, localnicii profitaseră de situația creată pentru a jefui diverse instituții publice. Reorganizarea învățământului a fost anunțată ca o sarcină de bază a administrației, astfel, deja la 1 octombrie 1941, prin Ordonanța nr. 6, s-au redeschis școlile primare pe întreg teritoriul Transnistriei. Primarii satelor și ai orașelor urmau să consulte obștile locale pentru a stabili limba de predare. În primul an de funcționare, s-a păstrat organizarea administrativă a școlilor din perioada sovietică, structura fiind: învățământul preșcolar, primar, secundar, superior și școli speciale. Una din principalele sarcini a fost eliminarea din școli a mijloacelor de propagandă comunistă, iar printr-un ordin special s-a menționat că directorii școlilor sunt răspunzători de îndeplinirea acestui scop. Totuși, până la completarea cu manuale

românești, s-a admis utilizarea unor cărți sovietice, dar doar la obiectele reale și eliminând orice element de propagandă. Pentru cel de-al doilea an de învățământ, 1942-1943, s-a instituit o comisie care a elaborat Ordonanța nr.94 [2], prin care se menționau obiectivele procesului de învățământ, organizarea și pregătirea cetățenilor devotați statului român. Tot în această ordonanță, s-a pus accentul pe educarea prin muncă a elevilor. Școlile de orice grad urmau să dețină după „regiuni, o programă specială cu caracter practic și instituțiile anexe necesare” (ateliere, laboratoare, grădini, ferme etc.). Dat fiind situația de război, autoritățile civile au dat ordinul de a chema elevii la muncă în folosul obștesc. Pentru înlocuirea materialului didactic sovietic, au fost aduse din România 93.796 de cărți de curs primar și 6.161 de curs secundar. Atât Liga culturală [3], cât și oameni de bună-credință au donat 52.224 de cărți de curs primar și secundar, iar Editura Națională „Ciornei” a trimis 30.000 de manuale de curs primar. Este important să subliniem că, în ciuda greutăților existente, în anul școlar 1941-1942, în Transnistria au funcționat 2.051 de școli, dintre care 208 românești, 1.677 ucrainene, 106 rusești și 60 germane. Au activat circa 8.959 învățători, iar numărul elevilor care au frecventat cursurile școlare a fost de 216.963.

Pentru funcționarea normală a instituțiilor de învățământ, Guvernământul a acordat fonduri financiare cifrate la 300.000 de R.K.K.S. pentru repararea imobilelor școlilor și 26,4 mil. lei pentru procurarea manualelor, materialelor didactice și rechizitelor. Direcția culturii a acordat 174.510. 612 lei și 5.808.160 de R.K.K.S., utilizate în special pentru organizarea învățământului în instituțiile românești. Direcția Financiară a alocat pentru burse ajutoare materiale și înființări de școli încă 178.321.206 lei.

Pentru întreținerea școlilor a fost elaborată Ordonanța nr. 22, conform căreia primăriile comunale erau autorizate să perceapă de la locuitori taxe pentru învățământ, quantumul cărora inițial a fost fixat la suma de 15 R.K.K.S., anual de fiecare cap de familie apt de muncă, mărită ulterior, prin Ordonanța nr.98, la 30 de R.K.K.S. La organizarea noului sistem de învățământ, în Transnistria, și-au adus contribuția cei 101 învățători și 76 de profesori sosiți din diferite localități ale României. S-a hotărât ca în fiecare școală normală din cele 35 existente în România, să fie primiți ca bursieri în clasa I câte 2 elevi. Apoi numărul bursei a crescut la 100. Remarcăm și faptul că

au fost alcătuite și tipărite în România 100.000 de abecedare, lecțiile fiind expuse în limbile română și rusă. A fost elaborat și primul abecedar româno-rus, care servea nu numai elevilor, ci și funcționarilor localnici în vederea studierii limbii române.

Activând în condiții complicate, caracteristice stării de război, Subdirecția Învățământului a mărit în anul de studii 1942-1943 numărul școlilor primare, a reorganizat învățământul secundar, creând licee și gimnazii, a inaugurat noi facultăți la Universitatea din Odesa. În perioada administrării românești, în Transnistria au funcționat 2.220 de școli primare, dintre care 311 românești, 1.677 ucrainene, 150 rusești, 70 germane și 6 bulgare. Analizând cel puțin aceste date, putem contesta afirmațiile unor istorici, care au activat în perioada sovietică [4] și susțineau că armata română a introdus, obligatoriu, învățământul în limba română și au pus în funcții doar specialiști români.

În baza materialului expus, putem conchide că în anii regimului antonescian învățământul în Transnistria a cunoscut o dezvoltare multiformă. În spațiul dat, a fost atestată o pregătire insuficientă a cadrelor pedagogice localnice, or, în anii regimului sovietic, lucraseră după un anumit tipar. Introducerea limbii române în școli nu a dat rezultatele scontate, majoritatea cadrelor neavând suficiente cunoștințe în aceste domenii.

Referințe:

1. VARENCA, O. *Administrația civilă română în Transnistria*. Chișinău, 1993.
2. SOLOVEI, R. *Activitatea Guvernământului Transnistriei în domeniul social-economic și cultural (19 august 1941-29 ianuarie 1944)*. Iași, 2004.
3. POPA, I., POPA, L. *Românii, Basarabia și Transnistria*. București, 2009.

Recomandat

Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

DOVEZI ARHEOLOGICE ȘI DOCUMENTARE ÎN DATAREA CRONOLOGICĂ A EVOLUȚIEI ISTORICE A COMUNEI GĂVĂNOASA

Tamara CREANGA, Facultatea de Istorie și Filosofie

Primele atestări, dovezi ale întemeierii satelor din cadrul comunei, au fost reflectate în numeroase lucrări unde este prezentată datarea și evoluția localităților de la prima lor atestare și ulterior pe parcursul următoarelor perioade istorice.

În anii '60 ai secolului al XX-lea în partea de sud a Basarabiei au fost organizate expediții arheologice, în urma cărora în imediata apropiere de satul Găvănoasa a fost descoperită o așezare antică. În cadrul acestei așezări, au fost descoperite un șir de vestigii arheologice, de exemplu: microlite în formă de cuțitașe și două fragmente de ceramică. După expertiză s-a constatat că cronologic aceste obiecte pot fi incluse în faza a III-a a culturii Bugo-Nistrene [1].

Lucrarea lui I. Hîncu, *Vetre strămoșești din Republica Moldova*, scoate în evidență faptul că în apropierea satului actual Găvănoasa a fost identificată vatra unui sat ce a luat ființă către anul 4000-3000 î.e.n. În urma unui incendiu devastator însă satul dispare. Drept dovadă ne servesc rămășițele de case arse, grămezi de lut ars, diferite obiecte și unelte din cremene și din oase de animale ce datează din perioada eneolitică, ce cuprinde mil. al IV-III-lea a.Hr. [2].

O altă încercare de a fonda aici un sat a avut loc după includerea Daciei în cadrul Imperiului Roman. Despre modul de viață a locuitorilor acestui sat, conform informației redate de vestigiile arheologice, se poate spune că aceștia duceau un mod sedentar de viață.

Tot în epoca romană în preajma năvălirii hunilor aici se lucra intens la construcția șanțului și valului de apărare cunoscut în literatură ca Valul lui Traian de jos, urmele căruia s-au păstrat până în prezent, în apropierea satului Nicolaevca [3]. Doar în anul 1965, în urma investigațiilor arheologice întreprinse în sudul Basarabiei, a fost descoperită existența valului.

În același an pe malul drept al râului Cahul, între orașelul Vulcănești și satul Găvănoasa la aproximativ 1-1,5 km distanță în partea de nord este descoperită o așezare, care în urma investigațiilor

s-a constatat că aparține, conform materialului arheologic, culturii Gumelnița. Anume prin această așezare trece Valul lui Traian de jos. Au mai fost descoperite obiecte din ceramică ce au fost atașate culturii arheologice Srubnaia, etapa de evoluție Sabatinovca [4].

Alte date arheologice ne demonstrează despre o altă așezare descoperită în imediata apropiere de s. Găvănoasa la 1,5 km sud de sat, în preajma lacului artificial de acumulare, amenajat cu scopul de irigare a plantațiilor legumicole a fostului colhoz. De asemenea, au fost descoperite bucăți de ceramică ce pot fi atribuite culturii arheologice Cerneahov [5].

De la păstorii nomazi ce au trecut prin aceste teritorii s-au păstrat 16 movile funerare care datează cu mileniul II a.Hr.

În satul Grecenii-Noi (care este actualul sat Găvănoasa) la 3 km nord-vest de sat, se află două grupuri de movile: grupul I – numără 23 de movile funerare; grupul II – numără 15 movile.

Pe moșia satului Nicolaevca au fost descoperite 15 movile de pământ, care la fel au fost identificate ca monumente funerare ale triburilor nomade străvechi.

În apropierea s. Vladimirovca au fost descoperite 5 movile de pământ ce sunt o dovadă a prezenței triburilor nomade de păstori care în procesul migrației au staționat o perioadă pe acest teritoriu.

Mai târziu, în anul 1985, materialele arheologice deja cunoscute li se mai alătură altele noi. Aceste descoperiri însă țin mai mult de aspectul evoluției economice a localităților existente anterior. Au fost descoperite 6 monede bizantine emise în perioada anilor 1118-1143 de către împăratul bizantin Ioan al II-lea, fiind confecționate din argint, o monedă din aramă și una din aur. Alt set de monede bizantine descoperite aici datează cu o perioadă relativ târzie, și anume, sec. VI-VII [6].

Pe teritoriul satului au fost descoperite vestigii ale scheletelor de animale mamifere și a altor vertebre, ce au fost identificate ca aparținând perioadei arheologice a *Sarmatului meotis*, etapa de mijloc. Aceste vestigii se păstrează în muzeul Institutului Geologic al Academiei de Științe a FR cu sediul la Moscova și la Institutul Zoologic al Academiei de Științe a Ucrainei [7].

Pentru s. Nicolaevca, de asemenea, avem vestigii ce datează cu aceeași perioadă. Aici au fost descoperite rămășițele unui mamifer numit: *Pliopentalagus moldaviensis*. Vestigiile respectivului mamifer

sunt păstrate la Academia de Științe a Republicii Moldova în cadrul secției de Paleontologie și Stratigrafie [8].

Astfel, primul sat pe acest loc s-a format cu peste 5.000 de ani în urmă, în eneolitic, dar el a ars. Pe vatra părăsită se observă urme de case arse, se găsesc diferite obiecte din cremene, oase de animale. Următorul sat a luat naștere cu peste 3.300 de ani în urmă. Pe locul vetrei acestuia s-au găsit oale de lut, tipice pentru epoca bronzului. Este cert că așezări omenești pe aceste meleaguri au existat din cele mai vechi timpuri.

Referințe:

1. МАРКЕВИЧ, В.Т. *Памятники эпох неолита и энеолита*. Кишинёв, 1973, с. 52-78.
3. HÎNCU, I. *Vetre strămoșești din Republica Moldova*. Chișinău, 2003, p. 94.
4. HÎNCU, I. *Cetăți antice și medievale timpurii din Republica Moldova. Raionul Vulcănești. Valul lui Traian de jos*. Chișinău, 1993, p. 138.
5. ДЕРГАЧЁВ, В.А. *Памятники эпохи бронзы*. Кишинёв, 1973, с. 110.
6. ДЕРГАЧЁВ, В.А. *Памятники сарматов и племён Черняховской культуры*. Кишинёв, 1975, с. 145.
7. *Археологические исследования в Молдавии 1977-1978*. Кишинёв, 1982, с. 51.
8. ГОДИНА, А.Я. *Неогеновые местонахождения позвоночных на территории МССР*. Кишинёв, 1973, с. 57.
9. *Ibidem*, p. 81.

Recomandat

Valentin TOMULEȚ, dr. hab., prof. univ.

**INSTITUIREA CORDONULUI SANITARO-VAMAL
LA FRONTIERA DE EST A BASARABIEI
(Studiu de caz: carantina din Sculeni după 1812)**

Sorin ȘCLEARUC

Facultatea de Istorie și Filosofie

Scopul lucrării date este de a prezenta un cadru general al cordonului sanitaro-vamal la frontiera de est a Basarabiei cu accentul pe instituirea carantinei din Sculeni. În contextul în care apar noi focare de boli infecțioase, iar ultimele decenii au atestat valuri de maladii care au luat viați omenești, inclusiv în Republica Moldova, tema respectivă rămâne a fi actuală.

Carantina este un punct sanitar pentru cercetarea și izolarea persoanelor, vaselor sau mărfurilor venite dintr-o regiune bântuită de o epidemie, iar sistemul de carantină presupune ansamblul acestora de-a lungul unui hotar, în speță a Basarabiei [1]. Dezvoltarea sistemului de carantine a Imperiului Rus a avut loc pe cale extensivă, mai ales în apropierea proaspetelor hotare: sudul Ucrainei, Crimeea, Basarabia. În vederea reglementării circulației de mărfuri, persoanelor și protecției țării de pătrunderea maladiilor, administrația imperială rusă a adoptat la 7 iulie 1800 un regulament numit statut de carantină, urmat de cele din 1818 și 1866.

Potrivit Regulamentului despre carantine, în districtul Sculeni au fost înființate: în Sculeni – o carantină centrală, în Leova – o carantină specială și în Lipcani – un post de carantină [2]. Carantina din Sculeni a fost înființată la 26 februarie 1813, iar oficiul a fost deschis la 26 iulie a aceluiași an. Lărgirea carantinei din Sculeni a demarat la 19 aprilie 1813 și s-a încheiat la 17 iunie 1813. Din devizele de cheltuieli stabilite pentru instituirea cordonului sanitaro-vamal la Prut și Dunăre (din 1813, 1814 și 1816) [3] desprindem că pentru construirea carantinei din Sculeni au fost alocați 2.309.685 lei, iar pentru construirea vămii din Sculeni – 224.005 lei adică 23,1% din întreaga sumă alocată pentru construirea tuturor carantinelor și vămilelor la Prut și Dunăre. Reparația și edificarea clădirilor pentru pasageri se făcea din contul zemstvei [4]. Pentru supravegherea oamenilor din carantină, dar și a întreținerii ordinii și respectării regulamentului intern au fost puși 24 de călărași [5] înarmați cu sabie sau pistol, dar și săteni simpli [6]. Termenul de carantină pentru cei ce treceau granița era de 16 zile, iar lucrurile potențiale purtătoare de ciumă erau prelucrate timp de 24 de ore după sistemul inventat de Louis-Bernard Guyton de Morveau. Sistemul dat se manifesta prin aceea că obiectele erau înmuiate într-o soluție specială după care erau tratate cu etuvă [7], proces care avea loc la temperaturi înalte. În așa mod, multe obiecte degradau, iar călătorii confirmă acest fapt. De asemenea, hainele se afumau, iar banii erau înmuiși în oțet. Majoritatea funcționarilor din cadrul carantinei erau de proveniență nobiliară rusă, fără posesiuni în Basarabia, iar datorită serviciului efectuat ei nu doar avansau rapid în carieră, dar și acumulați averi considerabile [8]. Carantina se afla pe moșia vistierului Iordache Roznovanu-Rosetti, amplasată în imediata apropiere a râului Prut, iar în timp ce acesta se

revărsa, apa ajungea uneori și pe teritoriul carantinei. Călătorii relatează că la cea mai mică ploaie se făcea așa un glod încât furmanii [9] care treceau marfa pe aici întâmpinau greutate. Amplasarea carantinei în Sculeni era complet justificată prin prezența celor mai scurte căi spre Chișinău, Hotin și Movilău, a drumurilor bune și a faptului că Iordache Roznovanu-Rosetti și-a luat angajamentul de a întreține podurile în bună funcțiune, ceea ce costa câteva mii de piaștri anual. Ulterior, carantina a fost mutată pe un promontoriu, mai spre sat, proces în care o contribuție mare a adus-o același boier [10].

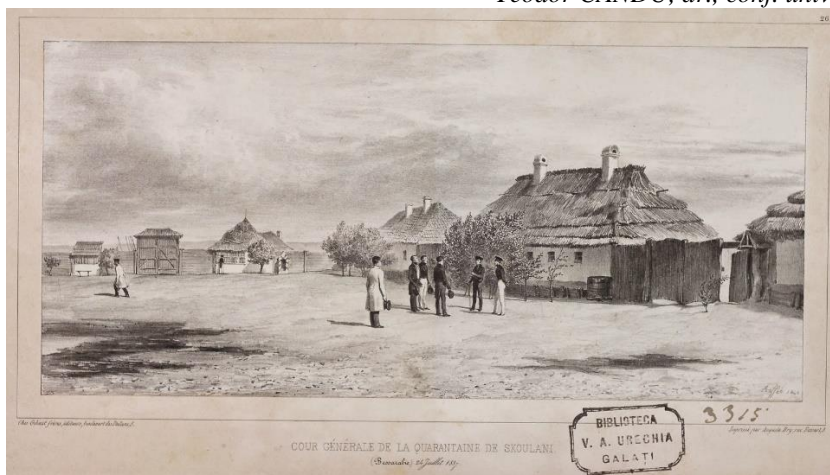
Concluzionând cele spuse anterior, am prezentat cum a avut loc instituirea carantinei din Sculeni și am adus unele detalii în baza surselor disponibile. În acest context, vom accentua încă o dată importanța acesteia în sistemul de carantine al Basarabiei și vom menționa faptul că în zilele noastre localitatea Sculeni la fel posedă una din cele mai importante vămi ale Republicii Moldova, ceea ce denotă amplasarea bună a acesteia și îndreptățește faptul că anume aici a fost creată carantina în cauză.

Referințe:

1. DEX, ediția a II-a revăzută și adăugită. București: Univers enciclopedic, 2009.
2. TOMULEȚ, V. *Basarabia în epoca modernă (1812-1918): (Inst., regulamente, termeni)*. Ed. a 2-a, rev. și ad. Chișinău, 2014, p. 549.
3. TOMULEȚ, V. Măsurile întreprinse de Administrația Imperială Rusă în vederea instituirii cordonului sanitaro-vamal la hotarele de apus ale Basarabiei (anii 1812-1818). În: *Analele Universității Libere Internaționale din Moldova*. Red. responsabil Virgiliu Bârlădeanu. Chișinău, 2004, p. 82-100.
4. Zemstva era un organ de guvernare locală instituită în timpul reformelor liberale din Imperiul Rus de țarul Alexandru al II-lea.
5. Ostaș de cavalerie; călăreț.
6. TOMULEȚ, V. *Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia (1812-1830): Documente inedite din arhivele Rusiei, Ucrainei și Republicii Moldova*. Chișinău, 2002, p. 75-78.
7. Etuvă (fr. étuve) – aparat în care se produce o temperatură ridicată, pentru dezinfectare, sterilizare etc. (Sursa *NODEX*. București: Litera Internațional, 2002).
8. CORLĂTEANU-GRANCIUC, S. *Vama Sculeni – Tradiție sau necesitate? Aspecte din istoria vămilei Basarabiei în secolul al XIX-lea*. Chișinău, 1999.

10. Termen ce provine din germană, „fuhre” – a conduce, „mann” – om.
11. *Отечественныя записки издаваемыя Павломъ Свиньинымъ. Часть пятнадцатая.* Санкт Петербург: Типография В. Плавильщикова, 1823, с.11-14.

Recomandat
Teodor CANDU, dr., conf. univ.

Vedere generală a carantinei din Sculeni. 24 iulie 1837.
Gravură de Auguste Raffet

СТРАТЕГИИ СВОБОДЫ

Сергей КИРОВ, факультет истории и философии

Проблема свободы – одна из основных в философии. Поиск путей освобождения от любых форм принуждения, цензуры и ограничений, выходящих за рамки естественной необходимости самосохранения общества, является значительным завоеванием философии разума. Однако сегодня появились серьёзные сомнения относительно эмансипирующих возможностей разума вследствие неэффективности просвещения и критики масс-медиа, манипулирующих сознанием, а точнее поведением, на основе искусственно создаваемых мифологем. Кроме того, есть достаточно серьёзные основания считать рациональное познание

не только средством освобождения от грубых форм принуждения, но и инструментом реализации других, возможно более либеральных, но вместе с тем более глубоких и действенных механизмов власти.

Исторически победу одержали познание, исследование и другие интеллектуальные практики. Это связано не только с неким естественным процессом рационализации в виде контроля разума, чувств, инстинктов, но и с историческими изменениями в механизмах осуществления власти. Власть и право становятся противоположностями в результате смыкания познания и власти в развитии правового дискурса. Действия монарха соотносились с нормами права, которые не подвергались сомнению. Современный человек связывает улучшение форм жизни с прогрессом научного познания. Библейское «Я дам вам истину, и она сделает вас свободными» истолковывается как указание на приоритет познания.

Первичной фигурой исторического прогресса выступает мыслитель, подвергающий устаревшие понятия критике и создающий на основе диалектического синтеза новые мыслительные конструкты, которые затем должны быть воплощены в жизнь. Мыслящий человек даже в тюрьме оказывается более свободным, чем люди, живущие на воле, так как он располагает более совершенной идеей свободы. Сегодня власть – это не право и идеология, не всеобщий надзор и досмотр, а конкретная система иерархии и различий, взаимодействий и манипуляций, проникающих во все сферы жизни, игра вожделения и покаяния, структура самонадзора и самонаказания.

Как власть, так и освобождение, осуществляются конкретно и на местах. В первую очередь эмансипации должно быть подвергнуто познание. Ранее познание было эзотерическим и передавалось с осторожностью. Приобщение ученика к знанию происходило как посвящение в тайну, имело личностный характер и включало ответственность за его использование. Сейчас наука стала универсальной. Отказавшись от ценностей, она выступила как нейтральное средство покорения природы и возложила на общество ответственность за свои открытия. Наука не нейтральна по отношению к власти, а тесно связана с ней и сегодня

заключается в праве говорить и познавать. Из этого следует, что именно научная информация является сегодня властью. И именно философия рассчитывала на познание и просвещение как на силу, эмансипирующую человека. Сегодня она критикует науку и обращается к альтернативным практикам, способным культивировать зоны свободы.

Особую роль занимает игровой феномен. Хотя игра выполняет в основном компенсаторную функцию, которая предоставляет возможность достичь успеха, признания власти, богатства в иллюзорной форме игры, но она также выполняет функцию социализации и воспитания. Зачастую воспитание осуществляется на основе ценностей и норм, заложенных или запланированных взрослыми, оказывающихся непригодными в изменившихся жизненных условиях. Игра – это бегство из обыденности с её насилием, жесткой регламентацией поведения, тяжкого труда и гнета установленных моральных ценностей. Она возвращает и труд, и любовь, и власть, и справедливость, и познание, но только в какой-то иной, более возвышенной форме. Игра, в отличие от медитации теоретика, предполагает конкретные действия с конкретными предметами, которые доставляют не только духовное, но и телесное наслаждение. Она учит и языку, и культуре, и различным формам жизни. У игры нет прагматичной задачи, игра сама есть цель и смысл и дарит наслаждение именно своей бесцельностью. Но играющий человек далек от понятийного анализа происходящего. Во-первых, игра осуществляется в границах особого, как бы сакрального мира, отгороженного от реальности. Во-вторых, связь игрового мира с реальностью не является жестко регламентированной и предполагает творческую интерпретацию. Она представляет себя, при этом всегда выступает не средством, а целью и смыслом и не терпит морализаторства.

Особое место занимают патологии, которые берут свое начало из классических мифов о Саде и Мазохе, которые были превращены в гениальных «клиницистов», оказавших обществу явно медвежью услугу, ибо под сконструированные ими схемы практики психоанализа подгонялись переживания и комплексы живых людей.

Описание извращений и многообразий парадоксальным образом выступает как ироническое опровержение болезней об-

щества. Из истории литературы явствует, как эволюционирует сознание от мифологически-романтического мировосприятия к прагматичному рационализму. В то же время, если не одно из созданных научно-техническим разумом творений не в состоянии спасти человечество от катастрофы, вера в инорациональное оказывается по меньшей мере допустимой: в абсурдном мире можно жить абсурдно. Глупость – это неумение сочетать средства и цели, это не инструментальное, не целерациональное сознание. Однако разум ограничен. Первичной глупостью является сама жизнь. Поиск ответа на вопрос о смысле жизни неизбежно приводит к мысли о самоубийстве: самое лучшее для человека – это вовсе не родиться, а коль уж родился, то следует как можно скорее умереть. Цицерон и Паскаль сошлись во мнении, что философствовать – значит учиться умирать. Бахтин утверждает древнюю традицию любви и соучастия, которая активно вытесняется другой, метко названной Ницше «Волей к власти», что было исследовано им в творчестве Достоевского.

Следует отметить комплексность и многогранность вопроса о свободе и сложности детерминации и прогнозирования её проявлений. Это и внутреннее ощущение либо ментальная конструкция, это и действия, проявляемые в форме игры. В зависимости от системы координат меняются нормы и ценности, соответственно и стратегии. Способы принятия решений в глобальном и локальном зависят от контекста и выбора модели.

Рекомендовано

Евдокия САХАРНЯНУ, докт. хаб., проф. унив.

ВЛИЯНИЕ РЕЛИГИОЗНОГО ФАНАТИЗМА НА СОВРЕМЕННОЕ ОБЩЕСТВО

Христина БИЙЮК, факультет истории и философии

Фанатизм как эмоциональное проявление характеризуется чрезмерным рвением, энтузиазмом, одержимостью, слепой верой в правоту своих (чаще всего экстремальных религиозных или политических) убеждений, в превосходство и исключительность предмета своего обожания и его последователей в «собственном лице». Согласно определению американского философа Джорджа

Сантаяны, фанатизм состоит в удвоении усилий, когда забыта цель [1]. Короленко Ц.П., Дмитриева Н.В. в работе «Социодинамическая психиатрия» приводят следующую классификацию фанатизма: он бывает религиозным, политическим, фанатизмом «справедливости», правовым фанатизмом, расовым, фанатизмом долга, фанатизмом в искусстве, спортивным, фанатизмом здоровья [2].

Фанатизм классифицируется по признакам в зависимости от содержания: религиозный фанатизм – рассматривается иногда как наиболее экстремальная форма религиозного фундаментализма; политический; идеологический фанатизм; этнический; национальный; расовый фанатизм – как проявления национальной, расовой исключительности в сочетании с неприкрытой ненавистью к представителям другой нации или расы; фанатизм среди спортивных болельщиков – как футбольное хулиганство; театральный фанатизм; в зависимости от степени овладения идеей – как жесткий и мягкий фанатизм; в зависимости от степени вовлеченности – как массовый и индивидуальный фанатизм, а также по характеру мотиваций, согласно личностной позиции.

Религиозный фанатизм – слепая, доведенная до крайней степени приверженность религиозным идеям и стремление к неукоснительному следованию им в практической жизни, нетерпимость к иноверцам. Это крайняя степень увлечения религиозной деятельностью с созданием из неё культа, поклонением и растворением в группе единомышленников. Религиозный фанатизм обычно основан на святости жертвы во имя религиозных принципов. Его психологическая основа – вера. Характерно преобладание эмоционального над рациональным.

Н.Бердяев подчеркивает, что нетерпимый фанатик совершает насилие, отлучает, сажает в тюрьмы и казнит, но в сущности слабый, а не сильный, он подавлен страхом, и его сознание страшно сужено, он меньше верит в Бога, чем терпимый фанатик [3]. Феномен фанатизма заключается в том, что, несомненно, опирающийся на силу и власть фанатик убежден в том, что спасает мир, человечество, своих братьев или истину от врагов. Вот почему фанатизм всегда агрессивен и дефенсивен и, главное, не может существовать без образа врага. Нацизм или другие край-

ние радикальные движения всегда использовали некую идею для проявления своей жестокости (любовь к Германии, любовь к народу, любовь к свободе).

Осама Бен Ладен и другие представители исламистских организаций использовали для достижения политических целей террор, который прикрывали религией и исламскими доктринами. Фанатический настрой современного исламского радикализма во многом объясняется неприятием мусульманской общиной западных ценностей, а попытки демократизации мусульманских стран вызывают мощный социальный протест. В тех регионах Востока, где модернизация и глобализация проходят менее болезненно, по историческим, социокультурным и иным причинам социальное недовольство проявляется в меньшей степени. Но в других регионах исламский фанатизм обрел почву под ногами.

Бороться с уже существующим религиозным фанатизмом становится все сложнее. Поэтому особое значение приобретает профилактика фанатизма, которая предполагает решение определенных задач: устранение социальных причин, порождающих фанатизм; социальное перевоспитание религиозных фанатических организаций и сообществ; борьбу с фанатической религиозной идеологией; обеспечение условий, предотвращающих формирование религиозного фанатизма; перевоспитание и переубеждение людей, уже зараженных фанатизмом; выработку позитивной альтернативы религиозной фанатической идеологии; создание социально-духовного климата, препятствующего порождению фанатизма; перестройку системы общественного воспитания, с тем чтобы было исключено формирование деструктивных и аномальных типов личности.

Библиография:

1. САНТАЯНА, Дж. *Скептицизм и животная вера*. СПб.:Владимир Даль, 2001. 389 с.
2. КОРОЛЕНКО, Ц.П., ДМИТРИЕВА, Н.В. *Социодинамическая психиатрия*, Москва: Академический проект, 2000. 460 с.
3. БЕРДЯЕВ, Н.А. *О фанатизме, ортодоксии и истине*. Библиотека "ВЕХИ"2000, <http://www.vehi.net/berdyaev/fanatizm.html>

*Рекомендовано
Думитру ДОДУЛ, докт., конф. унив.*

ПРОЯВЛЕНИЕ ФЕНОМЕНА ИГРЫ В ПОВЕДЕНИИ ЛЮДЕЙ НА ПРИМЕРЕ РИТУАЛЬНЫХ СОБЫТИЙ

Михаил ЧЕБАНУ, факультет истории и философии

Культура игры впервые целостно была сформулирована голландским историком Йоханом Хейзингом (1872-1945) в работе „*Homo ludens*”. Для Хейзинга вопрос был вовсе не в том, какое место занимает игра среди прочих явлений культуры, но в том, насколько самой культуре присущ игровой характер. Накал игры не объяснить никаким биологическим анализом. Но именно в этом накале, в этой способности приводить в иступление состоит ее сущность, ее исконное свойство. Реальность, именуемая Игрой, ощутимая каждым, простирается нераздельно и на животный мир, и на мир человеческий. Следовательно, она не может быть обоснована никакими рациональными связями, ибо укорененность в рассудке означала бы, что пределы ее – мир людей. Обратив свой взгляд на функцию игры не в жизни животных и не в жизни детей, но в культуре, мы вправе подойти к понятию игры там, где биология и психология его не затрагивают. Игра есть добровольное поведение или занятие, которое происходит внутри некоторых установленных границ места и времени согласно добровольно взятым на себя, но безусловно обязательным правилом, с целью, заключающейся в нём самом; сопровождаемое чувствами напряжения и радости, а также ощущением «инобытия» в сравнении с «обыденной жизнью».

Отличным примером для демонстрации проявления феномена игры могут служить «ритуальные обряды». Ритуалы, которые в виде традиций, происходящих в определенное время и в специальном месте, собирают большое количество людей для принятия совместного участия в обряде. Обряд проходит по определенным заданным правилам, нарушение которых может подвергнуться строгому наказанию, что придает «напряженность» церемонии и создает эффект выхода в инобытное состояние.

Это лишь малая часть того, как феномен игры проявляется в поведении и взаимодействии людей, но нам он показался наиболее ярким и интересным для исследования этого аспекта, а

именно: как игра совместно с церемониальностью проявляется в современном пространстве.

Для Дюркгейма фундаментальным в функционировании общества является чувство солидарности. На примере жизни австралийских племен он показывает, что периоды относительно рассеянного существования малыми группами у них чередуются с периодами массового концентрированного скопления для проведения ритуалов и церемоний. По мнению Дюркгейма, это происходит потому, что необходимо восстановить ослабшее чувство солидарности: у людей есть потребность в его интенсификации, что и осуществляется во время массовых праздников, компактного проживания на небольшой территории. Коллективные обряды генерируют возбуждение индивидов, которые ощущают себя как единое целое, как коллектив. Поэтому общество, осознавшее самоё себя и поддерживающее чувство солидарности на определенном уровне интенсивности, регулярно нуждается в концентрированной фазе жизнедеятельности. Если рассматривать сам процесс священнодействий, описанных Дюркгеймом, можно провести интересную параллель с тем, насколько это описание схоже с современной формой празднества, существующей в культуре в форме музыкальных фестивалей.

Фестиваль подходит под все критерии игры, и в силу того, что он ограничен временем и пространством, на него съезжаются люди из разных уголков мира, чтобы прикоснуться к трансцендентному состоянию атмосферы, присущей таким фестивалям. Это делает их еще и церемониальным событием, схожим с тем, которое описывает Дюркгейм. Фестиваль как пространство для игры предлагает людям необходимые условия, он позволяет участникам вести своеобразную игру с разнообразными ролями и преследуемыми целями. В момент, когда фестиваль заканчивается, участники возвращаются обратно в «обыденное состояние», тем самым прекращая игру, покидая пространство фестиваля. Возможно, что именно игровые элементы, из которых состоит процесс празднования фестивальной жизни, а также потребность в чувстве солидарности, и объясняет тот факт, почему ежегодно в мире организовываются сотни фестивалей, а некоторые из них достигают численности в миллионы человек.

Рекомендовано

Евдокия САХАРНЯНУ, докт. хаб., проф. унив.

ИДЕЯ БЕССМЕРТИЯ В ТРАНСГУМАНИЗМЕ. РАЗВИТИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА КАК ПОПЫТКА МАКСИМАЛЬНОГО ОТДАЛЕНИЯ ИНДИВИДА ОТ СМЕРТИ

Евгений ТОКАРСКИЙ, факультет истории и философии

Цель исследования – выявление особенностей интерпретации бессмертия в трансгуманизме и того, может ли бессмертие являться целью человеческих стремлений.

В трансгуманизме речь идет не о вере в бессмертие, а о практическом его достижении. Бессмертие в философии трансгуманизма представляется в виде достижимой для человека цели. Центральная идея бессмертия приобретает конкретные черты, превращаясь в проекты «кибернетического бессмертия». При этом на первый план выступают задачи преодоления биологических барьеров, обусловленных свойствами организма.

Такое преодоление представляет собой перенос человеческого сознания на небиологический носитель. Это ведет к радикальным изменениям самой природы человека, и в этом заключается суть трансгуманистического мировоззрения.

Важнейшим принципом данной философии является отрицание необходимости и неизбежности смерти, то есть борьба со смертью. Философы данного течения не согласны с положением дел, при котором почти вся цивилизация смиряется перед фактом смерти как некой частью человеческого существования. Они заявляют, что смерть есть некое «зло», которое нужно преодолеть. При этом преодоление смерти должно достигаться путем научного познания и технического развития общества.

Источником смерти человека в трансгуманизме является именно слепое подчинение силам природы, которые на данном этапе развития неподвластны человеку. Иными словами, смерть – это неспособность человека к восстановлению и поддержанию своей и чужой жизни.

Трансгуманисты приходят к выводу, что смерть не является тем качеством, без которого человек перестает быть тем, что он есть. Это лишь переходящее свойство или состояние, которое

может быть устранено. Смерть сохраняет свой характер лишь до тех пор, пока человечество смиряется с ней, пока люди не осознали бессмертие в качестве своей цели.

Задача достижения бессмертия состоит в устранении всех свойств смерти из жизни. Из этого можно сделать вывод о том, что бессмертие подразумевает собой не только возможность бесконечно увеличивать продолжительность жизни.

«Стремление к бессмертию – это самое естественное и самое исконное движение человеческого существа, и именно в этом стремлении человек обретает свое подлинное достоинство. Но если это стремление движимо желанием превосходства над другими и мыслится как привилегия избранных, оно становится величайшим злом и, выражаясь религиозными терминами, величайшим грехом» – Н.Ф.Федоров.

Библиография:

1. ДЕМИН, И.В. «Кибернетическое бессмертие» и трансформация природы человека: дебиологизация или деантропологизация? В: *Международный журнал исследований культуры*, 2014, № 2 (15), с. 66-71.
2. ФЕДОРОВ, Н.Ф. *Собрание сочинений*: В 4-х тт. Том II. Москва: Прогресс, 1995. 544 с.
3. ДУБРОВСКИЙ, Д.И. Кибернетическое бессмертие. Фантастика или научная проблема? В: *Взгляд*. 2012, 5 октября.

*Рекомендовано
Александру ЛУПУШОР, лект.*

РОЛЬ МАРШАЛА К.РОКОССОВСКОГО В СОВЕТИЗАЦИИ ПОЛЬШИ

Наталья ЧОБАН, факультет истории и философии

Проблемы, связанные с процессами советизации Польши, до сих пор остаются актуальными, так как во время СССР и коммунистической Польши эти вопросы не изучались. Опубликованные в Российской Федерации и Польше документы позволяют нынешним историкам изучить неизвестные страницы истории польского народа. В этой связи важно изучить роль маршала Советского Союза Константина Рокоссовского в

процессе коммунизации польского общества после завершения Второй мировой войны. Задача данного исследования – изложить роль, сыгранную К. Рокоссовским в событиях Польши после завершения войны. В этих целях нами были исследованы опубликованные документы, мемуары маршала Рокоссовского, периодическая пресса того времени и т.д.

Материалы исторических источников позволяют констатировать следующее. К.Рокоссовский – советский маршал польского происхождения. С июля 1945 по ноябрь 1949 г. по приказу Сталина он командовал Северной группой войск на территории Польши в г. Легница. Рокоссовский налаживал связи с польским правительством, военными округами Войска Польского. Во время роста антисоветских движений антикоммунистическое подполье Польши было подавлено при активном участии советской армии. В октябре 1949 г. Сталин поручил маршалу Рокоссовскому возглавить армию ПНР, став министром обороны, заместителем председателя Совета министров, членом Политбюро и маршалом Польши. Причинами назначения маршала являлись: страх повторения югославского сценария, недоверие Сталина к лидерам ЦК ПОПР, желание обеспечить тотальный контроль над Войском Польским. Выбор пал на Рокоссовского по причине его национальной принадлежности к польскому народу, знания им польского языка, нахождения Рокоссовского в течение длительного времени на службе в Польше и знания о положении вещей изнутри, популярности маршала среди польского офицерского корпуса.

6 ноября президент Польши Болеслав Берут назначает К.Рокоссовского на пост министра обороны. Находясь во главе Войска Польского, он определял всю политику Польши. С 1949 по 1955 г. численность армии достигла около 400 тыс. военнослужащих. Была реорганизована военная промышленность, построены новые предприятия по выпуску артиллерийской, танковой, авиационной техники, не существовавшей ранее или же слабо развитой. При Рокоссовском, в 1949–1952 гг., доля советских офицеров в польском офицерском корпусе сократилась с 6 до 2%, но при этом советские генералы занимали все ключевые посты в руководстве польской армии, что приводило к ее русификации.

Необходимо также заметить, что милитаризация страны тяжким бременем ложилась на польский народ, еще не оправившийся от последствий войны, и провоцировала элементы антисоветской реакции в польском обществе. В Войске Польском функции политической полиции и военной контрразведки выполняла Войсковая информация, во главе которой стоял полковник МГБ Д.Вознесенский. В 1944–1956 гг. органы Войсковой информации арестовали по политическим мотивам 16 932 военнослужащих. До 1955 г. было вынесено около пяти тысяч смертных приговоров. За период с 1945 по 1956 г. в тюрьмах умерло более 20 тыс. заключенных – как уголовных, так и политических. Следует отметить, однако, что Рокоссовский настаивал, чтобы контрразведка не производила аресты офицеров, не получив его санкции как министра обороны. Маршал подписал приказ, согласно которому спецслужбы не имели права арестовывать офицера без письменного согласия его командира.

10 мая 1950 года Рокоссовского избрали в Политбюро ПОРП, а осенью 1952 он стал еще и вице-премьером польского правительства. В 1952–1953 гг. происходит столкновение между Рокоссовским и Берутом, что связано с резкой позицией маршала в связи с невыполнением промышленностью военных заказов, выступлением маршала за ускорение рассмотрения «дел» В.Гомулки и М.Спыхальского, а также требованиями маршала по увеличению денежного содержания офицерского состава. Рокоссовский открыто и негативно выступал против концентрации власти ЦК ПОРП в руках узкой группы лиц (Берута, Бермана, Минца, Охаба, Замбровского). В результате массовых волнений в Познани (28 мая 1956 г.), сопровождавшихся столкновениями их участников с подразделениями госбезопасности и армии, погибло более семидесяти человек. Наряду с другими должностными лицами, моральную ответственность за это возложили и на Рокоссовского, хотя приказов с подписью Рокоссовского о введении войск и открытии огня по мирному населению не найдено.

10 октября 1956 г. на заседании Политбюро ЦК ПОРП Рокоссовский резко высказался против предложения первого секретаря ЦК Охаба о необходимости уволить всех советских офицеров, занимающих руководящие посты в польской армии.

По мнению же Рокоссовского, у Охаба не было на это права и подобное действие направлено на отрыв Польши от СССР.

13 ноября 1956 г. состоялись выборы в Политбюро ЦК ПОРП. Из 75 участников Пленума за оставление Рокоссовского на посту министра обороны проголосовало 23. В тот же день Рокоссовский подал в отставку со всех государственных постов ПНР и 15 ноября возвратился в Москву.

Итак, наше исследование доказало, что процесс советизации Польши проходил с применением военной силы и политического давления. Рокоссовский же, являвшийся представителем советской власти, навсегда остался в памяти польского народа воплощением этой власти и ее методов.

*Рекомендовано
Анатол ПЕТРЕНКУ, докт. хаб., проф. унив.*

РЕЛИГИЯ. МОРАЛЬ. ЗАКОН МОРАЛЬ И ЗАКОН В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Евгений ПУНТУС, факультет истории и философии

В современном обществе религия и мораль стали утрачивать свои позиции. Религия не имеет влияния на индивида. Причины такого: 1. Развитие науки, всё чаще противоречащей религиозному объяснению различных феноменов. 2. Сомнения в верности выбора именно этих норм. Сомнения в отсутствии альтернативных принципов и мировоззрений. 3. Недоверие к церкви, вызванное невыполнением ею своей основной роли в обществе. 4. Негативный опыт церкви в неверном представлении различных проблем.

Религия потеряла свою главную роль – роль регулирования образа жизни индивида и воспитания человека, способного интегрироваться в общество, самому развиваться в нём и развивать общество, человека, способного создать положительный медиум для себя и общества. Видение религии, как некое трансцендентное, производило впечатление того, что религия и мораль представляют собой нечто абсолютное и идеальное, нечто, что выше неидеального человека, которое и есть пример идеального, к чему следует человеку стремиться. То есть через свою абсолютность и

идеальность религии и мораль представлялись чем-то совершенным, которое не может быть поставлено под сомнение, поэтому создавалось впечатление некоего всеушего, знающего всё и обо всём. Человек, считая себя существом более примитивным, следовал идеям религии, будучи уверенным в идеальности этих идей. Религия и мораль посредством своего абсолютного характера создают уверенность в постулатах, содержащих объяснение о создании мира, происхождении человека, объяснении роли человека, о способах спасения человека и его души. Как результат, религия и мораль становятся абсолютным законом, управляющим человеком и обществом. Осознание того, что этот «закон» всемирен и вездесущ, становится причиной появления некоего чувства страха. Человек опасается совершить что-то плохое и противоречащее морали, так как знает, что за свои проступки он должен будет ответить как перед людьми, так и перед сверхъестественной, всевышней и идеальной силой, что будет в ответе как в этом мире, так и в потусторонней, вечной жизни. У человека возникает ответственность за свои поступки, уважение перед религией и моралью.

В современном обществе человек отказывается от трансцендентного представления силы, породившей мир и управляющей всем на земле. Закон больше не имеет трансцендентного характера, который управляет всем. Теряется убежденность в верности религиозных постулатов. Человек теряет уважение и ответственность перед религией и моралью, не признаёт абсолютную верность законов, осознаёт всю неидеальность законов. Осознавая ответственность перед законом, он понимает, что наказание понесёт в рамках закона. Знает о существовании возможностей обойти закон, избежать ответственности перед законом, т.к. судить его будут люди.

Суть законов – добиваться действий индивида в рамках законов государства и для государства. Отсутствуют идеи развития индивида как личности, если подобное идёт во благо государства. Начинается пропаганда таких идей, как национализм и других. В законах отсутствует сакральная важность их соблюдения. В них заложена только необходимость контроля за обществом, а не развития человека. Закон не учит, а ограждает, не предоставляя никаких объяснений человеку.

Мораль есть и в наши дни, но она уже не приобретает тех высших и идеальных качеств. Она больше не является образцом, к которому следует стремиться. Мораль является наставлением, мудростью предков, неприменимыми в современном обществе. Она больше не приобретает таких черт, как абсолютное добро, абсолютная истина, управляющая всем. В результате мораль не играет никакой роли в жизни человека. Люди знают, что моральные принципы необходимо соблюдать, но это лишь знания, за которыми отсутствует понимание той роли морали и религиозных канонов. Мораль стала ничем иным, как просто мнением или советом, которые не несут в себе некой необходимости. Хотя это не просто мудрость и наставление, а пример абсолютного блага, абсолютного добра, которого можно достичь, опираясь на мудрость предков. Мораль являлась примером добра. В свою очередь, отсутствие сакрального в законах, которые стали главной силой (конституция), привело ко всё более растущему уровню деморализации. Возможно, необходимо являть важность законов.

Всё же остаётся вопрос о том, почему человек так легко смог отказаться от той извечной мудрости, почему стал считать её неприменимой в современном обществе? Почему человек перестал верить в мораль, служившую путеводителем в достижении абсолютного блага и добра, которые синтезировались и развивались веками для достижения идеальности? Почему человек всегда находится в поисках добра и до сих пор так далек от достижения абсолютного блага?

*Рекомендовано
Александру ЛУПУШОР, лект.*

**ПОЛИТИКА СОВЕТСКИХ ОРГАНОВ ВЛАСТИ
В ОТНОШЕНИИ ПРОТЕСТАНТСКИХ И
НЕОПРОТЕСТАНТСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В МССР
В КОНТЕКСТЕ ПРАЗДНОВАНИЯ ТЫСЯЧЕЛЕТИЯ
КРЕЩЕНИЯ РУСИ**

Фёдор ТОНУ, факультет истории и философии

В современной Республике Молдова наблюдается рост социальной активности религиозных объединений и верующих. Очевидна необходимость совершенствования концепции отношения государства к различным конфессиями для обеспечения стабильности современной религиозной ситуации. Цель исследования – проанализировать факторы влияния на государственно-конфессиональную политику в 1985-1988 гг., выявить внутренние и внешние причины ее поворота, изучить роль партийных и государственных органов в определении курса данной политики.

Во второй половине 1980-х годов в СССР на государственном уровне менялось отношение к религиозным организациям. Этот период эпохи «перестройки» во многом был «окрашен» подготовкой и празднованием 1000-летия Крещения Руси. Торжества вышли за рамки церковных и проходили на государственном уровне, что потребовало от местных властей коренного изменения отношения как к Русской Православной Церкви, так и к Протестантской и Неопротестантской. На конкретных примерах показано празднование юбилея христианства в МССР – в регионе традиционной православной культуры.

С середины 1980-х гг. в СССР начинается процесс коренных изменений в отношении государства к религии. Постепенно снимаются ограничения на деятельность конфессиональных объединений, функционировавших на протяжении многих лет, что создавало условия для активного вовлечения верующих граждан и их религиозных организаций в социально-экономическую и духовную жизнь страны. Во второй половине 1980-х гг. наблюдается значительный всплеск религиозности в стране. Ведущий специалист по истории евангельских христиан-баптистов (ЕХБ) Л.Н. Митрохин выделял в истории ЕХБ в

данных хронологических рамках два периода: первый — 1985-1990 гг., когда «властям было не до религии, и забытые структуры принудительного безбожия постепенно впадали в паралич»; второй — с 1990 г., «после развала СССР, когда был спешно введен в действие закон «О свободе вероисповеданий» (1990 г.), который не требовал обязательной регистрации ни отечественных, ни зарубежных религиозных объединений, равно как и тех, которые таковыми себя объявляли».

В МССР подготовка к празднованию знаменательной даты велась на всех уровнях и затрагивала все институты власти. При помощи архивных документов доподлинно можно установить процесс подготовки общества к данному мероприятию, а также меры, предпринятые для обеспечения безопасности государства при проведении праздника.

Примечательно, что все действия проходили исходя из плана работы по выполнению постановления Бюро ЦК Компартии Молдавии «О мероприятиях по усилению научно-атеистической и контрпропагандистской работы в республике в связи с подготовкой религиозных организаций и зарубежных буржуазно-клерикальных центров к церковному юбилею – 1000-летию введения христианства на Руси» от 19 ноября 1985 года.

Несмотря на то, что в СССР началось сближение государства и церкви, на местном уровне продолжалась атеистическая борьба: доказательством тому служит справка «О работе по атеистическому воспитанию населения республики». Именно из этого документа известно о зарегистрированных 122 сектантских объединениях и о 172, действовавших без регистрации (баптисты-раскольники, иеговисты, адвентисты-реформисты и др.).

В ходе изучения архивных документов установлено, что отношение и политика органов власти МССР (КГБ, ЦК КП, МВД, Прокуратура, Совет Министров) к протестантским и неопротестантским организациям было негативным, а представители данных обществ подвергались множественным гонениям, запретам, обвинениям и находились под постоянным пристальным вниманием властей.

Библиография:

1. AOSPRM, F.51, inv. 71, d. 543
2. AOSPRM, F.51, inv. 73, d. 118

3. AOSPRM, F.51, inv. 73, d. 119
4. ASISRM-KGB, F.1, inv. 71, d. 6
5. ASISRM-KGB, F.1, inv. 75, d. 6
6. Государственно-конфессиональная политика в СССР: поворот курса в 1985-1988 гг./ Маслова Ирина Ивановна Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. В: *Гуманитарные науки*, 2015, №4.
7. Тысячелетие христианизации Руси и историко-культурная эволюция государственно-церковных отношений на цивилизационном горизонте российского общества. Еремин Александр Владимирович. В: *Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена*, 2014, № 164.

*Рекомендовано
Ион ГУМЕНЬИЙ, докт. хаб., проф. унив.*

ПИТАНИЕ, БЫТ И ЖИЗНЬ ЗАКЛЮЧЁННЫХ СОЛОВЕЦКОГО ЛАГЕРЯ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ

Галина КОТОВИЦКАЯ, факультет истории и философии

Актуальность выбранной темы обусловлена тем, что на протяжении многих лет Соловецкий лагерь особого назначения (СЛОН) был самым крупным в СССР и играл роль «полигона», на котором отрабатывались методы каторжного содержания и способы использования принудительного труда больших масс заключенных. СЛОН положил начало империи ГУЛАГа (Главное управление исправительно-трудовых лагерей ОГПУ) и стал, по образному выражению А.И. Солженицына, «той раковой клеткой, от которой протянулись метастазы по всей стране». Общие условия существования Соловецких лагерей, само их местоположение на абсолютно изолированных островах Белого моря придают им некоторый специфический, по сравнению с другими лагерями, характер. Полнейшая оторванность заключенных от внешнего мира, ничем не ограничиваемый произвол уполномоченных ГПУ, подавление и унижение человеческого достоинства, попытки лагерной администрации эксплуатацией труда заключенных достичь самоокупаемости лагеря, полное отсутствие гуманности, законности и справедливости – все это ставит Соловки в совершенно особое положение.

Данное исследование преследует цель рассмотреть условия содержания в СЛОНе. В соответствии с поставленной основной целью, перед нами стояли следующие задачи:

- 1) Рассмотреть бытовые условия жизни заключённых.
- 2) Проанализировать трудовую деятельность заключённых.
- 3) Охарактеризовать питание узников СЛОНа.

Методология исследования представляет собой совокупность общенаучных и специально-исторических подходов и методов. Ключевыми в работе стали принципы историзма и объективности.

Научная новизна исследования обусловлена тем, что оно выполнено на основе массива источников. Посредством этого осмысляются проблемы становления системы принудительного труда в Советской России.

В разделе «Труд заключённых» особого «Секретного положения о северных лагерях особого назначения» (разработанного еще в 1923 году ГПУ и утвержденного комиссией ВЦИКа) сказано: «В лагерях устанавливается восьмичасовой рабочий день». В Соловках заключённые работают по 12 часов. Работают буквально до потери сознания. Существуют особые привилегированные работы: на пароходах, командировки в различные части Соловецкого и других островов на заводы, рыбную ловлю, сбор сена и пр. Артёлы таких рабочих живут при своих заводах, затонах и т. д., ввиду чего и чувствуют себя свободнее, и чекистов вокруг них меньше.

Остальная же масса заключённых ежедневно выводится из лагеря в военном порядке, поротно, окруженная караулом и чекистами, на рубку леса, разработку торфа, сплав «баланов» (леса). Кроме того, заключённые грузят и выгружают пароходы и баржи, осушают болота, прокладывают новые дороги (грунтовые и железнодорожные) и ремонтируют старые.

В 1931 и 1932 годах заключённых Соловецкого лагеря особого назначения «...разбивали на три категории по состоянию здоровья» (эта система менялась в лагере несколько раз). Первая категория – годен для физических работ. Третья – для физических работ не годен. Одно время существовала еще категория, к которой причислялись те, кто не мог самостоятельно передвигаться. В соответствии с этим первую категорию используют на

лесозаготовках, сплаве леса, для дорожных и земляных работ, на погрузочно-разгрузочных операциях, как морских ловцов на рыбных промыслах и пр. Вторую категорию фактически используют на тех же операциях, хотя при этом полагается давать более легкие работы. Третья категория работает в качестве сторожей, уборщиков, канцеляристов и пр. К третьей категории относятся также и те заключенные, которые по болезненному состоянию и старческой дряхлости ни к какой работе не способны. Их отправляют в инвалидные командировки умирать. В лагерь иногда заключенные поступают из тюрем уже в таком состоянии, что не только не могут ходить, но и сидеть...

Как правило, все заключенные, зачисленные в первую категорию, идут на физические работы, исключение делается только для тех специалистов, в которых ГПУ в это время нуждается.

По свидетельству Н. Кисилёва-Громова, горячая пища выдается 2 раза в день: в 12.00 обед и в 19.00 ужин. Основная пища заключенного состоит из полутора буханок черного и всегда сырого хлеба и пшена, из которого утром готовят кашу, а вечером суп. В суп через день кладется вяленая вобла, иногда головки соленой воблы, но рыба эта всегда настолько испорченная, что около склада, где она хранится, нельзя пройти от зловония. Изредка в суп попадает картофель, но почти всегда сырой и мерзлый. Мясо, то есть худая от палых лошадей конина, дается заключенным два раза в неделю: 5-6 маленьких кусочков, накрошенных в суп, в общей сложности не более 100 граммов.

В кашу кладется микроскопическое количество подсолнечного масла, не более 2-х граммов на человека. Заключенные никогда не получают полностью той ничтожной нормы масла, приблизительно 15 граммов в день, которая для них полагается: надзиратели, пользуясь тем, что продовольственным складом заведует заключенный, без стеснения забирают масло для собственного стола в неограниченном количестве.

Сахару заключенный получает 400 граммов в месяц. Чаю он не получает и пьет голый кипяток. Не полагается ему и табак – махорка.

Таким образом, на основе приведенных свидетельств бывших заключённых Соловецкого лагеря можно сделать вывод о том, что действительный и главный смысл советской пенитенциарной

политики заключался в стремлении так или иначе покарать своих классовых противников – невыносимыми условиями лагерного содержания, каторжным трудом, унижением человеческого достоинства. Это был осознанно проводимый социцид, который ни по идеологии, ни по «технике» реализации ничем существенным не отличался от геноцида. В этом отношении Соловецкий лагерь особого назначения предвосхитил позднейший сталинский ГУЛАГ, который имел главной целью именно физическое уничтожение «врагов», а не их использование в качестве «дешевой» рабочей силы, и потому являлся «полигоном для убийств».

Рекомендовано

Анатол ПЕТРЕНКУ, докт. хаб., проф. унив.

ПРЯСЛИЦА АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ КУЛЬТУР РУБЕЖА ЭР В ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЕ: К ПОСТАНОВКЕ ПРОБЛЕМЫ

Анна ВИРЦАН, исторический факультет

Киевского национального университета им. Тараса Шевченко

Восточноевропейские археологические культуры рубежа эр находятся в фокусе исследовательского внимания с момента выявления этих древностей на рубеже XIX–XX вв. К материалам латенизированных культур Центральной и Восточной Европы неоднократно обращались П.Н. Третьяков, Г.Б. Федоров, Е.В. Максимов, Г.И. Смирнова, М.Б. Щукин, Р.В. Терпиловский, С.П. Пачкова и другие исследователи. На данный момент исследовано значительное количество поселенческих и погребальных памятников культур этого круга, достаточно основательно изучены различные категории находок. В частности, разработаны типологические схемы керамической посуды, фибул и других деталей одежды, украшений, оружия. В ряде работ очерчены хронологические рамки бытования тех или иных типов предметов, а также выделены отдельные типы или устойчивые сочетания типов вещей, которые маркируют особенности памятников той или иной археологической культуры либо же, наоборот, указывают на «латенскую вуаль», объединяющую эти древности в общность.

Такая категория находок, как керамические пряслица, достаточно представительная для культур латенизированного круга, до нынешнего времени не становилась предметом специального анализа. По-видимому, отсутствие типологических схем этой категории находок не в последнюю очередь обусловлено тем, что для других категорий предметов (посуда, металлические изделия) такие схемы разрабатывались прежде всего на материалах могильников. Пряслица же среди погребального инвентаря встречаются относительно нечасто. Диспропорция в количестве находок пряслиц между погребальными и поселенческими памятниками составляет практически порядок. Обработанные нами по публикациям данные о находках пряслиц на памятниках латенизированного круга дают следующую картину: около 200 единиц таких предметов было найдено в объектах и культурных слоях поселений, в то время как на могильниках таких находок было всего лишь около 20 штук.

Едва ли не единственным опытом типологизации пряслиц для памятников латенизированного круга является схема Г.Б. Федорова, разработанная на материалах Лукашовки II, где пряслица были представлены относительно большой серией [1, с.35-36]. Настолько локальная схема вряд ли может служить хотя бы основой для сравнительно-типологического анализа этой категории находок (достаточно разнообразной морфологически, как показывают наши предварительные наблюдения) всех латенизированных культур Восточной Европы.

Отсутствуют в историографии и наблюдения относительно хронологических позиций определенных форм пряслиц. Вместе с тем, именно этот аспект представляет особый интерес, поскольку пряслица, как уже упоминалось, встречаются прежде всего среди материалов поселений, в которых хроноиндикаторы представлены значительно хуже, чем в материалах погребальных памятников.

Наконец, перспективным представляется изучение характера орнаментации на пряслицах латенизированных археологических культур. Орнаментированных экземпляров нами учтено относительно небольшое количество. Однако их разновидности имеют достаточно четкие ареалы распространения, выделяя определен-

ные типы памятников на фоне общих для всего ареала культур латенизированного круга традиций (таких, как использование лощения для обработки поверхности пряслиц или же изготовление пряслиц из вторично использованных фрагментов античных амфор).

Таким образом, изучение пряслиц латенизированных культур Восточной Европы представляется перспективным с точки зрения выявления их свойств как хроноиндикаторов, а также как маркеров культурных особенностей определенных памятников. Основой для этих наблюдений должна стать единая для всего массива материалов типологическая схема.

Библиография:

1. ФЕДОРОВ, Г.Б. *Население Прутско-Днестровского междуречья в I тыс. н.э.* - МИА, вып. 89, Москва, 1960.

*Рекомендовано
Евгений СИНИЦА, к.и.н., доцент*

**КОСТЯНАЯ ИНДУСТРИЯ
ПОЗДНЕПАЛЕОЛИТИЧЕСКОГО
ПОСЕЛЕНИЯ МЕЖИРИЧ: КЛАССИФИКАЦИЯ
ИЗДЕЛИЙ ИЗ КОСТИ**

*Мargarита ЧИМИРИС
исторический факультет*

Киевского национального университета им. Тараса Шевченко

Так как костяные изделия – это достаточно массовый материал (по количеству костяная индустрия уступает кремневой) при раскопках, поэтому было бы целесообразно уделить больше внимания этим находкам. Основная задача, которая стояла при написании нашей работы, заключалась в том, чтобы распределить уже найденные изделия из кости. Материал, использованный нами, был взят из раскопок позднепалеолитической стоянки Межирич.

Верхнепалеолитическое поселение Межирич расположено на территории села Межирич Каневского района Черкасской области, в Украине. Памятник находится на мысе, образованном до-

линами рек Роси и Россавы. Палеолитические культурные остатки памятника находятся на глубине 2,5-3 м от современной поверхности мыса. Возраст стоянки – в достаточно узких пределах: около середины 15 тысячелетия назад. Поселение является одним из самых надежно датированных комплексов Восточной Европы.

Памятник исследовался академиком Пидопличко И.Г. (1966-1974 гг.). С 1976 по 2002 г. раскопки стоянки и междисциплинарные исследования на ней проводились Корниец Н.Л., Гладких М.И. и Сунцовим В.Ю., а также археологами и специалистами естественных наук из России и США. Начиная с 2002 г. достопримечательность комплексно исследуется общей украинско-французской экспедицией при поддержке Института археологии НАН Украины и Института палеонтологии человека (Париж) под руководством Д. Ю. Нужного и Ст. Пеана.

С 2010 г. исследование продолжают украинско-французской экспедицией Киевского национального университета имени Тараса Шевченко и Института археологии НАН Украины под руководством доцента кафедры археологии и музееведения к.и.н. Шидловского П.С. с участием специалистов, аспирантов и студентов различных научных и учебных заведений.

В ходе исследования все изделия из кости были разделены на несколько групп: орудия труда и предметы быта; украшения и «произведения искусства»; кости, которые имеют следы обработки, и отходы производства. В отдельную группу были выделены кости, использовавшиеся в качестве топлива. Каждый предмет сопровождается кратким описанием.

Во всех древних межричских жилищах было найдено много изделий, которые можно отнести к орудиям труда и предметам хозяйства. Полагаем, что весьма важно уловить ту грань, которая действительно отделяет орудия труда от других предметов. К орудиям труда можно отнести: наконечники для копий и стрел, костяные копыя, сторожки, клинки, молотки, мотыги, скребла, лошила, лопаточки, шила, иглы, проколки. То есть те предметы, которые выполняли «физические» функции: например, использовались во время охоты, обработки кожи, пошива одежды. Фактически эти орудия труда можно назвать основными, поскольку при их более детальном изучении у нас складывается определенное представление о том, как жили в древности люди.

Затем следуют предметы хозяйства, к которым можно отнести костяные чаши-светильники и костяные ящики-футляры для хранения иголок. То есть данные изделия выполняли более статические функции, поэтому и были выделены отдельно.

Ко второй группе отнесены украшения и «произведения искусства», так как они выполняли более эстетические функции, нежели практические. Понятно, что все «странные» вещи того времени, поддающиеся аналогии с современными украшениями, отнесены к украшениям: это подвески, бусы, «амулеты», броши, булавки. Остальные предметы обозначены довольно абстрактным термином – «произведения искусства». В большинстве случаев к такому относятся предметы, которые не подходят по своим признакам к другим группам. Это различные антропоморфные статуэтки и различные узоры. Узоры выделены отдельно, поскольку они встречаются как на орудиях труда («жезл начальника»), так и на чем-то более неопределенном (разрисованные охрой кости мамонта).

К третьей группе отнесены кости, имеющие следы обработки, и отходы производства. В принципе, они интересны нам тем, что отражают промежуточные этапы между уже готовым орудием труда и сырьем.

Отдельно выделены кости, использовавшиеся древними жителями в качестве топлива для обогрева жилищ. Показателем служило физическое свойство кости – гореть (млеть) долго и все это время отдавать тепло, и количество обгорелых костей, найденных при раскопках поселения.

В общем, можно заключить, что костяная индустрия – это достаточно большой вопрос, требующий более детального изучения, на уровне с каменной. С ее помощью можно воспроизвести условия жизни древних людей.

*Рекомендовано
Павел ШИДЛОВСКИЙ, к. и. н., доцент*

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БЕССАРАБСКОГО ЗЕМСТВА В ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАНИЯ

Сергей СЫЧЁВ

факультет истории и философии

С первых дней своей деятельности земство начало работу над улучшением дел в сфере народного образования. 23 ноября 1869 года на одном из первых заседаний барон Александр Стюарт представил доклад «О необходимости принятия мер в целях развития народного образования, области, которая даёт правовые гарантии морального и материального процветания в будущем для региона» [1, с. 73].

Земское областное собрание рассмотрело данный доклад и решило разработать пути развития образовательного сектора к следующему году. В июне 1870 года было собрано внеочередное заседание областного земства, где обязанности были распределены между уездами. Такое решение было вызвано тем, что уездные власти находятся ближе к народу и его проблемам, и они лучше будут решать этот вопрос. Но и уездные земства перекладывали всё бремя на сельские общества. В докладе за 1898 год указывалось, что «губернская управа полагает, что и в дальнейшем задача уездных земств должна состоять в том, чтобы они приходили лишь на помощь сельским обществам в обеспечении последних школами, главная забота об учреждении и содержании школ должна лежать на обществах». Всё финансовое бремя легло на сельские общества и государство [2, с. 458].

Бессарабская губерния тратила на образование в три раза меньше, чем, к примеру, Херсонская губерния, более чем в два раза меньше, чем Таврическая губерния, и в 1,5 раза меньше, чем Екатеринославская губерния. Образование явно не относилось к числу приоритетных задач земцев.

К концу XIX – началу XX в. начинается резкий рост строительства земских школ. За 8 лет (с 1897 по 1905 г.) количество земских школ выросло почти в 7,5 раза – с 17 до 126. Существенно выделяется из всех земств Хотинское, а вот центральное Кишинёвское земство слабо реализовывало свой потенциал.

Но в общем земство расширяло сеть своих школ, и это доказано цифрами. В 1906 году было 130 земских школ, а в 1909 их уже было 185, а на второй год Первой мировой войны таких школ насчитывалось до 250 [3, с. 229].

Наибольшее число школ было в Аккерманском уезде и составляло 17,3%, но парадокс заключался в том, что именно земских школ как раз и не было. В Измаильском уезде тоже не было земских школ, но он считались лидером по количеству школ вместе с Аккерманом. Кишинёв со своим центральным статусом смог постоить только 6 земских школ, да и по обычным не сильно выделялся, занимая средние позиции.

Больше внимания губернское земство уделяло гимназиям, реальным училищам, где в основном учились дети состоятельных людей. Массово такие учебные заведения стали открываться во второй половине XIX века, а до этого существовала единственная открытая в 1833 году областная гимназия в Кишинёве, где было примерно 600 учеников – детей чиновников и дворян. В 1864 году было открыто женское училище в Кишинёве, которое в начале семидесятых годов XIX века было преобразовано в Земскую женскую гимназию.

Небольшую часть средств земство расходовало на подготовку учителей. Так, в 1873 году Бессарабское губернское земство выделило 5000 рублей на строительство учительской семинарии в Байрамче, готовящей преподавателей для начальных школ [4, с. 503].

Хорошим начинанием земств останется выдача стипендий молодым людям, желавшим получить высшее образование. Начиная с 1872 года, молодёжи, которая не имела средств, но имела настрой на дальнейшее обучение, стали выделяться такие финансовые пособия. [5, с. 44] Первые стипендианты, коих было 14, получили по 200 рублей. В общей сложности земство выделило 2800 рублей на их обучение в Одесском Новороссийском Университете. Средства выделялись тем лицам, которые хорошо окончили школы и были выходцами из Бессарабской области. На следующий год эта традиция была продолжена. В 1873 году стипендиантов было уже 23, в том числе и 12 человек с предыдущего года. На этот раз студенты были отправлены не только в Одессу, но и в Киев, Москву и Санкт-Петербург. Они

получали стипендию в размере 200-250 рублей, а всего было выделено 4970 рублей. Существовали и частные стипендии, такие как стипендия Белоуговой, Кристи, Видрашко и др. В период с 1891 по 1908 год стипендию получили 190 человек, в общей сложности это составило 77636 рублей [6, с.314-317]. Конечно, такие стипендии помогали талантливой молодёжи реализовать свой потенциал, но не могли кардинально изменить образовательную систему в лучшую сторону.

Библиография:

1. *Сборник Бессарабского Земства*. Кишинев, 1871, № 1.
2. *Доклады губернской земской управы губернскому земскому собранию XXIX очередного созыва 1898 года и постановления собрания*. Кишинев, 1898.
3. ВЕСЕЛОВСКИЙ, Б. *История земства за сорок лет*. Санкт-Петербург, 1909, т. IV.
4. *Там же*, т. I.
5. *Сборник Бессарабского Земства*. Кишинев, 1874, №. 1-2.
6. *Сборник Бессарабского Земства*. Кишинев, 1875, №. 2-3.

Рекомендовано

Валентин ТОМУЛЕЦ, докт. хаб., проф. унив.

МЕТОДЫ ОБРАБОТКИ КОСТИ В ВЕРХНИЙ ПАЛЕОЛИТ: ПО МАТЕРИАЛАМ ПАМЯТНИКОВ СРЕДНЕГО ДНЕСТРА

Наталья ПАШЕНЧУК
факультет истории и философии

Переход к верхнему палеолиту связан, в первую очередь, с интенсивной обработкой кости, рога и бивня (в раннем и среднем палеолите встречаются лишь единичные костяные предметы со следами обработки и утилизации [4, с.130]), а также обусловлен и более широким применением человеком костяных предметов в хозяйственно-бытовой деятельности. Для изготовления костяных изделий применялись различные методы обработки: ударная обработка, пиление, строгание, сверление, пластическая работа резцом (гравировка), смягчение (вымачивание) и другие.

Одним из основных методов являлась ударная обработка кости, которая представляла собой процесс преднамеренного разрушения кости в виде излома, идущего поперечно или по

толщине предмета. В результате получалась грань под острым углом по отношению к поверхности (которая и использовалась для работы или модифицировалась под необходимую форму посредством нанесения мелких ударов) [2, с.8]. Иногда на кости довольно четко прослеживается точка удара, а также микротрещины, распространяющиеся в разные стороны от места приложения удара. Данная операция выполнялась при помощи отбойника (кремневого или из другой твердой породы), посредника и разламыванием предмета.

Пиление было распространенным приемом обработки кости в верхний палеолит, в результате чего получались линейные следы в виде борозды с острым U-образным дном (за счет использования орудия с острым рабочим краем) [1, с.83-97]. Процесс пиления был направлен также на создание паза, выполняемого при помощи резца, V-образного сечения (в зависимости от ширины резцовой кромки).

Операция строгания предполагает, что древние люди уже знали о пластических свойствах свежей кости, рога и бивня. Строганием изготавливались кинжалы из бивня, оно также применялось для уменьшения диаметра бивня и заострения его рабочего конца [3, с.185]. Без строгания невозможно было обойтись и при изготовлении наконечников, гарпунов, лошил, шильев, выпрямителей и других предметов, а также заготовок для скульптурных изображений.

В верхний палеолит сверление кости являлось довольно распространенной операцией, в результате чего получались иглы, бусы, подвески, выпрямители древков и т.д. (сверление отверстий и ушек). Процесс сверления сочетал прорезание и процарапывание отверстий резцами с последующим сверлением при помощи круговращательных движений сверла (известно одноручное и двуручное сверление).

Кроме вышеуказанных методов, в верхний палеолит использовались и разновидности абразивной обработки поверхности (шлифование, полирование, лощение), в процессе которой следы не проникали глубоко в поверхность, которая часто имела закругленные края граней. Целью данного метода являлось выравнивание и формирование поверхности, заглаживание неровностей перед нанесением орнамента или при окончательной отделке предмета. Орнаментация костяных изделий наносилась при помощи

кремневого резца (в том числе и нарезки, насечки, а также и гравировка кости, рога и бивня). Для улучшения качества обработки, кость, рог и бивень в некоторых случаях преднамеренно вымачивали, а затем оставляли для просушивания.

Выделение подлинных костяных предметов верхнего палеолита является довольно проблематичным, что связано с плохой сохранностью кости, подверженной многочисленным повреждениям, разрушению поверхности, выветриванию, расслоению (по структуре, что характерно для бивня и рога), погрызам хищников и мелких грызунов. Часто на костяных предметах просматриваются причудливые узоры из канавок и желобков – следы воздействия корневой системы растений, иногда принимаемые за антропогенные следы. Поэтому очень важно с особой тщательностью рассматривать следы воздействия человека на предметы, определять их появление, учитывать, на какой стадии потребления изделие находилось. В этом и заключается важность изучения методов обработки костяных предметов, являющихся первоначальной задачей в процессе исследования костяной индустрии верхнепалеолитических культур.

Библиография:

1. d'ERRICO, F. Étude technologique à base expérimentale des entailles sur matière dure animale. Implications pour l'identification de systèmes de rotation. In: *La préhistoire et l'ethnologie: 25 ans d'études technologiques en préhistoire, bilan et perspectives*. Actes des X Ie Rencontres Internationales d'Archéologie et d'Histoire d'Antibes, Antibes, 18-20 Octobre 1990, ed. C.Perlès., Juan-les-Pins (France): Éditions AP CA., 1991.
2. ГРОМАДОВА, Б. *Использование сырья из кости, бивня и рога на стоянках костеновско-авдеевской культуры (восточный граветт)*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Москва, 2012.
3. СЕМЕНОВ, С. Первобытная техника. В: *Материалы и исследования по археологии*, 1957, №54. Ленинград.
4. СЕМЕНОВ, С. *Развитие техники в каменном веке*. Ленинград, 1968.

*Рекомендовано
Серژیу МАТВЕЕВ, докт., конф. унив.*

CONSIDERAȚII PRIVIND LINIA FORTIFICATĂ FOCȘANI–NĂMOLOASA–GALAȚI

Mariana BEJAN

Facultatea de Filologie și Istorie

Universitatea de Stat „B.P. Hașdeu” din Cahul

Evoluția comunității umane și a spiritului ei de proprietate a condus omenirea la inventarea unor sisteme de apărare, apte de a-i proteja de eventualii agresori. Particularizat de dezvoltarea istorică a fiecărei epoci, sistemul a cunoscut o evoluție continuă, determinată de dezvoltarea științei tehnicii armamentului și a modului de ducere a războiului [1].

În ceea ce privește România, organizarea defensivă a teritoriului a fost statuată legislativ prin *Legea asupra organizării teritoriului pe timp de război* publicată în Monitorul Oficial nr. 96 din 27 aprilie 1933.

Campaniile de lucru declanșate au realizat doar o parte din planul de fortificare a țării, ca urmare a evoluției politico-militare din zonă. Aliniamentele fortificate finalizate au oferit, cel puțin teoretic și, cum vom vedea parțial practic, posibilitatea asigurării unui grad sporit de rezistență a dispozitivelor de luptă, de temporizare sau de oprire a acțiunilor agresorului creând condiții favorabile pentru mobilizarea și concentrarea forțelor pe direcțiile principale de interes.

Demersul de față se referă la fortificațiile permanente realizate în perioada interbelică, în spațiul dintre Carpații Orientali și Nistru, cunoscut sub denumirea de „teatrul de operații de est” precum și la influența sistemului de fortificații asupra planurilor de campanie, respectiv a planurilor de operații realizate de Marele Stat Major. Linia fortificată Focșani–Nămoloasa–Galați a fost o lucrare de fortificații permanente construită între 1883-1885, având ca scop realizarea unei linii defensive puternice în „Poarta Focșanilor”, în cazul unei agresiuni externe.

De asemenea se vor prezenta cauzele politice și geografico-militare care au determinat abordarea unei concepții de apărare a țării bazate pe un sistem de fortificații, ținând seama că această concepție era specifică acțiunilor statice, de poziție.

Referințe:

1. CRĂINICEANU, G. *Scurtă considerație asupra evoluției istorice a fortificațiilor*, București, 1883, p. 6.

*Recomandat
Ion GHELEȚCHI, dr., conf. univ.*

**MIRCEA PETRESCU DÎMBOVIȚA ȘI DEBUTUL
CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE ÎN FOSTUL
ȚINUT COVURLUI**

Tatiana NAVIN

*Facultatea de Filologie și Istorie
Universitatea de Stat „B.P. Hașdeu” din Cahul*

Legăturile academicianului Mircea Petrescu-Dîmbovița cu Galații sunt bine cunoscute. Se născuse la 21 mai 1915 într-o familie de intelectuali de frunte ai urbei și tot aici urmase cursurile învățământului primar și secundar. În aceste condiții, după finalizarea studiilor superioare la Facultatea de Filosofie și Litere din București, desemnarea sa ca delegat al Muzeului Național de Antichități – deja funcționa ca asistent la ambele instituții – pentru întreprinderea unei „călătorii arheologice” în ceea ce va fi fost ținutul Covurlui, este cât se poate de firească.

Proaspătul absolvent a fost susținut în această acțiune de către profesorul Scarlat Lambrino, fostul director al Muzeului Național de Antichități, profesorul I. Andrieșescu, fost director al Seminarului de Arheologie și Preistorie al Universității din București și dr. Ioan Nestor, fost conservator și ulterior director al Muzeului Național de Antichități.

Documentarea pentru această amplă cercetare de teren a însemnat, între puținele surse ce puteau fi studiate la vremea respectivă, în primul rând consultarea răspunsurilor la *Chestionarul arheologic* inițiat de Alexandru Odobescu, răspunsuri care au și fost publicate cu acest prilej. Așadar, pornind de la verificarea, pe teren, a informațiilor oferite de răspunsurile învățătorilor din mediul rural, s-au urmat trei itinerare, de-a lungul cărora au fost strânse materiale arheologice și repertoriile punctele de interes arheologic, din perioade variate, începând din neolitic și până în evul mediu. Prin recunoașterile de teren efectuate cu acest prilej (24 aprilie-14 mai 1939) au fost semnalate

30 de noi situri arheologice din diverse perioade istorice (anterior, pentru Galați se cunoșteau doar câteva „stațiuni”, precum cele de la Șendreni, Tulucești, Barboși, Poiana, altele fiind doar susceptibile cu potențial arheologic, precum Pechea, Fântânele sau Foltești), unele dintre ele, prin cercetările sistematice ulterioare, având să fie definite drept așezări eponime (Stoicani, Foltești, Tămăoani). A fost semnalată totodată și prezența unor „resturi paleoantropologice” care se păstrau în „muzeele” unor școli primare sau în cadrul unor colecții particulare.

Recomandat

Costin CROITORU, dr., conf. univ.

LIMBI ȘI LITERATURI STRĂINE

TRANSLATING CHARACTERS' SPEECH INTO RUSSIAN AND GERMAN IN THE NOVEL *ANGEL PAVEMENT* BY J.B. PRIESTLEY

Ana SHVETSOVA, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

The process of translation is not only rendering the meaning of a text from one language into another one. If we think about it, everything in our life is a form of translation. We translate our feelings into actions. We translate our thoughts into words. But the process of translation in its formal sense deals with human language, which makes us what we are.

Translation of literary work is much more complicated than the translation of other genres, because the translator deals not only with different languages, but also with different cultures and social layers. The book *Angel Pavement* by J.B. Priestley represents a good example of collection of different types of grammatical, phonetic and lexical deviations from Standard English.

Here we suggest for consideration some examples of deviations from literary English, i.e. Standard English in characters' speech:

1) Use of slang. Here is an example of slang used by a character, e.g.:

• There isn't a **dam'** thing these fellows can't do... [4, p. 91].

a) Нет, кажется, **ни единой** вещи в мире, которую они бы не выполнили... [6, p. 48]

b) *Es gibt nichts auf dieser **verdammt** Welt, was diese Burschen nicht könnten...* [5, p. 107].

If we pay more attention to this example, namely to the German variant, the translator chose to render the adjective *dam'* through another adjective *verdammt*. Only in the English variant the adjective *dam'* defines the noun *thing*, while in German the adjective *verdammt* defines – *Welt*.

2) Incorrect pronouns. Analyzing *Angel Pavement* we may notice that some characters use wrong personal pronouns in their speech, e.g.:

• Oh, I'm wearing **me** feet out for **them** people [4, p. 382]

a) *Ох, я без носа останусь из-за **этих** людей.* [6, p. 256];

b) *Ich laufe **mir** für **diese** Leute novh die Hacken ab!* [5, p. 467].

As we can see, the author deliberately uses the pronouns *me* and *them* in order to show that this character belongs to a certain social class, he does not have high education. Certainly, in both interpretations we may see that the translators did not render these deviations. That is why the text lacks the flavor and the character becomes less true to life.

3) Incorrect use of tense forms. There are also some characters, who in their speech use incorrect tense forms, e.g.:

• I went back and shaw Mishter Peek an'**tellish** him that piesh'sh worth a ten... [4, p. 248]

a) *Возвращаюсь я и **говорю** мистеру Пику, что за комод можно дать...* [6, p. 142];

b) *Ich geh zu Herrn Peek und **sag'** zu ihm, dieses Schtück seine zehn Pfund wert* [5, p. 304].

In the first sentence we see that the character uses the verb form for the 3 person singular speaking in first person, at the same time using in one sentence Past and Present Simple Tenses. As we can see, both translators decided to stick to target language grammar. Though, both German and Russian translators try to give the reader at least the idea of characters speech. For instance in the Russian version Addition was used – *Он говорил с сильным акцентом*, while in German the translator used shortened forms of the verb for the first person singular – *erzähl', kenn', sag'*.

4) Change of accent. In the novel under discussion there is a particular character we should concentrate our attention to – *Mr. Something-inski*, who is German. Even though this character utters only a couple of phrases, he contributes a lot to the entire novel with his phonetic deviations, which are typical of German speaking people, e.g.:

• Yes, I like **English** girls **vairy moch**. Oh, but I am **vairy saad**, **vairy**, **vairy saad** now [4, p. 320].

*Да, **англичанки** мне нравятся. Но теперь я **несчастен**, **очень** **очень несчастен*** [6, p. 175].

As we see, in the Russian version the translator in most cases uses literal translation, in order to render the idea. That is why the reader can only guess his origin reading the novel further. If we discuss the

German translation, it must be pointed out that this part was censored and the monologue of *Mr. Somethinginski* was cut, due to the fact that it depicted German people in an unpleasant way.

In conclusion we may state that all the phonetic, grammatical and lexical deviations, which we found in the characters' speech, help the reader to draw some conclusions about the origin, social class, education level of the characters. The results of analyses showed that there appear a lot of difficulties in translation of literary works, because the translator must be faithful to the text and to the author, thus rendering somehow all the deviations made by the author in order to describe the characters. Though Russian and German translations are amazing, both translators lost these peculiarities to some extent, thus misleading the readers and loosing the true colour of the text.

References:

1. GALPERIN, I. R. *Stylistics*. Moscow: V. Shkola, 1981.
2. ПЕЛЕВИНА, Н.Ф. *Стилистический анализ художественного текста*. Ленинград: Просвещение, 1980.
3. PRIESTLEY, J. B. *Angel Pavement*. Moscow: Progress Publishers, 1974.
4. PRIESTLEY, J. B. *Das Jahr*, als Mr. Golspie kam, Ehrenwirth, 1981.
5. ПРИСТЛИ, Д. Б. *Улица ангела*. Москва, 1993.

Recomandat

Simion PETROV, dr. hab., prof. univ.

**METHODS AND TECHNIQUES USED BY DIFFERENT
TRANSLATORS IN TRANSLATION OF THE NOVEL
MASTER AND MARGARITA BY BULGAKOV**

Olga POPEL, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

This paper studies the translation techniques and their impact on the sense of the translated text. The techniques and methods of translation are considered on the example of the three variants of translation of the novel *The Master and Margarita* by Mikhail Bulgakov. For the analysis there were taken three different variants of translation from Russian into English made by Michael Glenny in 1967, Diana Burgin and Katherine Tiernan O'Connor in 1993, and Richard Pevear and Larissa Volokhonsky in 1997. The goal of this paper is to analyze the use of different techniques and methods of translation and their impact on the translated text.

In general, there exist about 16 various translation techniques. Some of them are more frequently used than the others, besides there exist some cultural realia, which sometimes are difficult to render in another language.

Author uses a lot of words, characteristic namely for the times of the novel and namely in Soviet Union, so translators encounters certain difficulties in rendering some notions not known to the target language reader: e.g.

– Дайте нарзану, – попросил Берлиоз [1, p.2];

a) 'A glass of lemonade, please,' said Berlioz [2, p.4];

b) "Give me some Narzan water," said Berlioz [3, p.1];

c) Give us seltzer, ' Berlioz asked [4, p.18].

Here we can see that Michael Glenny replaces the word *нарзан*, which means *remedial mineral water* with *lemonade*, which means *sweetened beverages, characterized by lemon flavor*. Moreover, he uses addition, writing a *glass of lemonade*. D. Burgin and K.T. O'Connor use the word *Narzan* without explaining to the reader, what is it, while R. Pevear and L. Volokhonsky translate it with a word *seltzer*, which is defined as *water into which carbon dioxide gas under pressure has been dissolved*. The difference between it and *нарзан* is that in *Narzan* possesses natural aeration (contains natural carbon dioxide).

Transformation is one of the most frequently used techniques, due to the differences between syntax of the Russian and English languages. We all know that while in word order is rather flexible in a sentence, English language has strict rules for it. e.g:

На тридцатилетнюю Маргариту из зеркала глядела от природы кудрявая черноволосая женщина лет двадцати, безудержно хохочущая, скалящая зубы [1,1 p.23];

a) **A dark, naturally curly-haired woman of twenty, teeth bared and laughing uncontrollably, was looking out of the mirror at the thirty-year-old Margarita** [2, p.120];

b) **There in the mirror, staring back at thirty-year-old Margarita, was a twenty-year-old woman with naturally curly black hair, showing her teeth and laughing unrestrainedly** [3, p.197];

c) **From the mirror a naturally curly, black-haired woman of about twenty was looking at the thirty-year-old Margarita, baring her teeth and shaking with laughter** [4, p. 243].

Considering the cited above variants of translation, we notice that all three variant of translation have different word order, but all variants sound natural in Target language.

Summing up our study we can state that translation of literary texts is a very challenging and responsible process. There is no only one right variant of translation for a word, phrase or moreover, sentence. For every word we can find a list of equivalents in target language. It is very important to choose the appropriate equivalent from the list given in the dictionary. Besides, style and emotional impact are very important for the literary texts. False friends, realia and stylistic devices can also become an obstacle in the process of translation. The existence of techniques of translation implies the existence of changes, so they are inevitable. The main goal is to make these changes as much inessential for the story as it possible.

References:

1. БУЛГАКОВ, М.А. *Собрание сочинений*. В 8 т. Москва, 2004, т. 6.
2. BULGAKOV, M. *The Master and Margarita*. Translated from the Russian by Michael Glenny. London: Collins & Harvill Press, 1967. 445 p.
3. BULGAKOV, M. *The Master and Margarita*. Diana Lewis Burgin, Katherine Tiernan O'Connor. Ardis Publishers, 1995.
4. BULGAKOV, M. *The Master and Margarita*. Translated by Richard Pevear and Larissa Volokhonsky. Penguin Books, 1997.

*Recomandat
Simion PETROV, dr.hab., prof. univ.*

**ÉTUDE COMPARÉE DE L'ALTÉRITÉ NÉGATIVE DANS
LES PROVERBES EN FRANÇAIS, EN ROUMAIN
ET EN ANGLAIS**

Maria TABAN, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Les proverbes sont probablement les manifestations les plus connues de la sagesse populaire. Ils ressemblent d'après la structure à une phrase ou à une expression. Souvent considérées les paroles du peuple, les proverbes englobent la quintessence d'une longue expérience. Ils expriment des vérités générales humaines, observées dans des circonstances particulières, ayant une capacité de répétabilité.

L'altérité est un concept philosophique signifiant « le caractère de

ce qui est autre ». Que l'on imagine quelque changement dans la forme ou la position de l'objet connu : en glissant sur lui avec sa rapidité ordinaire, le sens percevra tout de suite le changement, et s'arrêtera dans sa course; mais le rapport d'altérité suppose bien celui d'identité perçu auparavant.

L'altérité négative dans les proverbes français et anglais, de même que dans ceux roumains, vise souvent la femme « *La femme fut formée d'une côte d'Adam. Voilà une côte sur laquelle il y a eu bien des naufrages* ». Les proverbes négatifs sont réalisées comme des formes d'art à l'aide de la comparaison, la métaphore, l'allégorie et parfois des éléments de la versification, et les formes de langage, certains types de syntaxique populaire.

Les stéréotypes de genre sont très prononcés et sont généralement positifs pour les hommes. C'est le cas des proverbes inclus dans le corpus de notre recherche. Probablement, cette attitude s'explique par le fait que dans beaucoup de sociétés on voit l'homme plus important que les femmes. La société elle-même, dans son ensemble, fonctionne d'une manière pôlarisée où on apprécie l'homme, il est la constante plus rationnelle. Les proverbes négatifs visent dans la plupart des cas la relation femme-homme.

Les stéréotypes de genre sont très prononcés et sont généralement positifs, en faveur des hommes – *Bărbatul care-i frumos, cum ajunge toarnă-n coș*, et moins positif pour les femmes *Femeia frumoasă / Este pagubă la casă*. Ces déséquilibres sont d'autant plus évidents dans les domaines liés au pouvoir et au prestige, parce que, traditionnellement, le prestige des femmes est dérivé de celui de l'homme – *Muierea fără bărbat, ca un cui fără ciocan; Nevasta cu minte bună e bărbatului cunună*.

En étudiant les proverbes français, nous avons observé que la culture française connaît de même des proverbes à valeur négative. Leur nombre est plus réduit en comparaison avec le roumain. Comme dans les proverbes roumains, l'altérité négative dans les proverbes français vise souvent la femme: *La femme fut formée d'une côte d'Adam. Voilà une côte sur laquelle il y a eu bien des naufrages*. Les proverbes négatifs sont réalisées comme des formes d'art à l'aide de la comparaison, la métaphore, l'allégorie et parfois des éléments de la versification, on enregistre également des formes venant de différents registre de la lan-

gue, avec certains types de syntaxique populaire. Le proverbe négatif se manifeste souvent dans son intégralité comme une métaphore où le sens propre du concept n'a pas la valeur du contenu: *Vous voulez garder un secret, confiez le au vent qui passe, mais pas à une femme.*

Pour ce qui est des proverbes en anglais, on découvre ici une autre société avec ses stéréotypes dans les proverbes qui visent la femme. Il y a des proverbes qui élogent la femme, mais tout de même la majorité de ces structures mettent en évidence des attitudes négatives envers la partie féminine: *A woman is man's evil* ou *A woman is like a scorpion. She is not smiling when she shows her teeth.* Le portrait négatif de la femme est indubitablement confirmé et reflété dans un large spectre des proverbes où la femme peut apparaître comme un ange, mais le plus souvent comme le malin.

Nous constatons donc que le fonctionnement des proverbes marquant l'altérité en roumain, français et anglais ont des ressemblances importantes. Celes-ci, mais aussi les différences enregistrées résultent de la culture de chaque société qui a formé des attitudes par le biais d'une mentalité qui caractérise la société respective.

Nous avons présenté une approche au niveau contrastif des proverbes concernant l'altérité. En termes de l'altérité, on a vu qu'il semble y avoir un grand nombre de proverbes avec des traits communs. Du point de vue de la traduction, il est important de noter que de nombreux proverbes dans les langues analysées ont des équivalents qui préservent le même thème original ce qui facilite la recherche des équivalents dans le passage de ces structures d'une langue à une autre. Les différences qui surgissent sont dues au fonctionnement de certaines réalités sociales.

Malgré les messages intolérants véhiculés par de nombreux proverbes qui ciblent l'Altérité, les descriptions stéréotypées de la réalité de l'Autre se montrent indispensables pour confirmer l'identité d'un peuple. On a des proverbes dans tous les langues, ils ont une grande importance, car ils reflètent la sagesse du peuple qui s'est formée à l'intérieur de la culture et de la société concrète. Le traducteur devra faire des efforts importants pour transmettre les couleurs locales attribuées à l'Autre dans des proverbes qui portent sur des attitudes envers l'Autres et ce type de structures fait appel à des stratégies de traduction spécifiques pour la traduction des culturèmes, allant souvent à la li-

mite de la créativité attendue de la part du traducteur.

*Recomandat
Ludmila ZBANT, dr. hab., prof. univ.*

STRATEGII ÎN INTERPRETAREA CONSECUTIVĂ

Mihaela RAILEANU, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Necesitatea oamenilor de a comunica, chiar dacă sunt vorbitori de limbi diferite, își are începutul în Mesopotamia. Aceasta avea la bază motive economice, politice, culturale, iar rolul persoanelor cunoscătoare de limbi străine devine unul esențial deja atunci. Însă chiar dacă primele practici ale interpretării au loc la începutul civilizației, ea capătă un statut oficial abia în 1919, în timpul Conferinței de Pace de la Paris, care marchează sfârșitul Primului Război Mondial [1, p.9] și în cadrul căreia a fost folosită doar interpretarea consecutivă, care va constitui și subiectul prezentului articol.

Cu toate că primele nume notorii din domeniul interpretării se fac remarcate în al doilea deceniu al secolului XX, timp de încă câțiva ani, interpreții de conferință se formează ca profesioniști doar din experiența proprie, din cauza lipsei unor specializări în cadrul universităților. Abia în 1940 [2, p.595], Universitatea din Geneva deschide primul departament dedicat, în exclusivitate, pregătirii traducătorilor și interpreților, iar exemplul ei este urmat de mai multe universități de pe mapamond. Acest an marchează și creșterea numărului de cercetări și de studii realizate în domeniul formării interpreților de conferință.

Anume în aceste studii și cercetări se stabilește că unul dintre scopurile principale în formarea unui interpret de consecutivă este educarea competențelor de aplicare a strategiilor și tacticilor pentru soluționarea problemelor ce apar în timpul unui proces de traducere. Două noțiuni se consideră a fi explicate în acest context. *Interpretarea consecutivă* presupune intervenția interpretului după discursul unui orator, într-un cadru formal [3]. În ceea ce ține de *strategii și tactici*, Gile propune următoarea definiție: *strategiile* sunt acțiuni planificate ale interpretului pentru a atinge un anumit obiectiv, iar *tacticile* – decizii luate spontan de acesta pentru a soluționa dificultățile întâlnite în timpul traducerii unui discurs [4].

Conform teoriei interpretative propusă de Școala de la Paris și formulată de Danica Seleskovitch și Mariane Lederer, o traducere (interpretare) trebuie să producă asupra publicului-țintă același efect cognitiv și emotiv pe care l-a avut sau l-ar fi avut discursul original asupra publicului vorbitor al limbii-sursă. Astfel, interpretul nu trebuie să se rezume la traducerea cuvintelor, ci la traducerea sensului. În interpretarea consecutivă, procesul este însoțit de luarea de notițe și prevede trei etape: ascultarea mesajului și înțelegerea sensului, deverbalizarea și exprimarea mesajului [5], iar scopul unei formări e să educe în interpreți competențe care le-ar permite implicarea activă în întregul proces de interpretare, cum ar fi recurgerea la strategiile pertinente pentru un anumit context și pentru o anumită situație interpretativă.

Levy menționează că formarea traducătorilor și a interpreților tinde să fie una normativă, încercându-se instruirea acestora pentru alegerea soluțiilor optime pentru un context dat. Cu toate acestea, finalitatea formării este una pragmatică, pentru că traducătorul/interpretul optează pentru soluția care îi permite să obțină un maxim de efect cu un minim de efort (strategia Minimax) [6, p.49].

Dacă ținem cont de condițiile în care are loc interpretarea consecutivă, de factorii externi care o pot influența (poziția interpretului, debitul oratorului, lungimea discursului etc.), atunci utilizarea strategiei Minimax este una cât se poate de pertinentă. În același timp, aplicarea ei trebuie să aibă loc în strânsă corelație cu scopul final al interpretării, stabilit de teoria interpretativă.

Recurgerea la strategiile de traducere este o etapă importantă din cadrul oricărui proces de traducere sau interpretare. Multitudinea de studii din acest domeniu și diversitatea opiniilor cercetătorilor ne vorbesc despre faptul că ține de discreția școlilor de traducere să aleagă strategiile pe care le consideră utile în formarea studenților.

Referințe:

1. BAIGORRI JALON, Jesús. *De Paris à Nuremberg: naissance de l'interprétation de conférence*. Ottawa: Les presses de l'Université d'Ottawa, 2004. 288 p.
2. KEISER, W. L'interprétation de conférence en tant que profession et les précurseurs de l'Association Internationale des Interpretes de Conférence (AIIC) 1918-1953. In: *Meta: Journal des traducteurs*, 2004, vol. 49, no.3, p. 576-608.
3. <http://interpreters.free.fr/reading/3tempsdansl'interp-Belanger.htm>

4. GILE, D. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins, 1995. 283 p.
5. LEDERER, M. La théorie interprétative de la traduction: un résumé. In: *Revue des lettres et de traduction*, 1997, no.3, p. 11-20.
6. LEVÝ, J. Translation as a decision process. In: Chesterman, A. (ed.). *Readings in Translation Theory*. Loimaa: Finn Lectura, p. 37-52.

Recomandat
Irina BREAHNĂ, dr., lector

ROLUL ECHIVALENȚEI CONTEXTUALE ÎN TRADUCEREA ROMANULUI ANGELS AND DEMONS DE DAN BROWN

Mihaela DERDEVA, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Controversatul roman, care este supus analizei în acest articol, al lui Dan Brown este *Angels and demons (Îngeri și demoni)*. A fost publicat în anul 2000 și abordează un subiect inedit, și anume, lupta seculară dintre Vatican (Biserica Catolică) și confreria secretă *Illuminati*, acțiunea desfășurându-se în epoca contemporană. Romanul are o acțiune palpitantă, bogată în intrigi și polemici, simțindu-se prezent spiritul eroismului american. Personajele principale ale romanului, Robert Langdon și Vittoria Vetra, se avântă într-o călătorie periculoasă pentru a găsi antimateria furată din laboratorul Organizației Europene pentru Cercetare Nucleară de clanul tainic *Illuminati*, întemeiat de Galilei. Două fire narrative, care se împletesc spre sfârșitul romanului, dau naștere la un deznodământ care lasă cititorilor o sursă nesecată de continuări ale romanului.

Ediția a treia a romanului *Îngeri și demoni* de Dan Brown a apărut în 2013, la editura RAO, traducerea și adaptarea fiind realizată de Andriana Păunescu. Din toate tehnicile de traducere utilizate în roman relevăm rolul echivalenței. Conceptul de „echivalență” este pentru prima dată utilizat în 1959 de Roman Jakobson în eseul său la tema „Aspecte lingvistice ale traducerii” [1, p 233]. Acest concept a fost criticat din punctul de vedere al textului limbii-sursă care nu este dinamic, în comparație cu cel al limbii-țintă. În eseul său *Conceptul de echivalență în traducere*, Van den Broeck neagă ideea că relațiile de echivalență sunt aplicabile în procesul de traducere [2, p. 179]. Astfel ar fi vorba

despre echivalență la nivel funcțional și intențional. De asemenea, produsul final al unei traduceri, în care s-a utilizat echivalența ca tehnică, trebuie să corespundă principiului validității. Altfel spus, textul din limba-țintă trebuie să aibă asupra cititorului străin un efect asemănător cu cel pe care îl are textul-sursă asupra cititorului narativ. E nevoie să existe o echivalență între aceste două texte la nivel atât lingvistic, cât și sociocultural.

În lucrarea sa *Teoria și practica traducerii*, Roger Bell definește noțiunea de echivalență contextuală ca fiind o tehnică, prin care traducătorul este obligat să analizeze mai întâi contextul pentru a putea transpune sensul secvenței dintr-un text sau doar un cuvânt și să găsească un echivalent potrivit [3, p. 156]. Pe lângă cunoștințele sale lingvistice, un traducător trebuie să dea dovadă și de o cunoaștere a ideilor și dogmelor realității în care trăiește. Prin urmare, Roger Bell vorbește despre cele două tipuri de context: context anterior și context posterior. Analiza situației precedente (context anterior), în care s-a folosit cuvântul, ajută traducătorul să găsească mult mai ușor un echivalent potrivit pentru acesta. Același rol important în găsirea echivalentului adecvat va juca și analiza situației ulterioare, numită și context posterior.

După cum s-a menționat mai sus, analiza echivalenței contextuale în acest articol se realizează prin exemplele din romanul *Angels and demons (Îngeri și demoni)* de Dan Brown.

Uneori, pentru a găsi un echivalent veritabil pentru anumite situații, traducătorul recurge la niște omiteri sau înlocuiri contextuale, pentru a transmite cât mai comprehensiv sensul și intenția textului limbii-sursă. Astfel în traducerea următoarei sintagme din limba-sursă, adică limba engleză, în limba-țintă, respectiv limba română: „**positioned the photo album on his lap**” [4, p. 20] – „**cu albumul în poală**” [5, p. 20] s-a utilizat echivalența contextuală prin omitere, pe când în sintagma „**the miracles inside**” [4, p. 20] – „**minunile ascunse în pachete**” [5, p. 20] s-a realizat o echivalență prin înlocuiri contextuale. Itemul „**inside**” a fost înlocuit de „**pachete**”, pentru că în contextul din limba-țintă „*Așezându-se pe divanul elegant, cu albumul în poală, simți crescândă în el o foame carnală. Deși poporul lui nu sărbătorea Crăciunul, așa își închipuia el că trebuie să se simtă copiii creștini în fața cadourilor de sub brad, pregătindu-se să descopere minunile*”

ascunse în pachete” [5, p. 20], echivalența realizată prin așa tip de substituiri este cea mai potrivită pentru a putea fi înțeles sensul întregii fraze. Această tehnică se aplică la nivelul semantico-pragmatic al textului limbii-sursă, unde contextul joacă un rol deosebit în găsirea echivalentului potrivit pentru anumite sintagme.

Să reținem deci că noțiunea de „echivalență contextuală” ține mai mult de o adaptare a sensului în funcție de context decât de o traducere care reprezintă o echivalență totală. În așa fel ajungem la concluzia că este important să se ajungă la un consens între efectul produs de textul limbii-sursă și transpunerea acestuia în textul limbii-țintă.

Referințe:

1. JAKOBSON, R. *Aspecte lingvistice ale traducerii*. Paris, 1959, p. 232-234,
2. VAN den BROECK, Walter. *Conceptul de echivalență în traducere*. Belgia, 1990, p. 177-180.
3. BELL, Roger T. *Teoria și practica traducerii*. London, New York: Routledge, 1991, p. 298.
4. BROWN, Dan. *Angels and Demons*. New York: Pocket Books, 2000, p. 294.
5. BROWN, Dan. *Îngeri și demoni*. New York: RAO, 2013, p. 576.

Recomandat

Angela GRĂDINARU, dr., conf. univ.

ASPECTE SOCIOCULTURALE ALE ROMANULUI THE GREAT GATSBY DE FRANCIS SCOTT FITZGERALD

Lorina GODOROG, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Traducerea este una din uneltele principale care ne dă acces la un număr imens de texte și documente din diferite colțuri ale lumii, de asemenea, facilitează răspândirea formelor de cultură și artă. Maria Tymoczko în lucrarea sa *Enlarging Translation Empowering Translators* menționează că traducerea în cadrul unor diferențe culturale este de fapt modul prin care un traducător își arată cele mai mari abilități. Ea sugerează folosirea unei metode hostile. Fiecare element al culturii sursă este important, deoarece reflectă structura socială, materială și economică [1, p.33].

În traducerea romanului *The Great Gatsby* sunt relevate două probleme majore cu care se confruntă un traducător. Prima constă în stilul

autorului, pe care el însuși îl numea „*Blankets of excellent prose*” [2, p.12] „*straturi de proză excelentă*”. Acesta este greu de imaginat în traducere și varietatea de sensuri atribuite aproape fiecărui cuvânt face ca procesul de traducere a romanului să fie o mare provocare. Cea de-a doua problemă vizează elementele culturale distinctive, de obicei unice pentru cultura sursă. Traducătorul trebuie să ia în considerare cu mare precauție ambele aspecte și să aplice strategia corectă de traducere.

Un roman precum *The Great Gatsby*, care este dependent de locul său de origine, are multe elemente culturale care sunt prezente în roman. La prima vedere, acesta pare a fi o istorie tragică de iubire dintre o fată înstărită și un sărac soldat care merge la război. Tema principală a operei totuși este una de proporții mai mari. Aceasta ne oferă o istorie a unei întregi generații, a unei întregi ere, a epocii jazz-ului [3, p.16].

Este o mare greșală să percepem romanul lui Francis Scott Fitzgerald ca pe o istorie a unui singur om. Este istoria întregii Americi și a modului de viață care era dus la acel moment. Acest roman este, fără îndoială, o parte din cultura americană. Motivul pentru care acest roman este atât de important constă în faptul că sunt abordate concepte și subiecte literare importante, de asemenea scoate în lumină multe aspecte ale vieții din anii 1920.

Una din metodele pe care autorul le folosește pentru a reda viața societății de pe continentul american la începutul secolului trecut este folosirea toponimelor. Fitzgerald combină locurile reale și imaginare pentru a crea cadrul perfect pentru istorie. Locurile diferite rezumă aspectele societății din acel timp. Sunt patru locații majore ale acțiunii în roman: *West Egg, East Egg, New York și Valley of Ashes (Valea de cenușă)*.

Prima locație este una mai puțin modernă, numită West Egg. Este un loc ce reprezintă atmosfera anilor 1920, petrecere fără sfârșit, oameni nebuni care vin neinvitați, și muzica jazz-ului care răsună mereu. „*I lived at West Egg, the well, the less fashionable of the two, though this is a most superficial tag to express the bizzare and not a little sinister contrast between them*” [3, p.7]. Aceasta explică modul în care West Egg era mai puțin popular și mai puțin la modă decât East Egg. De asemenea, ne arată linia care diviza cele două pături ale societății „*old money*” și „*new money*”, adică „*bani vechi*” și „*bani noi*”.

Pe de altă parte, era East Egg, locul unde erau respectate regulile tra-

diției și formalității. Lumea lor era exclusivă „*Across the courtesy bay the white palaces of fashionable East Egg glittered along the water*” [3, p.8]. East egg este descris direct fiind locul pentru oamenii bogați, cel mai bun loc de trăit. Folosirea cuvintelor precum „white”, „fashionable”, „glittered along the water” simbolizează frumusețea. Doar cei mai buni pot locui aici și anume „banii vechi”.

Cea de-a treia locație este New York. Fiind cel mai râvnit oraș, de multe ori asociat cu locul visului american. Însă dacă cineva nu este atent, acest vis se poate finaliza tragic, precum cel al lui Gatsby a fost distrus.

Unul din locurile-cheie este Valley of Ashes sau *Valea de cenușă*. Situată între New York și East Egg, este locul unde trăia clasa inferioară. Comparată cu eleganța și frumusețea din East Egg, nepăsarea din West Egg și forfota din New York, Valea de cenușă reprezintă sărăcie absolută și neajutorare: „ *This is valley of ashes – a fantastic farm where ashes grow like wheat into ridges and hills and grotesque gardens; where ashes take the forms of houses and chimneys and rising smoke and, finally, with a transcendent effort, of ash-grey men, who move dimly and already crumbling through the powdery air*” [3, p.26]. Oamenii care locuiesc acolo încearcă din rășputeri să evadeze.

Pentru mulți istorici *The Great Gatsby* a devenit o importantă sursă din cauza simțului pentru timp pe care îl avea autorul evocând anumite evenimente și aspecte ale societății americane. Înțelegerea culturii poate influența și determina alegerile lingvistice ale scriitorului și ale traducătorului.

Referințe:

1. TYMOCZKO, M. *Empowering Translation, Empowering Translators*. St. Jerome Publishing, 2010, p. 362.
2. BLOOM, H. *BG Series Bloom's Guides*. Infobase Publishing, 2005, p.145.
3. FITZGERALD, F. Scott. *The Great Gatsby*. Perfection Learning Corporation, 2005, p. 180.

*Recomandat
Angela GRĂDINARU, dr., conf. univ.*

ȘAHUL CA O REALITATE ALTERNATIVĂ

ÎN NUVELA *JUCĂTORUL DE ȘAH* DE STEFAN ZWEIG

Victoria CUCU, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Șahul reprezintă o alternativă la realitate, plasată între doi poli opuși, fiind într-o continuă transcendență, care poate fi pe cât de prolifică, pe atât de distrugătoare [1, p.133]. Figurile albe și negre pornesc de la același punct, asemeni Benzii lui Möbius. În acest sens, șahul constituie o altă dimensiune, o trecere de la lumea bidimensională la o lume unde deja dimensiunea ca principiu de organizare nu mai joacă niciun rol.

În nuvela *Jucătorul de șah* de St. Zweig, șahul se profilează atât ca simbol al logicii, al ordinii – simbol al începutului masculin, cât și al fanteziei, al haosului – simbol al eternului feminin. Personajul eșuează și se resemnează în fața terorii, în ciuda tuturor încercărilor de a se opune realității istorice. O astfel de abordare prezintă șahul ca o formă de opoziție la fascism.

Actualitatea temei acestei comunicări reiese din întrebarea cum ființa umană și psihicul acesteia își pot afirma propria libertate față de dominația violenței fizice și morale.

Odată cu dezvoltarea nuvelei la răscrucea secolelor XIX-XX (Cehov, Maupassant, Schnitzler), se conturează tematica și problematica ei: singurătatea, frica, angoasa, pesimismul în raport cu realitatea. La St. Zweig nuvela capătă valențe psihologice, reflectând trăiri intense care se suprapun cu senzații fizice, contaminându-se reciproc și stabilind o relație insesizabilă, dar covârșitoare între ele (*Doamna și peisajul; Amoc; Jucătorul de șah*). Sursa acestui psihologism neechilibrat, confuz e realitatea social-istorică de la *fin de siècle* până la cel de-al Doilea Război Mondial și deceniile care au urmat. În acest context, șahul înlocuiește realitatea dezolantă.

Evadarea în șah creează un raport de compensare între protagonist și lumea din jur. Cu toate că șahul este pentru Dr. B. o alternativă la realitate, o microlume temporară (trăsătură atribuită jocului de către istoricul olandez Huizinga [2, p. 8]), acesta capătă în nuvelă un caracter dualist.

Dualismul ca fenomen este tipic epocilor istorice de tranziție, marcate de evenimente tumultuoase (Războiul de 30 de ani, reflectat în literatura

barocă, venirea la putere a lui Hitler reflectată în *Jucătorul de șah*), având ecouri până azi. Acest fapt este o explicație plauzibilă, de ce creației lui Zweig îi este specific un dualism răvășitor.

În nuvelă se creează o situație paradoxală. Pe de o parte, șahul îl apără pe Dr. B. de izolarea propriu-zisă, întorcându-i încrederea în gândirea sa. Pe de altă parte, șahul, perceput ca o microrealitate temporară, reprezintă, la fel, o formă de izolare. Dr. B. se protejează prin acest joc de teroarea fascistă pe care o presimțea în izolare, dar curând se ciocnește de teroarea șahului. În izolare, jucând în minte, învățând pe de rost partidele de șah dintr-o carte furată, pentru a rezista în fața singurătății atrofiante, ermetice, șahul reprezintă o formă de apărare a psihicului uman, care ajunge la extremele unei obsesii autodistrugătoare, lăsându-și amprenta pentru toată viața. Acest fapt se dovedește în finalul operei. Apărarea prin șah echivalează cu autodistrugerea lui Dr. B., acesta rămânând un prizonier resemnat al realității. Forma pleneră a dualismului se regăsește în duplicitatea gândirii lui Dr. B., *das Doppeldenken*, cauzată de șahul jucat în gând.

Duplicitatea gândirii duce la negarea sinelui, la pierderea integrității: *Dar gândurilor acestea, odată ce le dădusem drumul, nu le mai puteam pune frâu: se învârteau, se învârteau în capul meu, făcând fără încetare între ele noi combinații și urmărindu-mă până și-n somn. Mintea mea se diviza, aș putea spune, în minte albă și minte neagră; intoxicație cu jocul de șah* [3, p. 462].

Din această perspectivă, este relevant să menționăm o altă trăsătură a jocului: *deformarea acestuia*, identificată de sociologul francez Caillois. Prin deformarea jocului se înțelege contaminarea lui cu realitatea [4, p.76]. Șahul pătrunde în modul de gândire al lui Dr. B., dedublându-i conștiința. Acesta îi neutralizează instinctul de autoapărare, fapt ce e favorizat și de inclinația naturii umane spre autodistrugere. Anume această trăsătură a omului este explorată la maxim în nuvelă prin intermediul realității alternative a șahului. Autorul revine la tema principală a creației sale: lupta disperată a individului cu pasiunile și instinctele distrugătoare (șahul).

Demonicul, paradigma centrală a creației și esteticii lui Zweig se reliefează în nuvelă prin *demonicul istoric* și cel al *pasiunii* [5, p.9]. Cel din urmă conferă un caracter dualist lui Dr. B. Descifrarea nuvelei ca o alegorie miniaturală a venirii la putere a lui Hitler poate fi dedusă în baza demonicului istoric. O altă fațetă a demonicului este cea a pus-

tietății, singurătății. În decursul unei partide de șah Dr. B. se scufundă în realitatea temporară a jocului, care-i readuce siguranța în propria gândire și-i întărește rezistența și puterea de concentrație în timpul interogatoriilor.

Zweig este convins că motorul istoriei este pus în mișcare de niște mecanisme superioare, străine, ce pot fi fatale, dar care totodată provin din esența umană. Nuvela *Jucătorul de șah* reflectă într-o formă artistică conștientizarea pericolului real al dezumanizării, șahul fiind în acest caz o cale de revenire în sfera umanului, a normalității.

Referințe:

1. HOBEK, F. *Erläuterungen zu Stefan Zweig Schachnovelle*. Hollfeld: C.Bange Verlag, 1993.
2. HUIZINGA, J. *Homo Ludens*. London: Routledge & Kegan Paul, 1949.
3. ZWEIG, S. *Meisternovellen*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, 2001.
4. КАЙУА, Р. *Игры и люди. Статьи и эссе по социологии культуры*. Москва: ОГИ, 2007.
5. BIRK, M., EICHER, T. *Stefan Zweig und das Dämonische*. Würzburg: Königshausen & Neumann, 2008.

Recomandat

Ivan PILCHIN, magistru, lector

**LECTURE INTERTEXTUELLE ET INTERCULTURALITÉ
DANS LE TEXTE *LA QUARANTAINE* DE JEAN-MARIE
GUSTAVE LE CLÉZIO**

Felicia DARII, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

La présente recherche porte sur le problème du texte et de sa lecture et propose un modèle d'analyse de l'interculturalité qui, dans l'espace textuel, peut se présenter comme un des facteurs déclencheurs de la lecture intertextuelle. **L'actualité** du sujet s'explique par le fait que le texte et sa lecture connaissent aujourd'hui un regain d'intérêt en linguistique. Quand à l'interculturalité, elle apparaît d'une manière particulièrement évidente dans les ouvrages du XXIe siècle. **L'originalité** de la recherche s'explique par notre tentative de synthétiser, dans les limites d'une seule étude, la problématique du texte, de l'intertextualité et

de l'interculturalité et de proposer un modèle simple d'analyse qui puisse être appliqué dans l'analyse des corpus de textes littéraires. **Le but** de la recherche effectuée est d'explorer le texte par le prisme de la lecture intertextuelle et d'illustrer le fait que l'interculturalité peut être une source des sens multiples du texte. Cette finalité se laisse détaillée en plusieurs **objectifs** et notamment: définir le texte; conceptualiser l'intertextualité comme facteur inducteur de la lecture plurielle du texte littéraire; décrire les particularités de la lecture intertextuelle; définir les concepts de culture et interculturalité; illustrer les mécanismes de réalisation de la lecture intertextuelle dans le texte leclézien. **Les méthodes** utilisées pour réaliser les objectifs fixés sont: l'analyse, la description, la synthèse et bien-sûr l'exemplification. Des scientifiques provenant de domaines de recherche divers (linguistique, littérature, sémiotique, théorie de la lecture etc.) et représentant différentes cultures ont proposé leurs analyses diverses dans ce domaine. Notre investigation se construit sur **les paradigmes théoriques** formulés par: Roland Barthes, Patrick Charaudeau, Dominique Maingueneau, Michel Riffaterre, Jean-Michel Adam, Gérard Genette et valide les affirmations théoriques retenues dans le texte *La Quarantaine* de Jean-Marie Gustave Le Clézio.

Dans la définition du texte, nous nous sommes basés sur les travaux du célèbre linguiste Jean-Michel Adam qui affirme que « les textes sont des objets concrets, matériels, empiriques » et que « chaque texte est un énoncé complet, mais non isolé, un résultat toujours singulier d'un acte d'énonciation » [1, p.28-29]. En situant le texte dans la classe des entités sémiotiques, nous avons déduit que le texte est un macrosigne verbal ou un complexe sémiotique verbal qui se caractérise par la textualité et par la transtextualité. Selon Jean-Michel Adam, la **textualité** est le résultat de la collaboration des forces centripètes qui assurent l'unité et l'irréductibilité de cette unité et des forces centrifuges qui ouvrent un texte sur d'autres textes [1, p.115]. Les linguistes Robert De Beaugrande et Wolfgang U. Dressler parlent de sept **standards de la textualité** et situent *l'intertextualité* à côté de *la cohésion, la cohérence, l'intentionnalité, l'acceptabilité, la situationnalité et l'informativité*. Gérard Genette, à son tour, place cette propriété inhérente au texte parmi les **standards de la transtextualité**, à côté de la *paratextualité, la métatextualité, l'architextualité, l'hyper-*

textualité [2, p.8]. Il faut préciser que Julie Kristeva introduit le terme d'*intertextualité* pour développer la théorie du dialogisme de Mihail Bahtin. Elle considère que l'intertextualité est un processus indéfini, une dynamique textuelle. Roland Barthes affirme que « le texte est un tissu de citations, issues de mille foyers de la culture » [3, p.65] et que le texte se présente comme mosaïque de citations. Les recherches effectuées et la documentation scientifique nous permettent de définir l'*intertextualité* comme propriété inhérente au texte qui l'ouvre vers d'autres textes et conditionne sa lecture multiple. Il convient de remarquer que le *plagiat*, l'*allusion*, la *citation*, la *référence* sont des intertextèmes, c'est-à-dire des connecteurs intertextuels qui actualisent la lecture intertextuelle du texte. Dans notre vision, la **lecture intertextuelle** se présente comme la totalité des activités perceptives, cognitives et métacognitives, d'identification, d'interprétation et de valorisation des intertextèmes.

Le but de cette lecture est de bien comprendre, interpréter et évaluer le sens du texte. Nous considérons que le texte *La Quarantaine* de Jean-Marie Gustave Le Clézio est un haut lieu de communication interculturelle et se prête parfaitement à une lecture intertextuelle. Influencé par ses origines familiales, française et mauricienne, Le Clézio fait référence dans son texte à des écrivains français : a) Rimbaud qui va servir doublement d'intertexte par sa biographie, par ses poèmes: *Le bateau ivre*, *Voyelles*, *Les assis* [4, p.24]; b) Baudelaire par les poèmes: *L'ennemi*, *L'homme et la mer*, mais aussi à des écrivains anglophones: Shelley, *Longfellow* [4, p.295, 308, 409]. L'intertexte leclézien tisse des liens qui ne se soucient pas de temps ni d'espace. L'épigraphe de l'ouvrage ouvre un intertexte vers les légendes sacrées de l'Inde qui se perpétue dans tout l'espace textuel.

Le texte de Le Clézio peut être comparé avec une *carte* géographique qui étendue qui est, en même temps, une carte culturelle ou interculturelle qui ouvre des liens vers les textes des autres cultures. Le philologue doit conjuguer les efforts de toutes les disciplines connexes pour réussir une lecture adéquate.

Références:

1. ADAM, J.-M. *La linguistique textuelle: Introduction à l'analyse textuelle des discours*. Paris: Armand Colin, 2006. 286 p.
2. GENETTE, G. *Palimpsestes: la littérature au second degré*. Paris: Seuil,

1982. 467 p.

3. BARTHES, R. *Le Bruissement de la langue*. Paris: Seuil, 1984. 448 p.
4. Le CLEZIO, J. M. G. *La Quarantaine*. Éditions Gallimard, 1995. 540 p.

Recomandat

Silvia GUȚU, dr., lector

ABORDAREA DIACRONICĂ A TRADUCERII REGISTRULUI FAMILIAR ÎN POVEȘTILE LUI ION CREANGĂ

Irina DOMENTI, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Schimbările furtunoase din ziua de astăzi relevă importanța retrăducerilor sistematice. Astfel analiza calității acestor (re)traduceri este mereu actuală, mai cu seamă în cazul literaturii pentru copii din secolele anterioare, unde registrul familiar se presupune a fi una din provocările traducătorilor.

Studierea calității traducerii registrului familiar în perspectivă diacronică prezintă noutatea acestei abordări.

Scopul acestei cercetări îl constituie analiza evolutivă a traducerii registrului familiar în poveștile lui Ion Creangă. Obiectivele propuse sunt următoarele:

- să observăm măsura în care traducătorii au păstrat registrul familiar în traduceri;
- să observăm cum traducătorii au făcut față situațiilor de inexistență a unor echivalente potrivite la fiecare nivel lingvistic;
- să dovedim faptul că registrul familiar rămâne un teren puțin explorat, dar cu un potențial deosebit.

Metodele utilizate sunt observarea, compararea și analiza celor mai elocvente exemple de registru familiar la diferite nivele lingvistice, atestate în opera originală și traducerea acesteia în plan diacronic și cantitativ.

Lingvistul francez Jean Dubois susține că „registru stilistic este utilizarea pe care o face fiecare vorbitor la diferite nivele de limbă și care există în cadrul uzajului social al limbii” [6, p.406]. Cele trei principale registre stilistice: *livresc*, *neutru* și *familiar*, fiecare având proprietăți distincte.

Pentru realizarea obiectivelor noastre, am analizat traducerile poveș-

tilor lui Ion Creangă: „Punguța cu doi bani” și „Fata babei și fata moșneagului”, efectuate în Moldova și România de Stoian Stanciu (1931) [3], Victor Banaru (1994) [5], Yves Augé (2003) [4] și Mariana Cojan Negulesco (2003) [1], primii doi fiind, în primul rând, pedagogi de meserie și apoi traducători.

Din cele 143 de exemple selectate și analizate din următoarele povești: „Punguța cu doi bani” – „La petite bourse à deux liards” (1931), „La bourse avec deux sous” (1994), „La petite bourse aux pièces d’or” (2003) și „Fata babei și fata moșneagului” – „La fille de la vieille et la fille du vieillard” (1931), „La fille de la vieille et la fille du vieux” (2003), s-a observat lipsa evidentă de echivalențe la nivel fonetic și gramatical, pornind de la particularitățile fonetice distincte și regulile gramaticale franceze stricte. La nivel lexical, în traducerile analizate s-a observat o trecere ușoară de la registrul neutru la cel literesc. La nivel sintactic, s-a constatat o predilecție a traducătorilor contemporani de a crește numărul de fraze și subordonate în povestea „Punguța cu doi bani”, explicată prin aplicarea metodei de supratraducere, iar în povestea „Fata babei și fata moșneagului” numărul subordonatelor e în scădere, iar al frazelor rămâne constant, explicată prin neglițarea registrului familiar și adaptarea pentru micul cititor.

Întrucât fiecare traducător conștientizează relevanța elementelor familiare în opera lui I. Creangă, s-a remarcat în traducerile mai recente introducerea mai multor elemente noi la nivel gramatical, o ușoară creștere a elementelor la nivel lexical, iar cele la nivel sintactic depășesc net numărul celor propuse de autor.

În concluzie, am constatat că registrul familiar este frecvent neutralizat sau neglițat, dăunând astfel operei originale. De asemenea, am remarcat trecerea de la un nivel lingvistic la altul ca modalitate de redare a registrului familiar. Dat fiind faptul că în prezenta cercetare propunem traducerea noastră pentru un număr de fraze care au suscitat diferite abordări, ne permitem să demonstrăm că găsirea echivalențelor potrivite este dificilă, dar nu și imposibilă, iar redarea unei părți din frumusețea originalului este deja un câștig.

Referințe:

1. COJAN NEGULESCO, M. *La petite bourse aux pièces d’or. Punguța cu doi bani. Contes des Carpates*. Paris: L’Harmattan, 2003. 68 p.
2. CREANGĂ, I. *Povești*. Chișinău: Pontos, 2006. 125 p.
3. CREANGĂ, I., STOIAN, St. (trad.) *Contes populaires de Roumanie*.

- Povești*. Paris: Maisonneuve Frères, Editeurs, 1931. 245 p.
4. CREANGĂ, I., AUGÉ, Y. (trad.). *La fille de la vieille et la fille du vieux*. București: Coresi, 2003. 16 p.
  5. CREANGĂ, I., BANARU, V. (trad.). *La bourse avec deux sous*. Chișinău: ÎL AVAT & ALERT, 1994. 31 p.
  6. DUBOIS, J. et autres *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*. Paris: Larousse, 1994. 514 p.

Recomandat
Larisa CEBUC, lector

DON QUIJOTE ȘI SANCHO PANZA: DIALOGURILE UNUI EU SCINDAT

Alexandru CRAEVSCHI, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Actualitatea cercetării. Miguel de Cervantes (1547-1616) este mereu actual, căci autorul, consideră filosoful spaniol Jose Ortega y Gasset (1883-1955), „nu s-a epuizat în orizontul de idei și emoții al vremii sale: porțiuni din spiritul lui i-au transgresat virgine epoca și astăzi continuă să fie fecunde” [4, p. 75]. Ortega y Gasset spunea că romanul lui Cervantes poate avea copii, opera lui mereu își va repera actualitatea unei epoci, ceea ce și caracterizează o capodoperă adevărată. Venim și noi cu o interpretare ancorată în prezent pentru societatea în tranziție. Realitatea noastră ne permite să afirmăm că, în contextul nostru basarabean, un context al amestecurilor de tot felul, Don Quijote și Sancho Panza, priviți ca un singur eu, sunt mult mai actuali decât două ființe aparte.

În ceea ce privește **noutatea științifică**, am încercat să demonstrăm că cele două personaje sunt niște proiecții ale unui singur eu – autorul, pe de o parte, iar prin prisma teoriei receptării, a unui alt eu – cititorul. Insistăm pe faptul că ambii eroi se produc concomitent. Biografia de creație a autorului ne permite să afirmăm că cei doi eroi sunt două fețe ale personalității lui Cervantes, totodată ei reprezintă un model de raportări interioare, a unui dialog *in mente* a cititorilor romanului. Astfel, putem să spunem că autorul a creat un concept al dualității umane, care este specifică individului luat în parte. Noutatea ține și de felul în care am extins acest personaj dual la receptorul său, duplicitar și el.

Scopul principal a fost să identificăm în text acele exemple care ne pot permite să afirmăm că Quijote și Panza sunt două părți complementare ale unui singur eu scindat. Unul din **obiectivele** principale a fost faptul de a demonstra actualitatea relațiilor lui Don Quijote și Sancho Panza în contextul realității noastre. **Metodele utilizate** în cercetarea dată sunt cea comparativ-contrastivă și cea istorică. Ne-am raportat la societatea Renașterii, am comparat lumea de atunci cu cea de azi, am comparat personajele, dar și felul în care acestea au fost receptate.

Din **perspectivă teoretică**, am demonstrat că cele două personaje cervantine sunt cele două jumătăți ale lumii noastre: lumea ideilor și lumea materială a mercantilismului. Quijote și Panza sunt cele două jumătăți ale noastre: spiritualitatea și capitalismul, idealul înălțător și consumerismul utilitar. Don Quijote este rupt de realitate, el trăiește în lumea ideilor, dar ceea ce nu este material, de multe ori, este ireal pentru oamenii de azi. Astăzi, în literatura globalizată, deja putem observa o critică activă a societății de consum, un exemplu celebru este romanul *Fight Club* de Chuck Palanic.

În sens **practic**, rezultatele cercetării noastre încearcă să atragă atenția asupra faptului că, într-o lume a debitului și creditului, nu trebuie să ignorăm și aspectul spiritual, și psihologic al vieții. Ideile nu sunt materie inflaționistă, cum cred unii economiști. Specialiștii în marketing au înțeles în ultimul timp că receptarea de sine a omului este importantă pentru economie. Sociologia și psihologia individului o pot confirma. Quijote, omul ideilor, dar și Panza, omul consumului, sunt cele două ipostaze umane care nu pot exista separat, ele coexistă într-un singur om.

Concluziile la care am ajuns sunt următoarele:

1. Quijotismul este încercarea de a schimba lumea spre bine, de a o transforma urmând moravurile și principiile creștine și general-morale. Deseori încercarea nu are sorți de izbândă, căci ea iese din limitele posibilităților noastre umane: individ, membru al unei colectivități, reprezentant al unei profesii, gânditor, creator etc.

2. Ideea nu este materială în sine, dar nimic nu poate fi creat fără ea. Managerii, creatorii și producătorii, oameni pragmatici, au înțeles mai modern valoarea generatorilor de idei. Don Quijote este un generator de idei, Sancho Panza este un *avocat al diavolului*

(termen din psihologia managementului – persoana care critică mereu, pentru a îmbunătăți o idee), dar și un implementator de idei.

Surse bibliografice:

1. ABELLÁN, J. L. *Historia del pensamiento español*. Madrid: Espasa Calpe, 1998.
2. CERVANTES SAAVEDRA De, M. *Don Quijote de La Mancha* Vol. I, II. Pitești: Paralela 45, 2009.
3. FOUCAULT, M. *Istoria nebuniei în epoca clasică*. București: Humanitas, 1996.
4. GASSET ORTEGA, Y, J. *Dezumanizarea artei și alte eseuri*. București: Humanitas, 2000.
5. LLANOS RIESGO, E. *Miguel de Cervantes Saavedra*. Chișinău: Cartea moldovenească, 1966.
6. MARIȘ, N.I. *Tensiuni existențiale: Pascal și Unamuno*. București: Editura Academiei Române, 2000.
7. ȘCHIOPU, A. Personajul lui Cervantes – expresie a dualității condiției umane. În: *Convorbiri literare*, noiembrie 1998, Iași.
8. БАГНО, В. *Дорогами „Дон Кихота”*. Москва: Книга, 1988.

Recomandat

Maria PILCHIN, magistru, lector

EROS VIOLENT ÎN NUVELA LUI MIGUEL DE CERVANTES PUTEREA SÂNGELUI

Tatiana CORNESCU, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Actualitatea temei studiate în cadrul cursului de Literatură spaniolă la Departamentul de Literatură Universală și Comparată, ține de faptul că *Puterea sângelui*, o nuvelă scrisă de Miguel de Cervantes cu 400 de ani în urmă, ne relatează istoria unei fete violate de către un tânăr aristocrat spaniol. Erosul violent, „un act brutal, un rapt” [4, p.XLIII] rămâne a fi una dintre cele mai distructive ipostaze ale violenței de gen (feminin) și o problemă gravă, căci femeile sunt agresate și în prezent, și au de suferit foarte mult. În epoca renescentistă, violența sexuală era evidentă și, totodată, ascunsă din cauza normelor sociale, iar rușinea și vina aveau un impact negativ asupra victimei, și nu a agresorului.

Inovația științifică a proiectului de cercetare constă în faptul că noi am încercat să abordăm o nuvelă scrisă în Renaștere de Cervantes

prin prisma mentalității actuale: drepturile femeii, violența aplicată femeilor, discriminarea etc. Studiile feministe și astăzi ne demonstrează că „în ceea ce privește violul, în societatea contemporană există mai multe prejudecăți” [2, p.374] cu privire la faptul că femeile prin „nu” spun „da”, că femeile au fantezii sexuale cu privire la viol (adică și-l doresc, dar nu spun), că ele se îmbracă inadecvat și îl provoacă [2, p.374], prejudecăți nedrepte și condamnabile. Totodată, am utilizat unii termeni ca rezistență, „obstacolele care apar în timpul tratamentului psihanalitic” [3, p.249] și fantasmă, „model relativ stabil de a te apăra” [3, p.118] din psihanaliza lacaniană, pentru a analiza structura psihologică a Leocadiei, fata violată.

Obiectivele cercetării: 1. Să definim ce este erosul violent și care sunt consecințele acestui act; 2. Să stabilim concordanța dintre „puterea sângelui” și „erosul violent”; 3. Să identificăm dimensiunile violente din secolele XIV-XVII sunt perpetuate și azi? 4. Să descriem prin ce se caracterizează „erosul violent” din epoca Renașterii; Pentru aceasta am utilizat următoarele **metode:** analiza psihanalitică a textelor literare, interpretarea din perspectiva studiilor de gen a subiectelor din literaturile lumii.

Abordarea teoretică a conținuturilor ține de faptul că am încercat să aplicăm teoria psihanalitică a lui Lacan (psihanalist și psihiatru francez din secolul XX) pentru a interpreta această nuvelă. Lacan afirmă că „agresivitatea este la fel de prezentă în acte aparente de iubire, ca și în cele violente” [3, p.41]. În cazul personajului feminin care a fost supus violului, felul în care ea acționează mai târziu ar fi numit de către Lacan rezistență prin fantasme. Ea își imaginează o viață frumoasă alături de agresor și chiar ajunge să o aibă: „Când m-am trezit și mi-am venit în fire din alt leșin, m-am pomenit fără onoare, în brațele domniei tale, dar zic că bine-a fost așa, deoarece, revenindu-mi din cel pe care l-am avut adineauri, m-am pomenit în aceleași brațe, dar cu onoare întregă” [1, p.281]. Observăm că tânăra nu vorbește despre sentimente, ci despre onoare, o dimensiune socială.

Aspectele practice sunt reflectate de faptul că am studiat nuvela lui Cervantes, am extras 20 de exemple din text, pentru a susține cele expuse. Am încercat să identificăm stările posttraumatice: a) Ipostaza de **victimă:** „Unde sunt, nefericita de mine? Cei cu bezna asta? Ce întuneric mă înconjoară? Sunt oare în limbul neprihanei sau în iadul

păcatelor mele?” [1,p.266]; b) Victima e **consiliată** de tatăl ei: „Adevărata dezonoare stă în păcat, iar adevărata onoare în virtute; cu spusa, cu dorința și cu fapta îl hulești pe Dumnezeu, iar tu nici cu spusa, nici cu gândul, nici cu fapta nu l-ai hulit” [1, p.270].

La finalul cercetării, am dedus care sunt etapele depășirii traumei: 1. Consilierea de sine. Fata trece printr-o tentație asemănătoare morții, ea e distrusă psihologic. Prima armă la care apelează este dialogul cu sinele; 2. Empatia celor apropiați. Părinții fetei se dovedesc a fi rezonabili, părinții ei o înțeleg și o acceptă considerând că ea trebuie să nască; 3. Comunitatea acceptă actul drept unul violent și încearcă să îl atenueze. Copilul procreat „în păcat” a fost salvat de tatăl agresorului; 4. Adaptarea victimei la realitatea epocii. Leocadia nu se poate adresa în instanță, ea poate doar să se salveze de dezonorare. Astfel, victima nuvelei s-a dovedit a fi rațională, ea a răspuns situației cu mult curaj și înțelepciune, a luptat împotriva fricii și și-a recăpătat onoarea și demnitatea ca personalitate.

În loc de **concluzii**, putem conchide că, revenind prin această cercetare la nuvela lui Cervantes *Puterea sângelui*, transmitem un mesaj direct întregii societăți de a lupta cu prejudecățile, impulsivitatea și abuzul asupra femeilor, care au avut de suferit în toate epocile, la fel cum ele, din păcate, suferă și în prezent. Miguel de Cervantes a redat universul unei societăți dure în nuvela sa, dar noi, cei de azi, trebuie să creăm o societate liberă și cu drepturi depline.

Referințe:

1. CERVANTES, M. *Nuvela exemplare*. Pitești: Paralela 45, 2009.
2. DRAGOMIR, Ot., MIROIU, M. *Lexicon feminist*. Iași: Polirom, 2002.
3. EVANS, Dylan. *Dicționar introductiv de psihanaliză lacaniană*. Pitești: Paralela 45, 2005.
4. MĂRCULESCU, S. Prefață. În: *Nuvela exemplare*. CERVANTES, M. Pitești: Paralela 45, 2009.

*Recomandat
Maria PILCHIN, magistră, lector*

LINGUISTIC AND CULTURAL ANALYSIS OF THE CONCEPT “POVERTY”

Veronica IONASCU, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Concept plays a big role in language, in fact it is a person's idea of what something in the world is like. An important thing to know is that people may categorize the same thing in the world differently and even the same person may do so at different times. For example, at the beginning the cat and the dog were considered creatures, afterwards, the humans learnt that they are different creatures.

The central subject of this paper is the concept of “poverty” and its emersion in different sources. “Poverty” as a concept is ambiguous and insufficiently defined. Its definitions differ depending on context, social realities, etc. The diachronic perspective of this very concept helps us understand how “poverty” has developed subsequently over time. In Middle Ages, poverty didn't much refer to economy. For instance, in England and France, poor people were those who didn't belong to clergy and nobility. Because people were encountering difficult situations in life, they started to address to religious visions, implementing them in their lives. For instance, in Buddhism, wealthy people were considered to be distracted from the calm or the refuge in Buddha because of the anxiety of buying and losing things. Along with that, in Hinduism that assumes four stages of life, the first and the last one are the stages of poverty. According to Luke, Bible attests that “it is easier for a camel to go through a hole of a needle than a rich man to enter God's paradise”. In relation to the religion of Islam, Muhammad- the last messenger of God, saw in one of his visions more rich people in hell and more poor people in heaven.

Along with Modernism, “poverty” gains the meaning of financial insecurity. Thus, in comparison, the emphasis lies on material lack and not on moral and spiritual one as it did in Middle Ages.

The concept “poverty” from a linguistic point of view can be approached through the perspective of Bible, Press, Fairy tales, which are going to be emphasized in this paper. According to the Bible, in the book of Proverbs, the words used for poverty bear the idea of being in need of the necessities of life. The condition of poverty is

sometimes associated with oppression, injustice, social isolation, moral degradation, etc. Thus, the concept of poverty in Bible refers to economic poverty, but this condition may exist in a person who is wise or foolish, godly or otherwise.

Press emphasizes mostly the nation's general economic malaise regarding poverty. Thus whenever it comes to poverty, the state economical system is to be blamed and politics play a big role in this subject.

In fairytales, poverty depended mostly on social status and on inheritance. Almost all the fairytales tend to make the difference between the poor and the rich. For instance, in the fairytale of "Hansel and Gretel", children of a woodcutter were abandoned in the forest because their father believed he was so poor that he had no other options besides that one. Another example from Romanian folklore is "Fata babei si fata mosneagului", where the poor thinking of the old woman's daughter can be observed through her behavior of being sly, bad and contentious while the old man's daughter was kind, gentle and sober, emphasizing her rich thinking that afterwards brought her the material wealth as well. No fairy tale can exist without sufferings as our society without poverty.

At last but not at least, I realized an opinion poll on the subject of poverty in order to emphasize the cultural distinction, thus I asked 20 Moldovan people and 20 representatives from other cultures what poverty means for them. Among the people from Moldovan participants, there were 2 kids of the age of 10 and 12, and the rest of the persons were of the age between 18-30. The most of the answers mentioned the material lack and the lack of values or spiritual poverty, another answer was that it depends on personal self estimation, however the 2 kids that were asked didn't talk about lack of goods just lack of values, maybe because they are not yet aware of that. So, the words associated to poverty in the research realized with people from Moldova are: lack, starvation, lack of values, corruption, inefficient governing, bad administration of resources, greediness, etc. Through the representatives from other cultures, were 10 Americans, 4 Indians, 2 persons from Philippine and a person from Iran, Congo, Egypt and Poland. The most of the answers were referred to material lack and just 2 persons mentioned

the spiritual or moral poverty. Moreover, it was mentioned also that poor people are more peaceful and happier than the rich ones who lack of inner and soul peace.

In conclusion, the concept of poverty is seen differently depending on the culture. Thus, a factor that could have influenced Moldovan people's answers is that Moldova is a religious country, 99 % of the population are Christians, while the persons interviewed from other countries underlined more the financial situation. Moreover, the definition from the dictionary doesn't represent totally the Moldovan people's opinions. Thus, it results that people rely more on the spiritual wealth than on the material one, because it is considered that the problem always springs from the inside out.

References:

1. GROSU, M.-R. *The evolution of the concept of poverty: A diachronic analysis 2014.*
2. *The Book of "Proverbs", Bible.*
3. WIERZBICKA, A. *Lingua mentalis: The semantics of natural language.* New York: Academic Press, Sydney, 1980.

Recomandat

Elena GHEORGHITA, dr., conf.univ.

MANIFESTAREA EUFEMISMULUI ÎN TEXTUL DIN DOMENIUL ECONOMIC

Maria TONU, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Actualitatea cercetării constă în abordarea pragmatică a eufemismului în contextul difuzării și vulgarizării textelor economice în Republica Moldova, țară în care economia de piață este în continuă dezvoltare. Astfel, elementul inedit al cercetării constă în abordarea lingvopragmatică în delimitarea eufemismului în textul din domeniul muncii.

Scopul cercetării îl constituie analiza manifestării eufemismului în textul din domeniul muncii, propunându-ne să atingem următoarele obiective: să definim eufemismul, să identificăm etapele de recunoaștere, particularitățile lingvo-pragmatice, precum și formele de manifestare a eufemismului în textul din domeniul muncii, utilizând ca metode de cercetare atât analiza lingvistică, cât și cea de conținut și de

valori socioculturale.

Eufemismul reprezintă o structură lingvistică de compromis, care operează o deviere semantică, de corectare a ceea ce se spune. Făcând tangență la terminologia economică, l-am putea, de asemenea, caracteriza drept o „tranzacție” între expresivitate și cenzura inerentă limbajului, în special în prezent, când presa economică încearcă să „lustruiască” realitatea economică, s-o mascheze, valorificând aspectele pozitive ale fenomenelor. Iată de ce limbajul eufemistic își face apariția și în domeniul economic, unde funcționează un limbaj specializat, iar utilizarea terminologiei are un rol major. Constatăm că se optează tot mai mult pentru utilizarea expresiilor eufemistice, care au tendința de a înlocui termenii tradiționali, datorită potențialului lor de a transmite informația într-o formă care să nu șocheze, și nici să nu lezeze interesele publicului destinat. Atunci însă când structurile eufemistice sunt opace și reduc posibilitatea de comprehensiune a mesajului de către mase, putem vorbi despre eufemism ca instrument de manipulare, prin capacitatea lui de distorsionare a realității.

Gramaticianul și filosoful francez Du Marsais definea eufemismul drept o figură de stil prin care sunt deghizate idei dezagreabile, odioase sau triste, utilizând cuvinte care nu sunt denumirile proprii ale acestor idei: ele, asemenea unui voal, contribuie, în aparență, la exprimarea ideilor într-un mod mai plăcut, mai puțin șocant, cu mai mult bun simț [2].

Totuși, eufemismul reflectă niște procese mult prea complexe pentru a ne putea rezuma la studiul lui din perspectivă lingvistică și a ne mulțumi să-l definim doar ca pe un procedeu pur stilistic. În calitate de fenomen apărut în procesul de comunicare, eufemismul implică o dimensiune pragmatică, iar faptul de a eufemiza vine din necesitatea de a modela limbajul în funcție de presiunea exercitată de comunitatea lingvistică. Prin urmare, etapele de recunoaștere a eufemismului, potrivit Loredanei Ruccella [1, p.70], trebuie să țină cont de aceste aspecte multiple ale eufemismului, fiind necesare: o activitate pragmatică, care presupune analiza informațiilor ce țin de realitatea politico-economică, dar și de orizontul sociocultural al publicului-țintă; o bună cunoaștere a terminologiei (în cazul nostru, a celei economice); o alegere conștientă a celor mai adecvate strategii lingvistice, care să ne ajute să depistăm prin ce metodă a fost realizată substituția

lexicală care a generat apariția eufemismului: metaforă, oximoron, perifrază, utilizarea unei sigle etc.

Schimbările importante care au avut loc pe parcursul ultimilor ani la nivelul organizării muncii, al evoluției pieței muncii, al mondializării și al politicilor sociale guvernamentale au contribuit la apariția unor noi realități necesitând de a fi denumite și au generat redenumirea anumitor termeni defavorabili, în special cei legați de anumite subiecte sensibile, care vădesc o predilecție pentru eufemizare.

Concedierea reprezintă un subiect dificil de abordat, în special în perioada recesiunii economice. Deseori se alege să se evite termenul propriu-zis de „concediere”, în favoarea unor denumiri mai puțin directe, care atenuază aspectele negative ale fenomenului. În acest mod, constatăm utilizarea unor termeni cu potențial eufemistic, precum „disponibilizare”, „reducerea efectivului de personal” sau „raționalizarea personalului”.

Șomajul reprezintă dintotdeauna o problemă economică și socială care are multiple implicații negative. Remarcăm substituția prin alte lexeme a termenilor aferenți acestui fenomen, pentru a-i estompa gravitatea, optându-se pentru expresii de tipul „persoană aflată în căutarea unui loc de muncă” sau „solicitant de loc de muncă” în locul termenului tradițional de „șomer”.

Concluzionăm că abordarea pragmatică este definitorie în abordarea eufemismului, iar studiul acestuia poate fi extins, urmărindu-se piste de cercetare precum: dificultățile de traducere a eufemismului, complicitatea traducătorului în „jocul” eufemistic, potențialul de vulgarizare sau forța de manipulare a eufemismelor.

Referințe:

1. RUCCELLA, L. Traduire l'eyphémisme économique. In: *Révue de Sémantique et Pragmatique*. Presses de l'Université d'Orléans, 2013, p.69-82.
2. <http://littrereverso.net/dictionnaire-francais/definition/euph%C3%A9misme/29748>

*Recomandat
Larisa CEBUC, lector*

TYPES OF CONDITIONAL SENTENCES AND THEIR EQUIVALENTS IN ROMANIAN

Marina BUNESCO, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

The conditional mood is a grammatical mood used to express a proposition whose validity is dependent on some condition, possibly counterfactual. It thus refers to a distinct verb form that expresses a hypothetical state of affairs, or an uncertain event, that is contingent on another set of circumstances.

The conditional mood is generally found in the independent clause of a conditional sentence, namely the clause that expresses the result of the condition, rather than the dependent clause expressing condition. Not every conditional sentence involves the conditional mood (and some languages do not have the conditional mood at all). For example, in the sentence *If I win, he will be disappointed*, the conditional circumstance is expressed using the future marker *will*. Also a conditional verb form may have other uses besides expressing conditionality; for example, the English *would* construction may also be used for past habitual action or with meaning [1, p.74].

Different types of conditional sentences (depending largely on whether they refer to a past, present or future time frame) require the use of particular verb forms (tense and moods) to express the condition and the consequence. In English language teaching the most common patterns are referred to as first conditional, second conditional and third conditional; there is also a zero conditional and mixed conditional [2, p.11].

In a survey of the most serious teaching problems encountered by ESL teachers was found that conditional sentences ranked fifth. This is not difficult to understand. Conditional sentences consist of two clauses, a subordinate clause and a main clause, and are therefore more complex syntactically than many other structures. Moreover, the semantics of all the various types of conditional clauses are subtle and hard to understand even for native speakers. If you are concerned to cope with the full range of conditional sentences in English, then you need a good grasp of the English tense - aspect system as well as the modal auxiliaries and negation. All of the grammar books generally provide highly oversimplified information. For example, numerous

texts introduce and practice only three conditional structures:

1. **Future Conditional:** *If I have the money, I will take a vacation.*
2. **Present Conditional:** *If I had the money, I will take a vacation.*
3. **Past Conditional:** *If I had had the money, I would have taken a vacation.*

Several reference grammars refer to the first sentence as a “real” or “possible” conditional as opposed to the second and third sentences, which refer to the “unreal/hypothetical” present and past, respectively.

Another difficulty in understanding conditionals is that it is hard to believe that sentences like the second one above refer to present and not past time, and people are also confused when they hear and read many types of conditional sentences that are not included in the three structures usually taught [3, p.545]. Also, they are multi-fold structures. They directly reflect the language user’s ability to reason about alternatives, uncertainties and unrealized contingencies.

It is an established fact in Translation Studies that there may be as many variants of a translation as there are translators. There is an invariant core that exists in common between all existing translations of a single work. It is part of a dynamic relationship and should not be confused with speculative arguments about the “nature”, the “spirit” or “soul” of the text; the “indefinable quality” that is difficult for translators to grasp. That is why the work of a translator consists mainly in the analysis (the act of interpreting), the transformation act and the polishing the final product [4, p. 53].

The purpose of any translation is to convey the meaning of a text from the source text into target text. Thus, the translator has a role of a mediator that perceives the original text, scans and converts it into the target text, keeping the grammatical, semantic and structural peculiarities of the original. So, when one is to translate a conditional sentence from English into Romanian it is sure enough that he will translate the sentence keeping the conditional mood in the target text.

It is very important to remember the peculiarities of translation the conditional sentences. Mistranslations would affect the meaning of sentences and change the relation of action to reality. That is why the work of a translator consists mainly in the analysis (the act of interpreting), the transformation act and the polishing the final product.

References:

1. BUDAI, L. *Gramatica engleză. Teorii și exerciții*. București: Teora, 2002.

89 p.

2. CELCE-MURCIA, M., LARSEN-FREEMAN, D. *The Grammar Book "An ESL/EFL: Teacher's Course"*. Heinle Elt, 1998. 545 p.
3. CROITORU, E. *Interpretation and Translation*. Galați: Porto Franco, 1996. 256 p.
4. LEECH, G. *An A-Z of English Grammar and Usage*. Edinburgh: Nelson, 1991. 575 p.

Recomandat
Svetlana CORCODEL, lector superior

TRANSLATION PROBLEMS IN HANDLING LITERARY TEXT

Anastasia COCIORVA, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Literary translation is a type of translation which is distinguished from translation in general. A literary translation must reflect the imaginative, intercultural and intuitive writing of the author. In fact, literature is distinguished by its aesthetics. Little concern has been devoted to the aesthetics of literary translations because these translations are popularly perceived as unoriginal. Linguists summarize the following characteristics of literary translations: expressive; connotative-symbolic; focusing on both form and content; allowing multiple interpretations; timeless and universal [1, p. 47].

Moreover, literary translations must reflect all the literary features of the source text such as sound effects, morphophonemic selection of words, figures of speech, etc. In translating a literary work one should preserve the style of the original text. This stylistic dimension of communication is, of course, of special interest to literary studies, and so it is not surprising that theorists concerned with literary translation have paid considerable attention to the preservation of the stylistic properties of the texts. A writer's style is known from the words he chooses or the way he constructs his sentences. It is widely known that the literal translation of a literary work does not reproduce the effect of the original. Because literature allows multiple interpretation, there should be freedom in literary translations to consider a wide range of implications. Thus, rendering the equivalent effect of the original requires

freedom to explore different interpretations. That approach is meant to achieve relevance in translation. Basically, translation consists of transferring the meaning of the source language into the target language. That process is done by changing the form of the first language to the form of the second language [2, p.155].

During the translation process, the translator will come across various situations that might be problematic. It should be mentioned that there is a difference between a translation difficulty, which relates to a difficulty encountered by an individual translator, due to a certain inability, and a translation problem, which is a universal problem (it is a challenge for all the professionals translating in a certain language). Translation theory mentions four types of *translation problems*: linguistic, cultural, pragmatic and text specific problems. Linguistic problems arise from the differences between the source and the target language. It is well known that no two languages are alike. They have different grammatical structures, use different idiomatic expressions, employ different terms etc. The second category, cultural problems are mainly due to the contrast in expressing various ideas and approaching specific texts genres. For instance, the English template for the instructions manual differs from the French one, or a culture may employ a specific typology for a species of animals whereas another may not. Pragmatic problems refer to any issues relating to time, place and context. The best way to illustrate pragmatic problems is through national institutions whose names and organization vary from one culture to another: e.g.: *American State Departments vs. British Ministries*. Finally, text specific problems are strictly related to a particular text. These could be various innovations made by the text author. Languages differ in their phonological and grammatical systems; their systems of meaning are also different. Any language is able to describe things, notions, phenomena and facts of life. The ability of language ensures cognition of the outside world. But the ways of expressing these things and notions usually vary in different languages. That means that different languages use different sets of semantic components, that is, elements of meaning to describe identical extra-linguistic situations [3, p.111].

Equivalence, as has been pointed in the previous item, is achieved by different transformations: grammatical, lexical, and stylistic. The

present item deals with grammatical and lexical transformations and their causes. The causes generating these transformations are not always purely grammatical but may be lexical as well, though grammatical causes naturally prevail due to differences in the source and target language grammatical structures. Not infrequently, grammatical and lexical causes are so closely interwoven that required transformations are of a twofold character. The vocabulary of any language is so large and heterogeneous that not any translator, not even native speaker can know all the words and distinguishes all meanings. A vague knowledge of the text, deep meaning hidden under the surface structure obliges the translator to be in constant with dictionaries, because they do translators in estimate service in understanding the text more clearly. The right choice of the word for a complete transformation of the meaning of the word in the text is one of the complicated objectives in the translation process. The difficulty of this task is conditioned by the complex nature of the word and its versatile and semantic value.

References:

1. GALPERIN, A. *Stylistics*. Moscow, 1981. 365 p.
2. ZANDWOORT, W. *University Grammar*. Moscow, 1982. 231 p.
3. RECKER, Th. *Anglo-Russian Phrasebook*. Moscow, 1997. 187 p.

Recomandat

Svetlana CORCODEL, lector superior

**WAYS AND MEANS OF EXPRESSING ATTITUDE
IN ENGLISH AND ROMANIAN LANGUAGES**

Mihaela DRANCA, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

English is known to be a difficult language. To native speakers, English seems relatively easy; however, to non-English speakers, English is notoriously tricky. There are unusual aspects of the language, which cause significant difficulties for translators and non-native English speakers. English translation is known to be one of the most difficult translations when needing consistency. In general, the purpose of translation is to reproduce various kinds of texts – including religious, literary, scientific, and philosophical texts – in another language and thus making them available to wider readers.

If language were just a classification for a set of general or uni-

versal concepts, it would be easy to translate from a source language to a target language; furthermore, under the circumstances the process of learning a second language would be much easier than it actually is. In this regard, Languages are not nomenclatures and the concepts of one language may differ radically from those of another, since each language articulates or organizes the world differently, and languages do not simply name categories; they articulate their own [1, p. 21].

At first the different methods or procedures seem to be countless, but they can be condensed to just seven, each one corresponding to a higher degree of complexity. In practice, they may be used either on their own or combined with one or more of the others.

We investigated whether it is worth creating a separate database for the English modal verbs (*can, could, may, might, shall, should, will, would, ought to, need, dare*) in present/ future and past, including negative and interrogative forms as well.

Seemingly, there are modal verbs, which are worth inserting into a term base as their translation is easier to predict, such as *must, should* and *ought to*. In case of *must*, 64% of the cases were correctly predicted compared to the Romanian translation, if we start from the root „*trebui*”, which can be easily completed with extra letters (-e, -a, -t). Although many grammatical possibilities were taken into consideration, around 75% of all occurrences of *must* are combined with the infinitive and when creating a database we should only focus on these cases. Furthermore, it is also important to differentiate types of texts, as legal documents contain fewer possibilities for modal verb translation than fiction. Results for *should* are also encouraging (Romanian *ar trebui*), except for cases when *should* is combined with conditionals (*If you should ...*) or *should* appears in mandative subjunctive (*demand, order, command, etc. + should*), as it is translated with a conjunction (Romanian *să*).

Less satisfactory results are obtained when the English modal verb has many meanings, such as *can*. Although *can* is one of the most used modal verbs, due to its meanings, there are many possibilities for translating it into Romanian. Our initial enthusiasm when having discovered that ability, possibility and permission may be expressed with the same root verb (*a putea*) dropped when we observed that there are many variants: *pot, poți, putea* [2, p. 54].

Our initial aim was to map which English modal verbs are worth putting into an English-Romanian translation, and at this stage it seems that occurrences of *should*, *ought to*, *must* may offer the expected ratio if the translation includes as many cases as possible (idioms, stock phrases, negative forms, past forms).

Every word in a language carries some concrete notion. When studying the reality of some object we can identify that its name reveals its functions which finds the reflection in the semantics of the word.

As we know, English has an analytical character and therefore the relation between words is mostly expressed by word-order, that's by syntactic means, and morphological means play the secondary role [3, p. 103]. The priority of the role of syntactical changes appears in many cases but they do not always have similar conformities in Romanian language which makes the translator make use of various transformations while translating.

The translation process of expressing attitude from one language into another is inevitable without necessary grammatical transformations (change of structure).

The conclusion likely to be drawn from what it is said is that one of the troublesome problems of translation is the disparity among languages. The bigger the gap between the source language and the target language, the more difficult the transfer of message from the former to the latter will be.

References:

1. HUDDLESTON, R., PULLUM, G. *The Cambridge Grammar of English Language*. Cambridge, 2002.
2. LADD, D., SCHERER, K., SILVERMAN, K. *An Integrated Approach to Studying Intonation and Attitude*. London, 1986.
3. HYLAND, K. *English for Specific Purposes*. USA, 1994.

*Recomandat
Svetlana CORCODEL, lector superior*

TRANSLATION PROBLEMS WHILE DEALING WITH POETRY

Diana JALBĂ, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Translating poetry is considered one of the most complicated types of translations. It encounters many difficulties, the most important of which is the question of possibility or impossibility of translating poetry. So, it is better to start by asking the following question: is the translation of poetry possible? Or is it impossible? It is definitely a rhetorical question because translation is as old as the presence of translated texts, which fills the shelves of libraries. One can ask despite these difficulties, who would discourage people of the world from translating poetry merely because it is fundamentally impossible [1]?

Mentioning the connotations of the noun “translation” and the verb “translate” suggest transferral and shift as well as the use of theft to represent exchange of information, knowledge and ideas. It also invokes questions of belonging-ness prompting the study of origin, influence and movement amongst knowledge. Speaking about poetry, it has been mentioned that in ancient poetry schools translation was an obligatory subject. It is useful to trace origin across disciplines and to trace also the connection of influence. Certain English poets translated sonnets from Petrarch and wrote their own sonnets, gradually arriving at the form of the English sonnet, which Shakespeare would exploit to perfection. Thus Wyatt and his young friend Surrey, two hundred years after its florescence of the Italian sonnet, brought this form of poem into English poetry.

The discipline motivates studying knowledge travel. The sonnet as a poem form is taken by William Shakespeare, a poet and a playwright whose masterpieces constitutes an important part of English literary heritage and the English language. However, the beginnings of Shakespeare’s poetic tradition had begun centuries earlier. Poets in particular (such as Keats, Cary, Byron, Milton, Chaucer) translated foreign works in order to formulate their own styles and forms [2].

Every translation activity has several specific purposes. No matter what they are, the main goal of translation is to serve as a cross-cultural bilingual communication means among nations. In the last century,

this activity has developed because of increased international trade, migration globalization along with the recognition of linguistic minorities, and the spreading of the mass media and technology. That is why the translator plays an important role as a bilingual or multi-lingual, cross-cultural transmitter of universal and national truths and values through trying to interpret concepts and speech in a variety of texts as precisely and appropriately as possible.

Literary translation, according to the term, is the rendering of fiction or other artistic texts, film scripts or music lyrics, being contrary to the translation of explanatory prose (information pamphlets, technical manuals, records, scientific papers, legal documents etc.). Consequently, the main difference between literary translation and other forms of translation is the question of aesthetic value. While the form and the register are important even in other types of translation – the high register and specific form which can be observed in a scientific communication can be required in an article for a professional journal – the literary style and aesthetic value are very rarely taken into account [3].

One of the major difficulties faced by scholars was simply a lack of translations. Even the works which had been originally written in English were difficult to understand, partly because of the archaic language, and partly due to the narrow understanding of the art. Nowadays, a large number of manuals are available in the most of languages, but many remarkable literary and scientific works still are not translated. Even translated books are difficult to be found on the web, while modern printed editions have limited print runs, so copies can be difficult to come across.

Conclusion: The accessibility of translations presents its own challenges, especially when they are ambiguous or inaccurate, which is demonstrated in the case of multiple translation of the same scientific or literary work. Every translation is at the same time an interpretation. That is why it is essential to remember that no matter how literal or adequate a translation is, it is still revised several times by the translator. This process is supposed not only to that individual's understanding of the art of translation, but also to the perception of the original language, as well as of the original author's intention, along with the translator's ability to render that meaning in his native language.

References:

1. SHEVCHUK, Yurko L. *The Linguistic and Literary Tradition in the*

Functional and Stylistic Stratification of the English Vocabulary. Studio Anglica Posnaniensia, 1991-1993. Available at: http://wa.amu.edu.pl/sap/files/25-27/11_Shevchuk.pdf

2. SINGH, Varsha. *Problems in Translating Poetry: Some Structural, Textual and Cultural Issue*. Available at: https://www.academia.edu/1496072/Problems_in_Translating_Poetry_Some_Structural_Textual_and_Cultural_Issue
3. BELLOS, D. *Poetry in Translation: On Merging the Disciplines and Incorporating Translation*. Available at: <http://www.axonjournal.com.au/issue-5/poetry-translation>

Recomandat

Svetlana CORCODEL, lector superior

ATTRIBUTE CLASSIFICATION AND WAYS OF ITS EXPRESSION

Elena TARASENCO, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

As it was stated by B.S. Kchaimovich – attributes are secondary parts of the sentence serving to modify nouns or noun-equivalents in whatever functions they are used in the sentence [1, p.266]. In simple sentences attributes can be words or groups of words, including complexes. Diverse classes of words are used as attributes: adjectives, nouns, pronouns, articles, numerals, verbids, and some adverbs. In English the attribute and the head-noun are united structurally. If the noun is not mentioned for some reason (for instance, to avoid repetition which might make it emphatic), its place is taken by a substituting word to preserve the structural unity of an attributive word-combination, as in *She is a nice girl and a clever one* YH.

Semantically attributes may express various shades of relations with the nouns they modify. They may be qualitative (deep sea), quantitative (many children), circumstantial (the house on the hill), etc. Here we shall dwell only on three peculiar semantical groups: the subjective, objective and appositive attributes.

Nouns of verbal nature may have subjective or objective attributes. Subjective attributes are mostly possessive pro-nouns or nouns in the possessive case, as in *his arrival, John's confession*.

These combinations may be conveniently considered to derive from predications: He arrived – his arrival; John confessed – John's confession. Similarly, nouns of adjectival nature may take subjective attributes, e.g.: Mary is happy Mary's happiness. His father is ill – his father's illness. Objective attributes are mostly prepositional phrases attached to nouns of verbal nature: depend on others – dependence on others; remind of the war – reminder of the war.

A variety of the attribute is the so-called 'apposition' ('appositive' attribute). It is mostly a noun placed by the side of another noun (or noun-equivalent) to characterize the person, thing denoted by indicating the class or group to which this person (thing or idea) belongs. Aunt Mary, Sergeant Smith, Professor Brown [2,p.133].

There is much vacillation in the treatment of word-combinations like Aunt Mary. Some linguists take the common noun for an apposition, others – the proper name. We think it more in keeping with the language facts to support the former view.

The most typical formal signs of the English attribute (and appositions are but a variety of attributes) are its place before the head-noun, or its left-hand connections with a preposition. Hence we distinguish prepositionless and prepositional appositions as in Captain Gray and the city of Moscow. Commenting on prepositional appositions, M.Mincoff writes: "The reason for the establishment of this foreign construction is fairly obvious. Apposition of the simple type (cf. город Москва) is not encouraged in English because when two substantives are coupled together, the first is felt to be more like an adjective than a substantive, the city London would inevitably suggest a contrast with some village London." Here also belong such groups as a flower of a girl, a brute of a husband, etc.[3,p.83].

Within the subclass of prepositionless appositions (appositive attributes) we distinguish those which are associated with the syntactical word-morphemes *it* and *there*, and represent the notional subject, e.g.: *It is stimulating to do something real.*

The peculiarity of this apposition is that it carries the whole lexical weight of the combination *it... to do*. There exists no hard and fast demarcation line between appositive attributes and all other attributes. In this connection we may compare two similar word-combinations, *child psychology* and *woman doctor*. In the latter, *woman* may be re-

garded as an apposition to doctor; in the former, child is not an apposition: Brown (that is a) professor -Professor Brown; Mary (that is an) aunt-Aunt Mary; A doctor (that is a) woman -a woman doctor, but not psychology (that is a) child [4, p.11].

It is well known that languages differ in their grammatical structure. Apart from having different grammatical categories they differ in the use of those categories that seem to be similar. This naturally results in the necessity to introduce some grammatical changes in the translated version of any text. These changes depend on the character of correlation between the grammatical norms of SL and TL. Various as they are, all the possible changes may be classed under four main types: transpositions, replacements, additions and omissions. We should always bear in mind that one of the greatest virtues of a good translator is what I have called "contextualized intuition," i.e. the ability to find the nearest common sense interpretation of the "not found" element within its context. To a great extent, the quality of translation will depend on the quality of the translator, i.e. on her/his knowledge, skills, training, cultural background, expertise, and even mood!

References:

1. MARTINEZ, A. *A Functional View of Language*. Oxford, 1992. 289 p.
2. FERNALD, J. *Connectives of English Speech*. London, 1998. 345 p.
3. STRANG, B. *Modern English Structure*. New York, 2006. 256 p.
4. GALSWORTHY, J. *Modern Comedy. Swang Song*. London, 1991. 275 p.

Recomandat

Svetlana CORCODEL, lector superior

THE EFFECT OF PROJECT-BASED LEARNING ON THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE 10TH GRADE

Ecaterina BOGACENCO, Facultatea de Limbi si Literaturi Străine

As stipulated in the documents governing teaching foreign languages in Europe and Moldova, Common European Framework of Reference for Languages (CEFRL) [3, p.157] and the National Curriculum for Foreign Language [5, p.7-8], the tasks students are

offered in the English language classroom should reflect their real life needs. Project-based learning is one of the approaches that provides a natural extension of real life in the classroom and in the English language class it “provides opportunities for the integration of language skills” and offers multiple benefits to the students *i.e.* it is students centered, it promotes collaboration rather than competition, it concludes with an end product, it integrates skills and competences [4, p. 109-110].

This article is aimed at presenting the results of practical implementation of the theoretical stipulations of project based learning. The hypothesis of the quasi-experiment was that project task improves students’ mastery of communicative competence.

The experiment was carried out during my 4-weeks English teaching practicum in the lyceum “N.V. Gogol” in Chişinău, Moldova. The experimental group consisted of 14 Russian-speaking students from the 10th grade. At the beginning, I analyzed the long-term plan and the Unit to be taught: Unit 5. *Things We Can’t Do Without* from the textbook *English Awareness. Working Together* [2, p. 78-94] and considered that the topics of the Lessons describing shopping and eating out in English-speaking countries and transportation system in London were suitable for establishing a project task for the students. Thus, the students were asked to work in groups and create a touristic brochure containing descriptive paragraphs about shopping, eating out and transportation in Chişinău.

The task was carried out according to the stages of project work suggested by B. Allan and F. Stoller, namely, the agreement on the topic, final outcome and structure of the project, the division of responsibilities among students, students gathering information guided by the language demands taught by the teacher, the presentation of the final outcome and self-evaluation [1, p. 12].

In order to analyze the results of the experiment, before and after the project the students were proposed to answer to the statements of a self-assessment blank formulated with help of “Can-do” descriptors for communicative activities [1, p.180] based on the selected competences from the National Curriculum and CEFRL. The hypothesis was proved by the positive results of the post-test: by the end of the project work the total number of the students’ answers ‘No’ to the statements

was reduced from 33 (25% of all answers) to 4 (2.56% of all answers).

In conclusion, it is necessary to state that even though project-based learning presents a challenge for the teacher from the point of view of planning, organization, timing and monitoring, still, judging by the results of the students' self-evaluation and my own observations of the progress the students made in their writings, project tasks are an advantageous complement to the way the communicative competence is taught in the English classroom today. Moreover, it opens new prospects for motivating students to learn English by working on a project.

References:

1. ALAN, B., STOLLER, F. Maximizing the Benefits of Project Work in Foreign Language Classrooms. In: *English Teaching Forum*, 2005, vol. 43, no. 4. http://americanenglish.state.gov/files/ae/resource_files/05-43-4-c.pdf (retrieved on 05.03.2016)
2. CHIRA, G. et. al. *English Awareness. Working Together: Student's Book*. Chişinău: Arc, 2012.
3. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Strasbourg. http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf (retrieved on 14.05.2016).
4. STOLLER, F. Project Work: A Means to Promote Language and Content. In: *Methodology in Language Teaching. An Anthology of Current Practice*. New York: Cambridge University Press, 2002.
5. *Иностранные языки: Куррикулум для 10-12 кл.* Min. Educației al Rep. Moldova. Chisinau: Î.E.P. Știința, 2010.

Recomandat
Marcela CALCHEI, dr., lector

LITERE

EVOCĂRI ALE VALORILOR FAMILIEI CREȘTINE

Angela JINGAN, *Facultatea de Litere*

Statutul familiei cunoaște transformări în urma transformărilor majore din societatea modernă. Noua organizare a vieții sociale e un motiv al aspectului nou pe care-l ia familia. Cercetătorul Igor Racu afirma: „Importanța familiei, preluată de discursul științific, politic, religios și sociologic, rezidă în promovarea virtuților umane și se consideră celulă primară care conservă și promovează tradițiile, cultura și valorile neamului” [1, p. 9].

Omul matur de azi mai întâi a fost copil, crescut și educat în familie cu doi părinți: mamă și tată. Dumnezeu a creat această „celulă a societății” dintr-un bărbat și o femeie. Străbunii având frică de Dumnezeu au procreat în mod firesc, au educat copiii conform învățaturii *Sfintei Scripturi*, cu binecuvântarea părinților și a societății. Dar ce se întâmplă azi? Exodul populației din țară a făcut ca foarte mulți copii să rămână fără ambii părinți alături, fără model de familie creștină.

Pentru a înțelege care este menirea și esența familiei ca instituție a omenirii, este logic să apelăm la izvoarele *Sfintelor Scripturi*, ținând cont de viziunea Părinților Bisericii. Astfel, părintele Arsenie Boca afirma: „Dumnezeu a ridicat pe om la cinstea de colaborator al Său în lume. Căsătoria la rangul la care a instituit-o Dumnezeu, ar trebui să realizeze în progresie geometrică posibilitatea acestei colaborări” [2, p.7]. Conceptul biblic despre familie este unul dintre primele subiecte tratate în Geneză (2;24) cu privire la Adam și Eva care formează un cuplu, fiind două persoane diferite unite într-o singură ființă umană, prin voia lui Dumnezeu.

Sfântul Ioan Gură de Aur în vestita sa Omilie la Efeseni 5, 22-23 își exprima bucuria pentru darul atracției fizice dintre bărbat și femeie: „Dintru începuturi, Dumnezeu S-a revelat pe Sine drept Ziditorul acestei însoțiri a bărbatului cu femeia, vorbind despre cei doi ca fiind una: „bărbat și femeie” (Facerea 1,27) și „Nu mai este parte bărbătească și parte femeiască” (Galateni 3,28). Între doi bărbați nu există nicicând o relație atât de strânsă precum cea dintre bărbat și femeie, dacă aceștia sunt însoțiți așa cum se cuvine prin Sfânta Taină a căsăto-

riei. Cu adevărat, această iubire este mai puternică decât orice stăpânire; chiar dacă și alte poftă pot fi puternice, aceasta nu pierd nicicând. Această iubire are rădăcini adânci în firea noastră [3, p.43]. Sfântul părinte atrage atenția asupra unuia din sensurile noțiunii de „iubirea de oameni” („a lui Dumnezeu”). Prin urmare continua, că Dumnezeu i-a însoțit prin nevoi trupești – i-a însoțit prin alipire când i-a legat cu lanțul dorinței. Vezi cum păcatul (căderii) a dus la supunerea femeii și cum Dumnezeu cu atâta înțelepciune și pricepere a întors acesta spre folosul nostru. Altă dată Sfântul Ioan Gură de Aur menționa că plăcerea adevărată este aceea rânduită după fire. Dumnezeu rânduieste plăcerea după fire, pentru ca ei (bărbatul și femeia) să se bucure de ea cu un mai mare simț al siguranței și cu inima mult mai deschisă înspre această bucurie, astfel încât să se îndepărteze cât mai mult de păcatul cel rușinos (adulter). Sfântul părinte relatează despre cum se căsătoreau cei vechi și recomanda să facă și alții ca ei. Înainte vreme: „Se interesau ce purtări are fata, ce apucături, ce însușiri sufletești. De aceea n-aveau nevoie de contracte, nici de garanția hârtiei și cernelii. În locul tuturor acestora le era de ajuns purtarea miresei. Aceste însușiri sunt mai bune decât nenumărate comori” [4, p. 835]. Sfântul menționa că cine caută pe cele ale lui Dumnezeu, le va avea și pe cele din lumea aceasta; dar dacă le nesocotești pe acelea și umbli după acestea, nici de acestea n-ai parte. Mulți spuneau: „Mai bine să ajung săracul săracilor, decât să ajung bogat de pe urma femeii!” [4, p. 835].

Bărbatul trebuie să-și prețuiască soția ca parte integrantă a ființei sale, așa cum ne învață Sfântul apostol Pavel: „Astfel, dar, bărbații sunt datori să-și iubească femeile, ca pe înseși trupurile lor. Cel ce-și iubește femeia pe sine se iubește. Căci nimeni vreodată nu și-a urât trupul său, ci fiecare îl hrănește și îl încălzește, precum și Hristos Biserica” [5]. Există deci profunde rațiuni teologice/spirituale potrivit cărora fiecare bărbat trebuie să cinstească, să respecte, să ajute, să încurajeze și să iubească femeia, și fiecare femeie trebuie să procedeze întocmai față de bărbat. Cu atât mai mult ar trebui ca acestea toate să se petreacă între frații și surorile creștine. Felul în care e trăită căsătoria creștină duce la nașterea și educarea copiilor, care se află în consonanță cu viziunea creștină asupra binefacerilor zămislirii de prunci, urmând poruncii dumnezeiești: „Fiți rodnici și vă înmulțiți și umpleți pământul...” (Facerea 1, 28), precum și asupra concepțiilor lumii vechi despre necesitatea de a menține permanența tribului, a societății. Dra-

gostea este manifestată prin cuvinte și prin fapte. Părintele profesor Gleb Kaleda afirma: „Familia este locul în care se realizează faptele iubirii ale fiecărui membru în parte și a tuturor împreună” [6, p. 7].

Referințe:

1. Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale 15 mai 2012*. Chișinău, UPS „Ion Creangă”, 2012.
2. Părintele Arsenie Boca. *Ridicarea căsătoriei la înălțime de Taină*. Făgăraș, 2002.
3. Sfântul Ioan Gură de Aur. *Despre căsătorie și viața de familie, Omilia XX la Efeseni*. Traducere de Catherine Roth și David Anderson. Crestwood, 1986.
4. Pr. FECIORU, D. *Sfântul Ioan Gură de Aur. Scrieri*. Partea a treia. București: Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1994.
5. *Biblia*. Efeseni 5, 28-29.
6. Pr. Prof. KALEDA, Gleb. *Biserica din casă*. București: Cartea Ortodoxă, 2006.

*Recomandat
Silvia MAZNIC, dr., conf. univ.*

STANDARDIZAREA TERMINOLOGICĂ – REZULTAT AL GRAMATICALIZĂRII

Galina CIUBOTARU, Facultatea de Litere

Limba este un fenomen ce poate fi analizat din numeroase perspective. Scopul principal al limbii rămâne comunicarea. În procesul comunicării actanții se conduc de două principii opuse: unul fiind claritatea mesajului și altul fiind tendința de a economisi sursele utilizate pentru aceasta. Gramaticalizarea are loc atunci când o formă nouă începe să fie folosită în locul unei forme mai vechi, care și-a pierdut din eficacitate pentru transmiterea mesajului de către vorbitor. Astfel putem deduce că gramaticalizarea ar presupune un șir de schimbări permanente ce au loc în structurile limbii la toate nivelurile. Termenul *gramaticalizare*, pentru prima dată, a fost utilizat în una din lucrările lui Antoine Meillet, la începutul sec. XX. Meillet definește gramaticalizarea ca fiind un procedeu de trecere a unui cuvânt autosemantic într-un morfem gramatical. Transformarea are ca rezultat trecerea unui

cuvânt cu autonomie lexicală și sintactică într-un mijloc gramatical curent și lipsit de valori lexicale. Procedul este însoțit, de regulă, de un proces de abstractizare și desemantizare a unității supuse transformării.

Studiul sistematic al fenomenelor de gramaticalizare s-a dezvoltat intens după 1990, sinteza publicată de Hopper și Taugott reprezentând un reper în impunerea paradigmei teoretice de orientare cognitivistă, în care se urmărește componenta semantică și interactivă a fenomenelor gramaticale. Cercetările cele mai recente urmăresc să stabilească raportul dintre gramaticalizare și lexicalizare, regularitatea schimbărilor semantice, rolul contextului lingvistic în producerea gramaticalizării. Lexicalizarea vine ca o etapă de pregătire pentru gramaticalizare, deoarece doar după transformarea unei combinații într-un întreg aceasta poate evolua și primi forme gramaticale. În limba română acest proces se suprapune Epocii Moderne (1780-1881), perioadă în care limba s-a unificat, stabilindu-se un bloc comun de norme. Primele gramatici pun bazele dezvoltării unei limbi normate și unificate. Astfel, limba devenind un mijloc comunicativ capabil de a reda concepțiile moderne ale științei, ce va fi într-o permanentă schimbare.

Formarea noilor unități lexicale se supune întru totul normei dominante, convențiilor gramaticale, morfologice, sintactice, ortografice ale sistemului general al limbii. Cercetarea surselor de gramaticalizare este necesară și oferă posibilitatea de a înțelege mai bine ce presupune gramatica unei limbi. „Fondul lexical al limbii literare conține unități lexico-gramaticale, care, la rândul lor, includ și aspecte ale limbajului special-profesional.” [1, p. 14] În general, vocabularul specializat se îmbogățește urmând tiparele general-valabile la nivelul lexicului general. Termenii specializați pot fi clasificați și în funcție de modalitățile de formare a lor. Productivitatea acestora variază mult, în funcție de domeniu, de epocă, de limbă. Vom exemplifica mai jos unele cazuri de obținere a termenilor prin derivare. Termenii actuali formați în limba română prin derivare regresivă nu sunt prea numeroși. Aceștia desemnează de obicei nume de acțiune sau rezultat al acțiunii formate de la baze verbale: *enunț* < *enunța*; *ramburs* < *rambursa*; Th. Hristea [2, p.81] arată că în acest mod s-au format în terminologia botanică românească multe denumiri de arbori și arbuști fructiferi, după un tipar latin preexistent: *alun* < *alună*; *măslin* < *măslină* etc. Un alt procedeu

este compunerea. În acest caz, vorbitorii nu analizează fiecare component în parte, ci produsul lor ca unitate semnificativă și semnificată. Gradul de sudură a elementelor care intră în compunere variază. La origine, compusele au fost sintagme libere care s-au lexicalizat prin izolare de context. Lexicul de specialitate își are originea în istoria procesului de producție, atunci când apar idei și se creează obiecte noi, pentru care nu există încă denumiri. În acele condiții, activitatea profesională este în permanență însoțită, în plan lingvistic, de apariția unor elemente lexicale formate prin intervenția conștientă a omului în dezvoltarea naturală a limbii.

Procesul de gramaticalizare, fiind un proces amplu se întâlnește mai mult în abordarea gramaticală, cum ar fi: construcțiile cauzative, construcțiile partitive, construcțiile reflexive, evoluția semantică a cuantificatorilor, gramatica verbelor modale etc. Totuși reînnoirea se regăsește și la nivel lexical, respectiv terminologic. Formarea noilor unități lexicale se supune întru totul normei dominante, convențiilor gramaticale, morfologice, sintactice, ortografice ale sistemului general al limbii.

Cercetarea detaliată a faptelor de limbă prin culegerea, inventarierea, clasarea și evaluarea termenilor existenți, folosiți în diverse domenii, ar fi utilă pentru dezvoltarea ulterioară a terminologiei ce se află în permanentă evoluție.

Adâncirea înțelegerii mecanismelor de funcționare a limbii în procesul de comunicare și aprofundarea cunoașterii istoriei, în multiplele sale componente, are un rol important pentru cunoașterea evoluției unei limbi, rol a cărui importanță crește odată cu dezvoltarea vieții sociale și culturale a comunității umane care o utilizează. Conștientizarea utilizării limbii, înțelegerea complexității funcțiilor pe care le îndeplinește în societate permit o mai mare implicare conștientă și intențională a vorbitorului în viața unei limbi. Cunoașterea procedurilor de formare a limbajelor specializate presupune, la nivel retrospectiv, o implicare în procesele de formare și perfecționare ulterioară a terminologiilor.

Referințe:

1. BUTUC, M. *Particularități ale evoluției lexicului militar românesc din epoca medievală*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2014.
2. HRISTEA, Th. *Sinteze de limba română*. București: Albatros, 1984.

*Recomandat
Marin BUTUC, dr., conf.univ.*

CONCEPTUL DE TIMP SUB ASPECT ETIMOLOGIC ȘI CULTUROLOGIC

Alina BUTLER, Facultatea de Litere

Țiimpul este unul dintre conceptele fundamentale ale fizicii și filozofiei. În fizică, timpul reprezintă o dimensiune a naturii și poate fi văzută ca o măsură a schimbării. În filosofie, timpul este definit, drept un flux neîntrerupt și ireversibil care are doar o singură direcție. Este un proces continuu care are un trecut, trece prin prezent și continuă în viitor, în cadrul căruia se desfășoară toate procesele și evenimentele de orice ordin. Începuturile reflecției despre timp vin din mitologie, unde timpul este prezent sub o formă personificată – Chronos – forță care stăpânește și cârmuiește „kosmosul”.

Interesul pentru conceptul de timp este animat în Epoca Modernă tot prin dezvoltarea cercetărilor din fizică, mai exact de studierea principiilor măsurării naturii în cadrul unui sistem referențial spațio-temporal. De aici ideea care pătrunde și în studiile umaniste că spațiul nu este în sine nimic; nu există spațiu absolut, el nu există decât prin corpurile și energiile conținute în el. Nici timpul nu este nimic. El există doar ca urmare a evenimentelor care se desfășoară în interiorul lui. Nu există timp absolut și nici simultaneitate absolută [1, p. 17].

Din cele mai vechi timpuri, filosofii antici au încercat să definească conceptul de timp. Pentru Platon timpul este reprezentat de finitudine și de permanenta devenire ce caracterizează lucrurile lumii sensibile și își capătă existența prin participarea la Ideile eterne. La Platon nașterea timpului este strâns legată de nașterea cerului. Cerul este înfățișat printr-o circularitate perfectă a mișcărilor, în acest fel, fiind cel mai aproape de Ideea de eternitate.

Aristotel consideră că există un singur timp, dar mai multe mișcări: mișcarea reprezentând bază materială a timpului, „aspectul numărabil al mișcării”. Pentru Aristotel, timpul este „numărul mișcărilor privitor la *înainte* și *după*, deoarece distingem surplusul și minusul prin număr, iar surplusul și minusul mișcării prin timp”. „Deoarece timpul este măsura mișcării, el este și măsura repausului; doar lucrurile care sunt fie în mișcare, fie în repaus sunt în timp (...). Timpul nu se va diminua niciodată, deoarece mișcarea nu se va diminua niciodată și fiecare clipă este prin natura sa atât începutul unui viitor, cât și sfârși-

tul unui trecut” [3, p. 43].

Pentru Hesiod timpul e strâns legat de vârste. În viziunea lui, timpul este alcătuit dintr-o succesiune de epoci, delimitate una de alta prin niște „tăieturi”, marcate de puncte temporale speciale, servind drept reper în cadrul calendarului anual. Această succedare de epoci formează un ciclu încheiat, care odată ce s-a terminat, începe de la capăt. Concepție atestată și în opera lui Homer: când se referă la soarta oamenilor „pieritori”, el compară schimbul generațiilor de oameni cu reîntoarcerea periodică a anotimpurilor: „așa cum nasc frunzele, tot așa fac și oamenii. Frunzele se împrăștie, pe rând spulberate de vânt și renăscând în pădurea cea verde, când se întoarce primăvara; tot așa și oamenii: o generație se naște chiar în clipa când alta se duce” [2, p. 23].

În poezia epică greacă, timpul este linear și ireversibil: „Această geneză a lumii, comportă un «înainte» și un «după», dar nu se desfășoară într-un timp unic. Nu există, pentru a ritma acest trecut, o cronologie, ci mai multe genealogii... Fiecare generație, fiecare neam, *genos*, are propriul ei timp, vârsta sa proprie, a cărei durată, flux și chiar orientare pot fi cu totul diferite. Trecutul se stratifică într-o succesiune de vârste. Aceste vârste formează timpul de demult, dar ele nu încetează să existe încă, unele chiar să aibă o realitate superioară celei pe care o au prezentul și neamul oamenilor actuali” [4, p. 89].

În filosofia creștină, conceptul de timp este pus în legătură cu cel de divinitate. Dar dacă eternitatea este Dumnezeu și dacă accesul la Dumnezeu este credința și dacă raportarea la eternitate nu este posibilă decât prin această credință, atunci filosofia nu va dispune niciodată de eternitate, prin urmare, nu va putea fi folosită niciodată ca o modalitate posibilă pentru o discuție asupra timpului. În context religios, legătura timp–divinitate în epoca modernă este motivată de: abordarea existenței umane drept una aflată în fața lui Dumnezeu, despre natura temporală a omului în relația sa cu eternitatea; credința creștină trebuie să se raporteze la ceva care s-a petrecut în timp [1, p. 8].

Referințe:

1. HEIDEGGER, M. *Conceptul de timp*. București: Humanitas, 2000.
2. HESIOD. *Munci și zile*. București: Editura Științifică, 1957.
3. ROSS, David. *Aristotel*. București: Humanitas, 1998.
4. VERNANT, J.P. *Mit și gândire în Grecia antică*. Paris: La Decouverte, 1988.

TRIODUL – TIMP ȘI SPAȚIU AL CRUCIFICĂRII. MIJLOACE LINGVISTICE DE EXTERIORIZARE A LUMII NEVĂZUTE

Ecaterina CEBANU, Facultatea de Litere

Istoria cântecului coboară adânc în timpuri, încât nu mai avem posibilitatea de a identifica momentul în care acesta apare și care a fost imboldul pentru a-l concepe. Este evident faptul că din timpuri străvechi, oamenii însoțeau muncile lor, ritualurile sacre de anumite strigăte, bătăi din palme, dansuri. Dar stabilirea cu precizie a punctului de trecere de la strigăt, de la dans la muzica propriu-zisă este imposibilă. Potrivit concepției biblice și învățaturii ortodoxe, toată lumea nevăzută este impregnată de cântec. Îngerii încontinuu îl slavoslovesc pe Dumnezeu, cu vocile lor de neînchipuit pentru urechea omenească.

Conform istoriei biblice, Adam și Eva, locuind în rai, au avut posibilitatea de a se delecta cu toate darurile specifice edenului, inclusiv ascultând cântarea îngerească. Prin căderea în păcat și izgonirea din rai ei au fost lipsiți de frumusețile de acolo. În încercarea de a transmite urmașilor locul de nedescris unde au trăit, primii oameni au început a cânta. Dar cântarea lor era imperfectă, redată de vocea omenească. Cântecul lor era o încercare de a restabili armonia edenului. Strănepotul lui Cain în al șaptelea neam, Iuval, este primul care a inventat harfa și fluierul. Iar sora lui Iuval, Noema, se zice că este inventatoarea to-nurilor, adică a pus bazele teoriei muzicale și a cântecelor.

În tradiția ortodoxă, cântecul este inseparabil de rugăciune, slujbe, de cult în general. De la iudei cunoaștem utilizarea pe larg a instrumentelor muzicale în timpul rugăciunii:

„Lăudați-L pe El în timpane și în horă; lăudați-L pe El în strune și organe.

Lăudați-L pe El în chimvale bine răsunătoare; lăudați-L pe El în chimvale de strigare.”

Creștinii-ortodocși nu mai însoțesc cântarea de sunetul instrumentelor, considerând că numai vocea omenească este capabilă a reda cele mai fine mișcări ale sufletului. Cel mai vechi cântec complet din lume cu notație proprie este descoperit într-un oraș din Turcia în 1883, fiind datat cu al doilea sau primul secol înainte de Hristos și reprezintă cel

mai vechi exemplu de compoziție muzicală de pe pământ, cunoscută până în prezent. Cântecul religios al cultului ortodox corespunde, în mare parte, celor trei tipuri de rugăciune: *de cerere, de mulțumire, de laudă*. El însoțește toate sărbătorile de peste an, momentele-cheie ale ofițerilor divine, tainele bisericesti.

După structură, principalele forme ale cântecului religios ortodox sunt : *troparul, condacul, stihira, acatistul, canonul*.

Triodul este atât o perioadă a anului bisericesc, pregătitoare pentru sărbătoarea Învierii, cât și o carte de cult ortodox, care regroupează un număr mare de texte ale cântecului religios. Din motiv că perioada respectivă coincide, în mare parte, cu Postul Mare, textele conțin un lexic care reflectă adâncă pocăință a credinciosului. Accentul cade pe starea de suflet a omului căzut în păcat. Pentru filologi prezintă interes mijloacele lingvistice selectate pentru a reda latura imaterială a omeniirii: *sufletul, comunicarea cu Dumnezeu, păcatul, pocăința, iertarea* – toate fiind concepte abstracte, ce solicită o descriere cât mai exactă, cu scopul de a-l face pe om să înțeleagă, să vadă ce se petrece acolo unde ochiul uman nu are acces.

Canonul Sfântului Andrei Criteanul ocupă un loc semnificativ în Triod – este o cântare de proporții, se cântă în decursul primelor patru zile ale primei săptămâni din Postul Mare, dar are și o dominantă axată pe pocăință, de o profunzime incomparabilă cu alte texte.

Spațiul prezentat în text este unul al crucificării, în amintirea patimilor lui Hristos. Direcția verticală este redată de comunicarea omului cu Dumnezeu și cu sfinții. Este de două tipuri : ascendentă: (adresa-rea/rugăciunea omului către Dumnezeu, Născătoarea de Dumnezeu, Cuvioasa Maria Egipteanca, Sfântul Andrei Criteanul) și descendentă – mila și iertarea dăruită de Sus omului. Pe orizontală, atestăm dialogul conștiință-suflet, o dedublare a umanului, a firii înalte cu cea căzută: „*Vino, ticăloase suflete, împreună cu trupul tău, de te mărturisește la Ziditorul tuturor*”. Apelul către partea amorțită este susținut de vocative și verbe la imperativ: „*Suflete al meu, suflete al meu!*

Pentru ce dormi ? Scoală ! Deșteaptă-te, dar!”. De asemenea, lumea este împărțită în cei de-a dreapta (dreptii, cuvioșii, cei ce împlinesc legea) și cei de-a stânga (păcătoșii, cei căzuți). În acest spațiu, în centru este situat omul care trebuie să urmeze o cale, fie că se poziționează de-a dreapta, ori de-a stânga, fie că își înalță ochii și

sufletul pentru a ascede către Dumnezeu sau, din contra, acceptă mișcarea descendentă, a căderii în păcat.

Fiind un text care urmărește să trezească pocăința, lexicul este unul de tânguire (*voi începe a plânge, și adu lacrimi de pocăință*). Conceptul de păcat este scos în prim-plan, având drept consecință rugăciunea de iertare. Păcatul este reprezentat printr-o varietate de epitete, comparații, metafore (*viață ticăloasă, nebunia cea mai dinainte, ai căzut rău, patimi fără de cinste, lanțul cel greu al păcatului, vișorul răutăților, pătat-am haina cea dintâi, gustat-am băutura cea amară*). Dar haina pătată a sufletului poate fi spălată de mila și iertarea dumnezeiască, căci El este *Ziditorul, Atotputernicul, Judecătorul*, dar și *Înduratul, Milostivul Dumnezeu*.

Pentru a-și reprezenta mai bine divinitatea, omul Îl corporalizează pe Dumnezeu „*cu ochiul tău cel blând, întinde-mi mâna Ta*”.

Generalizând, ajungem la ideea că menirea cântecului religios (*text+linia melodică*) este de a sensibiliza umanul, de a-i facilita accesarea către cele imperceptibile de simțurile trupești, ajutându-l să se apropie de Dumnezeu. În acest sens, rolul mijloacelor lingvistice este foarte important, pentru că asigură accesul dincolo de granița unde simțurile olfactiv, vizual, auditiv, tactil sunt neputincioase.

Recomandat

Alexandra GHERASIM, dr., conf. univ.

TEHNICI ARGUMENTATIVE ÎN DISCURSUL PUBLICITAR

Cristina DUMENICO, Facultatea de Litere

Trăim în era publicității. În spațiul public sunt tot mai multe panouri publicitare, afișe și informații privind un produs sau altul. Suntem atrași de imagine, text, culoare, elemente prin care se promovează bunuri, servicii, dar se vând și iluzii. Astfel este influențată opinia publicului și e determinată trecerea acestuia la acțiune. Scopul publicității este bine structurat prin acronimul AIDA: atenție, interes, dorință, acțiune. În calitatea sa de cumpărător sau consumator, persoana va fi sedusă de mesajul relevant al discursului, îmbinat cu elemente informative, persuasive și de manipulare a receptorului. Prin tehnicile argumentativ-persuasive, cumpărătorul va fi atras de un anumit produs, va

fi convins să îl cumpere.

Astăzi, în condiții concurențiale acerbe ale societății marcate de consumerism exagerat, un producător de publicitate folosește tehnici și strategii de argumentare care aduc succes în lumea afacerilor.

Descrierea publicitară este un procedeu argumentativ frecvent utilizat, ce prezintă structura și calitățile unui obiect, conturează partea redacțională a reclamei. Se folosesc informații și date precise, se pun în evidență beneficiile produsului, în scopul persuadării. În presa scrisă, se face apel la persoana a II-a singular, procedeu prin care se face transfer de acțiune dinspre obiectul reclamei spre beneficiar. O astfel de tehnică de argumentare este aplicată de cele mai multe ori în pliantele medicale, alimentare etc. în care se anunță reduceri, la anumite intervale de timp: 31 decembrie, 8 martie, 14 februarie etc. (*Linella, Unimarket, Nr. 1, Oriflame, Avon*). Evenimente de acest fel se fac doar cu un singur scop: de promovare și de cumpărare a unei game variate de produse. Ofertele speciale sunt însoțite de descrieri, date concrete despre beneficiile mărfurilor propuse la prețuri avantajoase. Intenția de a seduce și de a persuadea cumpărătorul este permanent în vizorul creatorilor de publicitate.

Vom apela în continuare la un exemplu de publicitate al unui produs care, s-ar părea că nu are nevoie de promovare: „Proprietățile benefice ale cărnii de pui au fost cunoscute încă din cele mai vechi timpuri. În multe țări, mai mult de un secol, carnea de pui este folosită pentru recuperarea bolnavilor epuizați fizic precum și pentru a întări sistemul imunitar. Datorită valorii calorice mici și digestibilității ușoare, carnea de pui fiartă este inclusă în cele mai multe diete și este recomandată pentru copii și persoanele în vârstă”. Cu siguranță, termenii de specialitate din domeniul medical (*recuperare, sistem imunitar*), nutrițional (*valoare calorică mică, digestibilitate ușoară*), termenii la superlativ (*cele mai multe diete*) vor capta atenția receptorului în ceea ce privește valoarea produsului. Al doilea pas este persuadarea, producătorul va recurge la anumite strategii prin care cumpărătorul va fi convins că trebuie să cumpere carnea de pui, care are 15% reducere. Mai mult decât atât, are și certitudinea că de acum încolo va fi și mai sănătos.

Se manipulează și în lumea cosmeticii, acolo unde sunt în vogă produsele care încetinesc îmbătrânirea și care provoacă slăbirea. Și aici se folosește descrierea publicitară, ea având un rol covârșitor în

vânzarea produselor cosmetice. În acest context, cumpărătorii atrag atenția, mai întâi de toate, la prețul produsului, imagine și descrierea acestuia. Se consideră că prețul nu contează, dar calitatea este importantă. *Eco-beauty-Duet ideal. Protejează față, îi oferă un aspect strălucitor!; Crema Diamonds Cellular împotriva îmbătrânirii 500,00 300,00. Reduceri de până la 45%; Un efect de lifting extraordinar. Cremă-lifting în jurul ochilor NovAge UltimateLift 450,00 359,00.* Așadar, prin adjective la superlativ (ideal, strălucitor, extraordinar) se creează iluzia celui mai bun produs.

O altă tehnică generos utilizată în discursul publicitar este deixisul personal care deține un rol semnificativ în persuasiunea receptorului. Pentru discursul publicitar este definitorie frecvența construcțiilor formulate la persoanele I și II. Ofertele care se aduc în ajunul sărbătorilor au un mesaj destul de relevant și convingător ce se centrează pe receptor. Intenția de manipulare publicitară se evidențiază în numeroase publicități de genul:

„Pentru că tu ești cel care creează spiritul acestor sărbători, Unimarket îți aduce magia sărbătorilor de iarnă la un preț avantajos! Profită de acest fapt și oferă mai mult farmec acestui revelion alături de noi”; „E timpul să fii tu secret Santa! Înregistrează-te. Primește o adresă. Dăruiește și primește cadouri (secretSantaMoldova.com); „Comandă de 250, 500, 800 lei. Primește rulouri Cadou!” (suchi/rolls).

Structurile enunțiative sunt însoțite de verbe la imperativ, fiind plasate strategic în poziție forte, inițială: *profită, oferă, înregistrează-te, dăruiește, comandă*. Relația de comunicare instituită de publicitate determină jocul între aparența dialogică și esența monologică a discursului publicitar.

În concluzie, putem afirma că publicitatea devine atractivă prin tehnicile discursiv-argumentative utilizate. Astfel, se evidențiază unicitatea produsului față de altele, similare, se prezintă beneficiile și prețul produsului, se enumeră și alte avantaje suplimentare privind marca respectivă. Receptorul va fi foarte ușor manipulat și convins să cumpere un anumit produs, căci va fi informat despre avantajele acestuia. Astfel scopul publicitarilor, dar și al producătorilor va fi atins.

*Recomandat
Sabina CORNICIUC, dr., conf. univ.*

STRUCTURI SINTACTICE ÎN CREAȚIA LUI GRIGORE VIERU ȘI VASILE ROMANCIUC (sub aspect stilistic)

Mihaela ENI, Facultatea de Litere

Poezia contemporană manifestă un interes deosebit pentru compozițiile întemeiate pe ordonări și ierarhii regulate, pe numeroase simetrii (de ordin imagistic, sintactic, strofic), compoziții care presupun o maximă disciplină și sobrietate a gândirii. La mai mulți poeți, precum Gr. Vieru, L. Damian, D. Matcovschi, V. Romanciuc, se întâlnesc des texte străbătute de repetiții-pivot sau înțesate cu alte figuri sintactice, care, prin felul cum sunt grupate și îmbinate, servesc fie ca suport ideatico-tematic, fie ca liant și ligament, fie ca mijloc de segmentare, contribuind astfel la organizarea ansamblului.

Modelarea compozițională este indispensabilă oricărei structuri lirice, impunându-se drept act individual de reorganizare a limbajului, de „elaborare a unui material lingvistic” cu valoare expresiv-stilistică. Pe plan compozițional se manifestă foarte activ *sintaxa*, pe care, firește, poeții o exploatează în scopuri de construcție cu mult mai intens decât prozatorii sau dramaturgii. Totodată, majoritatea tipurilor de repetiții frecvente în lirica contemporană ilustrează nu numai propensiunea spre simplitate, dar și dependența accesibilității și limpidității mesajului de factura compozițională. Deși modelate mai des din material figurativ dens, piesele lirice realizate surprind, de regulă, prin transparență. Problema repetiției, ca modalitate de compoziție, este una de importanță fundamentală în știința literară contemporană. Făcând parte din sintaxa poetică, figurile de repetiție, ca fenomen al limbajului artistic, rezidă în „reluarea aceluiași grup de sunete, a unei sintagme întregi, ori a aceleiași relații gramaticale, pentru a întări o idee, a sublinia un efect artistic” [1, p. 224]. În funcție de nivelul la care se realizează (al sunetelor, al cuvântului, al funcției gramaticale și al topicii), repetiția poate fi: **fonologică** (*aliterație, asonanță*), **lexicală** (*anaporă, epiforă, anadiploză* etc.) și **gramaticală** (*chiasm, paralelism sintactic* etc). Mai menționăm **rima și ritmul** ca forma de repetiție, precum și **refrenul** ca un tip special al reiterării. Prin poziția unităților repetate, prin modul, caracterul și dimensiunile repetiției, construcțiile sintactice marcate își dezvoltă roluri diferite în procesul de constituire și împlinire a semnificației artistice. Figurile sintactice fac cuvintele să

ia forme particulare de expresie, iar astfel se manifestă ca procedee de limbaj și de stil. Măiestria compozițională este necesară oricărei structuri lirice, impunându-se drept act individual de reorganizare a limbajului, „de elaborare a unui material lingvistic” [2, p.192] cu valoare expresiv-stilistică. Numărul de figuri sintactice și de repetiție este enorm, noi referindu-ne doar la cele care cunosc o largă răspândire în poezia lui V. Romanciuc și Gr. Vieru.

Adept al poeziei clasice, Vasile Romanciuc valorifică din plin toate figurile limbajului, în special pe cele ale repetiției (fonologice și lexicale). Exploatarea lor, care face parte din lupta lui cu cuvântul, îi asigură versului înainte de toate efecte armonice. Cele mai reușite poezii ale lui Vasile Romanciuc impresionează prin stăpânirea tehnicii versificației, prin armoniile muzicale, prin fonetismul specific. La analiza fonetică a discursului lui Vasile Romanciuc s-a înregistrat o diversitate de procedee fonetice, care produc eufonia: **asonanța, aliterația, rima**. În vederea obținerii unor efecte muzicale, menite să reveleze și anumite sensuri, poetul se sprijină pe sonoritatea intrinsecă a cuvintelor, pusă în valoare prin selecția și combinarea lor. Vasile Romanciuc se caracterizează prin simplitate, modestie, blândețe, de aceea și în poezia sa predomină sunetele melancolizate, melodioase. În ceea ce privește uzitarea **asonanțelor**, observăm predilecția sa pentru repetarea lui **i, ă și u**. Iată câteva exemple sugestive: *Numai nebunii azi mai scriu / versuri de dragoste. / Alți nebuni le citesc / și sînt fericiți la nebunie. / Frumoasă lume nebună!(Tristă); Viață între zei și monștri... / Sufler rătăcit și frânt... / O, se ceartă morții noștri / Și-i cutremur de pământ...(Semn)*. Această predilecție față de vocale **u, o, a, e** o observăm și în creația vierenă, în exemplul *Ușoară, maică, ușoară:Ușoară, maică, ușoară, / C-ai putea să mergi călcând / Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pământ!* Această concentrare de vocale semideschise și închise sporește melodicitatea versului și observăm substratul meditativ, filosofic, caracteristic creației scriitorilor.

Din categoria figurilor de construcție sintactică fac parte figurile întemeiate pe operații asupra structurii unităților sintactice, asupra relațiilor dintre acestea. Una dintre aceste figuri este **inversiunea**, care este cea mai simplă construcție și constă într-o operație de permutare a termenilor unei sintagme, ea rezultă în alterarea topicii normale: – *Pe fag dulce, amărât / Arde, mamă, alba-ți stea... (Steaua mamei de Gr. Vieru)*. Un procedeu înrudit cu inversiunea este **hiperbatul**: *Te iubesc*

în taină, / ca un nebun, / Lună rece...(*Cândva, în poiana albastră de V. Romanciuc*). Percept ca un adaos, hiperbatul evidențiază elementele plasate la sfârșitul unităților sintactice. *Gradația, paralelismul sintactic, asindetul, elipsa* sunt alte figuri des întâlnite în creația poezilor. „Figurile sintactice sunt produse ale imaginației scriitorului, prin ele prinde contur universul operei, în esență imaginar” [4, p.217]. Perceperea și mai ales înțelegerea, interpretarea efectelor solicită imaginația cititorului în general.

Referințe:

1. ANGHELESCU, M. ș.a. *Dicționar de terminologie literară*. Coordonator Emil Boldan. București: Editura Științifică, 1970.
2. IOSIFESCU, S. *Construcție și lectură*. București: Univers, 1970.
3. ROMANCIUC, V. *Purtător de cuvânt al tăcerii*. Chișinău: Arc, 2011.
4. VIANU, T. Observații asupra refrenului. În: *Studii de poetică și stilistică*. București: Editura pentru literatură, 1966.
5. VIERU, Gr. *Taina care mă apără*. Iași, 2008.

Recomandat

Viorica MOLEA, dr., conf. univ.

**CÂMPUL LEXICAL AL EMOȚIILOR ÎN PROZA SCURTĂ
CONTEMPORANĂ (AURELIAN SILVESTRU
FĂRÂME DE SUFLET)**

Ana FERAFONTOV, Facultatea de Litere

În teoria câmpurilor lexicale s-au conturat două direcții: cea tradițională, reprezentată de linia F. de Saussure–J. Trier–L. Weigerber, și cea modernă, de după apariția semanticii structurale, dezvoltată de E. Coșeriu.

Primele încercări de a demonstra existența câmpurilor lexicale sunt legate de structuralismul european și pornesc de la concepția lui Wilhelm von Humboldt despre limbă, potrivit căreia „omul, prin natura sa, organizează tot ce îi este accesibil – evident, și conform măsurii în care îi este accesibil – prin diferențieri și asemănări” [4, p.21]. Savantul argumentează ideea că viața și activitatea umană sunt concentrate în jurul anumitor domenii, omul percepând fiecare obiect, lucru ca făcând parte dintr-un ansamblu – ansamblu ce se supune întregului reprezentat de univers. De aici derivă ideea că lexicul unei limbi se divizează în niște „clase” de cuvinte care au anumite trăsături comune de

sens.

Un alt nume de rezonanță în dezvoltarea teoriei câmpurilor este cel al lui Jost Trier, primul lingvist care a demonstrat principiul practic al segmentării vocabularului. Pornind de la opozițiile saussuriene limbă–vorbire, limbă–gândire, sincronie–diacronie, Trier delimitează „câmpul conceptual” (experiența omului) de cel „lexical” (expresia lui în limbă). În viziunea sa, câmpul lexical este o verigă din următoarea structură ierarhică: cuvânt – câmp lexical – limbă – gândire – realitate conceptuală – realitate ontică. Savantul definește noțiunea de „câmp” ca fiind un ansamblu de relații între cuvinte, care au semnificații doar datorită acestor relații. În viziunea lui Trier, limba constituie un întreg organizat în câmpuri, un mozaic, în care nu există goluri. Pornind de la realizările lui J.Trier, mai mulți cercetători au subliniat necesitatea descrierii lexicului limbii și, în special, a noțiunii de „câmp”.

Un mare impact asupra dezvoltării teoriei câmpurilor a avut-o semantica structurală, curent dezvoltat de Eugen Coșeriu, care a abordat câmpurile din perspectivă sincronică. Până la acel moment instrumentele de care dispuneau lingviștii le permiteau să cerceteze această problemă doar din punct de vedere diacronic. Anume analiza semică a făcut posibilă studierea câmpurilor din perspectivă sincronică, fiind eliminate unele inadvertențe metodologice.

Conform definiției date de E. Coșeriu, *câmpul lexical* este o „structură paradigmatică care constă din unități lexicale (lexeme), ce își împart o zonă de semnificație continuă comună și care se află în opoziție nemijlocită” [2, p.31]. Drept exemplu, savantul utilizează verbele de mișcare: *a merge pe jos, a alerga, a fugi, a zbura, a înota, a merge cu un vehicul*, precum și adjective ce indică temperatura: *rece, răcoros, călduț, cald, fierbinte*. Examinând câmpul dintr-un alt punct de vedere, E. Coșeriu afirmă că acesta reprezintă „alegerea lexicală operată în interiorul unei paradigme limitate și delimitabile” [1, p.144].

Am ales să studiem anume câmpul emoțiilor, întrucât emoțiile sunt un atribut esențial al umanității, ele fac parte din însăși definiția omului. În acest sens, D. Evans afirmă: „Expresiile emoționale nu sunt precum cuvintele, care diferă de la o cultură la alta; ele seamănă mai mult cu respirația, care face parte pur și simplu din natura umană” [3, p.6].

Câmpul emoțiilor prezent în cartea *Fărâme de suflet* de A. Silvestru ocupă o parte considerabilă din economia textului. Sunt atestate toate stările emoționale de bază: mânia, tristețea, frica, bucuria, iubi-

rea, surpriza, dezgustul, rușinea (după D. Goleman), mai puțin apar derivatele acestora: întristarea, mulțumirea/nemulțumirea, uimirea ș.a. Pe lângă lexemele-emoție identificate, în operă întâlnim des diferite expresii sau locuțiuni care exprimă anumite stări (*presimțirea morții, gol imens în suflet, cu sufletul la gură, tragere de inimă, ți se rupea inima de jale* etc.). De asemenea, în text se găsesc multe lexeme care nu exprimă direct emoția, dar cuprind manifestarea acesteia: *a tresări, a ofta, a zâmbi, a roși, a râde, a surâde, a plânge* etc. Alteori, cuvintele care denumesc o emoție sunt utilizate cu o altă semnificație, de exemplu: *speranța medie de viață a populației* (termen demografic), *ofiter care se bucura de grațiile împărătesei* (adică beneficia) ș.a.

Elementele din câmpul lexical al emoțiilor realizează mai multe funcții în text: caracterizează personajele și contextul social, sensibilizează cititorul, atrăgându-i atenția asupra anumitor aspecte ale vieții, îl influențează în luarea unor decizii. Toate elementele câmpului lexical al emoțiilor se caracterizează prin următoarele seme: reacție afectivă + durată relativ scurtă + atitudinea individului față de realitate.

Elementele câmpului lexical al emoțiilor apar în opera lui A. Silvestru în diferite contexte socioculturale, acestea punând în evidență variate aspecte ale stărilor afective.

Referințe:

1. BIDU-VRÂNCEANU, A. Observații privind câmpurile lexicale și tipologia lor. În: *Studii și cercetări lingvistice*, XXX (1979), nr.2, Editura Academiei Republicii Socialiste România.
2. COȘERIU, E. Vers une typologie des champs lexicaux. In: *Cahiers de lexicologie*, XXVII (1975), no.2.
3. EVANS, D. *Emoția. Foarte scurtă introducere*. Trad. Sabina DORNEANU. București: BIC ALL, 2005. 160 p.
4. MOSCAL, D. *Teoria câmpurilor lexicale: cu aplicație la terminologia populară a formelor de relief pozitiv*. Iași: Ed. Universității „Al.I. Cuza”, 2013. 276 p.

*Recomandat
Alexandra GHERASIM, dr., conf. univ.*

O RECEPTARE COMPARATISTĂ ȘI PSIHOCRITICĂ A PROZEI LUI EMINESCU ȘI Nerval

Cristina MALACHE, Facultatea de Litere

Apartenența lui Eminescu și Nerval la marea familie a romanticilor europeni generează numeroase corespondențe și afinități atât la nivel de destin, cât și la nivelul creației artistice. Realizând o cercetare comparatistă a operei eminesciene și nervaliene, corelată cu metoda psihocritică a lui Charles Mauron, constatăm mai multe similitudini. În primul rând, se atestă prezența unor rețele de asociații asemănătoare: *Copilărie – trecut – Antichitate – origini ale lumii* sau *Viață interioară – vis – moarte – reîncarnare*. În al doilea rând, e vorba de originea rețelilor de asociații și, respectiv, a figurilor, care reprezintă imagini obsedante, transpuse prin mijloace plastice într-o operă de artă, avându-și originea în fenomenele care, cândva, au făcut parte din viața conștientă a autorului, marcându-l, dar care, din anumite motive, au trecut în sfera inconștientului, unde există în formă latentă.

În opera nervaliană, Charles Mauron atestă o prezență feminină în care se contopesc femeia-mamă și femeia-iubită, întregul univers nervalian spijinindu-se pe un conflict continuu între „o eternă afirmare și o eternă negare” [3, p.190], „un duel pe viață și pe moarte cu dublul pentru a o poseda pe mamă” [2, p.194]. Astfel, idealul feminin se construiește în jurul ideii de *femeie totală*, în care coexistă mama, iubita, sora, divinitatea etc.: „Eu sunt aceeași cu Maria, aceeași cu mama ta, aceeași de asemenea pe care, sub toate înfățișările, ai iubit-o întotdeauna” [4, p.112]. Aceeași prezență feminină o atestăm și în proza eminesciană: „Afară de aceea, mă mir de amorul ce-l am pentru tine. Este o simțire ciudată... Pare c-aș fi femeia ta, dar de mult, de mult, ori pare că muma ta...” [1, p. 240].

Originea acestei *figuri* (a *femeii totale*) a fost căutată nu doar în proza artistică a autorilor, ci și în operele aferente, inclusiv în biografia acestora, fapt ce a permis să constatăm că prezența obsesivă a imaginii materne în figurile feminine nervaliene este determinată de pierderea mamei la vârsta de doar doi ani. Ca urmare, cum susține și Charles Mauron, se produce „o fixație maternă care a antrenat, în operă, o identificare a tuturor figurilor feminine cu mama adorată și necunoscută” [3, p.197]. Tot din biografia lui Nerval aflăm despre pierde-

rea iubitei. Există date care confirmă că Nerval a fost îndrăgostit de frumoasa actriță Jenny Colon, care însă l-a respins, căsătorindu-se cu altcineva și stingându-se din viață la puțin timp după căsătorie. Astfel, se poate admite că *figura femeii totale* din opera lui Nerval își are originea în pierderea celor două „mari iubiri” – mama și femeia dragă, care s-au contopit în inconștientul autorului, devenind o imagine unică, o femeie în care se regăsesc toate. Referitor la *figura femeii totale* din opera eminesciană, aceasta poate fi expresia artistică a imaginii latentea iubitei moarte de la Ipotești (*De ce-ai murit înger cu fața cea pală/ Au nu ai fost jună, n-ai fost tu frumoasă?*), conjugată cu imaginea mamei.

O altă asemănare dintre figurile feminine eminesciene și cele nervaliene ține de ipostazele în care acestea apar. Putem vorbi, în acest sens, despre imaginea femeii-zeițe, întruchipată de Isis („o comuniune generală a vieții” [3, p.192]), prezentă în nuvela lui Eminescu *Avatarii Faraonului Tlâ*, dar și în opera lui Nerval, unde își revendică un rol de primă importanță, Aurelia, Regina din Saba, Artemis și celelalte femei totalizante fiind niște „avataruri ale ei” [3, p.191].

O altă ipostază comună e reprezentată de femeia-actriță: Poesis din *Geniu pustiu* la Eminescu („Actriță de mâna a doua, de la un teatru de mâna a doua”[1, p. 147])și iubita Janny Colon la Nerval.

E important de menționat că în opera ambilor scriitori se atestă bipolaritatea tipului feminin: „femeia este în același timp înger și demon, materială și spirituală, terestră și celestă, de cele mai multe ori androgină”[3, p.194]. Androginul, care e mai mult decât o ipostază a *figurii femeii totale*, reprezintă întregul, ființă arhetipală: „Figura androgină este ipostaza cea mai împlinită a antropologiei romantice deoarece, dincolo de trecerea de la multiplu la unu, ea simbolizează și ideea imortalității: o ființă sau o divinitate androgină este capabilă să se autoreproducă la infinit, sustrăgându-se legii timpului și a morții [3, p.195]. La Eminescu *androginul* sau *grațioasa androgină* din *Avatarii Faraonului Tlâ*, evocată prin existența a două ipostaze Cesar și Cesara, este o figură de sinteză. Preferăm să vedem în Cesara un model arhetipal feminin (la limita dintre conștient și inconștient), care unește celelalte figuri într-un tot întreg, fiind expresia eternului feminin. Cesara e tot: demon, om și înger, e întregul, e cea din care celelalte încep și-n care celelalte se sfârșesc, e conținutul care umple formele.

Referințe:

1. EMINESCU, M. *Proză literară*. Ed. îngr., tabel cronol., note, bibliogr. de I.CHEIE-PANTEA. Timișoara: Facla, 1987. 366 p.
2. MAURON, Ch. *De la metaforeleobsedante la mitulpersonal*. Traducere de Ioana Bot. Cluj-Napoca: Dacia, 2001. 384 p.
3. MUREȘANU IONESCU, M. *Eminescu și intertextul romantic*. Iași: Junimea, 1990. 302 p.
4. NERVAL, G. *Fiicele focului. Aurelia*. București: Univers, 1974. 288 p.

Recomandat

Dorina ROTARI, lector

SIMBOLUL JERTFEI LA CONFLUENȚA DINTRE ICONOGRAFIE ȘI LITERATURĂ

Ion MIRON, Facultatea de Litere

Jertfa este o experiență profundă și universală a omului. Element constitutiv al religiei – domeniul ei specific – istoria ne demonstrează că nu există religie în care ideea și actul de jertfă nu reprezintă sâmburele întregii ei vieți, constanta în jurul căreia se desfășoară toate manifestările sacre ale oricărei comunități omenești: oamenii înaintea de a-L chema pe nume pe Dumnezeu (Fac. IV, 26), îi ofereau sacrificii (IV, 3). Jertfa se descoperă a fi actul originar de deschidere și comunicare, de împlinire și dăruire. În istoria biblică simbolul jertfei este prezent ca un fir roșu începând cu jertfa lui Abel până la Pătimirile Domnului care sunt numite sfinte, mântuitoare și înfricoșătoare. În iconografia ortodoxă avem mai multe reprezentări în care regăsim simbolul jertfei, prima și cea mai importantă este icoana *Răstignirii*, Pătimirile Domnului fiind sfinte, pentru că Cel ce suferă este nevinovat, este „Sfântul lui Israel”, Mesia, Fiul lui Dumnezeu, Iisus, Adam Cel Nou, și-a întins mâinile pe lemnul Crucii, în miezul zilei și în «mijlocul pământului», în ziua a șasea (vineri). Moise istorisește cum Dumnezeu i-a cerut lui Avraam să-i aducă jertfă chiar pe unicul lui fiu. Avraam fără să stea pe gânduri dis-de-diminează l-a luat pe Isaac și a plecat spre vârful muntelui spre a împlini porunca, prevestind în chip minunat jertfa Fiului pe cruce: «Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică».

Icoana Noilor Martiri ai Pământului Românesc prezintă în mod

unic cum Biserica întemeiată de către Hristos prin Jertfa Sa odrăsleşte și acum ofrande bine plăcute Domnului. Toate popoarele creștine au adus pârga lor de mucenici și poporul român a crescut și el astfel de roade în Grădina Domnului, dintre cei pe care îi cunoaștem sunt martirii brâncoveni și mucenicii și mărturisitorii din închisorile comuniste, care prezintă într-o formă cu totul unică jertfa poporului român Ei urcă și duc lui Hristos paharul propriei lor jertfe cu sângele lor curat care strigă către Dumnezeu și le spală haina botezului, îi vedem îmbrăcați în haine albe simbolizând purificarea lor. În icoana *Sfinților 40 de mucenici*, ei sunt pictați goi pentru a arăta faptul că s-au dezbrăcat de cele lumești și și-au asumat jertfa de bună voie.

În creația folclorică simbolul sacrificiului este prezent la mai multe popoare, dar numai români tema sacrificiului e pusă în legătură cu o biserică, mai precis cu o mănăstire, după cum putem vedea în Balada populară, *Monastirea Argeșului*. Prezent în literaturile altor popoare, motivul în discuție este asociat cu un pod, sau altă construcție, numai la poporul român jertfitorul se preface într-o fântână din care își astâmpără setea sau își reînnoiesc puterea de viață trecătorii. Astfel, în gândirea poporului român clădirea unei biserici (sau mai precis a unei mănăstiri) și săparea unei fântâni sunt cele mai nobile și mai generoase realizări și tocmai prin aceasta sunt legate de o jertfă sau de o totală depășire de sine a celui ce le dă ființă.

Dacă mai amintim că numele Manole e forma prescurtată a lui Emanuel, un alt nume al lui Hristos (cu noi este Dumnezeu) și că trupul în grecește e de genul feminin (*sarx*) avem în legenda Mănăstirii Argeșului o străvezie aluzie la Hristos care își întemeiază Biserica Sa pe jertfa de la Golgota. Poporul român oferă o aplicare proprie a jertfei lui Hristos pentru întemeierea Bisericii, aceasta fiind reflectată în legenda *Mănăstirii Argeș*, unde Manole își sacrifică soția. Pentru omul căsătorit, jertfirea celei mai scumpe ființe e mai grea decât jertfirea propriei persoane. Simbolul jertfei este prezent și în balada populară *Constantin Brâncoveanu*, aici motivul jertfei e ridicat la proporții sublime, conferindu-i personajului central o aureolă de martir. Identificăm motivul și în legenda *Muma lui Ștefan cel Mare* de D. Bolintineanu, în care mama lui Ștefan cel Mare e gata să-și sacrifice feciorul pentru binele patriei. În momentul de primejdie pentru fiul său, eroina nu-l ascunde, ci-i spune: „Du-te la oștire! Pentru țară mori!/ Și-ți va fi mormântul coronat cu flori!”. Motivul jertfei pentru țară se conturează

într-un important fragment din romanul *Frații Jderi* de M. Sadoveanu: „cum are pieire și jertfă din partea răzășimii”.

Motivul este atestat și în poemul *Luceafărul* de M. Eminescu: Hiperion decide să-și depășească condiția în numele iubirii pe care o vede ca ideal tangibil doar prin credință, devotament și sacrificiu.

În narațiunea *Căprioara* de E. Gârleanu, știind că iedul ar putea fi sfâșiat într-o clipă, căprioara umanizată alege sacrificiul: se aruncă în luminișul pădurii atrăgând fiara flămândă. Căzută în sânge sub dinții lupului, mama își urmărește fiul cu privirea, până când acesta se mistuie în adâncul codrului; abia atunci, căprioara simte durerea, iar ochii i se împăinjenesc de întunericul nopții. În *Moartea căprioarei* de N. Labiș, motivul devine palpitant și dureros. Sacrificarea căprioarei apare oarecum justificată, căci nu spiritul distructiv pornește pe tată și copil la vânătoare: „Dar legea ni-i deșartă și străină./ Când viața-n noi cu greu se mai anină”. Setea de viață e mai puternică decât celelalte sentimente omenești: „Mănânc și plâng. Mănânc.” Motivul jertfirii în numele creației este prezent în poemul *Mistrețul cu colți de argint* de Șt. Augustin-Doinaș, în care artistul moare răpus de însuși idolul său creator.

În *Alexandru refuzând apa* de Șt. Augustin-Doinaș, motivul se materializează prin renunțarea la apa salvatoare.

Prin aceste exemple observăm că poporul român a înțeles jertfa din *Sfânta Scriptură*, a trăit-o prin mucenici, a materializat-o prin construcția de mănăstiri și a făcut-o veșnică prin literatură.

*Recomandat
Silvia MAZNIC, dr., conf. univ.*

EXPRESII ALE TRADIȚIONALISMULUI ÎN POEZIA INTERBELICĂ ROMÂNEASCĂ

Nina PLĂCINTĂ, Facultatea de Litere

Din primii ani ai secolului al XX-lea, până la încheierea Primului Război Mondial, spațiul românesc este marcat de intense frământări ideologice-literare. Situația creată a favorizat dezvoltarea ideilor de natură tradiționalistă și emiterea, din partea intelectualității literare, a unor atitudini specifice. Una dintre cele mai importante reviste de orientare tradiționalistă a timpului este *Sămănătorul*. Întemeietorii aces-

teia, G.Coșbuc și Al.Vlahuță, propun realizarea următoarelor obiective: înviiorarea „duhului național”; cultivarea dragostei pentru popor, pentru tradiția lui milenară; respectarea tradițiilor; îndepărtarea a tot ceea ce era străin și nepotrivit cu noi ca idee și ca expresie; promovarea scrisului inspirat din viața poporului, animat de sentimente nobile, patriotice.

N. Iorga este director la *Sămănătorul* din iunie 1905 până în octombrie 1906. Programul său va pleda pentru „purificarea”, întregirea și răspândirea culturii autohtone și va nega arta, școlile și literaturile străine. Lui N. Iorga îi revine rolul de a fi preluat idei vechi și a le fi integrat într-o formulă mai largă, de a fi creat curentul sămănătorist, dar și curajul de a pleda pentru o literatură mai viguroasă și mai apropiată de realitate. O altă revistă de orientare tradiționalistă este *Gândirea*, de la care pornește gândirismul românesc, un curent ce oscilează între tradiționalism cerebral și modernism moderat. Întemeietorii revistei sunt Cezar Petrescu, Adrian Maniu și Gib Mihăescu, dar mai târziu conducerea va fi preluată de cel mai activ, consecvent, înverșunat și foarte popular în epocă ideolog al gândirismului și al ortodoxismului etnicist – N. Crainic. În raport cu tradiționalismul sămănătorist, cel gândirist este unul de conținut, unul care se caracterizează prin mai multă substanță, datorită valorificării miturilor folclorice, a tezaurului inepuizabil al culturii populare. Din punctul de vedere al expresiei literare, formal, gândirismul promovează modalități și formule moderne, în special expresioniste.

Literatura sămănătoristă a dat puține nume culturii naționale, dar nu și lipsite de rezonanță. Exemplul elocvent întru susținerea acestei idei este O.Goga – „poetul pătimirii noastre”. Dezrădăcinarea este una dintre temele centrale în poezia lui O.Goga, autenticitatea reprezentării poetice a unei astfel de probleme fiind susținută de lirismul autohton și firesc. În lirica lui O. Goga, nostalgia satului părăsit reflectă deseori tendința spre o legătură indestructibilă cu poporul. O astfel de legătură este sesizată în poeziile: *Bătrânii*; *Acasă*; *Rugăciune*; *Noi ș. a.* În poezia *Bătrânii* lirismul este autentic, respiră sentimentul de afecțiune față de bătrânii părinți părăsiți, dar și regretul eului liric de a nu se ști util comunității din care face parte și din care, cândva, a plecat: *De ce m-ați dus de lângă voi, / De ce m-ați dus de-acasă*. Lamentația poetului izvorăște din straturi sufletești profunde și comunică o stare interioară ușor de receptat. Poetul nu recunoaște originalitatea poeziei

urbane, fiindcă aceasta nu ar avea un nucleu consubstanțial cu sufletul românului. Această teză o susține și D. Micu, sintetizând că „nu autenticitatea, ci pitorescul constituie ținta eforturilor literare, pitorescul cu orice preț, de orice calitate” [2, p. 105].

Reprezentant al gândirismului românesc, I. Pillat cultivă în lirica sa ortodoxismul etnicist, misticismul, exuberanța frenetică și vitalitatea, izvorâte din exotismul rememorării și specificul românesc, deseori confundabil la I. Pillat cu limba însăși. Originalitatea liricii sale constă în îmbinarea armonioasă a tradiției cu modernitatea, îngemănarea originală și unică în literatura română a timbrului elegiac cu seninătatea clasică. Totuși, teoreticienii îl încadrează pe I. Pillat în tradiționalism, chiar dacă această latură a creației sale se regăsește într-o singură etapă literară, din cele trei perioade de devenire a poetului: parnasian-simbolistă, tradiționalistă și clasicizantă. I. Pillat propune o concepție proprie despre tradiție în volumul de eseuri *Tradiție și literatură*.

Potrivit lui, termenul de „tradiție” are două accepțiuni. Există o tradiție de profunzime, mai adâncă, autohtonă, originală, fiindcă ea are aceleași rădăcini cu sufletul etnic și există o tradiție de suprafață, superficială, străină eului adevărat. În timp ce prima e dinamică, creatoare, cealalta este închisă inovațiilor cele mai firești. Capodopera poetului este volumul *Pe Argeș în sus*, în baza căruia își și definește lirica din etapa tradiționalistă drept „o poezie a pământului spiritualizat în vreme, a timpului materializat în amintire”. V. Voiculescu este poetul tradiționalist la care, ca și în cazul celorlalți gândiriști, sunt prezente accente religioase puternice, determinate de credința nestrămutată că Dumnezeu există. În poezia voiculesciană, înclinația spre teluric și elementar este transpusă în simboluri și alegorii. El este tipul poetului mistic, poetului isihast, care a practicat *Rugăciunea inimii* sau *Rugăciunea lui Iisus*. Concluzionăm prin a preciza faptul că, în esență, atât sămănătorismul, cât și gândirismul constituie o filă *sine qua non* în evoluția literaturii române. Ele sunt direcțiile deschizătoare de drumuri la începutul secolului al XX-lea, expresii ale tradiționalismului în poezia interbelică românească și platforme autentice de manifestare a unor talente și fenomene literare incontestabile.

Referințe:

1. GEAMBEI, L. I. *Tradiționalism și modernism în interbelic. Șase trasee lirice*. Craiova: Universitaria, 2014.

2. MICU, D. *Literatura română la începutul secolului al XX-lea*. București: Editura pentru literatură, 1964.

*Recomandat
Carolina GABURA, lector superior*

LIMBAJ POZITIV ÎN TEXTUL RELIGIOS

Doina SCRINCIUC, Facultatea de Litere

Știința susține ideea că facultatea limbajului, în adevăratul sens al cuvântului, se bazează pe gândire. Astfel, Descartes în *Discurs asupra metodei* afirmă că limbajul deosebește omul de animal, întrucât limba este revelatoare a gândirii. Animalele, într-adevăr, nu dețin un limbaj, ci pur și simplu dispun de o opțiune de a emite semne legate de stimuli imediați ce țin de emoții sau necesități. Întrucât gândirea și limbajul se află într-o strânsă legătură, de o mare importanță sunt nu doar gândurile pe care le primim, dar și cuvintele pe care le rostim în orice împrejurare a vieții noastre, despre puterea cuvântului vorbindu-se încă din Antichitate, Aristotel fiind cel care a spus: *Cuvântul – cea mai puternică armă a omului*. Cuvântul este haina gândurilor noastre. În lucrarea de față, ne-am propus să analizăm textul religios, credința fiind una dintre cele trei virtuți primordiale ale omului, pentru a ne convinge că acesta deține un limbaj pozitiv.

Rugăciunea constituie textul religios la care fiecare dintre noi recurge cel mai des, tocmai de aceea ne-am propus să analizăm trei tipuri de rugăciuni. Teologii afirmă că ar exista trei categorii de rugăciuni, și anume: rugăciunea de slavoslovie, care este prima și cea mai importantă, rugăciune de mulțumire și cea de cerere. Cea mai cunoscută rugăciune de slavoslovie este *Doxologia mare*, pe care creștinii o cântă la fiecare slujbă de Utrenie. Textul acesteia este asaltat de lexeme, în special verbe, care Îi aduc laudă lui Dumnezeu: „slăvim”, „lăudăm-Te”, „binecuvântăm”, „închinăm-ne”. Acestea îi conferă rugăciunii o conotație pozitivă, întrucât este elogiată și venerată Dumnezeirea, omul nutrind față de Aceasta cele mai curate și mai nobile sentimente. *Binecuvântat ești, Doamne, Dumnezeul părinților noștri, și lădat și preaslăvit este numele Tău în veci; Ție se cuvine laudă, Ție se cuvine cântare, Ție slavă se cuvine; la Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină* – sunt doar câteva dintre osanalele pe care le cu-

prinde această rugăciune. Totodată, pe lângă verbele de laudă, *Doxologia mare*, la fel ca și alte rugăciuni, cuprinde diverse apelative de preamărire a lui Dumnezeu, *Împărate Ceresc, Mângâietorule, Atotfăcătorule, unul Sfânt*, acestea transmițând aceeași încărcătură semantică și același grad de pozitivitate, dând credincioșilor credință și speranță în ajutorul și mila lui Dumnezeu.

Rugăciunile de mulțumire, cele prin care arătăm recunoștința pentru binefacerile primite, de asemenea, numără un șir de lexeme care transmit un mesaj pozitiv: „aduc mulțumire”, „sporesc”, „învrednicește-mă”, Dumnezeu fiind asociat cu „lumina întrunecatului suflet”, „nădejdea”, „scăparea”, „acoperământul”, „mângâierea” și „bucuria” credincioșilor. Rugăciunile de cerere, pentru că insistă nu pe lucruri materiale, ci pe cereri duhovnicești, apelează la termeni care, la prima vedere, par a purta o conotație negativă: „nu cu mânia Ta să mă mustri, nici cu iuțimea Ta să cerți”, „păcătuit-am și n-am făcut dreptate”, „am întărit mânia Ta”, „am ațâțat urgia Ta”, dar, de fapt, semnificația lor este una constructivă, întrucât omul își vede greșeala și își recunoaște vina, cerșind de la Dumnezeu iertare și vindecare: „milostivește-Te”, „iartă-mă”, „primește-mă pe mine, cel ce mă pocăiesc și rătăcit fiind, întoarce-mă și întorcându-mă îmbrățișează-mă”.

Rugăciunea, indiferent de tipul ei, nu poate fi decât una constructivă, pentru că ea este „medicamentul miraculos” care alină suferința, redând sănătate nu doar sufletului, dar și trupului. Între gândirea pozitivă și rugăciune este o strânsă legătură, întrucât a nădăjdui, a spera înseamnă a gândi și a face binele, atât cât ne stă în putință sau chiat mai mult decât putem face. Gândirea pozitivă este un exercițiu extrem de dificil în momente puternic încărcate negativ, iar rugăciunea constituie, în aceste cazuri, remediul cel mai efektiv și eficient.

Puterea cuvintelor o percepe nu doar în cadrul rugăciunii. În general, cuvântul are o putere duală; poate fi bun sau rău, dar e neutru din punct de vedere moral. Omul este cel care-i dă dimensiunea morală, așa cum i-o dă unui briceag: îl folosește să curățe de coajă un măr pe care să-l mănânce, sau să-l împlânte, mânios în spatele cuiva.

Astfel, în legătură cu dualitatea cuvântului există un text în *Sfânta Scriptură* care zice: *Iată și corăbiile, deși sunt atât de mari și împinse de vânturi aprige, sunt totuși purtate de o cârmă foarte mică încotro hotărăște vrerea cârmaciului. Așa și limba: mic mădular este, dar cu mari lucruri se făleşte! Iată puțin foc și cât codru aprinde! Foc este și*

limba, lume a fărădelegii! Limba își are locul ei între mădularele noastre, dar spurcă tot trupul și aruncă în foc drumul vieții, după ce aprinsă a fost ea de flăcările gheenei. Dar limba, nimeni dintre oameni nu poate s-o domolească! Ea este un rău fără astâmpăr; ea este plină de venin aducător de moarte. Cu ea binecuvântăm pe Dumnezeu și Tatăl, și cu ea blestemăm pe oameni, care sunt făcuți după asemănarea lui Dumnezeu. Din aceeași gură ies binecuvântarea și blestemul (Iacov 3:4-10). În textul religios întâlnim însă și expresii cu conotații pozitive, acestea ajungând să fie utilizate atât în limbajul uzual, cât și în texte ce aparțin altor stiluri funcționale, uneori suferind schimbări de sens. Printre acestea întâlnim expresii ca: „răbdare de apostol”, „a fi țap ispășitor”, „a fi înțelept ca șarpele și nevinovat ca porumbelul”, „a trăi ca în sânul lui Avraam”, „judecata lui Solomon” etc. Așadar, textul religios reprezintă discursul cel mai constructiv, întrucât el nu urmărește altceva decât ridicarea din păcat a omului căzut și întoarcerea lui pe calea pocăinței. Acesta îl îndeamnă pe om să nu deznădăjduiască, ci să înfrunte greutăți, să depășească obstacole, să suporte, să rabde și să mulțumească pentru încercări și ispite, să nu se plângă că viața e plină de probleme, dar să mulțumească că prin intermediul acestora se călește și devine mai rezistent și mai puternic.

Recomandat

Adela MANOLII, dr., conf. univ.

NOI PRACTICI LITERARE ÎN ERA DIGITALULUI

Victoria SOTNIC, Facultatea de Litere

Dezvoltarea rapidă în secolul XXI a sferei digitalului a determinat, așa cum remarcă americanul Alan Kirby, profilarea unei noi paradigme culturale, cu evidente implicații în evoluția tuturor formelor artistice. Iradierile digitalului s-au făcut simțite, fără îndoială, și în literatură: modificarea regimului de scriere, predilecția pentru suportul digital în favoarea celui tipărit, avalanșa de pagini web și bloguri, apariția unor noi practici literare sunt dovezi concludente că întâlnirea literaturii cu inovațiile tehnologice a dus la formarea unui domeniu de frontieră și la restructurarea modalităților literare contemporane.

Transpunerea operei literare din mediul tipărit în cel internautic a creat facilități ce țin de lejeritatea utilizării, a accesării rapide, dar din-

colo de aceste beneficii pragmatice, tehnologiile informaționale au avut un semnificativ impact estetic. Principalele modificări se referă la raporturile dintre actorii implicați în procesul literar: autor, lector, editor, la procesul de creație și de lectură însuși. De asemenea, digitalul a generat schimbări la nivelul formei și al conținutului textelor literare, precum și al limbajului artistic. La un prim nivel al observației, sesizăm că noi tipuri de conținut sunt adăugate textului linear – hipertextul și extratextul. Primul transformă textul într-o fereastră deschisă spre alte conținuturi literare (și nu numai), oferindu-i posibilitatea lectorului de a jongla între faptele oferite de text și conținuturi care-l clarifică sau îmbogățesc. Cel de-al doilea presupune integrarea în operă a unor conținuturi precum video, imagini, sunet.

E cazul blogurilor care cer neapărat o muncă editorială a autorului în ceea ce privește fundalul, culorile și presupune întotdeauna un dialog între text, imagine, sunet. Disponerea paginilor în manieră sincronică a dus la abolirea linearității și la modificarea mărcilor temporale ale ritmului firesc de lectură (paragraf, pagini, capitole). Cititorul nu urmează o lectură diacronică, iar opera devine un ansamblu de elemente a cărei unitate globală se constituie treptat. Noile tehnologii au generat, de asemenea, schimbări ce țin de stabilitatea textuală. În mediul digital, textul nu e definitivat din punct de vedere formal, acesta permițând lectorului multiple modificări de format, mărime a caracterelor, dispunere a paginilor.

Nici din punctul de vedere al conținutului textul digital nu e static, ci mereu recompus, îmbogățit printr-un permanent dialog dintre autor și public. Propunând drept exemplu literatura blogosferică, observăm că, adăugând în fiecare zi sau săptămână noi texte pe blog, autorul construiește, fără a-și da seama, o operă unitară din punct de vedere conceptual, al viziunii, al stilului. Fragmentarismul este particularitatea definitorie a acestui tip de scriitură și oferă posibilitatea de extindere continuă a textului care devine astfel indisociabil de public. Noul mediu de existență al operei a determinat estomparea frontierei dintre autor și lector, acesta din urmă devenind parte a procesului de creație. Feedback-ul imediat al cititorului din rețele internet face posibilă permanenta rescriere a textului. Blogurile propun acest tip de lectură colaborativă, care amintește de experiențele suprarealiștilor, făcând ca scriitura să devină un proces social.

Această democratizare a scriiturii e perfect ilustrată de bloguri, noi

„saloane literare” care duc la relativizarea conceptului de literatură, literatură devenind astfel orice text prezentat sub această titulatură: „*eu nu știu ce ziceți voi/ dar eu cred că asta e poezie*” [2].

Un exemplu concludent de literatură ordonată de bloguri este volumul de versuri *Căpșune în inima mea* al basarabeanului Hose Pablo. Conceput ca un „volum funerar pentru generația 2000”, acesta ilustrează încercările de afirmare ale generației postdouămiiste: „*vă amintiți oare cum publicam pe internet/ numai pe internet/ și credeam că are să fie totul frumos/ dar nu a fost așa*” [2]. Dezamăgirea vine din constatarea că literatura de blog nu asigură succesul permanent la public sau validarea criticii. Un alt exemplu de operă structurată în baza postărilor pe un blog este cartea actorului și muzicianului Tudor Chirilă, *Exerciții de echilibru*. Acesta afirmă că și-a creat un blog pentru a-și posta fotografiile, a continuat apoi cu povestiri scurte, iar succesul cu care a fost receptat l-a îndemnat să continue, postând periodic texte de proză scurtă, poezii, pagini de jurnal, însemnări de călătorie sau texte motivante. În prefața cărții acesta recunoaște rolul publicului ca sursă de inspirație și motivație de a scrie: „*Adevărul e că un artist are nevoie mereu de public. Cine își dorește o sală goală?*” [1]. Totodată, artistul subliniază că această carte nu e un jurnal, ci o sumă de momente trăite și reflectate artistic de o altă ipostază a omului Tudor Chirilă. Fără a i se valida statutul de fenomen literar, nu putem totuși trece cu vederea mizele estetice ale blogului, formă care, în momentul actual, își extinde vertiginos audiența. Tendința de a considera nulă din punct de vedere estetic această formă de literatură, în care originalitatea și kitsch-ul conviețuiesc, este, credem, determinată de aplicarea unui instrumentar analitic impropriu, specific literaturii în înțelesul tradițional al conceptului și nu acestui nou tip de manifestare literară. În opinia noastră, fenomenul de mediatizare a practicilor literare reflectă specificul timpurilor pe care le trăim, iar literatura, ca expresie a unui context istoric, devine interactivă și socializată. În această ordine de idei, considerăm exagerată perspectiva de a percepe literatura creată în mediul virtual drept o literatură de ruptură în raport cu literatura tipărită. Aceasta, după noi, este o formă nouă de reprezentare a unor modalități literare consacrate, care necesită o abordare în conformitate cu legitățile modelului virtual.

Referințe:

1. CHIRILĂ, T. *Exerciții de echilibru*. București: Polirom, 2012.

2. PABLO, H. *Căpșune în inima mea*. Volum funerar pentru generația 2000. Chișinău, 2007.

*Recomandat
Marcela ADAM, lector*

NORMĂ ȘI UZ ÎN SFERA ACCENTULUI

Cristina CARAULAN, Facultatea de Litere

Accentul este un factor foarte important în procesul de comunicare. Problema accentuării cuvintelor a constituit întotdeauna un subiect activ de discuție, viu. Din cauza mobilității accentului, se produce confuzia multor cuvinte (ca sens, formă gramaticală) și atât pentru cercetătorii în domeniu, cât și pentru vorbitorii de rând, accentul reprezintă o temă actuală de abordare. Cercetători care au tratat problema accentului în lucrările lor: Vl. Zagaevschi, N. Corlăteanu, Fl. Dimitrescu, M. Avram, I. Iordan, Al. Graur, D. Irimia, S. Pușcariu, au remarcat importanța accentului în limbă: „accentul care a nimerit nelalocul lui schimonosește, denaturează sensul, schilodește, mutilează fraza, pe când el, dimpotrivă, trebuie să contribuie la făurirea ei”.

Suntem mereu în căutarea și alegerea corectă a cuvintelor cu ajutorul cărora l-am putea convinge pe interlocutor despre cele relatate, folosind toate mijloacele adecvate de expresivitate: pauze, evidențierea unor cuvinte prin accentuarea lor, nuanțe de contrast, cum ar fi: supărarea, reproșul, încurajarea etc. Accentul, intonația și ritmul joacă un rol primordial în procesul vorbirii. Cu ajutorul acestora, se pot exprima raporturi sintactice, se schimbă sensul unor propoziții sau se redau anumite stări sufletești.

Accentul este evidențierea unei silabe din cuvânt sau a unui cuvânt din frază prin pronunțarea lor cu o intensitate mai puternică, sau, în limbile cu accent muzical, pe un ton mai înalt. Accentul e legat de cuvânt, el este un indice al lui. Prin accent înțelegem punerea în valoare a unei singure silabe în raport cu celelalte dintr-un cuvânt. Această scoatere în relief se realizează prin diferența de intensitate sau de înălțime. Silaba accentuată este cea care constituie centrul cuvântului.

Când vorbim sau citim ceva cu voce tare este important să pronunțăm în mod corect fiecare cuvânt și să accentuăm cuvintele-cheie și expresiile importante, în așa fel încât ideile să fie clare. În exprimarea orală accentul nu trebuie neglijat, mai ales de către cei care vorbesc în

public, pentru că și deplasarea inoportună a accentului constituie o încălcare a normei literare. Accentuarea se realizează în mai multe moduri: printr-un volum mai ridicat al vocii, printr-o trăire mai intensă, printr-o exprimare mai lentă, printr-o pauză făcută înainte sau după o afirmație (sau și înainte și după) și prin gesturi și mimică. În unele limbi, accentuarea se poate realiza și printr-o ridicare sau o coborâre a tonului.

Dificultăți în accentuarea corectă a unor cuvinte apar însă când este vorba de cuvinte împrumutate sau când structura fonetică a unui cuvânt este percepută într-un anume fel de „urechea muzicală” a unui vorbitor sau altul.

Este important să ținem cont de recomandările normei limbii literare și să evităm accentuarea deplasată, în principal, sub influența limbii ruse:

<i>operator</i> , nu operátor,	<i>provocător</i> , nu provocátor,
<i>inovator</i> , nu inovátor,	<i>realizator</i> , nu realizátor,
<i>colonizator</i> , nu colonizátor,	<i>reformator</i> , nu reformátor,
<i>comentator</i> , nu comentátor,	<i>guvernator</i> , nu guvernátor,
<i>dictator</i> , nu dictátor,	<i>uzurpator</i> , nu uzurpátor
<i>orator</i> , nu orátor,	

<i>administrator</i> , nu administrátor,	<i>director</i> , nu directó
<i>construcător</i> , nu constructó	<i>corecător</i> , nu corectó
<i>inspéctor</i> , nu inspéctó	

De altfel, în limba română întâlnim cuvinte și cu dublă accentuare. Numeroase cuvinte își explică existența formelor duble de accentuare prin faptul că un cuvânt sau altul a fost împrumutat din diferite limbi, în diferite perioade și pe diferite căi: *ironie-ironie*, *compozitor-compozitor*, *sector-séctor*, *transport-tránsport*. În caz că există forme duble de accentuare, limba română literară preferă, în general, varianta în care accentul este mai apropiat de finala cuvântului. De la această regulă însă există și excepții: *graniță* (nu graniță), *pricină* (nu pricină), *adulter* (nu adulter), *alibi* (nu alibi), *așadar* (nu așadar), *avarie* (nu avarie), *capsulă* (nu căpsulă), *caracter* (nu carácter), *călugăriță* (nu călugăriță), *dușmán* (nu dúșman), *fenomén* (nu fenómen), *míros* (nu míros). De la elaborarea și aprobarea normelor ortografice și ortoepice actuale a trecut mai bine de un deceniu, în care limba a suferit deja anumite

schimbări, căci ea nu poate fi încătușată în coperta unui dicționar, ea este în continuă în dezvoltare. În limbă apar anumite tendințe și fenomene lingvistice noi, care, după cum spunea poetul M. Eminescu, „toate cer intrare în lume, cer veșmintele vorbirii”. Accentul joacă un rol important în procesul comunicării, în structura limbii. Punând accentul ba pe o silabă, ba pe alta, ba pe un cuvânt, ba pe alt cuvânt, noi individualizăm cuvântul sau fraza afectată de accent, punem punctul pe *i*, adică redăm esențialul, subliniem anumite fapte semnificative ale limbii: sensul cuvântului (*modéle – módele*), nuanța de sens sau varianta stilistică (*dușmán – dúșman*), varianta poetică (*ántic – antic, vúltur – vultúr*), categoria gramaticală (*ácele – acéle*) și forma gramaticală (*adúnă – adună*).

Accentul trebuie utilizat în așa fel încât cuvântul să-și îndeplinească menirea lui firească de a reda sensul, sentimentul, noțiunea, imaginile și viziunile, dar nu să pălească pur și simplu ca undele sonore.

Recomandat

Larisa GURĂU, dr., conf.univ.

LIBERTATEA DE A GÂNDI VS LIBERTATEA DE A VORBI. CONDIȚIA JURNALISTULUI ÎN PROZA LUI AUGUSTIN BUZURA

Cristina PORAICO, Facultatea de Litere

Atât de cunoscut și vehiculat în viața socială, sensul cuvântului „libertate” se confruntă voit cu cel de „limită”, „neadevăr” sau „comandă”. Or, *libertatea* înseamnă tocmai *posibilitatea de a acționa în anumite împrejurări după propria voință sau dorință*. În articolul de față, ne-am propus să abordăm problema libertății în jurnalistică, domeniu în care starea de a fi liber ar trebui să-l reprezinte.

Definită ca *totalitatea publicațiilor cotidiene și periodice folosite ca mijloace de informare și de educare a publicului*, presa se transformă, prin lezarea dreptului la libertate, în antipodul finalității pe care și-o propune.

Astfel, din a patra putere în stat, ea devine o armă folosită în scopuri infame, iar principalele victime în acest sens sunt jurnaliștii: cei care sunt obligați să-și dividă facultatea de a gândi de cea de a vorbi, acționând contrar logicii definatorii prin care libertatea de a

gândi și libertatea de a vorbi reprezintă: *dreptul de a exprima prin viu grai sau prin scris opiniile proprii.*

Având rezonanțe în literatura din toate timpurile, problema liberei exprimări se impune în opera lui Augustin Buzura prin amploarea pe care o ia drama jurnalistului, romanul *Fețele tăcerii* fiind concludent în acest sens. Roman de reflecție psihologică și de retrospectivă istorică, acesta abordează, prin relevarea erorilor cooperativizării forțate în plin stalinism și problema jurnalistului privat de libertatea de a scrie liber, ilustrând, astfel, bariera impusă între individ și societate. Scris în cheia tehnicilor narrative moderne, romanul *Fețele tăcerii* prezintă drama jurnalistului constrâns de regim, limitat în timp și spațiu, întrucât nu are acces la puterea cuvântului. Narator-personaj, ziaristul Dan Toma prezintă, pe lângă dramele celorlalte personaje, propria dramă: cea de a vedea adevărul, dar de a fi redus la tăcere. Deși personajule conștient că singurul crez al jurnalistului este de a spune „zilnic adevărul, în presă, în ședințe, peste tot”, acesta este forțat să-și limiteze activitatea profesională la scrierea unor banale articole despre „uzina X că și-a îndeplinit planul cu 101,7 la sută”. Protagonistul consideră că rostul său este de a-și aduce aportul la dezvăluirea adevărului, presa aceluși timp însă promovează un alt tip de jurnalist: unul docil, neutru, maestru emerit în cuvinte încrucișate care nu spun nimic, mediocru, nul, plin de elan și entuziasm în ceea ce privește regimul, lipsit de demnitate umană, imun la nevoile cititorului, însă mereu dispus să le îndeplinească pe cele ale autorităților; cu inteligență speculativă, elegant în sensul de superficial, capabil de a juca teatru, laș, țelul său suprem fiind cel de a menaja pe tembeli și escroci.

Rezistent ca un catâr, încăpățânat, Dan Toma reprezintă imaginea omului care nu-și poate exercita menirea și căruia i se reproșează că face mai mult decât îi permite statutul său. În aparență banală, situația creată generează drama de conștiință și, în cele din urmă, moartea psihică a personajului. Apăsător de tensiunea creată, având gândul lucid, treaz, cu resorturile răbdării întinse la maxim și cu „gura legată”, jurnalistul conștientizează inutilitatea trăirilor sale, faptul că este mai ușor să renunți, să fii neutru, să-ți teoretizezi lașitatea și lipsa de inițiativă. În aceste condiții, singura posibilitate a personajului de a se salva o reprezintă moartea psihică, deoarece „terorizat de așteptare, toate celelalte sentimente și gânduri se atrofiază, nu mai simți nimic în afară

de moleșeală, ești pustiu și gol ca o catastrofă”. Acest fel de a muri în sine reprezintă sustragerea eroului de la toate actele de sinceritate, dar și salvarea sa în plan social, întrucât această eschivare echivalează cu supraviețuirea propriu-zisă, moartea psihică reprezentând, paradoxal, înfrângerea doar pe jumătate: anularea conștiinței născând posibilitatea rezistenței sociale.

Fără un efort major de gândire, observăm că imaginea ziaristului Dan Toma rezonează cu multiple nume de jurnaliști din actualitate, care demonstrează condiția jurnalistului adevărat, cu verticalitate morală, nonconformist, intransigent: Alina Radu, Anatol Durbală, Constantin Cheianu, Mariana Rață, Natalia Morari. Amenințați, șantajați sau implicați în altercații fizice, aceștia nu au cedat și continuă cu demnitate să-și apere libertatea de a spune ceea ce gândesc.

În concluzie, vom sublinia că, deși presa este domeniul în care libera exprimare este una din premise, într-o societate cu regim autoritar posibilitatea de a sincroniza scrisul cu gândirea este limitată sau chiar interzisă. Personajul Dan Toma din romanul lui Augustin Buzura reprezintă condiția jurnalistului care trăiește drama deontologică, conștientizând discrepanța dintre libertatea de a gândi și libertatea de a vorbi. Soluția, cel mai puțin tragică, pe care o propune autorul în aceste condiții, este „moartea psihică” – alternativă ce permite existența fizică pe plan social și individual.

*Recomandat
Marcela ADAM, lector*

STRATEGII DE COMUNICARE FORMALĂ ÎN PROCESUL DIDACTIC

Nona TÂMBUR, Facultatea de Litere

Constantin Noica afirma că „toată viața și toată societatea, laolaltă cu toată cultura, sunt o chestiune de comunicare”. Școala de la Palo Alto, cea care a pus bazele studierii comunicării în știința contemporană, a ajuns la teza că totul ce exprimă relația omului cu lumea este comunicare.

Analiza comunicării a luat avânt în anii '70 și ulterior s-a dezvoltat pe câteva direcții: etnografia conversației (D.Hymes, J.Gumperz); sociolingvistica (W.Labov, J.A.Fishman); antropologia comunicării

(E.Goffman), noile teorii ale argumentării (N.Perelman, O.Ducrot); lingvistica pragmatică (J. Austin) și abordările propriu-zis lingvistice (C. Kerbrat-Orecchioni).

Pornind de la două direcții – teoria organizațională a lui Chester Barnard și lingvistica pragmatică, unde comunicarea nu înseamnă doar transmitere de informație dinspre un emițător către un receptor, ci reprezintă un act mult mai complex – deducem diverse strategii prin care se realizează două tehnici, și anume, argumentarea și persuasiunea, în cadrul comunicării didactice între subiecții educației.

Argumentarea, care dispune de o varietate a accepțiilor, este definită, în mod curent, drept o formă de interacțiune în legătură cu susținerea sau respingerea unui punct de vedere.

Profesorul-emițător, aflat în situația de a-și convinge discipolii, poate să recurgă la o strategie argumentativă tip: afirmație–explicație–dovezi–exemple–concluzie. O situație de comunicare de acest tip este ilustrată în „Cișmigiu et comp” de Grigore Bejenaru în dialogul personajului Toma Dicescu cu elevii săi: „Căutați să scrieți cât mai curat și mai frumos, pentru că și asta are multă însemnătate... Este primul lucru cu care face cunoștință profesorul, înainte de a ști conținutul. Și, până să vezi că omul e cumsecade, îi observi mai întâi îmbrăcămintea, deși se mai spune că nu haina face pe om”. Aici emițătorul enunță mai întâi afirmația „scrieți curat și frumos”, urmează explicația „pentru că și asta are multă însemnătate”, iar dovada este că acesta este primul fapt cu care face cunoștință profesorul. Și, desigur, exemplul constă în comparația cu o realitate „până să vezi că omul e cumsecade, îi observi mai întâi îmbrăcămintea”.

Literatura de specialitate propune diferite taxonomii ale argumentării, iar adecvate și necesare pentru mediul educațional pot fi considerate următoarele structuri argumentative: *apelul la presupuziții comune, recadrajul și recursul la autoritate*.

1. Apelul la presupuziții comune constă în activarea uneia sau mai multor valori sau principii ale audienței, ca factor primar de acord între orator și public. Această intenție este adesea detectabilă prin identificarea unor expresii lingvistice precum: „știți ca și mine că...”, „sunteți de acord că...”, „cu toții știm că...”.

2. Recadrajul sau reîncadrarea realului constă în modificarea situației argumentative pentru a o apropia de opinia care se dorește a fi împărtășită. Formulele folosite, de obicei, sunt: „folosesc cuvântul X în

sensul..”, „prin conceptul X înțeleg...”.

3. Recursul la autoritate este folosit pentru a evoca experiența personală a oratorului „vă spun asta din experiență...”, „credeți-mă pentru că am trăit asta...”.

Cea de-a doua tehnică – persuasiunea – semnifică acțiunea, darul sau puterea de a convinge pe cineva să creadă, să gândească sau să facă un anumit lucru. În vederea obținerii unei comunicări didactice eficiente, poate fi folosit următorul inventar de enunțuri persuasive: enunțuri de încurajare – „Mai spune...”, „Așa, te ascult...”; adverbe ca răspuns – Sigur, Bineînțeles; construcții anticipatoare – Presupun că vei spune că... ; interjecții pentru aprobare – Aha!; realizarea unui rezumat „Haideți să vedem ce am discutat până acum...”; parafrazele „Mi se pare că încercați să demonstrați că...”.

Situații de comunicare ce ilustrează utilizarea unor atare instrumente persuasive regăsim și în firul narativ al literaturii artistice, de exemplu, în câteva dintre replicile profesorului Isoscel către elevul Mihai din *Liceenii* de George Sovu: „Ce s-a întâmplat cu tine, puișor (acesta era apelativul cu care se adresa ea elevilor)? Am văzut că până acum ai fost premiant... Cum de-ai ajuns în halul acesta, să rămâi corigenț?... Pentru că acum e prea târziu, n-ai cum să-ți mai îndrepti notele!... Ia să te pui cu burta pe carte la vară! Că altfel, în toamnă, la corigență, nu treci! Și tu, și prietenul tău Ionică! Ne-am înțeles?”. Aici putem identifica forme ale încurajării – apelativul folosit, dar și faptul că a manifestat interes și înțelegere urmărind evoluția anterioară a elevului („am văzut că până acum ai fost premiant”).

În *Psihologia persuasiunii*, Kevin Hogan numește o serie de cuvinte cu efect puternic: numele persoanei, urmat de „te rog”, „mulțumesc” și „pentru că”. Astfel, un profesor maestru al convingerii este cel care oferă o nuanță suprasegmentală cât mai evidentă acestor termeni.

În concluzie, amintim cuvintele lui Haim Ginnot care susținea că „felul în care vorbesc părinții și profesorii îi arată copilului părerea lor despre el. Afirmațiile lor influențează încrederea și prețuirea pe care acesta o acordă propriei persoane. Într-o mare măsură, limbajul celor mari determină destinul aceluși copil”. Astfel, putem constata că în mediul educațional, cu atât mai mult, este foarte importantă calitatea relaționării și strategiile de comunicare pe care un profesor le abordează.

Recomandat

Elena VARZARI, dr., conf. univ.

LABORATORUL DRAMATIC EMINESCIAN ȘI CONSTITUIREA VIZIUNII SPECTACULARE

Natalia ȚURCAN, *Facultatea de Litere*

Sufleur, actor, copist, traducător, autor dramatic, Eminescu trăiește în lumea teatrului, percepând-o cu toate subtilitățile ei. Deși niciuna dintre piesele sale nu este desăvârșită, fiecare dintre ele merită atenție, pentru că pune în prim-plan un anumit element al scrierii, care se vrea aplicat, experimentat, dezvoltat.

În comparație cu primele încercări dramatice (care datează încă din 1864 [1]), opera *Mira* nu este doar exercițiu inspirat de piesele jucate în epocă (preponderent comedii melodramatice), ci cuprinde elemente inovatoare. Personajelor le este construit un portret moral, emoțional și spiritual (de exemplu, personajul Ștefan – „nestatornic, de-o beție tristă, nobil în fundul inimii, dar abrutizat prin pasiune... caracter melancolic, sanguinic (oacheș)”; Mira – „fată palidă și lunatică – cu inima la început rece ca a unei vergine ce-a visat cerul. E personificarea unei rugăciuni melancolice... (Blondă)”[3, p.227]), de mare utilitate actorilor care nu mai sunt nevoiți să construiască o biografie „de serviciu” pentru personajul căruia îi dau viață, ci pot valorifica datele oferite, ce dezvăluie personalitatea acestuia.

O altă încercare dramatică în care se resimte intenția de a crea un anumit tip de personaj este *Decebal*. Deși firul acțiunii este neclar, iar multe dintre replici par incoerente, piesa merită atenție pentru prezența personajului Dochia, care nu întruchipează o ființă umană, ci sufletul Daciei, devenind o voce mult superioară până și lui Decebal, căreia Eminescu îi dă formă palpabilă și chiar nume sufletului vechii țări, cea care se scufundă în ape („eu simt în mine glasul, lumina, sufletul, durerea mării” [3, p.316]).

Cea mai surprinzătoare latură a dramaturgiei eminesciene este comedia. O găsim în *Infamia cruzimea și disperarea...*, a cărei noutate rezidă în faptul că personajele sunt conștiente că joacă niște roluri, că ele nu sunt entități umane reale, ci doar înfățișează niște caractere, sunt, în fond, niște umbre (Regele: „ce grijă îmi mai face cel blăstămat paroh, ce p-intrigantu-l joacă în astă piesă crudă și dacă n-aș fi rege...zău mai că mi-ar fi ciudă...”; „dar iată și regina [...] să o primesc pe scenă” [3, p. 317]). Deși ar putea fi găsite similitudini cu tehnica

pe care o folosește Shakespeare (în *Hamlet*), e totuși vorba despre un alt fenomen, pentru că nu e prezentat un actor-personaj care își cunoaște rolul, ci un personaj care știe că este doar o iluzie, valabilă în acele câteva minute cât vorbește. O piesă reprezentativă este și *Gogu tatii*, care ar fi trebuit să ajungă Comedie în trei acte, dar se termină doar la Scena V din primul act. Piesa ar fi fost una complexă, întrucât cuprinde comicul la toate nivelurile: de limbaj, de caracter, de situație și de nume (de exemplu, câteva dintre personaje sunt: Dl Subpapuc, proprietar mare, Pavăl Intentionem, Stratomir Frige-linte, boier mare). Majoritatea personajelor anunțate nici nu vor apărea în piesă, dar începutul este unul promițător, cu subiect tieluit și detalii motivate.

Eminescu, de fapt, nu urmărește să scrie o piesă de teatru, el trăiește satisfacția de a fi demiurg. El este cel care vede spectacolul în întregime și vrea să-l construiască până în cele mai mici detalii pentru a-l face complex, întreg, pentru a se putea transpune în el ca într-o realitate paralelă. Acest efect, care n-a reușit să fie valorificat pe de-a-ntregul în dramaturgie, este mai bine pronunțat în poemele și proza lui Eminescu. O lucrare ilustrativă este poemul *Demonism*, care debutează cu o imagine relevantă pentru viziunea dramatică – „O raclă mare-i lumea. Stelele-s cuie bătute-n ea și soarele-i fereastra la temnița vieții”. Acest plan de ansamblu ne face să vizualizăm lumea imaginată de Eminescu, datorită faptului că ne-o prezintă prin imagini concrete și nu prin idei abstracte. La fel de importante sunt detaliile subtile introduse în acest poem cu referire la acel Demiurg: „Bătrânul zeu cu barba de ninsoare” care poartă „colțuroasa-i roșie coroană, de fulger împietrit” [2, p.253]. Acest efect se numește, în teatru, amintirile personajelor, etalând un detaliu ce sugerează că Zeul, pomenit în poem, nu poartă nimb, nu este bun, milostiv, ci are o coroană roșie, supunându-și îngerii și lumea în mod forțat. Minuțiozitatea detaliilor se observă și în nuvela *Sărmanul Dionis*, în descrierea camerei lui Dionis: „într-un colț al casei, la pământ, dormeau una peste alta vreo câteva sute de cărți, vechi [...] în alt colț un pat, adică câteva scânduri pe doi căpriori [...]

Înaintea patului o masă murdară, [...] pe ea hârtii, versuri, ziare rupte, broșuri efemere” [3, p. 62]. Aceste detalii par a construi scenografia unei piese de teatru, fapt dedus din indicarea pozițiilor obiectelor, „în față”, „în alt colț”.

Dezvoltând aserțiunea lui Ștefan Oprea că dramaturgia eminesciană este inundată de poezie, „dar nu până la anularea dramaturgului”

[4, p. 29], putem menționa și raportul invers, că poetul Eminescu este invadat de dramaturgul care nu doar îi oferă lumii, limbajului și personajelor o notă lirică, dar și poeziei un cadru de scenă, în care toate detaliile sunt bine structurate, selectate, motivate. Toate acestea contribuie la constituirea viziunii spectaculare, care-l individualizează.

Eminescu vede lumea în ansamblu și este singura entitate care construiește spectacolul. Este un fenomen unic, neatestat în teatru, pentru că acolo este vorba despre lucrul unei echipe, regizorul, actorii, coregraful, scenaristul, costumierul, scenograful, în timp ce „spectacolul” eminescian se formează în întregime în sinea lui.

Referințe:

1. CĂLINESCU, G. *Viața lui Mihai Eminescu*. București: Editura Academiei Române, 2002.
2. EMINESCU, M. *Opere*. Vol I. Chișinău: Gunivas, 2008.
3. EMINESCU, M. *Opere*. Vol II. Chișinău: Gunivas, 2008.
4. OPREA, Șt. *Eminescu – omul de teatru*. Iași: Timpul, 2000.

*Recomandat
Dorina ROTARI, lector*

INSPIRAȚIE ORIENTALĂ ÎN SCRISOAREA I

Cristina URSU, Facultatea de Litere

Influențele filosofice indiene au fost modelatoare în întreaga epocă romantică. Reverberații ale acestei filosofii se atestă și în creația lui Mihai Eminescu, autorul român fiind considerat un *kavi* (poet înțelept) indian de către Amita Bhose, iar influențele fiind „asimilate organic” [1, p.8] și mediind regăsirea spirituală a creatorului român. Exegetul Mircea Itu identifică două posibile căi de contact cu India: „lecturile (cunoașterea rațională) și spiritul (cunoașterea intuitiv-afectivă)” [2, p.4]. De la prima presupusă întâlnire cu India a lui Eminescu, prin intermediul cărții lui Aron Pumnul, *Lepturariul românesc*, până la lectura unor opere de referință, precum *Shakuntala*, *Mahabharata*, *Bhagavad-gita* (tradusă în latină de Schlegel în 1823), *Ramayana*, *Dhammapada* (traducere germană), Eminescu consideră religia buddhistă cea mai poetică, frumoasă și profundă religie din lume.

Legături subtile cu filosofia indiană surprindem în poemul *Scrisoarea I*, în grandiosul tablou cosmogonic și în viziunea poetică originală

a creatorului român asupra conceptelor de *timp, spațiu, cosmos* și *haos*. Primul tablou, dominat de imaginea *lunii*, certifică statutul de „poet selenar prin excelență” [3, p.205] al lui Eminescu. Simbolul menționat se regăsește din plin în creațiile Orientului, fiind o imagine predilectă pentru reflecția asupra originii lumii. În creația marelui poet indian Kalidasa, considerat de Goethe un „Shakespeare al Indiei”, simbolul este omniprezent. Cum remarcă George Coșbuc, traducătorul operelor lui Kalidasa, doar în lucrarea *Povestea anotimpurilor* acesta apare de 289 de ori. În *Scrisoarea I*, luna este și un spectator al „teatrului lumii, „privirea” ei, adăpostită în casele diferiților indivizi, surprinde egalitatea dintre oameni și supremația morții eterne: „Deși trepte osebite le-au ieșit din urna sorții, / Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții!”. Ideea este frecvent întâlnită în scrierile hinduse, îndeosebi în *Dhammapada* (carte pe care poetul român a citit-o în traducere germană), unde Buddha este un exponent veritabil al luptei contra separației oamenilor în caste, „dând ranguri religioase călugărilor, indiferent din care castă făcea parte” [4, p.102].

Tabloul cosmogonic din *Scrisoarea I* este impregnat de motive hinduse, confirmând faptul că viziunea poetică eminesciană s-a cristalizat sub influența catalitică a Orientului. Jocul antitezelor din poem prezintă interferențe cu imnurile vedice, inoculând ideea contradicțiilor existențiale („antitezele sunt viața”, în formula lui Eminescu). În *Rig-Veda* regăsim plener jocul noțiunilor antinomice *ființă/neființă, tot/nimica, pătruns/nepătruns* etc., care prin esența și contopirea lor, asigură propășirea Universului: „nasad asin, no sad asit tadanim/Na mrtyur asid, amrtam na tarhi” (în traducere: „Atunci nici ființă n-a fost nici neființă/N-a fost nici nemurire, nici moartea nu-ncepuse”).

Versul eminescian „Fu prăpastie? Genune? Fu noian întins de apă?” conturează o viziune aporetică, ce duce tocmai spre sorgintea universului, evocând unul dintre cele mai vechi elemente ale genezei în filosofia indiană (*apa*), atestat în *Imnul Creațiunii* în al 4-lea vers: „Acele-acoperite... Au în noianul apei/Au în genune”. Totodată, reprezentarea genezei Universului prin „punct-acela de mișcare” care e „mult mai slab ca boaba spumii”, se regăsește în limba pali din *Dhammapada* (capitolul 13, *Lumea*), în care contingentul este descris ca un lucru ireal, „ca o boabă a spumii, un miraj” [5 p. 25]. Pe lângă conceptele de *maya* (iluzia vieții), *kama* („dorul nemărginit”), cu sensurile ei peiorative, în opoziție cu pacea (esența buddhistă), atestăm și noțiunea

de *nirvana* (nir=fără, vana=dorință), pe larg explicată în *Dhammapada* („Chiar și o ploaie de aur nu va satisface pofta insașiabilă a oamenilor: dorința ne înșeală, dorința ne chinuiește”) [5 p. 31], care e mai presus de optimism/pesimism, fericire/nefericire, bucurie/tristețe, viață/moarte etc.

Putem afirma că profunda gândire indiană a constituit pentru Eminescu un temei al cunoașterii de sine și al descoperirii unui sens ontologic. Creatorul român armonizează meditația filosofică și sensibilitatea poetică într-un discurs de mare forță sugestivă, oferind cele mai frumoase cugetări artistice despre Ființă în literatura română. Poezia și filosofia lui de viață ne inspiră să nu cedăm în fața exasperării și să ne urmăm căutarea în acest spațiu iluzoriu numit *existență*.

Bibliografie:

1. BHOSE, Amita. *Eminescu și India*. Iași: Junimea, 1978.
2. ITU, M. *Indianismul lui Eminescu*. Brașov: Orientul Latin, 1995.
3. DUMITRESCU-BUȘULENGA, Z. *Mihai Eminescu – Creație și cultură*. București: Doina, 2000.
4. ELIADE, M. *Istoria credințelor și a ideilor religioase*. Chișinău: Universitas, 1992.
5. CHIRIAC, J. *Dhammapada*. s.l.: Aropa, 2000.

NUNTĂ ÎN CER DE MIRCEA ELIADE – UN METAROMAN

Victoria VOVCENCO, Facultatea de Litere

Romanul *Nuntă în cer* de Mircea Eliade datează din 1939 și a fost scris într-o stare spirituală de extenuare și de deprimare, dedusă din scrisoarea autorului către Emil Cioran. Critica literară a fost fascinată de această apariție editorială, Vladimir Streinu relevând: „un timbru pasional care, dincolo de ce se numește invențiune, învăluiește pe cititor și îl pătrunde cu puterea lui de fapt autentic” [1, p.166]. Perpessicius remarcă darul comunicării, Octav Șuluțiu evidențiază stilul îngrijit și vibrația, căldura, inteligența evocării, iar Constantin Noica consideră că *Nuntă în cer* este cea mai bună carte a anului românesc.

George Călinescu semnalează ca o problemă importantă în românește procreația, capacitatea de a concepe, de a crea literatura. Romanul debutează cu reflecții, observații despre scrierea și zămislirea unei

cărți, cu aceeași denumire. În fond, este vorba despre un metaroman. Eugen Simion propune pentru asemenea tip de scriitură termenul de „autoreferențialitate”, care presupune ficțiunea scrierii în ficțiunea propriu-zisă. În aceeași ordine de idei, Constantin Noica menționează: „Un lucru care mă surprinde în carte este că detaliul nu se impune, că ai uneori impresia, ca cititor, că autorul și-ar fi putut scrie cartea în multe alte feluri”. Astfel, *Nuntă în cer* este un roman nu numai despre imposibilitatea înțelegerii și comunicării între îndrăgostiți sau despre rolul fatal al femeii în viața a doi bărbați, dar și despre impactul acestor aspecte asupra actului creației. Stările, gândurile, reflecțiile, analiza sufletească sunt cele care urmează a fi comentate în scopul demonstrării că romanul este și un „mic tratat” despre cum este scris un alt roman.

Chiar de la începutul narațiunii, personajul-narator reflectează la mistuitoarea dragoste, pe care a transpus-o pe hârtie. Prin cartea sa, el parcurge încă o dată drumul inițierii în dragostea pe care nu a reușit să o desăvârșească în realitate, astfel romanul său constituie o dublă încercare de a retrăi stările și sentimentele simțite alături de femeia iubită. Pe lângă magia fizică, dragostea este pentru Mavrodin o revelație, o clipă suspendată care profilează ființa și sufletul „dincolo de psihologie și fiziologie”. Iubirea se reflectă în fiecare din ei, astfel ființele lor se transformă într-una singura, perechea devine un tot întreg, simbolul perechii este dublat de cel al androgenului: „De ce n-avem curajul să rămânem pentru totdeauna împreună, legați într-un singur trup cosmic?” Despre Bucureștiul prezent în roman, oraș plin de semne misterioase, Eugen Simion spune că este un „adevărat centru inițiativ” [2, p. 201]. Atâta timp cât este împreună cu Ileana, autorul nu a putut să scrie nimic, toate eroinele îi semănau ei, starea de plenitudine care îl invadea în clipele alături de ea egala cu imposibilitatea de a crea: „De altfel, cred că nicio creație artistică nu e cu puțință într-o stare de plenitudine și euforie. Trebuie să simți în toată ființa ta o absență care te macină, căci aceasta își caută împlinirea în actul creației”. Astfel, despărțirea lor este inevitabilă, după care demonul creator îl invadează pe scriitor, iar cartea este gata în câteva nopți.

Sabina Fânaru, referindu-se la modul în care viața și arta se suprapun în roman, analizează verbele folosite de autor, prin care ni se relevă raportul dintre *eu* și *lume*: „a închipui”, „a visa”, „a citi”, „a obseda”, „a tulbura”, „a dori” [3, p.210]. Naratorul vede iubirea ca pe o în-

nobilare a spiritului care leagă două suflete într-un întreg, descoperă iubirea ca pe o cunoaștere atât a femeii, cât și a lui însuși, dar fiind și o piedică în procesul de creație. Pentru Mavrodin, sufletul feminin este asemenea unei cărți ce își arată sau își ascunde taina, el poate fi supus și modelării de către spiritul masculin. Astfel o recrează pe Ileana, o transfigurează trecând-o prin mintea sa: „Eu te-am relevat pe tine ție însăși, eu te-am ajutat să te descoperi. Într-un anumit sens ești creația mea”, conștiința umană având capacitatea de a schimba situațiile trăite cu intensitate, iar spiritul creator modelează acest fapt. *Nuntă în cer* este o demonstrație a viziunii teoreticianului asupra reprezentării textuale, după cum susține Sabina Fânar. Pe marginea temei unei duble iubiri mistuitoare autorul cugetă și asupra spiritului creator în lume. Mavrodin și Hasnaș trăiesc drama neînțelegerii femeii iubite, care s-a transpus într-un eșec cultural și altul de ordin spiritual. Mavrodin învinge drama despărțirii prin cartea sa, iar Hasnaș se recăsătorește, iar femeia enigmatică se pierde în cartea scriitorului, ea fiind simbolul procreator al sacrificării în numele artei, iar nunta irealizabilă pe pământ renaște în plan cosmic.

În fond, întâlnirea celor doi naratori, confesiunile lor întâmplătoare, la prima vedere, induc cititorului impresia că el este făuritor al cărții pe care o citește. Eliade reușește nu numai să ne transpună într-o stare melancolică de abordare a unui subiect de dragoste relativ senin, dar și ne redă stările, etapele de scriere ale unui roman, aceasta încadrându-l pe Mircea Eliade și pe grațioasa lui capodoperă în vârful canonului literar.

Referințe:

1. *Apud* HANDOCA, M. Mircea Eliade. Biobibliografie. În: *Timpul*, 1939, nr. 2.
2. SIMION, E. *Mircea Eliade. Nodurile și semnele prozei*. București: Univers enciclopedic gold, 2011.
3. FÂNARU, S. *Eliade prin Eliade*. București: Editura Univers, 2006.

Recomandat
Adriana CAZACU, dr., conf. univ.

ДЕВЯТИХВОСТЫЙ ЛИС-ОБОРОТЕНЬ ХУЛИ-ЦЗИН (КИЦУНЭ, КУМИХО) В КИТАЙСКОЙ, ЯПОНСКОЙ И КОРЕЙСКОЙ МИФОЛОГИИ

Хуньюй ЦУЙ, филологический факультет

Легенда о девятихвостом лисе-оборотне имела распространение во многих регионах Восточной Азии. Нами исследовано это существо в Китае, Японии и Корее, показаны различия и сходства.

I. Образ девятихвостого лиса-оборотня

Девятихвостый лис-оборотень считается умным и хитрым созданием, которое обладает большим знанием и длинной жизнью. **По внешности девятихвостый лис-оборотень трёх стран одинаков – как обычные лисы, но с девятью хвостами.** Изначально он не имеет девять хвостов, лис-оборотень отращивает дополнительный хвост каждые сотню лет. Чем старше лис и чем больше у него хвостов, тем он сильнее и способнее. В японской легенде, когда кицунэ получают девять хвостов, их мех становится серебристым, белым или золотым. Девятихвостый лис-оборотень хорошо владеет трансформацией, совращением и сильной магией, напр.: вселяться в чужие тела, сводить людей с ума, принимать фантастические формы, как вторая луна в небе. **В китайских и японских легендах существуют и мужской Хули Цзин (Кицунэ) и женский, а Кумихо – только женский.** Только девятихвостый лис-оборотень способен превращаться в людей, чаще всего в девушку. В китайской легенде если девятихвостый лис-оборотень успешно преодолет закон неба, то он может стать «**лисьим духом**». Хули-Цзин и Кицунэ могут быть как положительными, так и отрицательными героями, тогда как Кумихо изначально зла. Кумихо часто соблазняет мужчин, после чего убивает их и съедает их сердце или печень.

II. Истории о девятихвостом лисе-оборотне

1. Китайская легенда

В анналах «*Анналы Люй Буэя*» записана легенда об основателе Династии Ся – Великом Юе: он пришел в Тушань и встретился с одной девятихвостой лисой. При Династии Сун (960–1279 г.) появилась история о полуполюгендарной наложнице последнего им-

ператора династии Шан – **Да Цзи**. Её представляли лисой-оборотнем, она прелестная и лживая. Чтобы радовать её, император совершал много глупых поступков. В результате закончилась династия Шан и началась эра правления императоров Чжоу. Это история распространилась по всему Востоку, и вскоре появились также японские *кицунэ* и корейские *кумихо*. При Династии Цин в новеллах «*Описание чудесного из кабинета Ляо*» описываются вполне безобидные истории о любви между лисицей-девушкой и красавцем-юношей.

2. Японская легенда

Мужчина из **Абэ-но** (фамилия) спас одну белую девятихвостую лису. Лиса превратилась в красавицу и вышла замуж за него. Она родила ребёнка **Абэ-но Сэймэй**. Он владел магией с детства, а когда вырос – стал самым известным мистиком, практиковавшим **оммёдо** в Японии. В японской мифологии произошло смешение коренных японских поверий, характеризовавших лису как атрибут бога *Инари*.

3. Корейская легенда

В старинном рассказе «*Пак Минсу и Кумихо*» описывается случайная встреча популярного персонажа *Пак Минсу* с девушкой, которая живет одна в лесу и оказывается *Кумихо*. В кинематографе она чаще предстает перед зрителями в позитивном ключе, напр.: «*Моя девушка – кумихо*», «*Книга семьи Гу*».

III. Отношения с культом и религией

1. Китай:

Девятихвостый лис впервые изображен в древнекитайском литературном памятнике «*Каталог гор и морей (Шань хай цзинь)*». При Династии Тан «*лисий дух*» был связан с даосизмом. Люди строили храмы для лиса, моление бессмертной лисе было очень популярно.

2. Япония:

Кицунэ связаны как с синтоистскими, так и с **буддийскими верованиями**. В синто *кицунэ* ассоциируются с *Инари*, божеством-покровителем рисовых полей и предпринимательства. Истории о девятихвостом лисе сохранились до нашего времени.

Для современных людей самый большой его вклад – интересный сюжет в кино и сериалах.

*Рекомендовано
В.Д. ЧЕРНЕЛЕВ, докт., конф. унив.*

СРАВНЕНИЕ РУССКОГО И КИТАЙСКОГО УДАРЕНИЯ

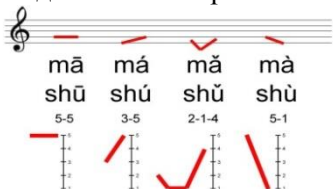
Ли ТЬЯНЮЕ, филологический факультет

Ударение – это выделение каким-либо акустическим средством одного из компонентов речи. Существует три главных типа ударения: силовое (динамическое), количественное (квантитативное) и музыкальное (тоническое). В русском языке силовое ударение, будучи основным, сопровождается долготой ударного слога. А для китайского языка характерно в основном мелодическое ударение. Хотя каждая из перечисленных разновидностей по отдельности, без пусть незначительного присутствия прочих, ни в одном языке не встречается.

В русском языке ударный элемент произносится с большей силой, более отчетливо и с большей длительностью. В китайском языке каждый слог, получающий ударение, произносится тем или иным тоном. Изменение высоты сочетания звуков или слогов выражает различный языковой смысл.

В китайском языке имеются 5 разновидностей тона, но по номерам различают 4 с учетом переходов: первый тон (5-5) – высокий ровный; второй тон (3-5) – восходящий от среднего уровня к высокому; третий тон (2-1-4) – низкий понижающийся, а затем восходящий до полувысокого уровня; четвертый тон (5-1) – падающий от высокого уровня к низкому.

Тоны имеют небольшие различия по долготе звука. Обычно третий тон является самым длинным, а четвертый – самым коротким, первый и второй тон по долготе находятся между третьим и четвертым. (А в русском языке обычно ударный слог обладает более длительным временем произнесения.)

В китайском языке “ma” на первом тоне обозначает *мать*, на втором - *пакля*, на третьем - *лошадь/конь*, на четвертом – *ругать*; “shu” – соответственно *книга*, *спелый*, *считать*, *дерево*.

Функции русского ударения

- 1) Смыслоразличительная (мукА-мУка, зАмок-замОк).
- 2) Форморазличительная (рУки— мн. ч. ,рукИ—Р.п. ед.ч.).
- 3) Рифмо- и ритморазличительная.
- 4) Методико-орфографическая.
- 5) Стилеразличительная (крапИва—крапивА(*прост.*)).
- 6) Логическая .

Общей для всех языков является функция создания аудиоудобства при восприятии устной речи.

Функции китайского ударения

1) Смыслоразличительная. Тоны в китайском языке существуют для различения лексических значений.

2) Различение грамматических значений.

Например, в современном китайском языке один и то же иероглиф “喪”(sang) на первом тоне обозначает “траур” (имя существительное), а на четвёртом тоне обозначает “потерять” (глагол); иероглиф “卷”(juan) на третьем тоне обозначает “свернуть”(глагол), а на четвёртом тоне – “книга” (имя существительное).

3) Стилистическая.

Китайский язык становится более выразительным и живым с помощью тонов. Это отражается в рифме и ритме стихов. Например, стихотворение Ду Фу «Без названия»:

两个黄鹂鸣翠柳，一行白鹭上青天。

窗含西岭千秋雪，门泊东吴万里船。

У дома иволга поёт средь зелени ветвей.

По небу синему плывет клин белых журавлей.

Под шапкой вековых снегов гора в окне видна,

Но как же, как же далеко родная сторона!

Отметим еще и то, что родители редко выбирают имя ребёнку, одинаковое по тону с фамилией.

4) Логическая, то есть более сильное ударение на одном слове предложения, чем на других. Например, 他一天就喝了三瓶水 (он выпил только три бутылки воды в этот день) – можно выделить разные лексемы.

Когда мы изучаем русское ударение, для нас, кроме основной разницы, труднее всего постигать такие его свойства, как подвиж-

ность и разноместность. Но мы тренируемся, стараемся больше говорить и верим, что это даст положительные результаты.

*Рекомендовано
Н.Ф. ДОНЦУ, докт., конф. унив.*

ТРУДНОСТИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ПРОИЗНОШЕНИЯ

Чэнь Ся, филологический факультет

Считается, что русский язык – один из самых трудных в плане произношения. Начав его изучать, я столкнулась с рядом сложностей, так как между русскими и китайскими звуками существует немалая разница.

Во-первых, в китайском языке нет редукции гласных и ассимиляции согласных. Поэтому разница между написанием и произношением в русском языке первоначально пугала. Успокаивало лишь то, что в английском языке она еще больше.

Во-вторых, в китайском языке не бывает длинных слогов. Сочетания гласных часты (есть дифтонги и трифтонги), а сочетаний нескольких согласных не бывает. В русском языке – наоборот, вспомним хотя бы слова АГЕНТСТВО или ВСПЛЕСК. Показательным может быть сравнение звукового состава русского и китайского приветствий: ЗДРАВСТВУЙТЕ и НИН ХАО (你好: состоит из иероглифов ТЫ и ХОРОШО). В русском языке после прекращения действия закона открытого слога звуки в слоге могут выстраиваться в любом порядке, а в китайском последовательность строгая: согласный – неслоговой гласный – слогообразующий гласный – полугласный или носовой сонант. Отметим также, что в китайском не встречаются слоги ФИ и ТЫ.

В-третьих, в китайском языке нет звука [Р]. Преподаватель сказал, что можно сначала произносить [ТР] и [ДР]. Я потренировалась, а через месяц смогла уже отдельно произносить [Р]. Выполняла я также упражнение на разграничение [Р] и [Ж], чтобы научиться вибрировать языком.

В-четвертых, некоторые русские звуки похожи на китайские, но между ними все же существует разница. Китайское [В] произ-

носится без соприкосновения зубов и нижней губы. Китайское [З] произносится с призвуком [Д]. [П], [Т] и [К] произносятся с большим придыханием, чем русские. У звуков [О] и [У] ослаблена лабиализация, [А] и [Э] более узкие. Есть также два гласных звука, не свойственных русскому языку: губной переднего ряда среднего подъема и [О] без лабиализации.

Вообще в китайском языке не столь четко противопоставляются твердые и мягкие, потому что спинка языка не бывает сильно приподнятой. Поэтому я выполнила много упражнений на последовательное произношение ТА-ТЯ-ТЬЯ. Нет таких звонких, как в русской орфоэпии: только полувзвонкие. Пришлось выполнять упражнения на артикулирование НД, НГ, АД, АГ, чтобы научиться добавлять в звучание голос. Кончик языка чаще, чем в русском, приподнят и в целом согласные более продвинуты назад, кроме [Л]. Именно последним, а также неумением создавать вибрацию, наверное, можно объяснить то, что мы в произношении часто взаимозаменяем [Р] и [Л].

Русские нам часто говорят, что в китайской речи слышится очень много шипящих и свистящих. Это верное наблюдение, тем более что и аффрикат у нас больше. Отмечу только, что все упомянутые звуки у нас полумягкие.

В-пятых, сложно было усвоить то, что некоторые буквы русского алфавита могут обозначать несколько разных звуков: например, Е может обозначать после твердых согласных звук более широкий (детектив, интернет), после мягких – менее (если, песня), при редукции в безударных слогах – [И] (содержание, вывезти), после твердых шипящих – [Ы] (цена, жена). Иногда даже в одном слове разные Е произносятся по-разному. Поэтому первое время случалось так, что я знала написанное слово, но не узнавала его в устной речи.

Произношение – важный показатель уровня знания языка. Чтобы хорошо владеть иностранной речью, сначала нужно изучить ее орфоэпические нормы. Когда я гуляю по улице, разговариваю с прохожими, они часто хвалят меня. Причем чаще не за то, что я хорошо знаю грамматику или много помню произведений русской литературы, а за то, что у меня хорошее произношение. Мне приятно, ведь я изучаю русский язык всего 4 года.

*Рекомендовано
Н.Ф. ДОНЦУ, докт., конф. унив.*

ОСНОВНЫЕ ПРИЁМЫ КОМИЧЕСКОГО В ТВОРЧЕСТВЕ И.ИЛЬФА и Е. ПЕТРОВА

Ирина ПАСАТ, филологический факультет

Введение

Юмор в литературе – это особый вид искусства. О мастерстве Ильфа и Петрова можно судить по известнейшим произведениям, множество раз перепечатанным, переснятым и изученным. Я же хочу подойти к вопросу следующему: *комическое в литературе – это парадоксально серьезно.*

Рассмотрим не просто шутки в просто тексте. Исследования посвящены анекдотичности жизней и судеб персонажей вымышленных. Однако в каждом из персонажей этих авторов живет простой и не всегда простой, но настоящий человек. В творчестве Ильфа и Петрова отображается жизнь, мысль, менталитет доброй половины человечества. На этих персонажах выросли поколения, и, не сговариваясь, они понимали глубину самого несерьезного анекдота. В отличие от литературы классической, где Гоголь, Чехов и многие другие высмеивали человеческие пороки сквозь призму серьезности, через катастрофу в чьей-то судьбе и жизни, Ильф и Петров смеются открыто, вместе с читателем и практически без драмы. Внимательный и вдумчивый читатель в каждой главе любого именитого произведения этого тандема найдет повод и для смеха, и для мысли. Юмор в этих произведениях не бездумный, далеко не посредственный и все же наверняка основанный на каких-то во Вселенной реальных событиях.

Творчество Ильи Ильфа и Евгения Петрова никогда не оставляло равнодушным ни читателей, ни критиков, ни последователей. Целью нашей работы являлось изучение таких знаменитых произведений, как «Двенадцать стульев», «Золотой теленок», «Одноэтажная Америка», «Путевые очерки» и других, в которых прослеживается тонкая, но осязаемая юмористическая линия. Понять писателей и их творческий путь и стиль нам помогали и научные труды:

Вулис А.З. И.Ильф, Е.Петров. Очерк творчества. Москва: Художественная литература.

Галанов Б.Е. Илья Ильф и Евгений Петров. Жизнь. Творчество. Москва: Советский писатель.

Лурье Я.С. В краю непуганых идиотов. Книга об Ильфе и Петрове. Санкт-Петербург: Издательство Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2005.

Сборник воспоминаний об И.Ильфе и Е.Петрове / Составители Г.Н. Мунблит, А.Б. Раскин. Москва: Советский писатель.

К комединому стилю в творчестве Ильфа и Петрова всегда находились вопросы у многих исследователей. Эта тема актуальна и в наше время и, на наш взгляд, останется актуальной и для многих поколений. В нашем исследовании речь идет не только о литературе русской; дипломный труд затронет и экранизации произведений, говорится и о влиянии произведений на народные массы и настроения. Нами изучены приёмы, которыми Ильф и Петров овладели в совершенстве, достигая комического эффекта, изучены самые узнаваемые рассказы. Детально разобраны крылатые фразы, так полюбившиеся советскому человеку, ушедшие в народ выражения.

Целью дипломной работы являлось раскрытие в юмористической основе глубочайшего философского подтекста. Приёмы комического в творчестве Ильфа и Петрова многосложны и не так просты, какими кажутся на первый взгляд.

Выводы

Юмористический жанр в русской литературе специфичен и чаще всего понятен только русскому человеку. Такие авторы, как Илья Ильф и Евгений Петров, как никто другой представляли в своих произведениях менталитет советского человека, его мысли, его шутивную судьбу и страшно смешные пороки. В дипломной работе представлены основные приемы комического в творчестве этого литературного тандема. Юмористический жанр необычайно сложен и иногда не всем понятен, однако задача его не только в том, чтобы рассмешить и позабавить читателя или зрителя. В нашем исследовании присутствуют доказательства следующих закономерностей: *любая шутка хороша лишь тогда, когда в ней есть львиная доля правдивости; анекдот по-настоящему хорош лишь тогда, когда в нем есть повод для грусти и размышлений.*

Каждое философское и великое размышление можно преподнести читателю по-разному, но воспринимается любая мысль

лучше всего через смех и самоиронию. В дипломной работе доказан огромный вклад Ильи Ильфа и Евгения Петрова в жизненные позиции русского человека.

«Жизнь, господа присяжные заседатели, — это сложная штука, но, господа присяжные заседатели, эта штука открывается просто, как ящик. Надо только уметь его открыть. Кто не может открыть, тот пропадает».

Рекомендовано

В.Д. ЧЕРНЕЛЕВ, докт., конф. унив.

СРЕДСТВА РЕЧЕВОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ В ЯЗЫКЕ СМИ

Екатерина КОЧАНЖИ, филологический факультет

Являясь важнейшим средством коммуникации и выражения мысли, язык СМИ служит инструментом познания, постоянного осмысления мира человеком и превращения опыта в знание. Средства массовой информации – это не только способ для передачи и хранения информации, но и инструмент, с помощью которого формируются новые понятия, во многом определяющие сам способ человеческого мышления. Выбор конкретных языковых средств оказывает влияние на структуру мышления и тем самым на процесс восприятия и воспроизведения действительности. Основными функциями языка СМИ признаются *информационная*, направленная на оперативное сообщение о фактах и событиях изменяющегося мира, и *воздействующая*, формирующая мировоззрение аудитории и проявляющаяся в оценке, выражении авторского отношения к содержанию высказывания, образности. Журналисты прибегают к функции воздействия на аудиторию с помощью речевых средств, таких как языковая игра и экспрессивная лексика. Использование экспрессии и языковой игры – это намеренное отступление от правил и норм языка. Однако не всегда легко провести грань между ошибкой и игрой. И поэтому в конце XX века на смену отношению «норма-ошибка» приходит отношение «норма-другая норма». То есть то, что раньше считалось ошибкой, например, неоправданное употребление прописной буквы в современных газетных текстах, в аббревиатурах, воспринимается при таком подходе не как нару

шение орфографической нормы, а как реализация коммуникативной нормы, определяющейся задачами воздействующего текста. Сегодня, с целью привлечения внимания реципиентов, журналисты используют ряд приемов. Для достижения своих целей авторы предлагают читательской аудитории все возможные экспрессивные игры с языковым материалом, в результате чего появляются все новые и новые виды языковой игры. Языковая игра в СМИ представлена широким диапазоном различных приемов, в реализации которых задействованы единицы практически всех уровней языковой системы. Однако среди всего многообразия средств языковой игры заметное место занимает использование трансформированных прецедентных текстов, являющихся одним из самых оригинальных способов привлечения внимания слушателей. Подвергаясь обыгрыванию, различным трансформациям, они вносят стихию экспрессивности.

1. Прецедентные тексты, опирающиеся на общие фоновые знания. Актуализация ПТ рассматривается в буквальном, нетрансформированном виде, происходит отсылка к фоновым знаниям: «*Какой портрет, какой пейзаж...*». В Национальном художественном музее Молдовы открылась выставка икон на стекле [«НМ», 26.11.2014]. Здесь автор статьи рассчитывает на общие фоновые знания читателя, который, не зная сути публикуемого материала, уже получает общее представление о статье. Название статьи отсылает читателя к известной песне, на стихи И. Резника: Ах, вернисаж, ах, вернисаж! Какой портрет, какой пейзаж...

2. Цитирование как способ привлечения внимания. Песенные цитаты, пословицы и афоризмы, особенно творчески обработанные журналистами, например, с заменой одного слова, вызывают эмоциональную реакцию читателя и быстро устанавливают с ним контакт. Пример: «*Менять или не менять, вот в чем вопрос*» – о курсе валют в банках (АиФ, 11.05.2016, <http://aif.md/menuat-ili-ne-menyat/>).

3. Использование названий популярных фильмов, песен в заглавиях. Названия популярных фильмов и телесериалов, и даже книг и картин, служат основой большого числа газетных заглавий. В перефразированном и оригинальном виде знакомые фразы приобретают шуточное или ироническое звучание. «*Что такое осень – это сало!*» – о полезных свойствах сала (АиФ, 09.11.2015,

<http://aif.md/chto-takoe-osen-eto-salo/>).

Термин «языковая игра» настолько глубоко вошёл в подсознание ученых-лингвистов, что с каждым днем он всё больше и больше изучается. На сегодняшний день приёмы языковой игры всё чаще практикуются современными журналистами, и помимо использования прецедентных текстов есть и ряд других способов создания языковой игры. Проиллюстрируем примеры некоторых приёмов языковой игры:

1. Использование заимствованных компонентов.

«*В Парламенте – ад и хок!*» (ад хок – с лат. способ решения специфической проблемы или задачи) – о том, какие проблемы обсуждались на заседании Высшего совета безопасности (АиФ, 03.03.2016, <http://aif.md/v-parlamente-ad-i-hok/>).

2. Игры со шрифтом. «*От ОРВИсь от гриппа. У простуды много масок*» – о вирусах, вызывающих ОРВИ (острая респираторная вирусная инфекция) (АиФ, 10.11.2015, <http://aif.md/otorvisot-grippa-i-prostudy-mnogo-masok/>). «*Микоз? ВыГРИБай!*» – о грибковых заболеваниях (микозах) и причинах их возникновения (АиФ, 15.06.2015, <http://aif.md/mikoz-vygribaj/>)

3. Контаминированные новообразования. «*Молдовотрясение: ждать или нет?*» – о землетрясениях в горах Вранча (АиФ, 06.10.2015, <http://aif.md/moldovotryasenie-zhdai-ili-net/>). «*Деревопад*» – о последствиях урагана в Молдове (АиФ, 16.02.2015, <http://aif.md/derevopad/>). В целом, результаты анализа речевого воздействия на страницах СМИ показали, что применение средств речевой выразительности делает газетные статьи более интересными, способствует привлечению к ним внимания читателей, а также влияет на характер восприятия информации.

Рекомендовано

Т.Ф. ШАРШОВА, докт., конф. унив.

ПРАЗДНИК ДРАКОНА (ДУАНЬ-У)

Ван Сяои (Яна), филологический факультет

Источник

1.1. Связан с человеком

Праздник Дракона обычно переводится как праздник драконьих лодок, по наиболее распространённому в этот день обрядово-развлекательному действию – состязанию в гребле на лодках, изображающих драконов. Праздник драконьих лодок традиционно связывают с именем великого поэта Цюй Юаня, который творил в период *чуньцю*. Он был против того, чтобы связываться браком с царством Цинь, потому что предугадывал намерение врага, но будучи бессильным спасти от смертельной опасности королевство Чу, утопился в реке Милуо. В тот день люди искали Цюй Юаня в реке на лодке. И сейчас состязания на драконьих лодках превратились в современную традицию.

1.2. Связан с табу

Праздник Дракона, также называемый «двойной пятёркой», приходится на пятый день пятого месяца по лунному календарю. Раньше у нас была версия, что праздник дуань-у произошёл из-за несчастливого дня. Ввиду того, что на севере страны пятого мая считается черным днем, "днем бедствия", праздник лодок-драконов имеет много значений относительно табу, напр., заключать брак, делать предложение, менять местожительство, начинать коммерческую деятельность и т.д. Но самое главное – лучше в этот день не рожать ребёнка. Считалось, что это вредно для родителей, и дети будут несчастливыми.

1.3. Связан с драконом

Праздник лодок-драконов, как и Праздник Дракона, отмечается в Китае на протяжении нескольких веков. Дракон занимает огромное место в китайских мифах и давно стал символом Китая. Жители страны считают себя потомками древнего дракона, давшего начало всему миру, преклоняются перед великим предком и почитают его. Конечно, в этот день у нас тоже существует много ритуалов и обычаев, а также интересных и весёлых представлений.

Традиции

Какая бы версия у нас ни была, традиция всё ещё жива и празднуется постоянно. Какие еще у нас в этот день обычаи?

1.1. Пить вино с добавлением реалъгара.

1.2. Вешать аир или полынь перед дверью.

1.3. Завязывать пятицветную верёвочку на запястье.

В день праздника девочки и мальчики покупают разноцветные верёвочки и завязывают их на запястье. А когда снимают верёвочки? Угадайте! Ответ на этот вопрос: это первый день, когда идёт дождь после праздника Дракона. И в этот день мы бросаем верёвочку в реку или в озеро.

1.4. Есть традиционную пищу – цзунцзы

Цзунцзы часто делаются треугольной формы, внутрь обычно кладут красные финики или каштаны. А какие значения они имеют в жизни? Главный смысл в том, чтобы продолжить род. Особенно когда люди играют (справляют) свадьбу, эти продукты они обязательно кладут в постель.

1.5. Устраивать состязание на драконых лодках

Драконовые лодки – лодки с украшениями в виде головы и хвоста дракона, на которых проходят состязания в день праздника лета. Почему именно в форме драконов?

Потому что древние императоры считали себя драконами-сыновьями неба, и когда они следовали по водному пути, то, как правило, использовали для этого особую лодку, чтобы общаться с духами воды. Традиционно дракон считается богом воды.

Лун – китайский дракон – как символ Поднебесной

С самых древних времен жители Поднебесной поклоняются и с уважением относятся к самому доброму, милостивому и мудрому символу, которого называют Лун. А и в самом деле, почему мы думаем, что Лун – символ Поднебесной?

Во-первых: дракон (Лун) – символ Поднебесной Империи, занимающий особое место в мифологии китайского народа. Лун был символом императорской власти: не случайно трон правителя называли «драконьим престолом». В древности дракон императору очень нравился благодаря тому, что дракон был бесконечно изменчивым и обладал огромными способностями. Император носил головной убор в виде дракона, который был оторочен двумя драконами. Одевал парадный халат, на котором спереди и сза-

ди выше пояса был изображен свирепый дракон, среди облаков. Пояс к халату тоже был в виде дракона. Носил яшмовые подвески.

Во-вторых: согласно легенде, это фантастическое животное обитает в водоемах (морях, реках, озерах).

В-третьих: фантастическое животное ассоциируется с мужским началом Ян, олицетворяющим силы добра и света.

Праздник Дракона в Китае традиционный, так как Лун сосуществует с нами с глубокой древности и сейчас.

Рекомендовано

В.Д. ЧЕРНЕЛЕВ, докт., конф. унив.

РАЗНИЦА В ОФОРМЛЕНИИ ЗАЯВЛЕНИЙ В РУССКОМ И КИТАЙСКОМ ЯЗЫКАХ

Ван Сяои, филологический факультет

Заявление – это документ, содержащий просьбу, предложение или жалобу какого-либо лица и адресованный учреждению или должностному лицу. Оно может быть исковое, идейно-политическое, бытовое, личное и т.д.

Цель заявления – реализация или защита личных, групповых или общественных интересов.

Элементы формы данного документа в России и в Китае различаются.

В России:

1. Адресат в дательном падеже: наименование должности, фамилия, инициалы.
2. ФИО заявителя в родительном падеже, иногда адрес и телефон.
3. Слово „Заявление”.
4. Текст, то есть просьба с аргументацией.
5. Подпись заявителя ставится внизу справа.
6. Дата подачи заявления ставится ниже подписи и слева.

[Дата может оформляться цифрами 30.03.17 или с полным наименованием месяца: 30 марта 2017 г.].

В Китае:

1. Заголовок, соответствующий тексту, слово „Заявление” можно не писать.
2. Адресат – можно и без имени (уважаемый руководитель, уважаемая организация) и т.д.
3. Слово „Здравствуйте”.
4. Текст, то есть просьба с аргументацией.
5. Слово „С уважением” в конце текста.
6. Подпись заявителя ставится внизу после слова “С уважением”.
7. Дата оформляется по-иному: год, месяц, день – 2017.03.30.

Языковые формулы заявления

В России:

Ключевое слово заявления: “прошу” + инфинитив.

Устойчивые сочетания: Прошу принять меры; Прошу Вашего разрешения;

В связи с тем, что...; По причине того, что...; Согласно тому, что ...

В Китае

Ключевое слово заявления : “уважаемый”.

Устойчивые сочетания: Надеюсь, что Вы...; Надеюсь на Ваше согласие...; Прошу принять меня, чтобы... .

Образец заявления

В России

Декану физико-математического факультета

Воронежского ГУ доценту Иванову В.Н.

(От) студента 4 курса Кузнецова Ю.М.

Заявление

Прошу разрешить мне досрочную сдачу экзаменов за летнюю экзаменационную сессию в связи с тем, что в период сессии я должен буду пройти курс лечения в санатории. Ксерокопию путевки в санаторий прилагаю.

31.10.16 подпись

В Китае Заголовок ... 申请书... Заявление... Адресат 尊敬的

×××, 您好... Уважаемый... Здравствуйте – и далее по приведенной схеме. Примечание: форма заявления в Молдове отличается от русской и китайской.

Итак, при общем сходстве в русском и китайском оформлении

данного документа есть и отличия, что объясняется разными этикетно-культурными традициями этих стран.

*Рекомендовано
Н.Ф. ДОНЦУ, докт., конф. унив.*

ДЕРЕВЕНСКАЯ ПРОЗА КАК ИДЕЙНО-ЭСТЕТИЧЕСКИЙ ФЕНОМЕН

Валентина ДЫРВАРУ, филологический факультет

Деревня всегда находилась в центре внимания русских писателей. Тема деревни возникает еще на рубеже XVIII – XIX веков в творчестве Н.М.Карамзина (повесть «Бедная Лиза»), А.Н.Радищева («Путешествие из Петербурга в Москву»), А.С.Пушкина (стихотворение «Деревня»), Н.А. Некрасова («Русские женщины»). О деревне писал Иван Бунин («В деревне»), Михаил Шолохов («Поднятая целина») и многие другие писатели.

Но писатели тех времён смотрели сквозь розовые очки на всех и всё, что их окружало, как будто чего-то недоговаривая.

В 60-е годы XX века «деревенская проза» выходит на новый уровень. Писатели того времени, среди которых В.Белов, Ф.Абрамов, В.Распутин, смотрят на феномен деревни под другим углом – реалистическим. «Писатели-деревенщики» не идеализируют современную деревенскую жизнь (трагические последствия коллективизации, губительное влияние цивилизации), а показывают её горести реально, а характеры героев таковыми, какими они были на самом деле, не приукрашивая реальность. Да, есть положительные герои, но есть и отрицательные герои, которые поступают безнравственно, не ценят своего прошлого и у которых нет будущего. Даже если писатели описывали суровую действительность, они делали это с болью и с любовью в душе, сопереживая каждому герою в отдельности.

В трилогии «Пряслины» Ф.Абрамов показал нам систему образов как положительных (Михаил Пряслин, Лиза, его сестра, Лукашин, Анфиса Петровна), так и отрицательных (Егорша, Подрезов). В ней, как и во многих произведениях автора, утверждаются высокие нравственные качества русского крестьянства. Писатель

предпочитает называть вещи своими именами, как бы ни было это порой трудно и больно.

Так, для Абрамова и читателя Егорша, муж Лизы, – человек подлый: «не пожалеет, кого угодно стопчет»; обещания свои он не выполняет («Солдат, говорю, одной присяге верен, понятно тебе, а всякие там слова и обещания для него не в счёт»). К нему за помощью никто не шёл, потому что он был безразличным к людям, никому не в радость, но никому и не в обузу.

То ли дело Михаил – «всегдашняя опора и любимец пекашинских баб», сама сердечность, само сердце, открытое людям. Трудолюбие Михаила, безотказность его, ухватистость, делают то, что все в деревне считают его опорой и «главным мужиком». Когда у Ильи дочь заболела туберкулёзом, Михаил не мог просто махнуть рукой и пройти мимо. Егорша смог бы, но не «главный мужик». «Жалость, горячее сочувствие, желание хоть как-то помочь» захватили его. «Он был потрясён, размят, раздавлен».

Жажда справедливости всегда и во всём была свойственна Михаилу. Он уверен, что человек должен отвечать за свои поступки, кто бы он ни был (мать ли, которая на колхозное зерно руку подняла, или кто другой).

Образы Лукашина и Анфисы Петровны (жены Лукашина) противопоставлены Подрезову. Лукашины полны нравственности: любви и сострадания к людям, в особенности Анфиса, не зря Лиза к ней тянется. Сам Подрезов говорит о ней следующее: «Хозяйственная баба... Только жалостлива больно. Всех ей пожалеть хочется. За каждого она заступница». Лукашин научился у жены заступаться за людей, из-за чего и умер (Заступился за одного человека в тюрьме, и один из преступников сунул ему нож под лопатку). Подрезову – «хозяину района», было свойственно «грубое обращение с людьми, мат по телефону, покупка продуктов в колхозах по заниженным ценам, незаконное увольнение с работы».

Есть в Пекашино женщина, которую любит и которой сочувствует каждый читатель – это Лиза. «А уж если и винить её в чём, так разве только в молодости. Тут она виновата. Выскочила семнадцати лет, зелень зеленью». Её любят за то, что она думает о других больше, чем о себе, ей мало быть счастливой, она хочет, чтоб все родные были счастливы. Лиза живёт по законам совести,

и правильно сказал Евсей, что на ней и на Михаиле земля держится. Ведь столько пережила: смерть свекра, измену мужа, смерть сына, но всё же не сломалась, не ожесточилась.

В романе «Дом» Михаил озлоблен на любимую сестру Лизу и только в самом конце романа прощает её невольный грех (родила двойню от чужого мужчины). И Егорша покаялся и захотел жить по-другому. Данное произведение – книга итогов, книга прощаний и возвращений. Что стало с Михаилом в конце? Почему он был таким безжалостным к сестре и к брату? Изменится ли? Станет ли тем любящим и заботливым братом, каким стал после смерти отца? Когда люди перестают быть друг другу братьями и сёстрами, тогда и в семью приходит разлад. Хочется, чтоб таких людей, как Лиза и Михаил, Анфиса Петровна и Лукашин, было больше. Ведь на них держится мир.

Рекомендовано

В.Н. НОСОВ, докт., конф. унив.

РЕЧЕВОЙ ЖАНР ПРИВЕТСТВИЯ/ПРОЩАНИЯ В ЭПИСТОЛЯРНОМ НАСЛЕДИИ А.П. ЧЕХОВА

Анастасия ГОНЧАРУК, филологический факультет

Из чеховских писем мы узнаем об общественной и личной жизни Антона Павловича, о его отношениях с Толстым, Андреевым, Горьким, о работе над литературными произведениями. «Я люблю получать от Вас письма, – признавался Чехову Плещеев [1], – столько в них всегда меткого остроумия, так хороши все Ваши характеристики людей и вещей, что их читаешь как талантливое литературное произведение». Письма Чехова представляют собой одно из самых значительных эпистолярных собраний в литературном наследии русских классиков. Несмотря на свою малоформатность, речевые жанры (далее – РЖ) приветствия/ прощания являются довольно сложными, многоаспектными, хотя и обладающими определенным набором клише: *здравствуйте, до свидания* и рядом других. С целью изучения того, как в процессе реализации РЖ приветствия/прощания проявляется специфика языковой личности А.П. Чехова, нами было проанализировано

более тысячи писем разных периодов (1875-1886, 1887, 1890-1892, 1895, 1900-1901, 1902) и разным адресатам.

Характерной особенностью писем является то, что эпистолярный текст состоит из зачина, основной (содержательной) части и концовки. Отбор формул, производимый А.П. Чеховым, обусловлен, прежде всего, характером письма, а также интенциями автора. Обратим внимание на то, что по письму можно судить не только о характере адресанта, но и о адресате. Приветствия в дружеских письмах часто оформляются в виде обращения, обычно состоящего из имени адресата, которое может сопровождаться прилагательными (*дорогой, милейший, любезнейший* и т.д., многие из которых – в превосходной степени) и существительными, указывающими на родственные и дружеские отношения пишущего с адресатом.

В письмах к близким родственникам автор использует вместо стандартного набора речевых формул его окказиональный аналог, связанный обычно с определенными событиями в жизни адресата, определенными ассоциациями. Прощание в письмах А.П. Чехова, как правило, включает в себя несколько эпистолярных формул, некоторые из них дублируют друг друга. В частности, используются следующие эпистолярные формулы:

а) этикетные речевые формулы РЖ прощания (*пока; до свидания*);

б) перформативы, т.е. слова, обозначающие действия, производимые в момент речи (в данном случае – при прощании *целую, жму тебе руку, друг*);

в) высказывания с интенцией пожелания.

Отдельного внимания заслуживают письма А.П. Чехова к его жене – О.Л. Книппер. Они написаны в разговорном стиле с элементами художественного. Особенность манеры повествования придают обращения, слова, которыми ласкательно называет автор свою жену, как то: *милая моя Олюша; милый мой карапузик [2]; прелесть моя; милая моя жена, актрисуля, собака моя; милый мой крокодил; милый мой глупенький пупсик; злая моя, нехорошая жена; милая Книппуша, драгоценная моя; деточка моя; жена моя жестокая; супружница моя; радость моя; дуся моя насекомая; жена моя деловая, положительная; дусик мой необыкновенный; жулик мой милый* и т.д. Такие названия придают письмам эмоцио-

нальность и насыщенность, утепляют эмоционально-экспрессивную гамму. В письмах обыгрываются фамилия, профессия, черты супруги Чехова. Становится также понятным, что в жене писателю абсолютно всё мило, без исключения. С этой точки зрения, именно письма к О.Л. Книппер производят наибольшее впечатление.

Несмотря на свою малоформатность, РЖ приветствия / прощания в письмах А.П. Чехова представлен многообразием эпистолярных форм, употребление которых зависит от двух факторов:

1) от характера взаимоотношений между А.П. Чеховым и адресатом, а именно – от степени близости отношений и эмоций, которые русский классик испытывает к адресату. В зависимости от того, какие речевые формулы РЖ приветствия / прощания употребляет автор в своих бытовых письмах, их можно разделить на три группы;

2) от целей, которые преследует А.П. Чехов в своих бытовых письмах.

Итак, мы рассмотрели лишь малую часть эпистолярного наследия А.П. Чехова. Но и эта «крупница» представляется нам очень интересной, познавательной и во многом наделена огромным воспитательным потенциалом, т.к. мы учимся у классика культуре письма, умению общаться посредством письма. «Язык Чехова определен, как «здравствуйте», прост, как «дайте стакан чаю», – писал В.Маяковский. Полученные нами в ходе исследования данные позволяют не только судить об уровне владения РЖ приветствия/прощания русским классиком – А.П. Чеховым, представителем элитарной речевой культуры, но при тщательном анализе послужат материалом для создания методических пособий, направленных на развитие представлений об РЖ приветствия/ прощания у последующих поколений, что весьма актуально в настоящее время, поскольку одной из ведущих задач на сегодняшний день остается сохранение культуры самого высокого уровня.

1. Алексей Николаевич Плещеев (1825-1893) – русский писатель, поэт, переводчик; литературный и театральный критик.
2. Десимантизированный оксюморон.

*Рекомендовано
Н.Ф. ДОНЦУ, докт., конф. унив.*

ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВО В ЛИРИКЕ А.ТВАРДОВСКОГО

Наталья ЧИРКУНОВА, филологический факультет

Александр Твардовский – великий летописец своей эпохи, чьё творчество стало одним из самых ярких явлений в русской поэзии. «Секрет творчества Твардовского не только в легкости ритма, виртуозном использовании разговорного языка, но и в безошибочном чутье писателя, позволившем удержаться на правильной стороне в пропагандистской войне, не поддаваясь соблазну лжи», – писал критик из Кембриджа Чарльз Мозер.

Сам Александр Трифонович считал, что «в поэзии нельзя притвориться взволнованным, если не взволнован по-настоящему...». Пользуясь простыми рифмами и размерами, Твардовский создавал свои уникальные произведения. Каждый его образ ярок, реалистичен, жизненно достоверен, отражает судьбу настоящего человека. Его персонажи неповторимы. Они ни на кого не похожи, но в то же время очень близки и понятны читателю.

Поэзия Твардовского, обращенная к переломным историческим периодам в судьбах народа, обогащается открыто выраженным лирическим пафосом и глубиной философского размышления о проблемах простого человека, о трудном жизненном пути.

Отдельно стоит сказать о том, что тема памяти занимает особое место в его творчестве. Автор сумел правдиво, ярко, «без прикрас» показать важнейшие исторические события эпохи: коллективизацию – в «Стране Муравии», Великую Отечественную войну – в «Василии Теркине» и в «Доме у дороги», послевоенные годы – в поэме «За далью – даль». Мотивы покаяния и важности сохранения памяти об ушедших событиях буквально пронизывают его произведения. Проблема памяти перерастает в вопрос ответственности перед будущими поколениями, которые могут поплатиться за пренебрежение прошлым: «Кто прячет прошлое ревниво, тот вряд ли с будущим в ладу». Никто не вправе забывать свою историю, какой бы страшной она ни была, потому что мы – тоже часть этой истории.

Твардовский не ограничивал себя одной лишь военной тематикой. Он – прекрасный лирик, великий художник слова. Лите-

ратурный герой его поэзии позднего периода – это, прежде всего, мудрый человек, размышляющий о жизни, о времени, о Родине. Его поэзия открыта всем, его стихи доступны и легки. В них нет ничего лживого, путаного, лукавого. В них народная простота, мудрость, красота. Это искусство в самом высоком смысле слова. «Заветные слова в лирике Твардовского, мудрые, волнующие по своему содержанию, всегда просты и прозрачны, без капли лингвистической эквилибристики и образной нарочитости». (Шанский Н.М. «О лирике А.Т. Твардовского»)

В своих стихах и поэмах автор стремился по-своему ответить на извечные вопросы. Кажется, что о таких высоких, волнующих каждого человека понятиях, как жизнь, старость, смерть, судьба, долг, с читателем говорит не великий писатель советской эпохи, а добрый знакомый, – настолько тепла и человечна его философская лирика.

На развитие творчества Александра Трифоновича большое влияние оказали традиции А.Пушкина, Н.Некрасова, Ф.Тютчева. Сей факт отмечали как критики, так и сам автор. Твардовский, прежде всего, делал акцент на общие принципы реализма и народности искусства, гражданскую ответственность, художественное мастерство, совершенство которого видел в Пушкине. А косвенное значение традиции Тютчева в его творчестве было гораздо сильнее, чем кажется на первый взгляд. Твардовскому были близки тютчевская углубленность, размах поэтической мысли, заостренный психологизм, дневниковая манера, свобода, разнообразие интонации, гибкость синтаксических и ритмических конструкций, многоплановость лексики и общей структуры образов.

Автор явно следует традициям русской классики в обращении к вопросам бытия. Его интересуют мгновения жизни и смерти, ценность и смысл жизни, желание постоянной полноты существования. В то же время Твардовский экспериментирует с формой и содержанием: так, например, он вводит философские мотивы в стихотворение с фольклорной стилистикой, переплетает всеобщее и личное, всеобщее и социально-нравственное. Его философская лирика серьезна и «многослойна».

Язык Твардовского при всей его кажущейся простоте – явление сложное. И проникнуть в эту сложную простоту нелегко.

«Как будто современно бесхитростный, безыскусственный язык лирики Твардовского построен на самом деле очень хитро и искусно и тщательно скрывает большую творческую работу поэта над словом. Это по своему существу золотой сплав наиболее выразительных средств живого народного слова и самых дорогих ценностей русской художественной речи», – считал Н.М.Шанский. Лирика Твардовского нуждается в медленном прочтении, чтобы за самыми простыми, неброскими словами уловить тонкую эмоциональность и волнение авторского сердца.

Читать произведения А.Твардовского – все равно, что самому окунуться в события ушедших лет, пропустить через себя боль, радость, трепет, гордость, суметь проникнуть в размышления автора. Его слава отнюдь не меркнет с годами, созданные поэтом произведения до сих пор звучат мелодией ушедших лет в сердцах читателей.

*Рекомендовано
В.Н. НОСОВ, докт., конф. унив.*

ПРОБЛЕМА ГУМАНИЗМА В ТВОРЧЕСТВЕ М.А. ШОЛОХОВА НА ПРИМЕРЕ РОМАНА «ТИХИЙ ДОН»

Ирина ЯЛОВЕНКО, филологический факультет

Гуманизм – слово, понятное большинству людей, непосредственно связанное с такими понятиями, как добро, помощь, забота, любовь, свобода.

Одним из наиболее принципиальных вопросов русской литературы является вопрос о человеке, его месте в мире и его подлинной ценности. Проблема гуманизма становится особенно актуальной в конце XIX – начале XX века.

Ничто не может развиваться без опоры на традиции, без того, что сделано предшествующими поколениями. Всё лучшее, что было создано гениями XIX века, усвоено, осмыслено и новаторски развито М.Горьким, М.Булгаковым, М.Шолоховым и многими другими писателями.

«Тихий Дон» – грандиозное произведение М.А. Шолохова, рисующее масштабную картину народной жизни, раскрывающее в

полной мере духовный мир донского казачества.

Шолохов поэтизирует мир казачества, но не идеализирует его. Перед читателем проходит страшная картина расправы над женой Прокофия Мелехова, которую казаки по темноте своей нарекли ведьмой и беременную забили до смерти.

Подробно передает писатель молитвы, в которые свято верили малограмотные казаки: молитва от ружья, молитва от боя, молитва при набеге. Эти молитвы – удивительное сплетение колдовского заговора, фольклорных элементов и подлинной церковной молитвы.

Любовь к родной земле, уважение к старшему поколению, любовь к женщине, необходимость свободы – основные ценности, без которых не мыслит себя вольный казак. Казаки – и воины и хлеборобы одновременно. Этими двумя понятиями определяется жизнь казаков.

Духовный мир казаков во многом раскрывается в их семейных взаимоотношениях. Они строятся на строгом послушании, внушаемом подчас с помощью грубой силы. Мужчина – глава семьи, отец – авторитет даже для взрослых уже детей. За отцом и мужчиной в семье главное слово. Так ведется исстари.

Род, семья – священные для казаков понятия. Несмотря на строгие, подчас жесткие отношения, семья – это единое целое, живущее общими интересами, радостями и бедами. Каждый ощущает свою единую связь с ней, связь с хутором, с родным куренем. Не случайно писатель сообщает читателю историю мелеховского рода. Родная земля, крестьянский труд от зари до зари, воинский долг, дом, семья, хутор – вот составляющие духовного мира казаков, мастерски воспроизведенные Шолоховым.

Атмосфера труда – родная стихия для казаков. Они испытывают радость от общения с землей. Писатель подчеркивает родство казаков с ней, он одухотворяет землю, так любимую донским казачеством. Тема крестьянского труда проходит через весь роман.

Земледельческий труд, по замечанию исследователей, воспринимается Шолоховым «как основа народной жизни, источник нравственного здоровья, духовного обаяния крестьянина-казака...» и тесно связан с фольклорной традицией.

Донские казаки не только труженики, но и воины. С детства мальчиков учат сидеть в седле, держать шашку. Излюбленное за-

нятие молодых казаков – джигитовка. Служба – важное, значимое событие в жизни казака. Иметь сына – достойного воина, – большая честь для любого казака.

Шолохов не идеализирует казаков: он называет их жизнь «горько-сладкой», показывает, что наивность и поэтичность сочетаются у них с первобытной дикостью нравов. Однако главной ценностью в казачьей жизни (как и в жизни всего народа России) он считает неделимое единство человека, семьи, общества и природы, которое проявляется во всех сферах существования: в труде и на поле битвы, в бытовом укладе и в общественных отношениях. Жизнь, текущая, подобно огромной реке, – вот образ, который создает Шолохов, с любовью изображая сцены повседневной жизни своих героев.

*Рекомендовано
В.Н. НОСОВ, докт., конф. унив.*

ПРОБЛЕМАТИКА ДИЛОГИИ Ф.А. АБРАМОВА «ПЕЛАГЕЯ», «АЛЬКА»

Екатерина МАНОЛОВА, филологический факультет

Ф.Абрамов – один из выдающихся писателей-деревенщиков второй половины XX века. Свой литературный путь Абрамов начинал как литературовед и критик. На протяжении всей своей творческой жизни он не переставал обращаться к творчеству великого писателя М.Шолохова, работы которого стали для него образцом, предметом исследования, идеалом и дали толчок к творчеству, посвященному именно деревенской жизни, простому деревенскому человеку.

Ф.Абрамов всегда отстаивал свою манеру письма, отстаивал право на изображение богатства народной речи. Время подтвердило его правоту. Искрящееся, многоцветное, весомое слово Абрамова покоряет читателя и сегодня, помогая приобщиться к истокам народной мудрости и культуры. Ф.Абрамову были близки жизнь и уклад крестьянина, переданные писателем совершенно естественно и правдиво. Он профессионально сумел передать мотивы любви и ненависти, добра и зла в своих произведениях.

Абрамов пытался художественно осмыслить все, что происхо-

дило с людьми, с народом на протяжении длительного исторического периода. Его герои, его произведения, поражают горькой правдой жизни, картинами трагического влияния времени на отдельного человека и на весь русский народ. Боль за происходящее в деревне поглощает все остальные чувства писателя. О чем бы ни говорил Абрамов, его сердце непременно остается с людьми, выросшими на земле, впитавшими в себя всю прелесть русской природы. Для них, как и для автора, деревня, земля остаются самым родным, близким и важным в жизни. Писатель говорит о том, что если и выживет деревня, то только за счет великих духовных сил крестьян и характера, словно вышедшего из самой Русской земли. О себе Абрамов говорит: «...Я живу, значит, я должен творить, выполнять свою миссию в этой жизни и за себя, и за тех, кто погиб на войне, кого сегодня нет, потому что никто не знает и не узнает, какие таланты, возможно, погибли в той страшной войне 1942 года...»

В творчестве Ф.А. Абрамова отразилась история России и история всей русской деревни. В каждом периоде жизни русской деревни, который описал Абрамов в своих произведениях, наблюдается связь времен. Ф.Абрамов своё творчество посвятил духовно-нравственным проблемам общества. Его в большей степени волновало нравственное падение деревенского народа, так как именно в деревнях и присутствовала нравственность, которая потом начала исчезать. Главная роль в творчестве писателя отведена душевной красоте русского национального характера, а также проблеме сохранения национальной культуры и её истоков. Особенно важны для писателя образы русской крестьянки, представленные в его творчестве целой галереей. Писатель относился к деревенским женщинам по-особенному, а к их страданиям и к тяжёлой судьбе – с пониманием. Поэтому и представлены образы женщин в творчестве Ф.Абрамова как главные образы.

По словам самого Абрамова, всё его творчество является разгадкой русского характера. Для читателя понять русский национальный характер – значит понять творчество писателя в целом.

Обращение к теме русской деревни, новый для послевоенной литературы взгляд на граничащую с современностью историю России поставили Абрамова в ряд наиболее значимых фигур литературного процесса 60-70 годов.

Способности Федора Абрамова к такому проникновенному психологическому анализу в полной мере проявились в его повестях «Деревянные кони», «Пелагея», «Алька», тесно связанных друг с другом и появившихся в печати одна за другой. И хотя в первой из них действуют иные персонажи, чем в двух последних, и в иных условиях, иной обстановке, тесное родство этих произведений, их идейная общность несомненны. Эта малая трилогия Федора Абрамова – картина сложной эволюции крестьянских поколений, раздумья о человеке и о времени, о душеформирующей роли исторических условий, о вечных народных нравственных ценностях.

В прочитанных и проанализированных произведениях Ф.Абрамова наблюдаются явно выраженные проблемы не только деревенской жизни, которые волновали писателя, но проблемы всей России, всего русского народа.

Изучая творчество писателя, важно увидеть и обозначить всю душевную тревогу, душевное состояние Ф.Абрамова в его художественном мире и общее развитие идейно-тематического смысла в художественных текстах последующих мастеров слова. Важнейшая тематика и проблематика произведений Ф.Абрамова – тема народной судьбы, важности великого крестьянского народа для всего Российского государства. Именно на таком сильном народе держится любая страна. Поэтому изучение проблематики всего творчества Абрамова будет всегда находиться в центре внимания литературоведов, писателей и критиков, как русских, так и зарубежных.

*Рекомендовано
В.Н. НОСОВ, докт., конф. унив.*

РОМАН Ф.АБРАМОВА «ПРЯСЛИНЫ» КАК НОВАЯ ВЕРСИЯ ЖАНРА «НАРОДНОЙ ЭПОПЕИ»

Марина ДОЛОМАНЖИ, филологический факультет

Федор Абрамов был хорошо подготовлен к работе в области деревенской прозы. Он глубоко и всесторонне знал все особенности быта, занятий и интересов родного крестьянства. Это выношенные, идущие изнутри знания сына деревни, всегда ощущавшего себя кровинкой этого мира, его защитником и человеком, не ослепленным любовью к деревне, а умным и зрячим, трезво все воспринимающим, не способным к бездумной идеализации всего своего, родного, а четко различающим хорошее и плохое.

Именно эти знания позволили писателю-реалисту, коим являлся Абрамов, столь правдиво описать жизнь деревенских мужей и жен в самый страшный период – период войны, и донести до читателя тот ужас, который свалился на плечи невинных людей. Трилогия «Пряслины», включающая в себя романы "Братья и сестры" (1958), "Две зимы и три лета" (1968), "Пути-перепутья" (1973), а также «Дом» написаны Федором Абрамовым в послевоенные годы. Весь цикл писался около 20 лет, что свидетельствует о планомерном, нелегком труде писателя, самого выросшего в деревне.

Хроника села в романе оказалась у Абрамова очень емкой жанровой формой: она органически вбирает в себя семейные хроники (семей Пряслиных, Ставровых, Клевакиных, Лобановых, Нетесовых) и естественно выходит на просторы исторической хроники, охватывающей самое трудное время в жизни всей страны – Великую Отечественную войну и первое послевоенное пятилетие. В свою очередь, историческая хроника здесь неотрывна от быта и труда деревни, она преломлена в жизни каждой семьи, в ее горе и радостях, в ее муках и надеждах. Для каждого из героев хроник Абрамова трагические годы отечественной истории вошли в будничную повседневность. Черные извещения о гибели кормильцев, споры в правлении о распашке колхозных угодий, недетский труд подростков в лесу, любовь, ее защита и утрата, сопротивление недальновидным принципам хозяйствования на

деревне – все это, по-хроникальному дробное и быстротекущее, приобретало личный характер, ибо осваивалось психологически через душевные метания героев и как бы «прозаизировалось» в их сознании.

Традиционное для героического эпоса утверждение приоритета общенародного над индивидуальным приобретает в народных эпопеях 70-х годов обостренно трагедийный характер – становится ясно, какие же колоссальные потери несет личность, подчиняясь общенародной необходимости, насколько же обедняет себя человек, отказываясь во имя блага народа от своего счастья, зажимая свою душу в кулак, и как много теряет мир оттого, что эпический герой не реализует свой могучий духовный потенциал. Творческий почерк Федора Абрамова позволяет решить сложнейшую проблему литературы – раскрыть диалектику коллективного и индивидуального. Пекашинцы не безликие «песчинки» общинного уклада. Общность бед, совместный труд позволяет раскрываться личным характерам героев. Массовые сцены в тетралогии умело сочетаются с раскрытием внутреннего мира пекашинцев. В первом романе приковывают к себе внимание такие яркие образы, как угрюмая мужеподобная Марфа, красивая и бойкая на язык Варвара, Иван Лукашин, несмотря на ранение добившийся отправки на фронт, трагедия вдовы-солдатки Анны Пряслиной, чей четырнадцатилетний сын Мишка занял место отца за семейным столом и на работе.

Еще более сурова правда о жизни пекашинцев в последующем романе тетралогии «Две зимы и три лета». Это освещение новых сторон деревенской жизни, новых особенностей колхозного движения и новых забот сельских тружеников. Буханка ржаного хлеба – богатство в доме Пряслиных, где ели мох, толкли в ступе сосновую «заболонь». До лета 1945 г. пекашинцы не смогли отпраздновать победу – нечего было есть.

Свое личное счастье ищет отчаявшаяся Анфиса Петровна, уговаривая Лукашина не лезть на рожон в спорах с начальством, растеряв силенки и здоровье; ударяется в веру Марфа Репешная; отдает свою любовь непутевому охальнику и проныре Егорше Ставрову Лизка Пряслина, через трудные поиски своего «я», своего места в жизни проходит Михаил.

Действие новой книги «Пути–перепутья» происходит все в том же Пекашине. Всё те же герои окружают нас: М. Пряслин, Егорша Ставров, Анфиса и Лукашин, Петр Житов и старик Ставров, Раиса Клевакина и Лизка. В повествование властно врывается ветер нового времени, все приходит в движение, резко нарастает динамизм письма. Почти все герои вовлекаются в напряженный общественный поиск. Какими путями идти? Как наладить жизнь? Как добиться настоящих, серьезных успехов и в колхозных делах, и в личном хозяйстве, уйти от бедности, от нехваток, голода? Таким образом, главное в романе – конфликт социальный. Ф.Абрамов не упрощал сложностей в жизни деревни того периода, не обходил экономических противоречий между государством и колхозом. Поиск эпопейного события, то есть гармонии между человеком и миром, определил динамику внутреннего развития и преемственности различных форм эпического романа в 1960-1970-е годы. Герой эпоса 1970-х – это человек, осознавший объективную ценность личностного начала. Он вступает в народ не как слуга, а как равнодостоинная со всем народом величина. Он не приемлет никаких компромиссов, которые ущемляли бы его потребность в свободном развитии.

Рекомендовано

В.Н. НОСОВ, докт., конф. ун-в.

Cuprins

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

<i>Irina BRICEAG</i>	
Practici funerare prelungite: Surse arheologice și etnologice	3
<i>Cătălina PLINSCHI</i>	
Ambitus electoral în Roma Republicană târzie (60-50 a.Hr.)	5
<i>Sandu ȘCODIN</i>	
Condamnarea crimelor nazismului în cadrul procesului de la Nürnberg	8
<i>Alina CHIRONDA</i>	
A acțiuni de rezistență contra regimului comunist în instituțiile științifice și de învățământ superior în anii 50-60 sec. XX în RSSM	11
<i>Ana GRECU</i>	
Neagoe Basarab și Mănăstirea Curtea de Argeș: între mit și realitate	14
<i>Vlada GHERMAN</i>	
Evoluția numerică a populației evreiești din Chișinău în perioada interbelică	17
<i>Marina HUZUN</i>	
Primele expediții arheologice din RSS Moldovenească	19
<i>Constantin TCACI</i>	
Stema Republicii Moldova – simbol al demnității și renașterii naționale	21
<i>Cristina CAZACLIU</i>	
Modul socialist de viață în opera scriitorilor proletcultiști din RSSM	24
<i>Elena ȚURCANU</i>	
Instituirea și activitatea pensionului nobilimii din Basarabia (1816-1831)	27
<i>Liviu ROTARU</i>	
Intrarea României în război contra Uniunii Sovietice (1941)	29

<i>Valerian MOȘNEGUȚU</i>	
Lupta pentru școala națională din Basarabia – 1917	31
<i>Mihail BULMAGA</i>	
Lăcașuri de cult dispărute din spațiul basarabean. (Cazul Bisericii din Mălăiești)	33
<i>Ana BOGACIUC</i>	
Domitia Longina – o ultimă descendentă a dinastiei Iulia-Claudia	36
<i>Mariana BUBUIOC</i>	
Consolidarea relațiilor moldo-turce în anii 1994-2002	38
<i>Ana-Maria CHIRIAC</i>	
Regulamentul din 17 februarie 1825 și influența lui asupra comerțului Basarabiei cu Imperiul Austriac	40
<i>Lucia BUTNARIUC</i>	
Rolul femeilor în Primăvara Arabă	43
<i>Cătălina-Maria BEBEA</i>	
Crearea sistemului de învățământ în Basarabia (Studiu de caz: Școala Profesională Ministerială din S. Todirești, județul Bender)	44
<i>Artiom BONARI</i>	
Suferința și îndeplinirea dorințelor	46
<i>Diana CARAMAN</i>	
Mașinăria producătoare de actualitate	47
<i>Vasile TĂBACARU</i>	
Iluzia grecilor și caracterul transcendent al faptelor morale	49
<i>Daniel LAUR</i>	
Convingerile și influența lor asupra libertății umane	52
<i>Cristina JITOREANU</i>	
Relația dintre rațiune și emoție în comunicare	54
<i>Dumitru SĂCĂREANU</i>	
Problema autenticității ipostazei heideggeriene	57
<i>Alexandru BEJENARU</i>	
Politica de reglementare a prețurilor în sectorul agrar al Basarabiei (1906-1914)	59

<i>Artur DUMANSCHI</i>	
Prizonierii de război români pe șantierele gulagului sovietic	62
<i>Cristina UNTILA</i>	
Deportările din Basarabia de la 1949 (Studiu de caz: familia Untila)	64
<i>Victor TARÎȚA</i>	
Transnistria sub administrația românească (1941-1944). Domeniul învățământului	67
<i>Tamara CREANGA</i>	
Dovezi arheologice și documentare în datarea cronologică a evoluției istorice a comunei Găvănoasa	70
<i>Sorin ȘCLEARUC</i>	
Instituirea cordonului sanitaro-vamal la frontiera de est a Basarabiei (Studiu de caz: carantina – din Sculeni după 1812)	72
<i>Сергей КИРОВ</i>	
Стратегии свободы	75
<i>Христина БИЮК</i>	
Влияние религиозного фанатизма на современное общество	78
<i>Михаил ЧЕБАНУ</i>	
Проявление феномена игры в поведении людей на примере ритуальных событий	81
<i>Евгений ТОКАРСКИЙ</i>	
Идея бессмертия в трансгуманизме. развитие человеческого общества как попытка максимального отдаления индивида от смерти	83
<i>Наталья ЧОБАН</i>	
Роль маршала К.Рокоссовского в советизации Польши	84
<i>Евгений ПУНТУС</i>	
Религия. Мораль. Закон. Мораль и закон в современном обществе	87
<i>Фёдор ТОНУ</i>	
Политика советских органов власти в отношении протестантских и неопротестантских организаций в МССР в контексте празднования тысячелетия крещения Руси	90

<i>Галина КОТОВИЦКАЯ</i>	
Питание, быт и жизнь заключённых соловецкого лагеря особого назначения	92
<i>Анна ВИРЦАН</i>	
Пряслица археологических культур рубежа эр в восточной европе: к постановке проблемы	95
<i>Маргарита ЧИМИРИС</i>	
Костяная индустрия позднепалеолитического поселения Межирич: классификация изделий из кости	97
<i>Сергей СЫЧЁВ</i>	
Деятельность бессарабского земства в области образования	100
<i>Наталья ПАШЕНЧУК</i>	
Методы обработки кости в верхний палеолит: по материалам памятников среднего Днестра	102
<i>Mariana BEJAN</i>	
Considerații privind linia fortificată Focșani–Nămoloasa–Galați	105
<i>Tatiana NAVIN</i>	
Mircea Petrescu Dîmbovița și debutul cercetărilor arheologice în fostul Ținut Covurlui	106

LIMBI ȘI LITERATURI STRĂINE

<i>Ana SHVETSOVA</i>	
Translating characters' speech into Russian and German in the novel <i>Angel Pavement</i> by J.B. Priestley	108
<i>Olga POPEL</i>	
Methods and techniques used by different translators in translation of the novel <i>Master and Margarita</i> by Bulgakov	110
<i>Maria TABAN</i>	
Étude comparée de l'altérité négative dans les proverbes en français, en roumain et en anglais	112
<i>Mihaela RAILEANU</i>	
Strategii în interpretarea consecutivă	115

<i>Mihaela DERDEVA</i>	
Rolul echivalenței contextuale în traducerea romanului <i>Angels and Demons</i> de Dan Brown	117
<i>Lorina GODOROG</i>	
Aspecte socioculturale ale romanului <i>The Great Gatsby</i> de Francis Scott Fitzgerald	119
<i>Victoria CUCU</i>	
Șahul ca o realitate alternativă în nuvela <i>Jucătorul de șah</i> de Stefan Zweig	122
<i>Felicia DARII</i>	
Lecture intertextuelle et interculturalité dans le texte <i>La Quarantaine</i> de Jean-Marie Gustave le Clézio	124
<i>Irina DOMENTI</i>	
Abordarea diacronică a traducerii registrului familiar în poveștile lui Ion Creangă	127
<i>Alexandru CRAEVSCI</i>	
Don Quijote și Sancho Panza: dialogurile unui eu scindat	129
<i>Tatiana CORNESCU</i>	
Eros violent în nuvela lui Miguel de Cervantes	
<i>Puterea Sângelui</i>	131
<i>Veronica IONASCU</i>	
Linguistic and cultural analysis of the concept „Poverty”	134
<i>Maria TONU</i>	
Manifestarea eufemismului în textul din domeniul economic	136
<i>Marina BUNESCO</i>	
Types of conditional sentences and their equivalents in romanian	139
<i>Anastasia COCIORVA</i>	
Translation problems in handling literary text	141
<i>Mihaela DRANCA</i>	
Ways and means of expressing attitude in English and Romanian languages	143
<i>Diana JALBĂ</i>	
Translation problems while dealing with poetry	146
<i>Elena TARASENCO</i>	
Attribute classification and ways of its expression	148

<i>Ecaterina BOGACENCO</i>	
The effect of project-based learning on the development of communicative competence in the 10th grade	150

LITERE

<i>Angela JINGAN</i>	
Evocări ale valorilor familiei creștine	153
<i>Galina CIUBOTARU</i>	
Standardizarea terminologică – rezultat al gramaticalizării	155
<i>Alina BUTLER</i>	
Conceptul de timp sub aspect etimologic și culturologic	158
<i>Ecaterina CEBANU</i>	
Triodul – timp și spațiu al crucificării. Mijloace lingvistice de exteriorizare a lumii nevăzute	160
<i>Cristina DUMENICO</i>	
Tehnici argumentative în discursul publicitar	162
<i>Mihaela ENI</i>	
Structuri sintactice în creația lui Grigore Vieru și Vasile Romanciuc (sub aspect stilistic)	165
<i>Ana FERAFontov</i>	
Câmpul lexical al emoțiilor în proza scurtă contemporană (Aurelian Silvestru <i>Fărâme de suflet</i>)	167
<i>Cristina MALACHE</i>	
O receptare comparatistă și psihocritică a prozei lui Eminescu și Nerval	170
<i>Ion MIRON</i>	
Simbolul jertfei la confluența dintre iconografie și literatură	172
<i>Nina PLĂCINTĂ</i>	
Expresii ale tradiționalismului în poezia interbelică românească	174
<i>Doina SCRINCIUC</i>	
Limбай pozitiv în textul religios	177

<i>Victoria SOTNIC</i>	
Noi practici literare în era digitalului	179
<i>Cristina CARAULAN</i>	
Normă și uz în sfera accentului	182
<i>Cristina PORAICO</i>	
Libertatea de a gândi vs libertatea de a vorbi. Condiția jurnalistului în proza lui Augustin Buzura	184
<i>Nona TÂMBUR</i>	
Strategii de comunicare formală în procesul didactic	186
<i>Natalia ȚURCAN</i>	
Laboratorul dramatic eminescian și constituirea viziunii spectaculare	189
<i>Cristina URSU</i>	
Inspirație orientală în <i>Scrisoarea I</i>	191
<i>Victoria VOVCENCO</i>	
Nunță în cer de Mircea Eliade – un metaroman	193
<i>Хуньюй ЦУЙ</i>	
Девятихвостый лис-оборотень хули-цин (кицунэ, кумихо) в китайской, японской и корейской мифологии	196
<i>Ли Тянюе</i>	
Сравнение русского и китайского ударения	198
<i>Чэнь Ся</i>	
Трудности при изучении русского произношения	200
<i>Ирина ПАСАТ</i>	
Основные приёмы комического в творчестве И.Ильфа и Е.Петрова	202
<i>Екатерина КОЧАНЖИ</i>	
Средства речевого воздействия в языке СМИ	204
<i>Ван Сяои (Яна)</i>	
Праздник дракона (дуань-у)	207
<i>Ван Сяои</i>	
Разница в оформлении заявлений в русском и китайском языках	209
<i>Валентина ДЫРВАРУ</i>	
Деревенская проза как идейно-эстетический феномен	211

<i>Анастасия ГОНЧАРУК</i>	
Речевой жанр приветствия/прощания в эпистолярном наследии А.П. Чехова	213
<i>Наталья ЧИРКУНОВА</i>	
Традиции и новаторство в лирике А.Твардовского	216
<i>Ирина ЯЛОВЕНКО</i>	
Проблема гуманизма в творчестве М.А. Шолохова на примере романа «Тихий Дон»	218
<i>Екатерина МАНОЛОВА</i>	
Проблематика диалогии Ф.А. Абрамова «Пелагея», «Алька»	220
<i>Марина ДОЛОМАНЖИ</i>	
Роман Ф.Абрамова «Пряслины» как новая версия жанра «Народной эпопеи»	223

Sesiune națională de comunicări științifice studențești

4-5 mai 2017

Rezumatele comunicărilor

Științe umanistice

*Redactori: Antonina Dembișchi
Valentina Mladina*

*Procesare computerizată: Tatiana Bulimaga
Ana Baltag
Marianna Savva*

*Semnat pentru tipar 07.04.2017
Format 60x84 1/16
Coli de tipar 14,3. Coli editoriale 13,7
Comanda 227. Tirajul 110 ex.*

*Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009*